NATALIE
HAYNES

O mie de corăbii

Traducere de Ioana Filat

„Natalie Haynes dă glas femeilor până acum tăcute din Războiul Troian."

MADELINE MILLER

Anansi
CONTEMPORAN

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

Anansi
CONTEMPORAN

NATALIE
HAYNES

O mie
de corăbii

Traducere din limba engleză de
Ioana Filat

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE
Alexandra Turcu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Gabriela Anghel

CORECTURĂ:
Sabina Lungu

Titlul original: *A Thousand Ships*
Autor: Natalie Haynes

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-597-3
ISBN (EPUB): 978-606-978-656-7

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Lui Keziah, desigur

Personaje

AHEII

Casa lui Atreu

Agamemnon, regele cetății Micene, de lângă Argos, în peninsula grecească. Fiul lui Atreu, soție îi era:

Clitemnestra, regina cetății Micene și mama următorilor:

Ifigenia, Oreste, Electra

Menelau, fratele lui Agamemnon, soție îi era:

Elena din Sparta, cunoscută mai târziu sub numele de Elena din Troia. Elena era atât sora, cât și cumnata Clitemnestrei. Împreună cu Menelau, a avut o fiică:

Hermiona

Pe lângă aceștia:

Egist, fiul lui Tieste (fratele lui Atreu), era vărul lui Agamemnon și Menelau

Casa lui Odiseu

Odiseu, regele Itacăi, fiul Anticleei și al lui Laertes. Soție îi era:

Penelopa, regina Itacăi, țesătoare pricepută, mama lui:

Telemah

Alți membri ai casei:

Euricleea, doica lui Odiseu

Eumeu, un porcar credincios

Odiseu a întârziat în călătoria de întoarcere din Troia din cauza următorilor (între mulți alții):

Polifem, un uriaș cu un singur ochi, zis și ciclop. Fiul lui Poseidon, zeul mărilor

CIRCE, o vrăjitoare care trăia pe insula Aiaia

LESTRIGONII, niște uriași canibali

SIRENELE, pe jumătate femei, pe jumătate păsări, al căror cânt îi mâna pe corăbieri la moarte

SCYLLA, un hibrid femeie-cățea. Cu foarte mulți dinți

CHARYBDA, un vârtej care distrugea corăbii

CALIPSO, o nimfă care trăia pe insula Ogigia

Casa lui Ahile

PELEU era un rege și erou grec, care s-a căsătorit cu:

THETIS, o nimfă a mării. Au avut un fiu:

AHILE, cel mai măreț războinic din istorie. Cel mai apropiat prieten și posibil iubit îi era:

PATROCLU, războinic și mic nobil aheu. În Războiul Troian, au luat-o prizonieră pe:

BRISEIS, prințesă din Lyrnessos, o cetate mai mică situată nu departe de Troia

Ahile a mai avut și un fiu:

NEOPTOLEM

Printre alți ahei care s-au amestecat în Războiul Troian se numără:

SINON, un războinic

PROTESILAOS, regele din Filake, o mică așezare grecească. Soție îi era:

LAODAMIA, regina lui

TROIENII

Casa lui Priam

PRIAM, rege al Troiei, tată de nenumărați fii și fiice și soțul lui:

HECABE sau Hecuba, după romani și, ulterior, după Shakespeare. Mama lui:

POLIXENA, eroină a Troiei

CASSANDRA, preoteasă a lui Apollo, zeul arcașilor, al medicilor și molimelor

HECTOR, măreț erou troian

PARIS, războinic troian, mare seducător când venea vorba de soțiile altora

POLIDOR, fiul mezin al lui Priam și al lui Hecabe

Hecabe și Priam mai erau și socrii:

ANDROMACĂI, soția lui Hector, mama lui ASTIANAX

Printre alți troieni care s-au amestecat în Războiul Troian se numără:

ENEA, nobil troian, fiul lui ANCHISE și soțul lui:

CREUSA, mama lui EURILEU (cunoscut ulterior de romani sub numele de Ascanius)

THEANO, soția lui ANTENOR (sfetnic al lui Priam) și mama lui CRINO

HRISEIS, o tânără troiană, fiica lui HRISES, preot al lui APOLLO

PENTESILEEA era o prințesă amazoană, sora HIPOLITEI. Nu era din Troia, însă le-a fost aliată în ultimul an al războiului

OINONE, o nimfă a munților care trăia în apropiere de Troia

ZEITĂȚI

CALIOPE, muza genului epic

ZEUS, regele zeilor olimpieni. Tată pentru nenumărați zei, zeițe, nimfe și semizei. Soț și frate pentru:

HERA, regina zeilor olimpieni, nu-i are la inimă pe cei care devin ținta seducției lui Zeus

AFRODITA, zeița iubirii, în special a iubirii carnale. Măritată cu zeul fierar HEFAISTOS și uneori amanta zeului războiului, ARES

ATENA, zeița înțelepciunii și a războiului de apărare. Susținătoarea lui Odiseu, ocrotitoarea cetății Atena. Adoră bufnițele

ERIS, zeița vrajbelor. Încurcă-lume

THEMIS, una dintre zeițele străvechi. Reprezintă ordinea, în opoziție cu haosul

GAIA, o altă zeiță străveche. Pentru noi, ea este Mama Natură

MOIRELE, Ursitoarele. Trei surori — CLOTHOS, LACHESIS și ATROPOS — care ne țin în mâini destinele

1

Caliope

Cântă, muză, îmi spune el, iar încordarea din glas îmi dă de înțeles limpede că nu mă îmbie. De-aș avea de gând să-i fac pe plac, aș zice că își ascute glasul cu numele meu, ca un războinic care-și trece spada pe piatră, pregătindu-se pentru bătălia de dimineață. Însă azi n-am chef să fiu muză. Poate nu s-a gândit cum e să fii în pielea mea. Cu siguranță că nu: ca toți poeții, nu se gândește decât la el. Însă e de mirare că nu i-a trecut prin minte câți bărbați ca el mai există pe lumea asta, toți cerându-mi zi de zi să le acord atenție și sprijin nemăsurate. Chiar are lumea nevoie de atâtea poeme eroice?

Toate taberele cărora li s-au alăturat, toate războaiele în care au luptat, toate cetățile asediate, toate orășelele prădate, toate satele nimicite. Toate călătoriile de necrezut, toate naufragiile, toate întoarcerile acasă: toate aceste povești s-au mai spus, de nenumărate ori chiar. Oare poate să creadă că are ceva nou de zis? Și chiar își închipuie că eu trebuie să-l ajut să nu uite ce face fiecare personaj în parte sau să umplu golurile în care metrul și povestea nu se potrivesc și pace?

Când mă uit în jos, văd că își ține capul plecat și umerii, deși lați, sunt încovoiați. Spinarea a început să i se arcuiască în partea de sus. Bărbatul acesta-i bătrân. Mai bătrân decât ai bănui dacă te iei după glasul lui aspru. Sunt curioasă. De obicei tinerii îi dau zor cu poezia. Mă aplec să-i văd ochii, închiși o clipă în rugă fierbinte. Nu-l recunosc câtă vreme și-i ține închiși.

Poartă o fibulă frumoasă de aur, cu frunzulițe bătute într-un nod lucitor. Așadar, cineva l-a răsplătit regește cândva pentru poeziile sale. E dăruit cu talent și i-a mers înfloritor, fără îndoială cu ajutorul meu. Și tot vrea mai mult, ce bine-ar fi de i-aș vedea deslușit chipul la lumină.

Aștept să deschidă ochii, însă deja m-am hotărât. Dacă vrea să-l ajut, va trebui să-mi dea o ofrandă la schimb. Așa fac muritorii: mai întâi cer, apoi imploră și până la urmă se tocmesc. Așadar, îi voi da cuvintele când îmi va da fibula aceea.

2
Creusa

A icnit trezită din somn de un trosnet asurzitor. A căutat pruncul, însă apoi și-a amintit că nu mai e prunc de-acum, trăise cinci veri încheiate, cu războiul clocotind sub zidurile cetății. Desigur că era la el în odaie. Suflarea i s-a domolit cât a așteptat să-l audă strigându-și mama, îngrozit de furtună. Însă nu s-a auzit niciun strigăt: băiețelul ei era curajos. Prea curajos ca să țipe când auzea trăsnete, fie ele azvârlite de însuși Zeus. Și-a tras pătura peste umeri, încercând să-și dea seama al câtelea ceas din noapte era. Susurul ploii se auzea tot mai tare. Pesemne că veneau zorii, căci vedea până în capătul odăii. Însă era o lumină stranie: într-o culoare gălbuie ca seul, care se oglindea în pereții roșu-închis și-i picta într-o nuanță urâtă, de sânge. Cum de era lumina atât de galbenă dacă soarele nici nu răsărise? Și cum de pătrundea soarele în toate ungherele camerei când auzea cum plouă în acoperiș? Amețită de visele din care tocmai se desprinsese, i-a luat câteva clipe să-și dea seama că izul înțepător era aievea în nări, nu în închipuire. Trosnetul nu fusese trăsnet, ci nimicire pământească, susurul nu era ploaie, ci sunetul de lemn și paie trosnind în para focului. Iar lumina cea galbenă și pâlpâitoare nu era soarele.

Dându-și seama de pericol, a sărit pe dată din pat, încercând să se lupte cu moliciunea dinainte. Trebuia să iasă, să plece de lângă foc. Deja își simțea limba încărcată de fum, cu funinginea lui unsuroasă. Și-a strigat soțul, Enea, și fiul, Eurileu, însă nu i-au răspuns. A lăsat în urmă micul său iatac — și patul îngust, cu pătura maro-roșiatică pe care și-o țesuse cu atâta mândrie când se măritase —, însă n-a ajuns prea departe. Când a zărit flăcările prin ferestruica înaltă din fața ușii iatacului, tot elanul i s-a scurs din picioare în podea. Nu casa ei ardea. Ardea fortăreața: cel mai înalt punct al cetății Troia, ce nu mai cunoscuse decât torțele de pază sau focul jertfelor lui Helios, zeul soarelui care străbătea bolta în carul său tras de cai. Acum flăcările năvăleau printre coloanele de piatră atât de reci la atingere — s-a uitat în tăcere cum se aprinde o bucată de acoperiș și o jerbă de scântei se desprinde dintr-odată din lemn, licurici mititei rotindu-se prin fum.

Enea se dusese probabil să lupte cu flăcările, și-a zis. Pesemne le-a sărit în ajutor fraților și verilor săi, cărând apă, nisip și tot ce mai găseau. Nu era primul foc care amenințase orașul de la începutul asediului. Iar bărbații o să facă orice, totul, ca să salveze fortăreața, unde se găseau cele mai de preț averi ale Troiei: visteria, templele, căminul lui Priam, regele lor. Teama care o mânase să se scoale din pat s-a potolit, căci, după cum văzuse, casa ei nu ardea din temelii, ea și fiul ei nu erau în primejdie, însă — ca de atâtea ori în războiul acesta fără sfârșit — soțul ei era. Frica ascuțită pentru propria viață s-a preschimbat pe loc într-o neliniște apăsătoare pe care o știa prea bine. Se învățase să-l vadă cum pleacă să se lupte cu plaga elenă care-și avea taberele în afara cetății de zece ani lungi, să-l vadă îngrozită cum se duce și să-l aștepte să se întoarcă înlemnită de teamă, încât

acum apăsarea aceea o resimțea aproape ca pe o alinare, o pasăre întunecată cocoțată pe umărul ei. Mereu se întorsese acasă, și-a amintit singură. Mereu. A încercat să nu ia în seamă gândul pe care i-l croncănea pasărea nedorită drept în minte: de ce i-ar fi trecutul zălog viitorului?

A tresărit când a mai auzit un trosnet greu, cu siguranță mai puternic decât acela care o trezise. A aruncat o privire peste pervazul ferestrei, spre părțile mai din vale ale cetății. Acum a văzut că nu e un foc aidoma celorlalte, doar că e într-un loc de seamă — nu se întindea doar în fortăreață. Peste tot în oraș pâlpâiau mănunchiuri de lumini de un portocaliu viu. Creusa a înălțat în șoaptă o rugă zeilor casei. Însă era prea târziu pentru rugi. Chiar pe când limba îi forma vorbele, vedea că zeii părăsiseră Troia. Peste tot în oraș templele ardeau.

A luat-o la fugă pe coridorul întunecat care ducea spre partea din față a casei, prin odaia dinspre curte pe care o iubea pentru pereții ei înalți și bogat împodobiți. Nu era nimeni în jur, până și sclavii plecaseră. S-a împiedicat în poalele rochiei strâmte, răsucind materialul în pumnul stâng ca s-o scurteze. Și-a strigat din nou fiul — oare îl luase Enea cu el, să meargă împreună după socrul ei? Acolo să fi plecat? —, deschizând poarta mare de lemn dinspre stradă. Acum că-și vedea vecinii gonind pe drum — niciunul nu căra apă, cum își închipuise că face Enea, ci doar saci cu avuțiile pe care reușiseră să le strângă înainte să fugă sau chiar cu mâinile goale —, a scos un țipăt fără să vrea. Din toate părțile se auzeau strigăte și urlete. Fumul se afunda pe străzi de parcă cetatea era de-acum prea distrusă, prea rușinată ca să mai dea ochii cu ea.

A rămas la poartă, neștiind ce să facă. Mai bine rămânea acasă, desigur, altfel se putea să n-o găsească bărbatul ei la întoarcere. Cu mulți ani în urmă, îi făgăduise că, de izbândea cumva asediul cetății, o să fugă cu ea, fiul lor și tatăl său într-o corabie pe mare, ca să întemeieze o nouă cetate. Ea îi pecetluise buzele cu degetele ei, ca să nu mai zică asemenea vorbe. Fie și dacă le rosteai doar, se găsea vreun zeu parșiv care să le ducă la îndeplinire. Barba îi gâdila mâinile, însă n-a râs deloc. Și nici el: e datoria mea, spusese. Așa îmi poruncește Priam. Cineva trebuie să ia asupra sa îndatorirea de a întemeia noua Troie, dacă o să se abată năpasta. A încercat iar să-și înăbușe potopul de gânduri negre că bărbatul ei n-o să se mai întoarcă, era mort de-acum, până-n zori or să năruie cu totul cetatea, iar casa ei — ca atâtea altele — n-o să mai fie în picioare, așa că nimeni n-o să se poată întoarce acolo.

Dar cum a fost cu putință una ca asta? Și-a sprijinit capul de poarta de lemn, simțind pironii negri de metal încins pe piele. Când s-a uitat în jos, funinginea neagră și unsuroasă deja i se așternuse în cutele rochiei. Cum de vedea tot ce se petrece în oraș când Troia ieșise victorioasă din război? Aheii fugiseră în sfârșit, după ce-și măcinaseră un deceniu încheiat oștirea pe câmpia de la poalele zidurilor. Sosiseră pe corăbiile lor înalte cu atâția ani în urmă și, cu toate acestea, ce izbutiseră să facă? Se luptaseră și mai spre ziduri, și mai încolo, îi împinseseră chiar până la vasele trase pe țărm, ca apoi să se retragă iar spre Troia. Se luaseră în piept doi câte doi și se războiseră la grămadă. Amândouă taberele avuseseră parte de molime și foamete. Măreți luptători căzuseră și destui lași se furișaseră ca să

scape cu viață. Însă Troia, cetatea ei, izbândise până la urmă.

Să fi fost acum trei, patru zile? Nu prea mai știa cât timp a trecut. Însă știa limpede ce s-a întâmplat. Urmărise cum se îndepărtează corăbiile în larg, urcată pe acropolă, ca să le vadă cu ochii ei. Ca toată lumea din oraș, cu câteva zile înainte, auzise zvonuri cum că armata grecească se pregătea de plecare. Se retrăseseră în tabăra lor, asta era limpede. Enea și tovarășii săi — pentru ea nu vor fi nicicând războinici, căci cu asta se îndeletniceau în afara cetății, nu în ea — se sfătuiseră dacă are rost să dea atacul, sperând să descopere ce se petrece acolo, nu doar să iște învălmășeală. Însă până la urmă rămăseseră la adăpostul zidurilor, urmărind răbdători să vadă ce-o să se întâmple. Și când mai trecuse o zi sau două și nu zburase nicio lance și nimeni nu slobozise nicio săgeată, oamenii au prins speranță. Poate că în tabăra grecească făcea prăpăd înc-o molimă. Se mai întâmplase așa cu câteva luni în urmă, prilej cu care troienii se veseliseră și înălțaseră jertfe tuturor zeilor. Aheii erau pedepsiți pentru sacrilegiul lor, pentru că refuzaseră cu nesăbuință să recunoască adevărul: Troia nu va cădea, nu avea cum să cadă sub asediul unor muritori de rând. Unora de teapa acestor ahei trufași, cu corăbiile lor înalte și armurile lor de bronz, lucind în soare, căci niciunul nu îndura gândul că mai bine ar trudi acolo, neștiut, nevăzut și neadmirat de nimeni.

Ca toată lumea, Creusa se rugase să dea ciuma în ei. Pentru ce altceva ar fi putut să se roage? Însă apoi mai trecuse o zi și începuseră să se miște corăbiile, tremurând din catarge, cu vâslașii purtându-le afară din golf, spre apele adânci ale oceanului. Troienii au rămas totuși tăcuți, nevenindu-le să-și creadă ochilor. Atâta amar de vreme se întinsese tabăra aceea hidoasă la apus de cetate, dincolo de gura râului Scamandru, că acum li se părea ciudat să vadă țărmul pustiu, ca un mădular cangrenat ce fusese în sfârșit amputat. Priveliștea nu le mai trezea groaza dinainte, însă tot îi neliniștea. Peste încă o zi, a plecat și ultima dintre corăbiile mai încete și zăbavnice, gemând sub greutatea oamenilor și a averilor luate cu japca din toate cetățile mai mărunte ale Frigiei, unde luptătorii erau mai puțini și zidurile, mai joase decât la Troia. Au vâslit contra vântului o vreme, apoi au desfăcut pânzele și au plutit îndepărtându-se.

Creusa și Enea au rămas pe zidurile cetății, privind cum spumegă valurile izbite de țărm, mult după ce corăbiile s-au făcut nevăzute. Au stat îmbrățișați o vreme, ea șoptindu-i atâtea întrebări la care el nu avea răspuns: de ce-au plecat? O să se întoarcă? De-acum suntem la adăpost de primejdii?

*

Din depărtare s-a auzit un bufnet puternic și Creusa s-a dezmeticit, întorcându-se cu un zvâcnet în prezent. Acum n-avea cum să urce pe acropolă, să-l caute pe Enea. De la casa ei se vedea limpede că acoperișul fortăreței se prăbușise, scoțând vălătuci de fum. Oricine se aflase sub el era mort acum. A încercat să nu și-l închipuie pe Eurileu țâșnind pe lângă picioarele tatălui său, ca să încerce să potolească focul nesătul. Însă Enea nu l-ar fi luat pe singurul lor fiu cu el în primejdie. Pesemne că s-a pornit după Anchise, să-l ducă pe bătrân la adăpost. Dar oare o să se întoarcă după Creusa sau o să se aștepte să-l găsească ea

pe străzi?

Cunoștea inima lui Enea mai bine decât pe a sa. Pornise să-și găsească tatăl înainte ca focul să se întindă peste tot: Anchise locuia mai aproape de acropolă, acolo unde flăcările ardeau în vâlvătăi. Enea știa sigur cât de greu îi va fi să ajungă la casa tatălui său. Avea să se gândească la posibilitatea de a se întoarce din drum, numai că acum își va da seama că nu se poate. Avea să se îndrepte spre porțile cetății, încredințat că și ea va face la fel. Avea să-l găsească afară, pe câmpie, avea s-o ia spre locul unde se înălțase tabăra ahee până de curând. A mai zăbovit o clipă în poartă, întrebându-se ce să ia cu ea. Însă se apropiau strigăte bărbătești, vorbind într-un grai necunoscut. Aheii pătrunseseră în cetatea ei, nu mai era timp să caute acum bunuri de preț, nici o pelerină măcar. Cu o ultimă privire spre străzile împânzite de fum, a rupt-o la goană.

*

Creusa se lăsase cucerită de atmosfera sărbătorească ce cuprinsese cetatea cu o zi în urmă — pentru prima oară în zece ani, porțile Troiei s-au deschis larg. Când ieșise ultima oară în lunca scamandriană din împrejurimile cetății, era aproape o copilă, la cei doisprezece ani ai ei. Știa de la părinți că grecii sunt niște pirați și mercenari care pornesc pe mările scânteietoare în căutare de prăzi ușoare. N-o să stea prea mult prin Frigia, zicea lumea. De ce-ar sta? Nimeni nu le lua subterfugiul în serios: că veniseră să ia înapoi nu știu ce femeie care fugise cu unul dintre băieții lui Priam. Era o idee de tot râsul. Corăbii fără șir, nu mai puțin de o mie, trecând oceanele ca să asedieze o cetate de dragul unei femei? Nici când a văzut-o — pe Elena, cu pletele ei lungi, aurii, aranjate frumos peste rochia roșie, în ton cu broderiile cu fir de aur ce-i tiveau veșmântul și cu frânghiile de aur pe care le purta la gât și încheieturi —, Creusa tot n-a crezut că ditamai oștirea venise cale lungă până aici s-o ia acasă. Grecii o porneau pe mări purtați de aceleași țeluri ca toată lumea: să-și umple cuferele cu avuții prăduite și gospodăriile cu sclavi. Iar de astă dată, venind la Troia, se întinseseră peste puterile lor. Neștiutori cum erau, nu aflaseră că orașul nu era doar bogat, ci și bine apărat. Așa erau grecii, spuseseră părinții Creusei: elenii considerau că, dacă nu ești grec ca ei, ești barbar. Nu le trecuse prin cap că Troia e o cetate mai presus de Micene, Sparta, Itaca și alte locuri de la ei de-acasă.

Troia n-o să-și deschidă porțile aheilor. Creusa îl văzuse pe tatăl ei întunecându-se la chip când vorbea cu mama sa despre hotărârea lui Priam. Orașul avea să lupte, nu va înapoia nici femeia și nici aurul și rochiile ei. Grecii se duceau unde le era mai bine, zicea el. O să dispară înainte să li se abată primele furtuni iernatice peste corăbii. Troia era o cetate de-o bogăție legendară: regele Priam cu cei cincizeci de fii și cincizeci de fiice, averea sa fără fund, zidurile înalte și aliații săi credincioși. Aheii își doriseră să nimicească cetatea aceasta de cum auziseră de ea. Așa le stătea în fire. Astfel, troienii știuseră că de-asta veniseră aici și doar se prefăceau că vor s-o ia pe Elena. Regele spartan — murmurau nevestele troiene strânse la râu să-și spele rufele — o trimisese pesemne dinadins pe Elena cu Paris, ca să aibă un pretext să pornească pe mări cu tovarășii lui ahei.

Orice motiv or fi avut, la vremea când aheii își ridicaseră tabăra lângă

căminul Creusei, ea era doar o copilă. Iar următoarea dată când pusese piciorul în afara cetății, îl ținuse de mânuță pe fiul ei, care crescuse pe străzile cetății, însă nu dăduse niciodată fuga pe câmpia de afară. Până și un oștean ostenit după atâția ani de război, ca Enea, s-a înseninat când s-au crăpat porțile. Desigur, purta încă sabia la șold, însă lancea și-o lăsase acasă. Iscoadele dăduseră de știre că nu rămăsese niciun oștean în urmă. Coasta era pustie — nu tu om, nu tu barcă. Rămăsese doar o jertfă înapoia lor, o construcție uriașă din lemn, ziceau ei. Nu puteai să știi cui i-o închinaseră aheii sau de ce. Lui Poseidon, ca să ajungă teferi acasă pe mare, își dăduse Creusa cu presupusul discutând cu bărbatul ei, pe când băiețelul lor gonea de colo-colo prin noroi. O să crească iarba la loc, îi spusese lui Eurileu când ieșiseră din cetate. Cu gândul la copilăria ei, îi făgăduise prea multe. Nu se gândise la pământul bătătorit de atâtea tălpi bătute în ținte, frământat de atâtea roți de car și scăldat de atâta sânge.

Enea a încuviințat din cap, iar preț de o clipă ea a zărit pe chipul lui un ecou al fiului său, pe sub sprâncenele groase și negre. Da, desigur că divinului Poseidon i se cuvenea jertfa lor. Sau poate Atenei, care-i ocrotise atâta vreme pe ahei, sau Herei, care îi ura de moarte pe troieni, oricâte juninci ar fi sacrificat în cinstea ei. Au luat-o pe lângă câmpul pe care mai ieri se dădeau bătălii, spre golf. Eurileu va ști în sfârșit ce înseamnă să simți nisip sub tălpi, nu pământ sau piatră. Creusa deja simțea schimbarea, căci mlaștina se umplea de pietriș și în jur vedea tufe dese de iarbă-de-mare. A simțit lacrimi calde pe obraji când i-a bătut vântul blând de la apus în ochi. Bărbatul ei și-a întins mâna brăzdată de cicatrice și i-a șters bine lacrimile cu policele.

— E prea mult? a întrebat-o. Vrei să ne întoarcem?

— Nu încă.

*

Creusa a simțit iar lacrimi pe față, deși nu de frică plângea ea — cu toate că îi era frică și cu toate că nu-l avea pe Enea s-o aline. Străzile erau înțesate de fum, de-asta i se prelingeau lacrimile pe obraji, lăsând dâre în funingine. A cotit pe o străduță care știa c-o va duce spre poalele cetății, unde putea s-o țină tot pe lângă zid, ca să ajungă la porți. Zece ani trăise zăvorâtă între zidurile Troiei, îi bătuse de-atâte ori drumurile. Cunoștea fiecare casă, fiecare ungher, fiecare cotitură. Însă, cu toate că știuse c-o ia la vale, dintr-odată, s-a pomenit că nimerește într-o fundătură. A simțit cum groaza îi cuprinde pieptul și a înghițit cu greu o gură de aer, înecându-se cu bezna unsuroasă care-i stătea în gâtlej. Pe lângă ea treceau în fugă bărbați — să fi fost ahei, să fi fost troieni? Nu mai știa — își legaseră cârpe peste fețe, ca să se păzească de fum. A căutat cu disperare în jur ceva care să-i servească de acoperământ. Însă năframa îi rămăsese acasă, nu se mai putea întoarce după ea. Chiar dac-ar fi știut pe unde s-o ia înapoi, lucru de care se îndoia de-acum.

I-a venit în minte să se oprească o clipă și să încerce să găsească ceva cunoscut, ca să-și dea seama unde e de fapt și să calculeze cea mai bună cale de a ieși din oraș. Doar că n-avea timp de așa ceva. A observat că fumul pare să se rărească la picioarele ei și s-a lăsat o clipă pe vine, să-și tragă sufletul. Flăcările se

întindeau în toate părțile și cu toate că fumul îi îngreuna judecata, unele păreau foarte aproape de ea. A făcut cale-ntoarsă până la prima răspântie și s-a uitat mai întâi la stânga, de unde răzbea un pic de lumină, și apoi la dreapta, unde se întindea cea mai adâncă beznă. Trebuie să se țină departe de lumină, și-a dat ea seama. În părțile cele mai luminate ardeau flăcările cele mai aprige. Așadar, Creusa avea s-o pornească prin beznă.

*

Soarele o orbea când s-a apropiat cu Enea de promontoriul pe care își ridicaseră aheii campamentul, pe câmpia joasă. Din Troia nu vedeai tabăra decât dacă te urcai până sus de tot — în fortăreață și în turnurile de pază. Creusa se urcase până acolo să se uite de câte ori luptase soțul ei în afara zidurilor. Dacă-l vedea cum se luptă pe câmpie, își spusese, cu toate că nu avea cum să-l deslușească în noianul de noroi, sânge și spade lucitoare, putea să-l țină teafăr. Iar acum uite-l mergând alături de ea, ținând-o de braț. Se așteptase să se simtă tare ușurată când o să vadă golful golit și tabăra lăsată în urmă. Însă, cotind cu Enea pe nisip, de-abia dacă băga în seamă pustiul lăsat de corăbii sau rămășițele de pe țărm. Aidoma troienilor dinaintea lor, și-au ridicat și ei pe dată ochii spre calul care atrăgea toate privirile.

Era cea mai voluminoasă ofrandă pe care o văzuseră vreodată — până și troienii care umblaseră pe mările Greciei înainte de război. O altă cale prin care grecii încercau să se arate mai presus de ceilalți. Jertfele pe care le ofereau zeilor erau din cale-afară de umflate. De ce să oferi o junincă dacă puteai să oferi o hecatombă? Mirosul de carne arsă dinafara cetății se simțise în toată Troia în primele zile ale războiului, când Creusa nu mâncase decât o cană de orz cu un pic de lapte. Aheii o făceau dinadins, știa: se făleau cu animalele pe care le sacrificau în fața cetății sub asediu. Însă troienii nu se lăsau așa ușor răpuși de foamete. Și când războiul s-a tot întins de la un an la altul, și-a zis că grecii regretau probabil cât de generoși se arătaseră mai devreme cu zeii lor. Dacă ar fi cruțat o parte din juninci, de-acum ar fi avut ditamai cireada, scoasă la păscut pe tăpșanurile cu iarbă-de-mare, din care să-și hrănească oștenii de la an la an tot mai slabi.

Însă ofranda aceasta era atât de imensă, că îți amăgea ochii. Creusa a întors o clipă privirea și iar s-a cutremurat când s-a uitat la șipcile uriașe. Se ridica deasupra lor, înalt cât trei, patru oameni. Și cu toate că era meșteșugit grosolan — la ce altceva te puteai aștepta de la niște greci? —, statuia înfățișa limpede un cal: patru picioare și o coadă lungă, din ierburi, un bot, deși coama-i lipsea. Lemnul fusese cioplit stângaci, cu toporișca, însă scândurile erau destul de îngrijit bătute în cuie. De cap îi legaseră panglici, în semn că era gândit în chip de jertfă.

— Ai mai văzut așa ceva până acum? i-a șoptit bărbatului ei.

A clătinat din cap. Firește că nu.

Troienii s-au apropiat temători de cal, de parcă ar fi putut să prindă viață și să-i înșface. Era prostesc să te temi de o momâie, însă cum de rămăsese doar atâta lucru din oștirea năvălitorilor? Bărbații au început să vorbească despre ce era de făcut, iar nevestele lor au rămas mai încolo, șușotind între ele despre fiara ciudată.

Poate mai bine strângeau un morman de ierburi și rămurele sub picioarele creaturii și-i dădeau foc? Dacă era o jertfă pentru cine știe ce zeu, ca să-i poarte vânturile prielnice înapoi în Grecia — după cum se prea putea să fie, deși Creusa auzise că înălțaseră jertfe și mai hidoase pe vremuri —, atunci, distrugând-o, oare troienii ar fi reușit să dea o ultimă lovitură dușmanilor lor? Ar fi izbutit așa să abată bunăvoința zeului care-i ajuta pe ahei? Sau să ia calul și să-l ofere chiar ei ofrandă zeilor lor?

De la discuțiile murmurate s-a ajuns iute la țipete. Tovarăși care luptaseră cot la cot, frați de arme și sânge, se răsteau acum la ai lor. Calul trebuia fie ars, fie salvat, fie scufundat în mare, fie cărat la deal până în cetate.

Creusa și-ar fi dorit să poată să le zică să facă liniște, să se întindă pe spate pe dune, rășchirându-și brațele și picioarele, și să simtă nisipul pe piele. Nu mai știuse ce-i libertatea de-o veșnicie. De ce-și mai băteau troienii capul acum cu ofrandele aheilor? L-a luat pe Eurileu de mână, trăgându-l mai aproape de picior, iar Enea a pășit în față și s-a dus de lângă ea, strângând-o încă o dată tare de braț. N-avea chef să se vâre în ciondănelile lor, însă nu putea să-și ignore datoria de apărător al Troiei. Bărbații trecuseră printr-un cu totul alt război decât femeile care îi așteptaseră, îi îngrijiseră și-i hrăniseră zi de zi. Pentru Enea, și-a dat seama Creusa, locul unde stătea ea acum — dorindu-și să nu mai vadă niciun troian în jur, ca să se bucure de el în tihnă, alături de soțul și fiul ei — era tot câmp de bătălie.

Dintr-odată, larma a amuțit și pe lângă Creusa a trecut o figură chinuită, târșâindu-și picioarele noduroase și împleticindu-se în poalele mantiei roșu-închis. Priam mergea ca un moșneag, căci asta și era, însă fruntea și-o ținea semeață ca un rege. Mândra sa regină, Hecabe, l-a însoțit până în miezul mulțimii. Ea n-avea să se țină deoparte, cum făceau restul femeilor.

— Ajunge! a spus Priam cu glasul tremurându-i nițel.

Eurileu a prins să se agațe de poalele Creusei, făcând-o atentă la cine știe ce văzuse mai devreme — un gândac care săpa trudit în duna de nisip de la picioarele lor —, însă l-a potolit. Această primă zi în afara cetății nu era deloc cum și-o înfățișase în închipuirea ei, ce-i luminase clipele mai sumbre din viață. Așteptase cu dor ziua când fiul ei va vedea prima oară ce animale trăiesc pe țărmul acela. Iar acum îl reducea la tăcere, ca să vorbească regele cu supușii săi mânioși.

— Nu-i loc de sfadă între noi, a spus Priam. Nu azi. Vă voi asculta pe rând părerile.

Creusa i-a ascultat cum argumenta fiecare, cerând să se întrebuințeze în fel și chip calul, și și-a dat seama că nu prea o interesa ce va alege Priam să facă. Fie că ardeau calul, fie că-l păstrau pentru sine, ce mai conta? Ultimul bărbat care a luat cuvântul a fost Laocoon, un ins rotofei, cu bucle negre, date cu ulei, căruia tare-i mai plăcea să se audă vorbind. Propunea sus și tare să ardă pe loc calul, până rămâne doar scrumul din el. Numai așa puteau să îmbuneze zeii care pedepsiseră atâția ani în șir Troia, spunea el. Oricare altă alegere se va dovedi a fi fost o greșeală nimicitoare.

*

Cu fumul atâtor focuri înălțându-se gros în jur, Creusa își croia poticnit drum spre zidurile cetății. I se părea că a luat calea cea bună, însă n-avea de unde să știe sigur. Plămânii îi horcăiau de parcă gonea la deal. Cum nu vedea nimic în față, mergea cu mâinile întinse, una în care să se sprijine dacă se împiedica și cealaltă, dreapta, cu care pipăia clădirile pe lângă care trecea. Numai așa putea să se încredințeze că merge înainte.

Creusa s-a străduit să nu-și lase gândul să i se închege în cuvinte, ci doar să-l rețină o clipă în forma lui cea mai nebuloasă, ca apoi să-l azvârle cât colo, însă de-acum nu mai încăpea îndoială: orașul nu mai putea fi salvat. Atâtea focuri arzând în vâlvătăi oriunde te uitai. Se aprinseseră tot mai multe acoperișuri de lemn și fumul se tot întețea. Cât pârjol putea nutri o cetate de piatră? Și-a înșirat în minte toate lucrurile din casa ei care puteau să ardă: hainele, cearșafurile ei, tapiseriile pe care le țesuse când era grea cu Eurileu. Dintr-odată a cuprins-o zăduful, dându-și seama cât de mult a pierdut, de parcă luase și ea foc. Rămăsese fără casa ei. Zece ani se temuse c-o să cadă cetatea și uite-o acum năruindu-se în jurul ei, iar ea, o fugară.

Dar cum se putea întâmpla așa ceva? Troia ieșise victorioasă. Aheii plecaseră pe corăbii, iar când troienii găsiseră calul de lemn, făcuseră întocmai ce li s-a zis să facă. Și, dintr-odată, copleșită de un simțământ îngrozitor, Creusa a înțeles de ce ardea orașul din temelii. După zece ani de bătălii între eroi despre ale căror fapte deja le cântau barzii, niciunul dintre bărbații care luptaseră la ziduri, nici Ahile, nici Hector — amândoi morți demult —, nu obținuseră victoria. Nu ei, ci insul pe care-l găsiseră ascuns în stufăriș, în preajma calului, care zisese că-l cheamă... nici nu mai ținea minte cum. Un sâsâit ca de șarpe.

*

— Sinon, s-a smiorcăit insul.

Avea două lănci vârâte sub bărbie și stătea prăbușit în genunchi. Iscoadele troiene îl găsiseră ascuns în tufișurile de pe celălalt mal al Scamandrului, la gura de vărsare în mare. Îl mânaseră — unul de-o parte și altul de cealaltă, cu cuțite și lănci în mâini — până în miezul adunării troiene. Prizonierul era legat la mâini și avea gleznele umflate și înroșite, de parcă îl roseseră și acolo frânghiile.

— Era să nu-l vedem, a spus o iscoadă împungând prizonierul cu vârful lăncii. Insul și-a înăbușit un țipăt, deși lancea nu-l tăiase deloc. Ne-au sărit în ochi doar panglicile alea lungi.

Prizonierul arăta tare ciudat: pletele de un castaniu spălăcit îi stăteau lipite de ceafă, zburlindu-se ceva mai jos, și, dacă le dăduse vreodată cu ulei, acum îi erau năclăite de noroiul în care era mânjit mai peste tot pe pielea goală. Avea pe el doar o pânză prinsă peste șolduri. Era desculț chiar. Și totuși, la tâmple era legat cu panglici colorate. Nu părea cu putință ca un om atât de murdar — mai degrabă jivină decât om, și-a zis Creusa — să fi rămas atât de curat și de gingaș într-o anume parte a trupului. Prizonierul a scos un urlet jalnic.

— Ce trebuia să mă omoare înainte îmi aduce moartea acuma!

Creusa n-a putut să-și ascundă dezgustul, văzând cum plânge aheul acela

soios. De ce nu l-au omorât iscoadele pe loc?

Priam a ridicat două degete de la mâna stângă.

— Tăcere, a spus.

Mulțimea s-a potolit și până și prizonierul și-a mai înăbușit sughițurile chinuite de plâns.

— Ești aheu? a spus Priam.

Sinon a încuviințat.

— Și totuși, te-au lăsat în urmă?

— Fără să vrea, rege.

Sinon a ridicat mâinile să-și șteargă mucii de pe față.

— Am fugit de ei. O să mă pedepsească zeii, știu. Însă nu am îndurat să mă...

Și iar i-a pierit graiul.

— Stăpânește-te, i-a spus Priam. De nu, pe loc te ucid oamenii mei, de-o să-ți bea pescărușii sângele.

Simon a suspinat iar din rărunchi, apoi a tras adânc aer în piept.

— Iertare.

— Ai fugit de ei? l-a întrebat Priam încuviințând.

— Da. Deși sunt aheu din născare și am luptat alături de ahei toată viața, a răspuns Sinon. Am venit aici cu tata când eram mic. El a murit în lupte acum mulți ani, ucis de preamăritul vostru războinic Hector.

Mulțimea troienilor a murmurat.

— Vă rog, a spus Sinon, privind în jur pentru prima oară. Nu vă aduc nicio jignire. Eram vrăjmași. Însă Hector nu l-a omorât din cruzime. L-a răpus pe câmpul de luptă și nu și-a oprit nimic pentru sine din ce-avea leșul pe el, nici măcar scutul tatei, lucrat cu meșteșug. Nu port deloc pică familiei lui Hector.

Moartea lui Hector fusese o pierdere atât de îngrozitoare și de proaspătă, că pe chipul lui Priam s-au așternut umbre și, preț de o clipă, Creusa l-a văzut pierzându-și cumpătul. În fața ei, a tuturor, nu stătea un rege, ci un bătrân rablagit, care de-abia dacă mai avea vlagă să-și poarte colanele de aur de la gât. Poate și prizonierul băgase de seamă, căci a înghițit în sec și, când a grăit, a coborât glasul, ca să-l audă doar regele. Creusa a ciulit urechea.

— Însă tata avea dușmani, dușmani puternici în rândurile grecilor, a spus Sinon. Și, spre ghinionul nostru, ne-am atras dușmănia a doi inși anume, deși, ți-o jur, nici tata, nici eu n-am făcut nimic ca s-o merităm. Însă Calhas și Odiseu i-au pus de la început gând rău, și mie la fel.

Auzind de mârșavul Odiseu, Creusa s-a înfiorat fără să vrea.

— Dușmanii lui Odiseu nu ne sunt așa de străini, a spus Priam încetișor.

— Îți mulțumesc, rege. El își atrage ura tuturor. Oștenii ahei de rând nu-l pot vedea în fața ochilor, cum merge țanțoș de colo-colo, de zici c-ar fi nu știu ce războinic preaputernic ori rege de neam ales. Ca luptător, nu-i deloc din calea-afară, iar Itaca — regatul lui, cum îi zice el — e doar o adunătură de stânci la care nu râvnește nimeni. Și totuși, comandantul nostru, Agamemnon, și ceilalți s-au purtat mereu de parc-ar fi erou. Drept urmare, și trufia i-a tot crescut.

— Fără îndoială că da, a spus Priam. Și totuși, nimic din ce zici nu lămurește cum de ești aici și cum de s-au făcut concetățenii tăi nevăzuți fără veste. Iar numele Calhas nu mi-e deloc cunoscut.

Sinon a clipit de mai multe ori. Își dădea seama, din câte vedea Creusa, că trebuie să zică iute ce-avea de zis, altfel nu mai apuca să grăiască în veci.

— Aheii știau de ceva vreme, rege, că trebuie să plece. Calhas e marele preot, care s-a rugat de zei să-i dea vești mai bune. Însă ei i-au tot răspuns la fel de iarna trecută: Troia nu se va lăsa cucerită de nicio armată așezată la porțile ei. Agamemnon n-a vrut să audă, firește, și nici fratele lui, Menelau. Însă până la urmă n-au mai reușit să convingă pe nimeni. Aheii s-au săturat, vor să se întoarcă acasă. Războiul era de necâștigat, așa că mai bine își luau prăzile strânse până acum și ridicau ancora. Așa vorbeau o mulțime de oameni...

— Și tu, adică? l-a întrebat Priam.

Sinon a zâmbit.

— Nu când stăteau la sfat, a spus. Nu sunt rege, nimeni nu mi-ar îngădui vreodată să iau cuvântul. Însă, când noi, oștenii, vorbeam între noi, da: eram de acord să plecăm. Credeam că nici nu trebuia să venim încoace. Iar așa au ajuns să nu mă aibă deloc la inimă. Nu cei de rând, care gândeau toți ca mine. Ci căpeteniile, bărbații al căror renume atârna de războiul acela, Odiseu adică. Însă nu se puteau pune cu solia venită drept de la zei. Cu greu s-au învoit să plece acasă.

— Și te-au lăsat în urmă drept pedeapsă? l-a întrebat Priam.

Iscoadele lui nu mai țineau așa de țepeni lăncile, așa că nici Sinon nu le mai vedea lipite de gât cât vorbea.

— Nu, rege.

O clipă și-a supt obrajii mânjiți de lacrimi și noroi.

— Cunoști ce se povestește despre călătoria aheilor până la Troia? Că ne-am strâns toate corăbiile la Aulida, însă de-acolo n-am mai putut să plecăm pe mare, căci vânturile n-au mai bătut deloc?

Troienii au încuviințat din cap în jur. Toți auziseră sau depănaseră povestea: aheii o jigniseră pe zeița Artemis, astfel că ea le-a răpit vântul până când au reușit s-o îmbuneze. Cu o jertfă omenească — ce grozăvie! Ce troian nu aflase de această îngrozitoare cruzime a aheilor?

— Când a venit vremea să se întoarcă în Grecia, Calhas și Odiseu au urzit laolaltă un plan, a continuat Sinon. Regele Itacăi n-a putut pierde un asemenea prilej să scape de mine.

Creusa s-a uitat iar la panglicile roșii de pe fruntea prizonierului, simțind c-o înțeapă ochii sub pleoape. Doar nu voia să zică ceva atât de cumplit.

— Văd că pricepi unde bat, rege, a spus Sinon. Calhas a dat de știre la adunarea aheilor că zeii își aleseseră jertfa și că al meu era sângele pe care doreau să-l bea de pe altarul încropit. Unii oșteni au cârtit, însă mai bine muream eu decât ei.

— Înțeleg, a spus Priam. Aveau de gând să te sacrifice ca pe un animal.

— Nu doar că aveau de gând, chiar m-au pregătit. M-au legat de mâini.

Simon și le-a ridicat, ca să le arate funiile slinoase care-i țineau mâinile laolaltă.

— Și de picioare. Mi-au dat părul cu ulei și mi l-au încins cu funde. Jertfa trebuia să fie desăvârșită, firește. Însă la glezne nu m-au legat la fel de bine ca la astea — și a fluturat mâinile — iar când străjile m-au scăpat din ochi, m-am smuls din strânsoare.

De aici i se trăgeau umflăturile de la picioare.

— Știam că străjile trebuie să mă târască în curând spre altar. Așa că m-am târât mai întâi, iar apoi am fugit cât mă țineau picioarele departe de tabără. Când i-am auzit strigând tare, aproape ajunsesem la stufărișul de pe mal, așa că m-am culcat la pământ și m-am ascuns acolo.

Omul a început iar să plângă cu lacrimi mari, oglindite pe chipul umed al regelui Troiei. Creusa știa că și ea plânge de-acum. Era o poveste cumplită până și pentru cei care știau prea bine cât de barbari erau grecii. Soția lui Priam, Hecabe, privea fără să zică nimic, cu gura strânsă într-o dungă subțire și sprâncenele sure încruntate.

— I-am auzit cum mă caută, a spus Sinon. I-am auzit cum retează iarba cu bicele și lăncile. Voiam cu disperare să fug și mai departe, însă știam că era primejdie să mă vadă. Astfel că am așteptat cea mai lungă noapte din viața mea, rugându-mă Herei, ocrotitoarea mea dintotdeauna. Iar a doua zi rugile mi-au fost ascultate. Aheii hotărâseră să meșterească ofranda aceasta de lemn în cinstea zeilor, în loc să sacrifice o victimă cu de-a sila. Au clădit-o, au închinat-o, iar apoi au plecat fără mine. Cu tot ghinionul meu, am dus-o cu câteva zile mai mult decât mi s-au dăruit de la naștere. Acum tu, rege, o să mă ucizi, și pe bună dreptate: fac parte dintre bărbații sosiți aici ca să-ți nimicească cetatea, așadar merit să te porți cu mine cum te porți c-un dușman, cu toate că eram doar un băiat când m-au adus încoace. N-am familie să mă răscumpere. Astfel că n-o să mă rog să-mi trimiți leșul acasă, la rudele îndoliate. Nu-ți cer decât un singur lucru.

— Ce-mi ceri? l-a întrebat Priam.

— Ia calul.

*

Creusa căzuse rău, iar când s-a ridicat, a simțit cum i se prelinge sângele pe fluierul piciorului în jos. Acum nu prea mai vedea nimic în față, deși căldura care-i încingea spinarea îi dădea certitudinea că o apucase pe singura cale rămasă. Oare flăcările înghițiseră totul în urma ei? Nu îndrăznea să se uite, știind că, dacă o făcea, ar fi orbit-o flăcările când s-ar fi întors iarăși spre beznă. Și așa — chibzuind doar ce putea să facă și ce nu — reușea să se țină mai departe pe picioare, cu toate că nimic nu o pregătise pentru ceea ce i se întâmpla acum. Deși îi venea să-și sumeată poalele și s-o rupă la fugă, pășea iute și mărunt, căci astfel erau mai puține șanse să se ciocnească de ceva.

S-a bucurat că procedase așa când s-a pomenit iar într-o fundătură, sau așa a crezut la început. Gata-gata să se lase pradă deznădejdii, și-a încordat privirea prin fum și i s-a părut că vede o străduță mai mică la stânga, între două case.

Tocmai încerca să-și amintească ale cui erau casele, ca să-și dea seama unde e, când o trupă de oșteni a năvălit afară din casa mai îndepărtată. Creusa s-a ghemuit, lipindu-se de zidul din față al clădirii din dreptul bărbaților, însă aceștia n-au zărit-o. Au luat-o la fugă râzând pe aleea pe care voia și Creusa s-o apuce. Știa fără să mai tragă cu urechea la ce vorbeau că bărbații aceia uciseseră pe oricine găsiseră înăuntru. Creusa a așteptat să dispară bărbații și de-abia atunci a îndrăznit să se ia după ei. După ce se chinuise atâta să-și amintească a cui era casa pe lângă care trecea, era recunoscătoare că nu reușise. Nu voia să știe al cui gâtlej îl spintecaseră oștenii.

Și-a trecut degetele peste peretele de lângă ea, înaintând mai încet de-acum, ca să n-o vadă bărbații aceia venind din spate. Când pasajul a dat iar în stradă, a văzut că izbândise. Găsise calea spre zidurile cetății.

*

— Ia calul, a spus Sinon. De faci așa, le vei răpi puterea pe care le-o dă el. L-au clădit aici, închinându-l Atenei, ocrotitoarea aheilor. Au zis că e atât de uriaș, că voi, troienii, n-o să aveți cum să-l cărați până în cetate. Au văzut cât de mare e câmpia, cât de înaltă e acropola, și au râs numai la gândul că ați putea să-l luați singuri de aici.

— De unde știi? l-a întrebat Hecabe.

Vorbea o greacă simplă, dar limpede.

— Iertare, regină, nu înțeleg, i-a răspuns prizonierul.

— De unde știi ce-au crezut despre cal? a repetat ea. Dacă erai ascuns în stuf, tremurând de frică pentru viața ta. Spui că au clădit calul după ce ai fugit. Așadar, de unde știi ce s-a discutat între ei?

Creusei i s-a părut că a zărit un licăr de enervare pe chipul omului. Însă, când a grăit, glasul îi tremura mai departe a jale.

— Așa avuseseră de gând să facă la început, stăpână. Înainte să uneltească Odiseu și Calhas împotriva mea. Aheii doreau să clădească un cal uriaș și să-i insufle cât mai multă putere sacră. Apoi doreau să-l lase lângă cetatea voastră, ca să vă ia în batjocură: semn că zeița avea să-i ducă acasă teferi. Agamemnon chiar nu se poate înfrâna când vine vorba de asemenea fapte trufașe.

Hecabe s-a încruntat, însă n-a mai spus nimic.

— Așa că rogu-te, rege, a urmat el. Răpește-le călătoria aceasta bine ocrotită până acasă. Du calul în fortăreața voastră până la căderea serii. Oamenii tăi pot să-l tragă până acolo. Mă voi opinti și eu în frânghii dacă-mi îngădui numai. Fac orice ca să-i pedepsesc pe nelegiuiții care mi-ar fi luat viața fără să stea pe gânduri. Dacă mă lași să vă ajut să trageți calul în cetate, până în cel mai înalt loc al ei, n-ai decât să-ți pui orice oștean să-mi împlânte sabia în măruntaie de cum săvârșim sarcina, n-o să mă împotrivesc deloc. Ți-o jur.

— Nu.

Preotul Laocoon nu s-a mai putut abține de-acum.

— Te implor, rege. Calul e blestemat și tot așa vom fi cu toții dacă-l vârâm în orașul nostru. Omul acesta are limba mincinoasă. Fie vrea să ne amăgească, fie se lasă amăgit. Însă calul nu trebuie să pătrundă între zidurile orașului nostru.

Haideți să-l ardem cum v-am îndemnat.

Și-a ridicat brațul plin și a azvârlit lancea pe care o ținea în coastele calului. Lemnul a răsunat o clipă, scoțând un țiuit în tăcerea cutremurată care a urmat vorbelor sale.

Creusa nu prea mai știa ce s-a întâmplat apoi. N-a văzut șerpii cu ochii ei, deși mulți alții au pretins că i-au văzut. Nu se uita spre stufăriș. Se uita la bărbatul acela, la Sinon, și la chipul său mizerabil pe care nu se putea citi nimic. Nu părea că pricepe ce spune Laocoon decât dacă vedeai cum îi tremură bicepșii pe sub frânghiile cu care era încă legat. Copiii lui Laocoon, a cugetat ea, doar dăduseră fuga în apă. Cum să nu? Li se acrise să tot audă sfada bărbaților și — precum toți ceilalți copii ai Troiei — nu mai fuseseră niciodată pe țărm, nu se mai jucaseră în nisip. Sigur că se îndepărtaseră atunci, ținând-o puțin pe lângă râu, până au ajuns la valurile de pe plajă. Cei doi intraseră în apa puțin adâncă de la mal până să bage careva de seamă că au dispărut.

Iarba-de-mare avea frunze uriașe, știa Creusa. Când era mică, doica o prevenise să nu se vâre în apă în căutarea tentaculelor de un verde întunecat. Deși ierburile erau atât de subțiri la vârf, că și un plod le putea rupe, planta avea tulpina robustă, cu fire tari. Ar fi putut să se împleticească una-două și să-și piardă echilibrul. Asta pățiseră cu siguranță și copiii lui Laocoon. Unul pesemne că și-a prins piciorul în lațul vreunei alge și a căzut. Neînvățat cu curenții, s-a speriat și s-a zbătut, încâlcindu-se și mai tare. Celălalt, când și-a croit drum până la fratele său cufundat cu totul în apă, să-l ajute, a intrat în același bucluc. Strigătele stinse de ajutor li s-au pierdut în briza mării.

Însă când Laocoon fugise — prea târziu — să-i salveze, iarba-de-mare luase o înfățișare sinistră. Șerpi uriași trimiși de zei, cum spunea cineva, spre a-l pedepsi pe preot că le pângărise ofranda cu lancea. Cum a grăit așa, cum a început lumea să-l creadă.

Pe când preotul își plângea pe mal copiii înecați, Priam nu mai avea altă alegere de-acum. Zeii îl pedepsiseră pe preot, așadar troienii trebuiau să ia aminte și să asculte de Sinon, prizonierul. Au vârât grinzi sub cal și bărbații l-au tras cu rândul de frânghii pe câmpie. Prin cetate l-au mișcat pe roți, deși de-abia dacă se potrivea în făgașele săpate de care în străzi. L-au suit pe acropolă și, când au ajuns cel mai sus cu el, lumea s-a veselit, bărbații și-au frecat brațele de durere și și-au făcut frânghiile colac. Priam a vestit că trebuie să înalțe o jertfă zeilor, urmată de un ospăț. Troienii iar s-au veselit când s-au aprins focurile și s-a pus carnea la frigare. Au turnat vin mai întâi în cinstea zeilor, iar apoi s-au cinstit între ei. Troia izbândise în sfârșit.

*

Și Creusa s-a întors să se uite în urmă, la orașul ei cuprins de flăcări. Ajunsese ea la ziduri, însă acum vedea că focul i-o luase înainte. Nu avea cum s-o țină pe lângă clădiri ca să ajungă la porțile cetății așa cum își pusese în gând — calea era numai foc și pară. Dacă ar fi putut cumva să se cațere pe zid chiar acolo, poate așa ar fi reușit să scape cu viață. Însă era prea înalt, prea abrupt și n-avea de ce să se țină. Bărbații după care se luase n-o mai amenințau cu nimic: se înecaseră

în fumul gros și-și pierduseră viețile căutând măcelul. Le vedea leșurile la pământ mai în față, deja cuprinse de flăcări.

A priceput ce primejdie o paște mult mai iute decât păsările care cântau deasupra capului — pe acoperișurile care încă nu arseseră —, deși cerul era negru și luna, nimicită de fumul gros, gri. Focurile din oraș răspândeau atâta lumină, încât credeau că e dimineață și Creusa a știut că n-o să uite această ciudățenie — focul, păsările și noaptea preschimbată în zi — câte zile o mai avea.

Și chiar n-a uitat, chit că n-a contat cine știe ce, de vreme ce a murit cu mult înainte de revărsatul zorilor.

Troienele

Femeile așteptau pe țărm, uitându-se la mare cu ochi goi. Izul ierbii-de-mare uscate și al stufului pământiu încovoiat mai alunga din duhoarea de fum care le pătrunsese în haine și în pletele încâlcite. După două zile, aheii aproape că-și terminaseră campania de jefuire temeinică a cetății cernite și, tot așteptând să afle ale cui sunt de-acum, femeile se îngrămădeau în jurul reginei lor, de parcă se puteau încălzi la ultimii ei tăciuni aprinși.

Hecabe, o figură măruntă, zbârcită, cu ochii afundați sub pleoape, ședea pe un bolovan scund, lustruit de apă și sare. Încerca să nu se gândească la soțul ei, Priam, răpus de aheul acela nemilos când se agăța de altar, cu sângele întunecat prelingându-i-se pe piept și capul dat fără vlagă pe spate sub sabia ucigașului său. Nimicirea cetății o mai învățase ceva: bătrânii nu mureau aidoma tinerilor. Până și sângele le curgea mai cătinel.

A strâns din buze. Bruta care l-a răpus cu atâta sălbăticie — pe bătrânul care se ruga de zeu să-l apere — avea să plătească pentru cruzimea, necuviința și blasfemia lui. Numai de asta se mai putea agăța, acum, că pierduse orice altceva: odată ce nesocoteai ocrotirea divină a templului zeiesc, nu aveai cum să-ți duci mai departe zilele în huzur. Există legi pe lumea asta. Până și în război legea e lege. Oamenii pot să le ignore, însă nu și zeii. Iar dacă spinteci un om căzut în genunchii săi țepeni, căutând adăpost? O asemenea faptă e de neiertat, iar zeii — așa cum prea bine știe regina ruinelor fumegânde ale Troiei — arareori se arată îndurători.

Și-a mușcat carnea obrazului, bucurându-se să simtă gustul de metal. În minte a început să-și înșiruie iar fiii morți pe câmpul de luptă, fiii morți în ambuscade, fiii morți cu două nopți în urmă, când năvăliseră prădătorii în oraș. De câte ori mai murise unul, încă o părticică din ea se uscase ca pieile de animale lăsate prea mult la soare. Într-un sfârșit ajunsese să creadă, când murise Hector, când casapul Ahile îi răpise cel mai viteaz fiu-războinic, că se zbârcise de tot. Însă vreo zeitate — nu îndrăznea s-o pomenească pe Hera — pesemne că-i auzise gândul trufaș și hotărâse s-o pedepsească și mai abitir. Și toate din pricina unei femei. Toate din pricina târfei spartane, cu uneltirile ei. A scuipat sângele pe nisip. Dorința de răzbunare o mistuia cu totul, însă în zadar.

A zărit o pasăre răsucindu-se în vânt și zburând înapoi spre țărm. Să fi fost un semn? Se știa că zborul păsărilor poartă în el solia zeilor, însă doar preoții pricepuți știau să citească în aripi. Însă era încredințată că răvașul acesta era cât se poate de simplu, menit să-i aducă aminte că mai avea un băiat — doar unul dintre toți flăcăii ei frumoși, atât de înalți și voinici —, că-i mai rămăsese unul în viață.

Și doar pentru că grecii nu știau unde este, nu știau nici măcar că este. Mezinul său, scos pe furiș din oraș la adăpostul întunericului, ascuns în casa unui

vechi prieten din Tracia. Un prieten plătit regește. Până și aliații trebuie încurajați să sprijine tabăra învinșilor, spusese Priam. Iar Troia era de atâta amar de vreme tabăra învinșilor — doar zidurile tari și cerbicia ei o făcuseră să țină piept grecilor un lung deceniu.

Înfășurase cu Priam patru coronițe de aur răsucit în lucrurile băiatului și legaseră bocceluța înainte de plecare.

— Două dă-le gazdei când ajungi, i-au spus. Pe celelalte două ascunde-le și să nu cumva să te scapi cuiva că le ai.

— Atunci la ce mai sunt bune? a întrebat el, ca un băiat nerăbdător și încrezător ce era.

— Vei ști dacă-ți trebuie, îi răspunsese ea, punându-și degetele pe umărul lui ca să-l privească în ochi, cât era de înalt. Oamenii se arată mai săritori cu necunoscuții dacă pot să le ofere un crâmpei de aur.

I-a arătat cum să apuce cu mâinile filigranele de metal moale, pentru a rupe o plată mai mică dacă e nevoie.

Sclavului cu care și-au trimis fiul nu i-au zis nimic: aurul l-ar momi prea tare și după nici o zi de călătorit, băiatul s-ar trezi cu cuțitul înfipt între coaste. Era crucial să păstreze taina și s-a rugat zeilor ca fiul ei să înțeleagă că își pune viața în joc dacă nu izbutește să-și țină gura. Bărbatul ei îl prevenise, la fel și ea. Nu era ultimul ei fiu în viață când a sărutat-o ultima oară și a pornit la drum printr-un pasaj tăinuit de la miazănoapte al cetății. Însă când se despărțise plângând de el, știuse că va fi.

S-a înfiorat o clipă și și-a strâns mai bine marama pe umeri. Grecii nu se grăbeau deloc să părăsească orașul. Răscoleau fiecare ungher, doar-doar le scăpase vreo podoabă lucitoare, ca niște stăncuțe lacome ce erau. Jefuiseră tot aurul și bronzul din ascunzători și-l puseseră morman în nisip, ca să-l împartă între ei. Cu mare grijă, căci în ultimul an risipirea nedreaptă a prăzii le dăduse mult de furcă. O să se mai tragă ei și pe sfoară, desigur. Deja prinseseră oșteni dosindu-și bucățele de metal prețios prin haine. Un grec, din câte auzise, fusese prins de tovarăși că-și vârâse un inel de aur între măsele și obraz — îi spintecaseră fața pentru înșelăciunea lui. Acum nu mai avea cum dosi nimic în obraz. Nici măcar dinții.

Femeile așteptau, neputincioase și nenorocite. Ce s-a mai petrecut după sfârșitul lumii? Polixena ședea la picioarele mamei sale, trecându-și absentă mâna în sus și-n jos pe pulpa ei, ca o copiliță. Andromaca stătea ceva mai retrasă de soacra ei. Nu era troiană prin sânge, devenise de-a lor măritându-se cu Hector. Își ținea pruncul cuibărit sub bărbie — scâncea slab, larma și spaima îi tulburaseră somnul. Iar Cassandra stătea cu fața la ocean, mișcându-și mut gura. Învățase demult să rămână tăcută chiar dacă nu putea să pună zăgaz șuvoiului de vorbe care îi curgea de pe buze.

Nicio femeie nu plângea. Toate aveau soți, tați, frați și fii morți, ca niște răni proaspete. Nopți la rând jeliseră, smulgându-și pletele și veșmintele de pe ele. Însă grecii care le păzeau se săturau repede să le audă bocind. Polixena avea găvanul ochiului învinețit, iar acum femeile stăteau tăcute. Își făgăduiau în sinea

lor și una alteia că vor ține doliu în singurătate când se va putea. Însă toate știau că n-aveau să mai aibă nicicând parte de singurătate. Când se sfârșea războiul, bărbații își pierdeau viața. Dar femeile își pierdeau tot ce le mai rămânea. Iar victoria nu-i îmbunase deloc pe greci.

Polixena a scos un țipăt înăbușit din gâtlej, pierdut în larma cormoranilor înainte să-l audă cuceritorii. Oricât se străduia să-și înăbușe jalea, tot nu reușea să se stăpânească.

— Nu se putea preveni totul? și-a întrebat ea mama. Chiar trebuia să cadă Troia? N-a fost nicio clipă în care mai puteam încă să fim salvați?

Umerii Cassandrei tremurau, atât de tare îi venea să urle. Se zguduia toată, pradă pornirii de a le urla tuturor că le-a zis ea de-o sută, de-o mie, de zece mii de ori le-a zis. Și niciuna nu ascultase măcar o dată, cât o bătaie de inimă măcar. Nu o auziseră și nu văzuseră nimic, și totuși ea nu vedea decât viitorul de-a pururi și fără oprire. Bine, nu de-a pururi. Își vedea propriul viitor la fel de limpede ca restul. Se mângâia doar cu gândul că nu mai era mult de-acum.

Hecabe s-a uitat în jos, la fiica ei, trecându-și degetele prin părul Polixenei. Nu băga de seamă că-și mânjea tot mai tare palma de funingine. Nu se putea uita cum își mângâie fiica știind că avea să fie pângărită de mâinile vreunui grec până să vină noaptea. Întrebarea era pe mâna cărui grec aveau să încapă fiicele și nurorile sale. Care dintre ei, nu dacă sau când.

— Nu știu, a spus ea. Zeii știu, pe ei trebuie să-i întrebi.

Și, tot privind la mare, peste capetele suitei sale obidite, și-a dat seama că lipsește o troiană.

— Unde e Theano? a întrebat.

4
Theano

Theano, soția lui Antenor, mamă a patru fii și a unei fiice, s-a aplecat să aprindă lumânarea, clipind în lumina plăpândă și afumată. Mamă a patru fii care n-aveau s-o îngroape când îi va veni vremea. Patru fii care nu scăpaseră cu viață din război. Fii nimiciți de nebunia fiului alteia. Ochii îi lăcrimau de la fum și de la mânia care-i ardea în măruntaie, asemeni feștilei lumânării pe care a dus-o la masă și a așezat-o în centru. Bărbatul îi ședea în față, cu capul îngropat în mâinile noduroase. De el nu-i era milă — războiul ajunsese în al zecelea an de ciocniri la porțile cetății, iar el îmbătrânise prea tare ca să mai poată lupta. Ar fi dat toate zilele care-i mai rămăseseră lui și ar fi trăit fără să se plângă de văduvia ei la schimb pe câteva clipe petrecute cu măcar unul dintre fiii ei.

— Priam ar fi putut să-ți asculte de-atâtea ori prevestirile, a spus ea văzându-l pe Antenor clătinând din cap.

Sprâncenele sure și stufoase i se ițeau de după degete, așa că s-a întins peste lumânare și i-a întins mâinile, punându-i-le pe masă.

— De-atâtea ori, a repetat ea.

Ochii încețoșați i-au întâlnit pe ai ei și s-a întrebat dacă și ea arăta la fel de îmbătrânită și de plăpândă cum i se înfățișa el: cu părul ca neaua, pielea zbârcită și jalea întipărită pe chip.

— Nu vrea să asculte, a spus soțul ei. Mai departe de ea nu vede nimic.

Soția a scuipat pe podea. La Troia era vorba de o singură „ea“, și încă de un lung deceniu. Un deceniu care-i răpise cele mai scumpe patru podoabe.

— L-ai slujit bine, a spus ea. Au trecut ani de când l-ai sfătuit prima oară să trimită târfa înapoi la bărbatul ei.

— Ani, a repetat Antenor ca un ecou.

Discutaseră de-atâtea ori despre asta, că de-acum i se părea un soi de cântec — nu mai trebuia să țină minte cuvintele, așa cum nu mai trebuie să-ți amintești cum se ajunge acasă. Îi intraseră în sânge.

— Priam s-a arătat prea trufaș, a urmat soția lui. Așa mi-a spus zeița de-atâtea ori.

Bărbatul ei a încuviințat. Theano era preoteasa Atenei când o văzuse el prima oară, iar părinții îi trăiau pe lângă templu. Câți ani să fi trecut de-atunci? Nu mai ținea minte. Pe vremuri fusese o fată vioaie, din câte-și amintea, cu ochi aprinși și o inteligență ascuțită, care i se tocise încet, de-a lungul anilor, preschimbându-i-se în nerăbdare.

— Eu am jertfit mantia, i-a amintit ea.

Troienele brodaseră o mantie ceremonială bogat împodobită cu care să îmbrace statuia zeiței, iar soția lui i-o oferise drept ofrandă vara trecută. Nu reușiseră deloc s-o înduplece pe Atena să treacă din tabăra aheilor în a troienilor. La fel de mult, șoptise Theano când aduseseră leșul mezinului lor de pe câmpul

de bătălie, i-ar fi ajutat să-i jertfească un morman de cârpe murdare. Bărbatul o implorase să nu hulească, însă cum nu-i mai rămăsese decât un copil — fiica lor, Crino —, soția lui n-avea poftă să asculte de nimeni. Voia zeiței era limpede, a spus Theano: s-o dăm pe Elena înapoi lui Menelau. Să curățăm orașul de viciul acela. Cu ea să trimitem zece cratere de aur — cele mai mari și mai bogat împodobite din avuția lui Priam — și zece tapiserii frumos lucrate cu fir roșu și auriu. Să-l trimitem pe Paris să se ploconească în fața bărbatului a cărui soție o furase și să-i implore iertarea. Dacă nu i se oferea, adăugase soția lui, mult-răsfățatul fiu al lui Priam va trebui să plătească cu viața pentru nesăbuința lui. Nu era un preț exagerat, doar îi luase pe sus nevasta din casă, încălcând tradiția veche de generații care dicta pe bună dreptate că musafirul trebuie să-și cinstească gazda.

— Priam n-o să-și silească fiul să se facă de rușine, a spus Antenor.

— Să se facă de rușine? l-a repezit ea. Renumele ți-l pierzi doar dacă nu ți l-ai terfelit deja în noroi. Doar un nătâng s-ar mai amăgi să creadă că Paris mai are alt renume în afară de acela de ușuratic, iar femeia cu care-și va împărți patul va fi întotdeauna văzută ca o târfă.

— Regele nu poate să înțeleagă.

— Nu va avea de ales.

Theano s-a oprit.

— Însă tu ai.

Discuția nu mai luase turnura aceea până atunci. A văzut cum soțul ei se uită în fugă la ea, să-i deslușească expresia de pe chip.

— Ai auzit solia, Antenor. Știi că vor trece diseară la fapte.

— Poate nu, a spus el cu glas tremurător. Răvașul nu zicea decât că pândesc de pe-aproape.

— Știi unde, a pufnit ea. Sunt în calul acela. Altundeva n-au unde să fie.

— Dar câți oameni pot să încapă între câteva scânduri, Theano, fie și dacă bănuielile tale ar fi adevărate? Cinci? Zece? Nu-s destul ca să învingă o cetate ca Troia. Nici pe departe. Suntem cetățeni mândri, care au rezistat zece ani la război. Nu pot să ne învingă ca pe niște țânci din fortăreața lor de lemn.

— Nu țipa, l-a certat ea. Doarme Crino.

Antenor a ridicat din umeri, însă de vorbit, a vorbit mai încet.

— Știi că am dreptate.

— Știm doar jumătate din poveste, i-a răspuns ea. Aheii au plecat cu mare vâlvă pe mare. Dacă de fapt nu-i așa? Dacă așteaptă să pătrundă o mână de războinici în cetate, tăinuiți de calul lor jertfit? Dacă oștenii aceia deschid porțile cetății, să intre o oștire întreagă?

S-a strâmbat de durere.

— Troia ar fi distrusă, a spus el. Ar jefui-o și ar arde-o din temelii.

— Ar ucide bărbații și ar lua femeile sclave, i-a dus ea gândul mai departe. Toate femeile. Nevasta ta, Antenor. Fiica ta.

— Trebuie să-i prevenim, a spus el uitându-se neliniștit în jur. Trebuie să fug să-l previn pe Priam, până nu-i prea târziu.

— E deja prea târziu, a spus ea. De-acum calul e în oraș. Poți să mai faci un singur lucru ca să ne salvezi.

— Ce anume? Ce ți-ai pus în gând? a întrebat-o.

— Du-te chiar acum la porțile cetății, a spus ea. Deschide-le cu mâna ta.

— Ești nebună, i-a zis el.

— Străjile și-au lăsat de mult posturile. Își închipuie că aheii au plecat pe mare. Cred că n-a mai rămas decât un aheu pe pământul troian, șarpele de Sinon.

Bărbatul ei și-a frecat brațul stâng cu dreapta, de parcă l-ar fi durut.

— El o să descuie porțile dacă tu nu vrei, a spus ea. Și pe el o să-l răsplătească pentru curaj, nu pe tine.

— Vrei să trădez cetatea noastră? Căminul nostru? a întrebat el.

— Vreau ca fiica noastră să trăiască, a spus ea. Du-te acum, până nu-i prea târziu. Iute, bărbate. Altă șansă nu mai avem.

Bătrânul s-a întors cu o piele de animal și o solie sumbră. Trebuie să bată pielea de leopard în cuie de ușa casei, pentru ca grecii să treacă mai departe.

Caliope

Cântă, muză, spune poetul, părând de data asta destul de enervat. De-abia mă țin să izbucnesc în râs când îl văd cum clatină dezamăgit din cap. Cum de o tot ia razna cu poemul său? A început cu Creusa, care i-a insuflat încredere. Întrunea toate temele epopeei: războiul, dragostea, șerpii de mare. Cu câtă bucurie a condus-o prin cetate, în căutarea lui Enea. Ați văzut cât i-a mai plăcut să descrie focul, nu? Am crezut c-o să-i stea epitetele în gât. Însă apoi Creusa s-a rătăcit de tot când nici nu trecuse bine de proemiu.

L-am dus drept pe țărm, să vadă ce-au pățit femeile care au scăpat cu viață din incendiu și nici măcar n-a observat că supraviețuitoarele n-o duceau cu mult mai bine decât sărmana de Creusa. Mai limpede de-atât nu cred că puteam să-i arăt scena, și totuși nu s-a prins și pace. Nu-i dăruiesc povestea unei singure femei de pe vremea Războiului Troian, îi dăruiesc povestea tuturor femeilor din război. Bine, nu chiar pe a tuturor. (Încă nu m-am hotărât ce fac cu Elena. Mă calcă pe nervi.)

Îi ofer șansa de a vedea războiul din amândouă capetele: cum s-a iscat și ce consecințe a avut. E o epopee atât ca mărime, cât și ca subiect. Și uite-l cum mi se smiorcăie că Theano nu mai apare deloc în poveste, tocmai când se prinsese cum s-o descrie. Poet nătâng. Nu e povestea ei, nici povestea Creusei. E povestea lor. Sau cel puțin așa va fi dacă termină el odată cu smiorcăiala și se apucă de compus.

6

Troienele

Cormoranii negri se roteau deasupra, azvârlindu-se pe rând în apele întunecate ale mării și înălțându-se iar cu peștele zvâcnindu-le în gâturile acoperite de pene. Hecabe se lăsa când pe un picior, când pe celălalt. O durea tot trupul după cât stătuse pe bolovani, durerea i se răspândea din noadă spre ultimul oscior. Îi era foame, însă nu le-a zis nimic tovarășelor ei. Pesemne și ele erau flămânde. Ce prostie să crezi că foamea și setea aveau să dispară doar pentru că viețile le erau acum distruse. Până și sclavii trebuie să mănânce.

Hecabe s-a uitat la femeile și copiii care o înconjurau și a încercat să-i numere. Spera că mai multe familii, o mână de troieni, reușiseră să se furișeze afară din cetate prin haos și fum. Și-a numărat fiicele și nurorile, apoi a trecut la restul femeilor. Și-a dat seama că blajina Creusa nu era acolo. Soțul ei, Enea, scăpase cu viață în zece ani de înfruntări, oare murise când dăduseră foc cetății? Sau fugise cu Creusa și fiul lor? Hecabe s-a rugat repede Afroditei să fie așa. Poate chiar pe când urmărea ea cum se ospătează păsările pe ape, Enea și soția lui porneau în zări pe mare, să caute un nou cămin, departe de distrugătorii oșteni ahei.

— Cine mai lipsește? a întrebat-o pe Polixena, care se întinsese pe nisip aproape, cu spatele la mama ei.

Fiica ei nu i-a răspuns. Poate dormea. Hecabe a mai numărat o dată. Creusa, Theano și fiica lui Theano, Crino. Dispăruseră toate.

I-a răspuns o tânără palidă, cu ochi pustii, care stătea lângă Polixena, cu un mic pieptăn în mână — de lemn, nu de fildeș, poate i-l lăsau, cine știe? Hecabe nu reușea să-și amintească cum o cheamă pe tânără. Era prea răscolită. Era fiica lui... Nu. Nici asta nu mai știa.

— Pe ai lui Theano i-au cruțat, a spus ea.

— I-au cruțat? Hecabe s-a uitat uluită la fată.

Grecii nu păruseră deloc dornici să cruțe pe cineva.

— De ce?

Însă nici n-a închis gura, că a și înțeles. A înțeles că Antenor îi trădase. Când îi sfătuise prevăzător să-i îmbuneze pe greci și să-i întrebe cum doresc să le-o înapoieze troienii pe Elena, nu vorbise în folosul cetății, ci în al său.

— Nu știu, a ridicat tânăra din umeri. Eu am văzut doar cum trec oștenii pe lângă casa lor. Bătuseră o piele de leopard pe ușă. Când o vedeau, grecii se duceau, cu săbiile și făcliile lor, la următoarea casă. Era un semn.

A tăcut. Următoarea casă era înainte de a ei.

Hecabe a pufnit. Trădători prefăcuți, dușmanilor le erau prieteni și prietenilor, dușmani. Însă tocmai când deschidea gura să-și arate disprețul pentru o asemenea trădare, s-a oprit. Antenor se purtase josnic, ce-i drept, dar n-aveai cum să negi că le câștigase femeilor sale o soartă mai bună decât Priam familiei

sale. Teano și Crino: femei libere. Hecabe și fiicele ei: sclave.

Vedea că Andromaca, nevasta fiului ei Hector (văduva lui Hector, s-a corectat iar), asculta ce vorbesc. Însă Andromaca nu a grăit. Nu mai spusese nimic de cu o zi în urmă, când o scoseseră oștenii greci din cetate, împingând-o de la unul la altul și apucând-o de sâni în hohote, ca apoi s-o azvârle în cercul troienelor. Andromaca își ținuse bine pruncul în brațe când se prăvălise în genunchi. Nici nu băgase de seamă când se zgâriase la gleznă de muchia unei pietre, de-i dăduse sângele. Hecabe se uitase mânioasă la bărbați și atunci unul din ei făcuse un semn ca să se păzească de deochi. Hecabe a pufnit. Un singur gest n-avea cum să-i apere de noianul de nenorociri de care se ruga să aibă parte toți.

Hecabe s-a întrebat dacă și Andromaca face ca ea pomelnicul numelor în sinea ei. Creusa fie murise, fie scăpase cumva. Însă Theano, Crino: avea să le adauge numele blestemelor pe care le înșira Hecabe în fiecare dimineață când se trezea și în fiecare seară înainte să adoarmă. Nu era atât de nesăbuită să-și închipuie c-o să aibă prilejul să pedepsească ea însăși toți trădătorii, ucigașii și răufăcătorii care dăduseră o mână de ajutor la prăbușirea cetății ei. Însă va face ca zeii să țină minte cine sunt. Ei aveau să se răzbune pe toți cei care-și încălcaseră jurământul. Era singura ei dorință.

Ar fi zguduit-o să afle că nora ei făcea în sinea sa întocmai pe dos. Creusa, Theano, Crino: măcar trei troiene libere, fie că muriseră, fie că trăiau. Andromaca se bucura în sinea ei de fiecare în parte. Oriunde se uita, nu vedea decât femei ca ea: înrobite oștenilor și tâlharilor. Însă trei dintre ele nu erau ale nimănui.

Polixena s-a trezit cu un țipăt. N-a certat-o nimeni, însă oștenii greci care primiseră ordin să țină femeile la un loc s-au uitat arțăgoși la ea. Toate aveau coșmaruri de-acum. Hecabe s-a uitat cum fiica ei respiră iar mai potolit, văzând unde se află. Trăia tot un coșmar, însă unul mai blând decât acela din somn. Polixena a gemut încet, ridicându-se în capul oaselor lângă genunchiul mamei sale.

— Tot visez că cetatea e încă-n picioare.

Hecabe a încuviințat. Deja învățase că în visele cele mai cumplite nu vedeai cum ți se prăbușesc zidurile arzânde în cap, nici cum te fugăresc cete de inși înarmați și nici cum îți mor bărbații familiei în fața ochilor. În acelea, bărbatul îți e iar în viață, fiul îți e încă zâmbitor și fiica ta visează mai departe la nuntă.

— Când ai știut că vor cuceri Troia? a întrebat-o Polixena.

Mama ei s-a gândit o clipă.

— Am știut amândoi că va veni ziua asta când s-a prăbușit amazoana, a spus ea. Eu și tatăl tău bănuiam deja. Însă în ziua când a murit amazoana am știut sigur.

Pentesileea

Fetele amazoane semănau atât de mult, că, la moartea Hipolitei, Pentesileea a simțit că nu-și pierduse doar sora. Își pierduse propria reflexie. De când se știa, ca să se vadă pe sine, se uitase la altcineva: fiecare detaliu schimbat al pielii, fiecare rid, aproape că fiecare cicatrice își găseau întruchiparea pe trupul preaiubitei sale. Așadar, când a căzut răpusă Hipolita — schimonosindu-se de durere, cu săgeata străpungându-i coastele —, Pentesileea a știut că își pierdea sora, dar și pe ea însăși în același timp.

Dintotdeauna mânuiseră arme. Cu mult înainte să facă primii pași, Hipolita o învățase pe Pentesileea să azvârle cu pietre prin palatul mamei lor. Cu cât creșteau mai mari, cu atât tăișurile se ascuțeau: au dat săbiile și sulițele de lemn moale la schimb pe arme adevărate. Și ce se mai bucurase. Amândouă se bucuraseră. Ce desfătare de necuprins să fii tânără și puternică. Fetele călăreau ceasuri întregi pe cai aproape aidoma: mai întâi blând, apoi la trap și mai târziu la galop pe la poalele muntelui, cu părul prins în împletitura lor strânsă bine cu agrafe pe sub bonetele colorate de piele. La marginea pădurii descălecau, își lăsau caii și alergau până se prăbușeau la pământ, cu răsuflarea tăiată, încât nici nu puteau să geamă de cât le dureau plămânii. Stăteau lungite printre conuri de pin, cu ochii la peticul de cer dintre crengile din vârful copacilor, știind că nicio ființă vie nu e mai fericită decât ele.

Și cum se mai jucau împreună. Dădeau fuga pe coaste, să culeagă pietricele albe sau cuiburi părăsite de păsări, apoi goneau înapoi la poalele dealului, să le pună în grămada de comori din pădure, măsurând invidioase din ochi avuția celeilalte și minunându-se de sprinteneala și forța ei. Iar când își măsurau iuțeala, Hipolita câștiga de fiecare dată. Cele două fete stăteau una lângă alta pe teren deschis și numărau împreună: pe locuri, fiți gata, start. Pentesileea își punea o săgeată în arc și o trăgea hăt sus, înscriind o parabolă elegantă. În aceeași clipă, Hipolita o rupea la fugă, râzând când vedea cât de iute se mișcă, astfel încât, când săgeata o lua în jos, ea deja aștepta, gata s-o prindă în mână. Nu dăduse niciodată greș, doar atunci, ultima oară.

Și așa își pierduse Pentesileea sora, care-i era mai dragă decât însăși viața. Ba chiar mai mult, ea o omorâse. Din greșeală, îi ziseseră celelalte ca s-o aline. De parcă era vreo alinare pentru așa ceva. Și pentru că pierduse ce-i era mai drag pe lumea asta, și nu doar că pierduse, ci nimicise cu mâna ei, și pentru că nu ar fi putut vreodată să trăiască mai departe fără Hipolita, Pentesileea a hotărât să moară.

Însă o moarte oarecare nu era de ajuns. Pentru nelegiuirea cumplită pe care o săvârșise, nu i se cuvenea decât o singură moarte dintre toate: aceea a războinicelor pe câmpul de bătălie. Nu conta neapărat care bătălie. Nu-i trebuia decât un războinic destul de iscusit ca s-o ucidă. Cei mai mulți bărbați

(Pentesileea nu era trufașă, ci doar își cunoștea talentele) nu erau în stare să învingă o amazoană în luptă. Însă până și amazoanele vorbeau în șoaptă de un anume bărbat. Le întrecea până și pe ele în iuțeală, auzise una. Era cel mai sprinten luptător care existase vreodată. Și așa se face că Pentesileea și-a luat oștenele și a plecat cu ele la drum, cale lungă, până la legendara cetate a Troiei de la miazăzi.

Călătoria nu le-a pus deloc la încercare pe amazoane, popor de nomade. Aveau cai puternici, pe care călăreau din zori și până la amurg fără să ostenească vreodată. Dormeau doar puțin, cât se lăsa întunericul, și porneau mai departe a doua zi, când se înălța soarele pe boltă. Oștenele ei și-ar fi dorit să-și oprească prințesa, s-o implore să renunțe la moartea ei plănuită, însă o respectau prea mult ca să încerce. Călăreau alături de ea și aveau să lupte alături de ea. Dacă era pornită să moară, aveau să moară și ele odată cu ea.

Regele Priam nu s-a mirat prea tare când le-a văzut sosind, iscoadele prinseseră de veste că femeile o apucaseră spre miazăzi. Doi troieni au venit pe cai s-o vadă pe Pentesileea și s-o întrebe ce are de gând. De partea cui avea să treacă în cel de-al zecelea an al războiului de pe valea Scamandrului? A aheilor sau a troienilor? Femeile porniseră la atac sau apărare? Priam trimisese două jertfelnice mari de aur cu trei picioare și vase bătute în pietre scumpe ca să le câștige pe amazoane de partea lui. Pentesileea le-a primit fără să se mai uite la ele. Nu-i păsa de zorzoane — ce nevoie aveau călărețele de asemenea podoabe? —, însă nu dorea să-i jignească refuzându-le darurile.

— Voi lupta pentru regele vostru, a spus. Mergeți acasă pe cai și vestiți-l că amazoanele se vor război cu aheii și că eu însămi voi da piept cu Ahile și-l voi ucide, dacă nu cumva voi muri în încercarea aceasta.

N-a mai spus că îi e totuna care din cele două urmări avea să se întâmple. Iscoadele au făcut plecăciuni, încercând s-o măgulească cu mulțumirile lor disperate. Însă le-a zorit să plece. Ce-i trebuia ei să știe cât de recunoscător îi e Priam pentru sprijinul ei? Desigur că era. Povestea a tot ce îndurase fiul său, viteazul Hector, cel mai măreț războinic din tabăra troienilor, răzbise până hăt departe, în Sciția, patria ei de la miazănoapte: Hector își apărase zece ani lungi cetatea și câștigase numeroase victorii în fruntea oștenilor săi. Pentesileea știa, așa cum știa toată lumea, că odată se luptase cu un bărbat încins cu platoșa lui Ahile și-l omorâse. Și că, o clipă doar, troienii crezuseră că însuși Ahile murise și-i siliseră pe ahei să se retragă până la tabăra lor — cea mai glorioasă zi de lupte din tot războiul acela. Însă, când Hector smulsese platoșa de pe aheul răpus, descoperise — cu năduf — că nu era Ahile, ci un altul, pe nume Patroclu, care luase armele lui Ahile și luptase în locul lui. Când a auzit de moartea prietenului său, pe Ahile l-a cuprins o mânie neîmblânzită. Știa că urlase ca un leu de munte, jurând să se răzbune pe Hector și pe orice troian care i se pune în cale. Și, ținându-și cuvântul, bătuse tot câmpul de luptă căsăpind pe oricine vedea în fața ochilor, până când i-a apărut în față Hector. Pentesileea știa cum îl sfârtecase pe Hector — împroșcând noroiul de la picioarele lor cu sânge gros, negru, din artere —, urlând sălbatic de bucurie. Cum a mutilat cadavrul dușmanului său și

l-a legat cu curele trase prin picioarele străpunse, preschimbându-l într-un stârv oarecare, fără să se gândească la ce sacrilegiu săvârșea. Cum a purtat trupul prințului Troiei în jurul zidurilor cetății sale, târând de trei ori leșul schilodit prin fața părinților nemângâiați, a nevestei nenorocite și a fiului său prea mic să înțeleagă ceva.

Firește că Priam se bucura că-și făcuse o prietenă printre amazoane. Doar nu-i mai rămăsese nimic.

Pentesileea și oștenele ei și-au înălțat tabăra pe malul râului Simois, ceva mai la miazănoapte de Troia: aveau câteva corturi simple, răsfirate, din piei de animale legate de bețe. Nu adăposteau decât blănurile pe care dormeau femeile și platoșele pe care aveau să le poarte în bătălie. Până și merindele erau pe sponci: amazoanele disprețuiau huzurul în care trăiau prietenii lor troieni. Mâncăruri simple, doar cât să se îndestuleze și atât. Orice altceva le-ar fi îngreunat doar. Nu a trimis solie la greci — nu dorea să-și anunțe prezența. O să afle ei că a sosit a doua zi, când o să-și mâne oștenele în luptă de partea troienilor.

Deși pământul era tare și plin de pietre, Pentesileea a dormit liniștită toată noaptea, pentru prima oară de la moartea surorii sale. Avea să fie ultima noapte în care mai dormea, știa prea bine, așa că poate Hypnos hotărâse să-i dăruiască un somn plăcut. În preajma zorilor, când s-a trezit și și-a întins bine mădularele lungi, pregătindu-se să-și pună platoșa, nu mai avea răbdare să înceapă odată bătălia. A mâncat alături de oștene o fiertură caldă de ovăz cu nuci, pregătită pe jarul rămas din focul de peste noapte. Au vorbit puțin între ele și doar despre tactici de luptă.

Apoi s-a întors la cortul ei și și-a pus straiele de războinică. Mai întâi, chitonul galben-închis, o tunică scurtă, încinsă în talie cu o curea groasă, maronie de piele, de care era prinsă teaca sabiei. Apoi și-a pus pe ea mantia prețioasă din blană de leopard, care o încălzea și-i dădea totodată o înfățișare fioroasă. Bărbații aceștia, aheii aceștia, vor vedea că n-au cum s-o sperie pe ea, o femeie în stare să fugă mai iute ca leopardul și să-l răpună din mers. Labele jivinei îi atârnau mai jos de tunică, mângâindu-i coapsele în față când se mișca. Și-a legat curelușele sandalelor de piele în jurul pulpelor cu mușchi fini și a luat coiful. Coiful Hipolitei, cu creasta înaltă din păr negru de cal și încrustat cu șerpii care i se încolăceau pe obraji. Când regina amazoanelor avea să pornească la luptă, va lupta în locul surorii sale, cea mai măreață războinică dintre ele toate. A luat scutul rotund, de piele roșietică, bine tăbăcită, încins cu cinci straturi din piele de vițel. Și-a vârât sabia în teacă și a luat lancea lungă, încercându-i greutatea și vârful ascuțit. Era gata.

Calul ei, o iapă mare, cenușie, care mușca sălbatic, a stat răbdător să-i împletească coama în spic. Niciun războinic n-avea cum să-i înșface calul de păr de sub ea, și de va încerca, iapa avea să-i smulgă degetele. Când a fost mulțumită de pregătiri, Pentesileea s-a întors să se uite la oștenele ei, oglindirile sale nedesăvârșite. Amazoanele sale erau podoabe strălucitoare din munții de la miazănoapte, licărind pe meleagurile acelea de câmpie. Aveau să apere o cetate pe

care până mai ieri niciuna n-o mai văzuse cu ochii și aveau să ocrotească femei și copii pe care nici nu-i știau. Și-a simțit pieptul năpădit de emoție, iar după o clipă și-a recunoscut, mai prejos de jalea ei necurmată, mândria. Pe Hipolita nu mai avea cum s-o ajute acum, însă Troia putea fi salvată și oștenele ei puteau să-i fie izbăvitoare.

Cu mâna pe care ținea scutul a apucat frâiele, ca să-i rămână liberă aceea cu care azvârlea sulița. Lăsase arcul din mână când murise Hipolita și, chiar și după ce-i arseseră trupul pe rugul funerar și-și amintise că-l pierduse, nu se întorsese să-l mai ia de unde căzuse, știind că n-avea să mai tragă nicio săgeată vreodată. Însă oștenele sale erau toate arcașe măiestre, cu tolbele pe spinare și arcurile petrecute pe după umeri. Cum putea să se măsoare vreun aheu cu ele?

Amazoanele s-au urcat pe cai, pornind să străbată cele câteva stadii până la câmpul de luptă. Când lăsau în spate malurile mai joase ale Simoisului, au auzit în depărtări trâmbițele care vesteau că se deschid porțile Troiei. Oștenele Pentesileei au ajuns iute în flancul războinicilor troieni, trecând apoi în frunte, unde le era locul. Troienii ajunseseră o adunătură jalnică de luptători, a observat Pentesileea. Unde erau eroii de care auzise din cântările bardului? Hector murise, desigur, însă unde era Paris sau Glaucos sau Enea? A scrutat încruntată oștirea, fără să-i sară niciunul mai răsărit sau mai zdravăn în ochi. Bicepșii lor nici nu se puteau pune cu ai ei. Pesemne că se aflau eroi printre ei, însă nu păreau vitejii pe care crezuse ea c-o să-i afle acolo.

Când s-au apropiat războinicii ahei dinspre tabăra lor de la apus, a simțit că răsuflă mai iute. Oștenii aceia nici nu-i depășeau cu mult la număr pe troieni. Numai atâta mai rămăsese din legendarele o mie de corăbii care-i purtaseră pe bărbați până pe nisipurile de pe țărmul Troadei? Oare câți muriseră și câți se dăduseră bătuți și o luaseră înapoi pe mare? Totuși, în rândurile aheilor zărea câțiva mai zdraveni de statură, care-și vesteau sângele nobil cu platoșa și scuturile împodobite. Desigur că se afla undeva și bărbatul în stare să-i dăruiască moartea după care tânjea.

Atunci a zărit cum îi sclipește în soare coiful cu coamă din fire roșii și negre. Nu purta scut, căci, auzise ea, de-acum nu se mai temea de nimeni în afară de zei. Niciun troian nu-l întrecuse în luptă atâția ani, singurul bărbat care reușise să-i țină o clipă piept fusese sărmanul Hector, cel căzut și batjocorit, într-un târziu înmormântat. Iar după ce-l omorâse pe Hector, nu-i mai păsa dacă trăiește sau moare, aidoma ei. Pe el îl căuta fără îndoială Pentesileea. Pe Ahile, regele mirmidonilor, care-și răsfirau scuturile negre în spatele său. El era bărbatul care-i purta moartea în mâini.

Cei doi războinici măreți s-au încins într-o luptă scurtă și nimicitoare — chiar dacă de ea atârna soarta troienilor. Nimeni, nici măcar oștenele ei, nu știa dacă Pentesileea se avântase în luptă pentru a-și găsi moartea, în loc să facă moarte de om. Însă urmările erau aceleași. Nu exista pe lume făptură mai iute ca Ahile, îl întrecea și pe linxul care cutreiera munții, îl întrecea până și pe Hermes, cel care le ducea soliile lui Zeus muritorilor. Și o întrecea și pe Pentesileea.

S-a năpustit cu amazoanele sale drept înspre mirmidoni, care s-au împrăștiat

ca furnicile în lături. Însă, după zece ani de război, erau căliți în luptă — cunoșteau terenul ca pe propria casă. Amazoanele, învățate să lupte în munții cei stâncoși de la miazăzi, nu se mișcau la fel de sigur. Însă caii lor au înțeles curând că noroiul întins și moale era la fel de înșelător precum cărările înguste și întesate de bolovani. Arcașele au țintit oștenii-furnici din flancul drept. Ahile s-a întors iute să vadă cine îi luase oștenii la ochi — după ce fusese atâta amar de timp spaima tuturor, încât se fereau de el pe câmpul de luptă, cine îndrăznea să dea atacul în preajma lui?

Noii călăreți erau neobosiți, însă nu prea numeroși. Oștenii lui — i-a cercetat iute, fără să se mai gândească, clătinând din cap când a băgat de seamă că deja căzuseră zece — se retrăgeau, molipsindu-se unul de la altul de frică, ca de ciuma care secerase atâția greci iarna dinainte. Ahile nu se îndura să-și vadă oștenii dând înapoi. Acela care venea pe cal din spatele arcașilor, cu sabia trasă, să fi fost regele lor? Așa credea — ceilalți îl împresurau călări, ca pentru a-l ocroti pentru lupta corp la corp. Ei bine, Ahile o să-i dea ce poftea de la el. Cât ai clipi din ochi, și-a și azvârlit lancea scurtă. N-a dat deloc greș. Cu tăișul zumzăindu-i înfipt în gât, calul regelui s-a prăbușit pe picioarele dinainte. Însă regele nu s-a temut, ci a sărit sprinten de pe armăsarul căzut și a nimerit neclintit în picioare. Pe deasupra oștenilor, cele două căpetenii s-au privit ochi în ochi, știind amândoi că urmează o luptă pe viață și pe moarte. Ahile le-a strigat ordinele oștenilor, care și-au oprit retragerea, pregătindu-se pentru un nou val de săgeți.

Așa cum mai făcuse de-atâtea ori, Ahile și-a croit neatins drum pe câmpul de luptă. Nu era neapărat mai puternic sau mai viteaz decât alții. Însă oricine poate să aibă o zi norocoasă și să răpună un oștean mai bun decât el. Și totuși nimeni nu punea vreodată mâna pe Ahile, căci nu reușeau să se apropie destul încât să încerce măcar. Toți bărbații de la șes știau ce nu știau amazoanele, și anume că adevărata forță a lui Ahile e iuțeala lui uluitoare, de neînchipuit.

Astfel că, de unde se aflase la câteva sute de pași de Pentesileea, într-o clipă a și ajuns lângă ea și i-a împlântat sabia în gât. A scuturat-o puțin, cum face un copoi cu prada, uitându-se fără cine știe ce interes cum îi țâșnește sângele ca vinul din gâtlej, stropindu-i tunica. Umblase atâția ani cu sângele altora pe veșminte, ce mai conta încă unul? Și-a scos sabia și a văzut cum regele se lasă clătinându-se în genunchi. Pentesileea și-a lăsat capul pe spate și coiful i-a căzut la pământ. Deabia atunci și-a dat seama cel mai măreț războinic în viață că ucisese o femeie.

Dintr-odată, a simțit o rușine ascuțită. Nu pentru că nu mai omorâse nicio femeie vreodată. Își amintea ca prin ceață mai toți oamenii pe care-i ucisese: toate morțile seamănă între ele, la urma urmei. Însă mirmidonii nimiciseră atâtea așezări de prin părțile Frigiei în timpul războiului, că sigur ucisese zeci de femei în trecere. Nu toate se dăduseră sclave sau concubine, unele sigur refuzaseră să-și lase soții sau aleseseră să încerce să-și apere copiii, pe care i-ar fi ucis tot el în câteva clipite. Nu-și amintea cum arată niciuna. Până și chipul lui Hector, singurul pe care-l ucisese la mânie, și nu pentru că era un casap atât de priceput, până și pe acela și-l amintea tot mai puțin pe măsură ce treceau lunile. Însă chipul schimonosit de durere din fața lui nu semăna cu nimic din ce văzuse

vreodată și a știut că în sfârșit săvârșise singura faptă pe care avea s-o regrete. Această femeie era imaginea lui în oglindă, cum fusese și Patroclu pe vremuri. Ahile a icnit când sângele i-a gâlgâit dintre buze. El, care nu arătase vreodată ce-i șovăiala sau frica. A privit cum i se împăienjenesc ochii, acoperiți parcă de cataractă. A văzut-o cum deschide gura, să rostească o singură vorbă, iar apoi a văzut cum se întunecă. A ridicat cu groază capul spre cer și a auzit un glas aspru cum râde din spate. S-a întors și și-a împlântat fără să mai stea pe gânduri sabia în osteanul acela — nu va ști niciodată pe cine a ucis. A văzut câțiva greci dându-se în spate, de frică să nu-i atace. Nu și-a mai bătut capul cu ei, gândindu-se doar la femeia cu gura plină de sânge.

S-a întrebat dacă mai spusese cineva vreodată „mulțumesc" cu limbă de moarte.

Penelopa

Preaiubitul meu soț,

Chiar să fi trecut zece ani lungi de când ai plecat pe mare din Itaca să te alături lui Agamemnon și celorlalți regi greci în rușinoasa lor misiune de a o aduce pe Elena înapoi din Troia? Să fi fost până la urmă chiar o mie de corăbii? Așa cântă acum barzii. O mie de corăbii plutind pe mările pline de primejdii, cu speranța că vor găsi pe nevasta cuiva. Rămâne și acum, cum sigur o să-mi dai dreptate, o împrejurare cu totul uluitoare.

Nu zic că ar fi vina ta, Odiseu, desigur că nu. Știu că ai încercat cât ai putut să nu mă părăsești, pe mine, tânăra ta mireasă, și pe fiul nostru de câteva luni. Ar fi ieșit puțin mai bine dacă făceai pe mortul, însă n-a fost o idee rea nici să faci pe nebunul.

Parcă văd și acum mutra argianului aceluia cu nasul pe sus când te-ai apucat să ari câmpurile și să semeni grăunțe de sare. Te-a crezut cu mințile rătăcite. Din câte-mi amintesc, făceai cele mai hâde fețe, iar omul se uita cu atâta milă la mine. Ce soartă neîndurătoare pentru o femeie — să facă un copil cu un nebun. Puțin a lipsit să nu te lași dus la oaste. Puțin a lipsit să rămâi cu mine și să lași pe restul grecilor să-și vadă de legământul lor nesăbuit.

Însă desigur că s-a găsit Agamemnon să-ți forțeze mâna. N-am să uit cum a dat poruncă unui om de-al lui să mi-l smulgă pe Telemah din brațe și să-l așeze în fața ta, pe pământul umed. Îți punea nebunia la încercare primejduindu-ți fiul: ce-aveai să faci, să ari mai departe nepăsător, sfârtecând mădularele grăsuțe ale pruncului tău? Sau să vezi micuțul, să-l recunoști și să te oprești? Iartă-mă că o spun, însă nu cred că am dorit mai aprins moartea cuiva ca atunci, cu Agamemnon. Și nu uita că am crescut în Sparta, așa că mi-am petrecut mai multă vreme cu Elena decât cei mai mulți dintre oameni.

Uneori, când mă cuprinde o anume stare și suflă vântul de la miazănoapte prin sălile noastre răcoroase, înalț o mică rugă pentru moartea lui Agamemnon. Pe vremuri îmi doream să moară în luptă, însă acum sper ca omul ăsta să aibă parte de un sfârșit mult mai nedemn: un bolovan picat în cap, poate, sau un câine turbat.

N-ai avut cum să te prefaci mai departe nebun într-o asemenea împrejurare, înțeleg bine. Ca să-ți ocrotești fiul, pruncul nostru, a trebuit să te oprești, dându-te astfel de gol. Și chiar dacă am plâns când te-am văzut plecând pe mare a doua zi dimineață, eram încredințată că vei fi iar acasă până să treacă anul. Câte luni îți ia la urma urmei să dai de o nevastă necredincioasă?

Zile, apoi luni întregi s-au scurs cu greu. Apoi anotimpuri și într-un târziu, ani. De-acum se fac zece ani și Menelau tot nu reușește nici să-și înduplece nevasta să se întoarcă acasă, nici să recunoască rușinat că e un om searbăd și să-și

găsească altă nevastă, mai puțin pretențioasă ca Elena.

Pare cu neputință că lipsești de-atâta timp. Nu ți-ai văzut fiul făcând primii pași, nici nu l-ai auzit vorbind și nici nu l-ai urmărit cum se leagănă agățat de crengile joase ale pinului bătrân care crește lângă zidul de la răsărit al palatului. Îmi seamănă mai mult mie decât ție, să știi. Are statura mea înaltă și zveltă. Și cu toate că-l iubesc din adâncurile inimii mele, tot m-am trezit că mă gândesc câți alți copii am mai fi putut face împreună dacă l-ai fi ucis pe el în ziua aceea. Ne-am fi pierdut primul prunc, însă poate că am mai fi avut încă patru.

Asemenea gânduri nu-mi fac deloc cinste, știu. Însă anotimpurile s-au schimbat de-atâtea ori, bărbate, încât nu mai sunt de-acum o fetișcană. M-am rugat zeilor să te aducă acasă până nu ajung la vârsta neroditoare. Și poate că de-acum rugile mi-au fost ascultate, căci în toată Grecia s-a întins vorba, până la peticul nostru stâncos, că în sfârșit s-a terminat războiul. Să fie adevărat? Nici n-am stare să-ntreb. Însă străjerii și-au aprins focurile, iar vestea se întinde iute de pe un deal pe următorul: aheii au învins în sfârșit. Știu că și tu i-ai ajutat să iasă victorioși, Odiseu. Îi zic lui Telemah că tatăl lui e cel mai isteț om de pe fața pământului. Mai isteț decât Eumeu? mă întreabă el. Nu îți aduce nicio jignire, să știi. Ține tare mult la Eumeu. Da, zic, tu ești mai isteț decât porcarul. Mai isteț decât tine, mamă? zice. Nu, scumpul meu, îi zic. Nu-i chiar așa de isteț ca mine. Apoi m-apuc să-l gâdil, ca să nu mă-ntrebe de unde știu.

Însă de m-ar întreba și aș vrea să-i răspund la întrebare, iată ce i-aș zice. Nu i-aș fi lăsat să vadă că nu sunt nebun și nici nu i-aș fi făcut niciun rău pruncului meu, băiatul meu frumos. Aș fi sucit plugul spre propriile mele picioare și le-aș fi făcut ferfeniță, numai să nu-mi văd fiul rănit și să nu mă ia argienii de la mine de-acasă. Durerea ar fi fost cumplită, dar trecătoare. Cu siguranță că te-ar fi socotit scrântit dacă ți-ai fi tăiat în propria carne. Și chiar și de-ar fi intrat la îndoieli, n-aveau cum să te ia pe corabie cu sângele șiroindu-ți din picioare. Cine nu poate sta în picioare nu poate nici să lupte.

Totuși, e ușor să te arăți înțelept după ce se termină totul. Am zis că nu e vina ta pentru tot ce s-a petrecut și chiar nu cred că este. Ai făcut ce-ai știut mai bine cu o falangă întreagă de oșteni pândindu-te să vadă ce faci. Și puțin a lipsit să reușești. Însă lipsești deja de prea mult timp, Odiseu, a venit vremea să te întorci acasă.

A ta soție iubitoare,
Penelopa

Troienele

Hecabe mijea ochii la soare când a venit refluxul. Suita ei de femei încă stătea îngrămădită în jur: era regina lor până în clipa când aveau să le despartă și să le ia pe fiecare în altă parte. Străjile le lăsaseră să meargă până la râu și să ia apă în vasele îndoite care le mai rămăseseră. Cine-ar fi crezut, când fugise în noapte și fum din casa ei, că, de s-ar fi oprit să ia cu sine vreo cupă veche și crăpată, ar fi ajuns să-i alunge setea și să-i aducă mângâiere? Când a văzut că Hecabe n-are din ce bea apă, o tânără i-a întins propria cană reginei, bând tăcută la un loc cu sora ei. Hecabe a primit-o fără să-i mulțumească.

Le-a poruncit străjilor să le aducă femeilor ceva de mâncare și i-au râs în nas. Însă după ceva vreme li s-au adus un săculeț cu grâne de terci, un ceaun strâmb și câteva bețe de foc. Andromaca, legându-și bine pruncul la piept, s-a apucat să facă focul. Flăcările au izbucnit curând sub mâinile ei agile. Polixenei i s-a îngăduit să mai aducă niște apă, căci străjile știau că nu va încerca să fugă. Cum se putea, când își avea mama bătrână pe țărm? Femeile au făcut o fiertură apoasă, căreia doar vițele groase de iarbă-de-mare încolăcite pe țărm îi dădeau un pic de gust sărat. Au mâncat-o fără să se plângă. Străjile au spus că o să primească niște grăunțe mai târziu, din care să facă pâine pe jar. Lui Hecabe îi venea să-i întrebe pe bărbații aceia cât au de gând să le mai țină pe supusele ei adunate acolo, pe țărm, fără niciun adăpost în afară de stâncile lângă care stăteau și veșmintele rupte, însă știa că răspunsul n-o să-i convină.

N-avea să-și mai vadă niciodată suita de femei. Când vor fi terminat de jefuit orașul, aheii aveau să se întoarcă în tabăra lor aflată ceva mai încolo de țărm. Aveau să se sfătuiască între ei sau poate va hotărî unul dintre bătrâni, și vor împărți femeile între căpeteniile triburilor grecești, după rangul lor. Iar apoi vor lua fiecare femeie de lângă rudele, prietenele și vecinele sale și i-o vor da unui străin care vorbește o limbă necunoscută. Hecabe știa un pic de greacă, deși prefera să nu se afle. Poate mai știau vreo două alte femei. Însă când jefuiau o cetate, o nimiceau cu tot cu vorbele dintre zidurile sale.

Hecabe se amăgea singură: de-ar fi să alegi cu care dintre femeile acestea să rămâi, pe cine ai vrea? De parcă aveau să-i facă pe plac. Uitându-se la suita ei, a trebuit să recunoască în sinea ei că știa oricum răspunsul. Andromaca nu era sânge din sângele ei, așa că nu pe ea ar fi ales-o, cu toate că ținea la fata aceea, care-i fusese o soție atât de vrednică fiului ei preferat și-i dăruise un fiu. Iar Cassandra era un chin, ca un tăune care-și mușca mama zi de zi de când o apucase nebunia. Fusese o copilă atât de drăgălașă, își amintea Hecabe. Plete negre ca funinginea și ochi bine afundați în găvane, ca apa strânsă în scobiturile stâncilor. Se fugărise pe holurile largi de piatră cu frații și surorile ei, mereu în centrul atenției. Iar într-o zi s-a întâmplat: Cassandra a apărut în gura templului lui Apollo, cu hainele rupte și pletele încâlcite. N-a putut să vorbească zile întregi,

bâlbâindu-se și tremurând de parcă se chinuia să scoată vorbe pe gură, însă i se tot împotmoleau în dinți. Iar apoi, când a reușit să-i vorbească doicii care se îngrijea de ea din pruncie, vorbele ei n-aveau nicio noimă. Vorbea numai de grozăvii, de nenorocirile ce aveau să se prăvale în capul lor, una și încă una și tot așa. Nimeni n-o îndura când se apuca să vorbească și să prorocească morți și distrugeri unde vedea cu ochii. Hecabe a închis-o la ea în iatac, sperând că, cu timpul, avea să se potolească: nu era nevoie s-o audă nimeni urlând că toată cetatea o să fie învăluită în flăcări și că o să moară bărbați cu nemiluita în fața zidurilor și în casele lor. Însă curând nici sclavii nu mai voiau s-o slujească, oricât îi amenințai cu biciul. Cassandra le spunea și lor ce moarte-i așteaptă, ca și pe părinții și copiii lor. Și cu toate că erau aiureli — nimeni nu credea o iotă din câte zicea fata aceea cu mințile tulburate —, îi neliniștea prea tare. Într-una din zile, Cassandra țipa și plângea că o să... Hecabe s-a întrerupt. Nu mai ținea minte. Pe fiica ei o apucaseră istericalele, cum îi era felul. Nu prea mai contau detaliile — atunci Hecabe întinsese mâna și o pălmuise tare peste față. Cassandra îi apucase mâna și se agățase de ea țipând ascuțit. Atunci Hecabe o pălmuise cu stânga, până lăsase urme de un roșu-aprins pe amândoi obrajii fiicei sale, cu crestături mai adânci pe dreapta, de la inelele ei groase de aur.

De atunci înainte, Cassandra măcar își bolborosea blestemele și nebunelile ceva mai înăbușit. Rudele și sclavii ei încă își făceau semn de deochi când o vedeau, însă era mai ușor să n-o mai iei în seamă. Chiar și acum, cât așteptau femeile să vadă încotro o luau și ale cui erau, Cassandra nu vorbea decât în șoaptă. Nu îndrăznea mai mult.

Astfel, Hecabe știa că, de-ar fi putut să aibă lângă ea pe oricare din suita ei în lunile și anii următori, ar fi ales-o pe Polixena. Fiica sa cea mai frumoasă. Cea mai tânără, cu părul auriu cum nu mai vedeai la nicio troiană. Pe vremuri, lumea zicea că pesemne vreo zeiță bună o dăruise cu o asemenea frumusețe, și totuși Polixena nu era deloc încrezută. Era o fată bună și grijulie, pe care toată lumea o îndrăgea. Hecabe s-a înfiorat întrebându-se care dintre ahei avea să i-o răpească. Gâdele Neoptolem, care-l răpusese pe Priam, tatăl Polixenei, când se agăța de altare, rugându-se să primească adăpost? Vicleanul Odiseu? Nătărăul de Menelau?

N-a spus nimic, însă dintr-odată Polixena s-a neliniștit, de parcă ar fi simțit ce gândește mama ei. A întins brațele deasupra capului și s-a ridicat pe călcâie.

— Nu cred că de la amazoană se trage, a spus ea.

Mama ei și-a înăbușit răspunsul oțărât. Deja avea o fiică care nu era în stare să zică nimic cu noimă, nu-i mai trebuia încă una.

— Ce să se tragă de la amazoană? a întrebat încet Andromaca.

În sfârșit îi înviase graiul. Însă pruncul dormea mai departe, așa cum spera ea să rămână. Avea să se trezească cu o foame de lup și n-avea să-i dea decât câteva grăunțe muiate în lapte.

— Troia nu a căzut din pricina morții Pentesileei, a spus Polixena. A căzut pentru că așa au vrut zeii. Era să scăpăm înainte, mai știi? Însă zeii pesemne că s-au răzgândit. Atunci nici măcar o amazoană nu mai avea ce să facă.

— Înainte?

— Când au luat-o pe fiica preotului, mamă. Și pe fata din Lyrnessos.

Briseis și Hriseis

Nici nu mai era nevoie să întrebe careva al cui preot era fiica aceea, deși Troia avea destui preoți, care aveau destule fiice. Dacă venea cumva vorba de vreo fiică de preot, se știa că e Hriseis, fiica lui Hrises. Care alta ar fi avut atâta viclenie cât să se strecoare afară dintr-o cetate sub asediu, dar și atâta nepăsare cât să cadă prizonieră la greci?

Pe păstorașul cu care se întâlnea afară pe furiș și care-și mâna turmele la poalele munților l-au înjunghiat. Se perpelise de frică să nu-l zărească grecii cumva într-o noapte cu lună și să-l omoare ca să-și astâmpere foamea cu turma lui. Însă ei nu i-a mărturisit niciodată neliniștea lui, pentru că era sfios și nu dorea să se arate laș în ochii unei fete care părea să nu știe ce-i frica. Așadar, când a venit în sfârșit noaptea în care i-au găsit două iscoade ahee — plecate la vânătoare prin împrejurimile cetății ca niște nevăstuici căutând ouă de pasăre —, fata n-a fost deloc pregătită pentru ce s-a întâmplat.

Pe el l-au ucis întocmai cum se temuse că aveau s-o facă. Însă fata n-a văzut cum îi șiroiește sângele din piept pentru că era beznă și rămăsese fără torță când atacaseră bărbații și i-o smulseseră din mână cu o lovitură. Pământul era jilav și flacăra se stinsese pe dată. Simțise mâinile unsuroase ale bărbaților pe trup și pe haine când o târâseră înapoi în tabără. Era speriată, însă nu a țipat, căci încă își făcea mai degrabă griji să n-o găsească troienii decât să n-o ucidă grecii, deși își dădea seama că e ridicol. S-a gândit la gura dulce și moale a păstorașului și că n-o s-o mai sărute niciodată și dintr-odată a simțit un nod dureros sub coaste.

Când o trăgeau după ei spre țărm, departe de oraș, a zărit focul sacru care ardea în templul lui Apollo, pe cetatea Troiei. Tatăl ei își împlinea ritualurile în cinstea zeului la ceasul acela. Durerea pe care i-o stârnise pierderea păstorașului s-a ascuțit și mai abitir când a recunoscut în sinea ei că își părăsise tatăl.

Hrises era un slujitor al lui Apollo spătos și brun, a cărui nevastă murise la nașterea fiicei lor. Sângele viu i se scursese din trup odată cu pruncul și nu i se mai oprise din curs. Sfârșită și pământie, cu buclele asudate lipindu-i-se de obrajii palizi, și-a dat duhul înainte ca fiica ei să împlinească o zi de viață. Văduvul ei nemângâiat nu avea destulă inimă să devină tată și a încredințat unei doici pruncul, încă fără nume, fără să-i zică ce dorește de la ea — dacă să-l alăpteze sau dacă să-l lase să moară pe culmile Muntelui Ida. Când i-a mai trecut jalea și a îndurat-o pe fată prin preajmă, fiica sa deja își primise de la alții numele: Hriseis, fiica lui Hrises.

Hriseis semăna cu mama ei. Pe umeri îi curgeau pletele castaniu-închis și ochii îi erau aproape negri. Avea pielea aurie și pășea mărunt și grațios ca o dansatoare. Însă, dacă maică-sa fusese o femeie răbdătoare și supusă, întotdeauna la locul ei, cu suveica într-o mână și firul de lână în cealaltă, Hriseis era

încăpățânată ca un catâr. Lumea zicea că pesemne intrase vreun duh zvăpăiat în ea când era în fașă, altfel nu pricepeau cum de Hriseis părea să-și vâre coada în orice bucluc iscat în cetate.

Iar acum iată că intrase în bucluc în afara cetății. Troienii mai tineri crescuseră sub asediu, altă viață nu cunoșteau. Lui Hriseis, care împlinise de-abia șaisprezece ani în al zecelea an al războiului, cetatea îi era și cămin, și temniță. Însă, spre deosebire de fetele lui Priam — Polixena și celelalte —, ea nu se lăsa întemnițată. Cetatea era împânzită de căi secrete prin care orice aventurieră putea ajunge până la câmpia de jos dacă îndrăznea să le găsească. Nici nu-i trecuse prin cap că restul fiilor și fiicelor Troiei nu doreau poate să scape din oraș și nici că nu necunoașterea, ci frica îi împiedica s-o apuce pe acolo.

O asemenea cale era un tunel care se întindea pe sub zidurile cetății, pornind din spatele templului lui Apollo, unde-și petrecea tatăl ei zilele. Pe acolo se furișase Hriseis ca să se întâlnească cu păstorul ei. Și iar a cuprins-o un val de mâhnire pentru băiatul cu buze moi, apoi o împunsătură de furie pe taică-său, care-și lăsase fiica plictisită și isteață ceasuri întregi singură în fața templului, cât se îngrijea el de trebuințele zeului. Știa c-o să facă o boroboață, doar i se întâmpla des. Odată o bătuse un mai-mare între preoți că se jucase cu iezii pe care-i țineau pe lângă templu să-i jertfească. Nu erau animăluțele ei, i-a țipat plesnind-o peste față și brațe cu mâinile lui mari și lătărețe, erau animale sacre. Cum îndrăznea să le întineze cu trupu-i de copilă? Tatăl ei stătuse cu mâinile în sân, uitându-se cum îi bătea omul acela fiica. I-a luat ceva să-i descifreze expresia, însă până la urmă a tras concluzia că se supărase că-l făcuse de rușine. Și totuși o lăsase să se distreze de una singură știind prea bine că o să dea de belea. Atunci a izbit-o o nouă emoție: poate că nici nu-i păsase ce-o să pățească. Poate că-i pusese prea des răbdarea la încercare și-l făcuse prea tare de rușine.

Se întreba dacă n-ar face bine să încerce să fugă de iscoadele grecești, care nu păreau în stare să se țină după ea. Însă când s-a gândit cât de dezamăgit o să arate tatăl ei când o va vedea și când și-a amintit cât se rușinase cu ea când o prinseseră în încurcături mai mărunte, i-a pierit cheful să evadeze. Cum era dusă pe gânduri, nici nu și-a dat seama că încetinise până când unul din oștenii ahei n-a înghiontit-o în talie, apucând-o de carne și râzând când a țipat.

Teama de a nu-și supăra tatăl îi influențase purtarea mai mult decât orice altceva, și-a dat seama. De când descoperise tunelul, explorase adesea câmpia pe la margini și până la poalele munților, ascunsă pe după copaci și stânci, să n-o zărească străjile troiene sau cineva care s-o pârască lui Hrises. Nici nu-i trecuse prin cap că puteau s-o prindă oștenii ahei și s-o căsăpească pe loc, stropind cu sângele ei dâmburile de nisip înverzite de la picioarele ei. Și nu-i trecuse prin cap nici că se putea să fie mai rău s-o țină aheii prizonieră decât s-o omoare.

Când a sosit în tabără, i-a auzit pe bărbați strigând și îmbrâncindu-se, fără să prea înțeleagă ce îndrugă ei acolo. Oare vorbeau altă limbă sau pur și simplu era un grai mai greu de deslușit? Nu-și dădea seama. Toți erau înarmați și înzăoați din cap până-n picioare: zornăitul de metal izbit de metal îi strepezea dinții. Într-un sfârșit, au înșfăcat-o și au azvârlit-o într-un cort. A clipit în lumina pâlpâitoare

a făcliilor și s-a înfășurat mai bine în pelerină. Cortul era ticsit de femei, prizoniere și ele, îngrămădite laolaltă, ținându-se în brațe ca pentru a se apăra de frig. Hriseis le-a cercetat chipurile, sperând să dea de cineva cunoscut. Însă toate prietenele și rudele ei erau la adăpostul zidurilor cetății, acolo unde ar fi trebuit să se afle și ea acum. Femeile acelea erau niște străine și niciuna nu i-a zis nimic.

Privirile i-au fost atrase de ochii foarte albaștri ai unei femei înalte și zvelte care stătea laolaltă cu celelalte, însă cumva ceva mai retrasă. Femeia avea niște plete nemaivăzute, ca aurul topit în flăcări, și pielea palidă. Aducea cu statuia criselefantină a lui Artemis tronând în templu, lângă altarul lui Apollo la care slujea tatăl ei. Însă statuia era opera meșteșugarilor care poleiseră piatra, pictaseră veșmântul și spoiseră chipul cu straturi subțiri de vopsea ivorie și ochii cu lapislazuli. Hriseis nu crezuse c-o să vadă ceva mai frumos până acum, când și-a dat seama că statuia era doar o copie palidă a femeii aceleia sau a cuiva care îi semăna foarte mult. Fiica preotului s-a pomenit gândindu-se că, atâta timp cât va rămâne în preajma femeii de aur și fildeș, totul va fi bine, astfel încât s-a dus la ea, încercând să nu întindă mâna să-i atingă părul.

— Pe tine unde te-au găsit? a întrebat-o una dintre femei.

Cum lumina pâlpâia din spatele ei, se vedea doar o siluetă. După o clipă, Hriseis și-a dat seama că înțelege ce spune femeia. Avea un accent puternic, însă vorbeau aceeași limbă.

— La marginea câmpiei, i-a răspuns ea. La poalele munților.

Femeia cea înaltă nu s-a schimbat deloc la față. Femeia din umbră a întors capul spre Hriseis și s-a uitat lung la ea. Hriseis vedea doar lumina torțelor jucând în pupilele femeii, însă i-a simțit arțagul.

— Nu ești vreo păstoriță, a spus femeia. Oricine vede asta dintr-o privire. Vii din cetate, nu-i așa? Cum de te-au prins pe-afară?

Hriseis n-avea ce să-i răspundă.

— Pe tine unde te-au găsit? a întrebat-o și ea.

— În Lyrnessos, a răspuns femeia. Pe noi ne-au luat de la Lyrnessos și Teba.

Hriseis a șovăit.

— Sunt prin preajmă?

Femeia a pufnit.

— N-ai mai ieșit niciodată din Troia, nu?

Hriseis nu s-a apucat s-o lămurească povestindu-i de aventurile ei prin împrejurimile cetății. N-ar fi impresionat-o pe niciuna cu spiritul ei temerar, cum s-ar fi întâmplat cu tovarășele ei din Troia.

— Da, a urmat femeia. Lyrnessos e la o zi străbătută iute pe cai de aici. Grecii s-au pus pe prădat. De atâta vreme se chinuie să vă spargă casa ca pe o nucă tare și tot nu reușesc. Au nevoie de mâncare de undeva. Deja au prădat toate orașele de aici și până la Lyrnessos.

Glasul i s-a mai înmuiat atunci:

— Nu mă mir că n-ai auzit de locurile pe care le jefuiesc acum. An de an își întind și mai mult plasa. Nu sunt mulțumiți până nu iau tot ce nu e al lor și nu ard tot ce nu pot să care cu ei.

— Așa au făcut și cu orașul vostru? L-au prădat și i-au dat foc? Bărbații voștri n-au putut să lupte să vă apere? a întrebat-o Hriseis.

Cine erau aceste femei sărmane, părăsite de bărbații lor? Războinicii troieni, cu tot cu tatăl ei, erau mult mai viteji decât soții și fiii acestor femei.

— Care bărbați? a spus femeia. Ne-au omorât toți bărbații.

— Toți? s-a mirat Hriseis.

Tatăl ei îi spusese adesea că grecii nu erau niște luptători mai buni decât restul. Nici mai viteji, nici mai puternici și nici mai iubiți de zei. O mințise?

— Nu prea vezi nimic de după zidurile cetății, așa-i? a spus femeia. Asta fac grecii. Ucid bărbații și iau femeile și copiii în robie. Așa au făcut prin toată peninsula. Și așa o să facă și cu Troia când o să poruncească Moirele.

Hriseis a clătinat din cap. N-o să se întâmple în veci. Tatăl ei îi înălța jertfe lui Apollo în fiecare dimineață, fiind doar unul din atâția și atâția preoți slujind în templele închinate tuturor zeilor din oraș. Zeii nu vor părăsi Troia când aveau atâția slujitori devotați în ea. Firește că nu.

— Zidurile voastre nu pot să le țină piept la nesfârșit, a mai spus femeia. Oi fi tu prima troiană căzută prizonieră, însă îți promit că nu vei fi ultima. Iar când o să-ți ia în robie surorile și mama — Hriseis nu s-a mai obosit s-o corecteze — bărbații voștri o să fie la fel de neputincioși ca ai noștri. Oștenii n-au cum să lupte dacă au căzut morți la pământ, iar grecii ne-au întrecut cu mult la număr, n-am avut nicio șansă. Grecii aceștia nu-s o oaste oarecare. Sunt o ciumă.

— Îmi pare rău pentru tot ce ați pierdut, a repetat Hriseis vorbele pe care le auzise adesea rostite de tatăl ei.

— Și tu vei pierde ca noi, a spus femeia dând scurt din cap. Mai bine te-ai pregăti să-ți jelești ție amarul.

Hriseis a întors ochii și s-a pomenit zgâindu-se la femeia cea înaltă, cu ochii albaștri.

— Îmi pare rău pentru tot ce ai pierdut, i-a spus ea.

Statuia cu păr de aur a plecat în sfârșit privirea, părând s-o zărească pentru prima oară.

— Îți mulțumesc, a spus ea.

Avea un glas profund și blând și un accent mai puțin gutural decât cealaltă femeie.

— Îmi dai voie să stau lângă tine? a întrebat-o Hriseis.

Femeia din umbră a răspuns în locul statuii.

— N-ai decât să stai unde poftești, troiano. Mâine-dimineață o să ne împartă bărbații între ei. Ce-o să mai conteze atunci?

— Atunci doar la noapte, a spus Hriseis.

Ajunsese să se convingă că, de i s-ar fi împlinit măcar dorința asta, avea să-i meargă mult mai bine apoi.

— Nu mai am pe nimeni, a adăugat ea.

Statuia a bătut cu mâna în locul de lângă ea și s-au așezat una lângă alta.

— Nici eu nu am pe nimeni, a spus femeia încet.

— Pe nimeni? a întrebat Hriseis.

A cuprins-o încet-încet o căldură curioasă. Dacă și femeia aceasta era singură, atunci, printr-un paradox, Hriseis se simțea mai puțin singură. Femeia a clătinat din cap. De aproape nu mai aducea atât de tare cu o statuie, acum, că Hriseis îi vedea firișoarele aurii de păr de pe piele.

— I-a ucis el pe toți, i-a răspuns ea. Pe bărbatul meu, pe tata, pe cei trei frați. Luptau să ne apere casa și el i-a secerat ca pe niște snopi de grâu.

Avea un glas ciudat de melodios, astfel că, deși îi depăna o poveste de groază, Hriseis și-o închipuia cumva ca pe un poem, un cânt despre o altă femeie, o altă familie pierdută. Nu îndura să știe că femeia aceasta trecuse printr-o asemenea grozăvie.

— Totul s-a petrecut atât de iute! I-am văzut cu armele în mâini, gata de atac. Iar apoi, cât ai clipi, zăceau toți la pământ. La început am crezut că vor să-mi joace un renghi. Știi, sângele nu începe să se scurgă sub ei chiar din prima clipă.

Așa pățise și păstorelul ei? Și sângele lui șovăise la fel? Hriseis nu se îndura s-o întrerupă pe femeie, căci pierduse atât de mult pe lângă Hriseis — doar un băiat în seara aceea, ale cărui degete pe încheietura ei încă o încălzeau parcă. A simțit cum o înțeapă ochii, însă nu s-a lăsat copleșită, căci nu voia s-o abată pe femeie de la povestea ei.

— La început, cât o bătaie de inimă, se poate să fie încă în viață. Însă apoi se întinde sub ei o baltă uriașă, nici nu-ți închipui cât de mare. Îi omorâse pe toți, cum zicea lumea că face. Când crezusem că nu mi-a mai rămas nimeni, am văzut o femeie căruntă, înnebunită de jale ca o menadă, cum se azvârle la picioarele calului său. Nu era înarmată. Nu știu ce încerca să facă. Să-l prăvale din șa, să-l omoare, să se omoare? Calul nici n-a încetinit. El s-a aplecat doar puțin mai la dreapta, de-abia dacă și-a mișcat brațul cu sabia, și s-a prăvălit și ea la pământ, cu gâtul retezat. La început n-am înțeles că îmi ucisese mama. Mama zăcea acolo, pe pământul bătătorit, lângă bărbații pe care-i pierduse. Așa că, de-ți spun că nu mi-a mai rămas nimic, știi că rostesc adevărul. N-am apucat nici să azvârl un pumn de pământ peste vreunul, că m-au și răpit — nici atâta lucru nu am.

Hriseis s-a uitat bine la femeie — n-avea ochii umflați, nici pletele smulse și nici tunica ruptă. Femeia a văzut cum se uită la ea și a încuviințat din cap.

— N-o să mă vadă jelind, a spus ea. Nu și-au câștigat dreptul. Îmi voi jeli familia când voi rămâne singură.

— Și dacă nu vei rămâne? a întrebat-o Hriseis.

— Atunci îi voi plânge la cel mai întunecat ceas al nopții, i-a răspuns femeia, când nu are cum să mă vadă nimeni. Cum te numești, copilă?

— Hriseis, a spus fiica preotului. Dar tu?

— Briseis, a spus femeia cu ochii albaștri.

Hriseis stătea lipită de spatele lui Briseis când se crăpa de ziuă. Nu dormise deloc. Nu mai fusese niciodată în preajma atâtor femei — de vreme ce mama îi murise atât de timpuriu, Hriseis crescuse într-o casă adesea pustie. Dintotdeauna își dorise o soră, aproape la fel de mult cum își dorise s-o aibă pe mama ei alături. Toată noaptea se gândise la familia lui Briseis, la trupurile lor care zăceau

neîngropate, pe când sufletele le rătăceau pesemne pe malurile râului Lethe, neavând cu ce să plătească luntrașul și nici cum să treacă dincolo, pe Tărâmul Morților, până nu se îndura careva să le azvârle câțiva pumni de pământ. Cât o să aștepte acolo?

Însă Briseis se ținea de cuvânt. Nici n-a bocit, nici n-a țipat de durere. Doar și-a întins pelerina pe pământ, sub ea. A bătut-o ușor — era loc să șadă și Hriseis pe ea. Fata s-a culcușit alături, simțind cum o pătrunde căldura trupului femeii. Părul ei auriu mirosea a ierburi și încă ceva ce Hriseis nu putea să numească. Un miros mângâietor, ca de animal.

Femeia cea vorbăreață din seara trecută — Hriseis n-a aflat niciodată cum o cheamă — primise niște grâne și apă de la greci. Pregătise o fiertură caldă și fără gust pentru femei, pe care Hriseis o mâncase oricum. Când s-a dat în lături pânza cortului și doi bărbați le-au poruncit să iasă, s-a simțit ușurată că nu mai trebuia să aștepte.

Străjerii au aranjat femeile în șir, după o noimă pe care doar ei o știau, nu și ele. Din când în când zăboveau puțin, certându-se între ei dacă una dintre ele se cuvenea să fie la stânga sau la dreapta vecinei sale. Femeile mai bătrâne erau ceva mai departe de Hriseis, așa că s-a întrebat dacă nu cumva le orânduiau după vârstă. Însă nu părea chiar așa: Briseis i-a rămas alături cu toate că două alte fete păreau mai de-o vârstă cu ea. După ce-au tot tras-o și-au înghiontit-o așa o vreme, s-a trezit în capătul șirului. Mai prindea din când în când câte-o vorbă de-a bărbaților, însă îi era greu să înțeleagă ce discută din pricina accentului lor repezit, gutural.

Atunci și-a întors atenția spre tabăra care se întindea de amândouă părțile și în fața ei tocmai până la mare și la corăbiile înalte care străbătuseră mările până la Troia cu atâția ani înainte. Corturile erau îngrămădite unele în altele, murdare și roase de vreme, cu niște țarcuri împrăștiate ici-colo, în care își țineau vitele flămânde. S-a întors să se uite în spate, zărind fortificațiile de la marginea de miazănoapte a taberei, țepușele ascuțite de lemn îndreptate spre cetate, cetatea ei, ca niște săgeți. Un bărbat a înșfăcat-o de braț, întorcând-o smucit cu fața la ei, la fel ca restul. N-a scos niciun țipăt, încredințată că Briseis se minuna văzând cât de bine se stăpânește. Dacă o femeie care pierduse atâtea reușea să-și păstreze sângele rece, putea și Hriseis.

Au rămas să aștepte înșiruite așa, pe când soarele străpungea norii dimineții, bătându-le fără milă. Hriseis s-a uitat de-a lungul șirului de femei și le-a citit frica în ochi. Unele nici nu se chinuiau să și-o ascundă — plângeau de-a dreptul, zgâriindu-se cu unghiile și smulgându-și părul din cap. Hriseis mai că-și dorea să poată și ea să-și plângă tatăl dus și sărmanul păstoraș prăpădit. Însă nu voia să-i lase pe bărbații aceia, pe dușmanii Troiei, s-o vadă că se teme. Era fiica tatălui ei și niciun grec n-o va vedea vreodată plângând.

În sfârșit, un crainic a înălțat trâmbița la buze, dând semnalul. Bărbații nu s-au ivit toți odată, ci încet-încet, din toate părțile, adunându-se în fața lui Hriseis. Oștenii au venit în cete îmbrăcate și înarmate la fel, cu aceeași obârșie. Hriseis a încercat să-și amintească pomelnicul grecilor pe care se rugase lui Apollo să-i

blesteme: beoțienii, mirmidonii, argienii, etolienii. Arătau osteniți de lupte, la fel ca troienii. Mulți dintre ei aveau fețele și brațele brăzdate de cicatrice. Și mai mulți șchiopătau chinuiți de răni nevăzute.

Și-a plimbat privirea peste chipurile batjocoritoare ale oștenilor ahei care se strângeau în fața femeilor. Și-a înălțat privirea spre corăbii. Oare o s-o îmbarce cu de-a sila pe una dintre ele și o s-o ducă în Grecia? Ideea i se părea absurdă și neîndoielnică totodată. Știa că nu trebuie să-și îngăduie să se gândească vreo clipă că pot s-o ia de la Troia și să nu-și mai vadă în veci nici casa, nici cunoscuții. Și-a ațintit ochii asupra corabiei, închipuindu-și cum ar fi să străbată oceanul pe ea. Nu fusese niciodată pe apă, nici nu-și amintea să fi atins vreodată marea. Oare o adusese tatăl ei vreodată pe țărm când era mică? I se părea de-a dreptul absurd să-și vadă tatăl, în mantia lui preoțească, păzind un țânc care se juca în valurile de la țărm. Cum i-o zisese de-atâtea ori, Hriseis se născuse ca să-l dezamăgească, iar ea nu-i înșelase niciodată așteptările.

A auzit cum se întinde iute un murmur prin mulțimea de bărbați. Acum soseau ultimii, căpeteniile tuturor triburilor, din câte bănuia. Bărbații aceia păreau mai înalți decât oștenii lor, cu grumazuri și brațe groase. Poate doar se mișcau mai semeț, și-a zis. Și purtau veșminte mai noi, nu peticite și drese de-atâtea ori. Pesemne că unul dintre ei îi omorâse familia lui Briseis — în povestea sa vorbise de un războinic măreț, un bărbat de o nemăsurată agerime și cruzime. Nu putea să fie un oștean de rând. A străbătut mulțimea din ochi, încercând să ghicească cine e. Însă, uitându-se la ei, și-a amintit că toate căpeteniile acelea omorâseră câte un bărbat cunoscut: fie un văr, fie un unchi sau tatăl vreunei prietene. Cu un fior, și-a dat seama că n-avea nicio noimă să-și dorească să nimerească pe mâna cuiva anume, de vreme ce toți erau la fel de răi. Mai bine se roagă pentru Briseis, și-a zis. Să nu ajungă la bărbatul care-o văduvise până nu-i mai rămăsese nimeni.

Însă, dacă zeii erau prin preajmă, niciunul nu pleca urechea la rugile lui Hriseis. Crainicul grăia mai rar decât restul grecilor, strigând ca să-l audă și cei din spate de tot. Prada va fi împărțită acum conducătorilor care se arătaseră neîntrecuți în ultimele expediții, i-a lămurit el. Bărbații au ovaționat.

— Mai întâi regele cetății Micene, a urlat crainicul. Agamemnon.

Vorbele i s-au pierdut într-un val de strigăte, nu toate aprobatoare, din câte i s-a părut lui Hriseis. Un bărbat masiv, cu părul cărunt alcătuind un V ascuțit pe frunte, stătea chiar în dreptul lui Hriseis. El era cel mai puternic dintre ahei, știa ea. Regele regilor și fratele lui Menelau, a cărui soție se adăpostise în fortăreața Troiei, cu iubitul ei, Paris. Agamemnon îi strânsese pe ahei laolaltă și-i pornise împotriva Troiei. A potolit urletele oștenilor săi argieni dând ușor din mână și a pășit în față.

— Cel întâi Agamemnon, a repetat crainicul, și-a câștigat dintre greci dreptul de a-și alege sclavele.

Agamemnon de-abia dacă s-a uitat la femeile înșirate în față.

— O vreau pe aceea, a spus el arătând-o din cap pe Hriseis.

O mână de bărbat a înșfăcat-o pe Hriseis din spate, împingând-o spre regele

argian. Bărbații au râs când s-a împleticit pe picioare, însă a reușit să rămână dreaptă. S-a bucurat când i-a zvâcnit piciorul de durere, căci a uitat o clipă să-l privească pe bătrânul gras care tocmai o luase în stăpânire.

— Vino, i-a spus Agamemnon. Nu, stai.

S-a întors spre crainic.

— Împarte toate femeile și apoi le luăm la corturi. Vreau să văd pe care le aleg ceilalți mai întâi.

Oamenii lui au izbucnit iar în răcnete. Hriseis s-a întors la locul ei.

— A doua, a strigat vestitorul, îi revine celui mai măreț războinic dintre noi, Ahile.

S-a iscat o larmă asurzitoare. Pe el îl iubeau cel mai mult oștenii. Hriseis s-a uitat cum se schimbă Agamemnon la față când își dă seama și el că oamenii îl ovaționaseră doar de ochii lumii. Pe chipul bătrân — Agamemnon era mai bătrân decât tatăl lui Hriseis, care a încercat să-și înăbușe greața — se vedea că-l roade invidia. Hriseis și-a îngăduit să arunce o privire spre locul din care se înălța cea mai mare larmă. Pesemne că el era Ahile, spaima troienilor, pășind din șirul unei cete de războinici în straie negre. Auriu la păr și la piele, ca un zeu. Troienii spuneau că e fiu de zeiță, o nimfă a mării, și vedea acum de ce. Era frumos, chiar și cu gura încleștată a cruzime. Nu s-a obosit să amuțească ovațiile oștenilor săi. A deschis doar gura, știind c-o să tacă fără să le mai zică.

— O vreau pe cea de lângă ea, a spus el.

S-a întors spre tovarășul său ceva mai scund și mai puțin vânjos, părând oglindirea sa mai întunecată. Bărbatul a încuviințat.

— Cea cu păr bălai, a întărit Ahile.

Oștenii săi au ovaționat iar și Briseis a scos un sunet pierit. Numai Hriseis — care-și avea urechea lângă buzele ei — ar fi putut s-o audă. Însă pe loc a știut că zeii nu voiseră s-o asculte când se rugase pentru noua ei prietenă. Tocmai bărbatul acela, Ahile, îi ucisese familia sub ochii lui Briseis. Iar acum era a lui, niciuna nu putea face nimic. Însă Hriseis nu voia să plângă. Și nici Briseis, deși amândouă stăteau țepene ca două coarde de arc. Nu aveau de gând să se frângă.

Le-a luat mult să împartă restul femeilor și un morman mare de obiecte din aur și argint pe care le luaseră cu japca din casele lor. Însă Hriseis nu prea mai auzea ce se vorbește. Și-a lipit degetele de dosul mâinii lui Briseis și au rămas amândouă în soarele pârjolitor, preschimbate din oameni în posesiuni. Când s-a sfârșit, străjerii au țipat la ea, bucurându-se când au văzut-o cum tresare.

— Dacă ți-a rămas ceva în cort, du-te acum să-l iei, i-a spus unul.

Când a dat să-i răspundă că n-are ce lua, Briseis a apucat-o de mână, făcându-le semn din cap străjilor. S-au dus împreună la cortul în care stătuseră peste noapte.

— N-am nimic, a spus Hriseis.

— Ba ai. Uite.

Briseis a vârât mâna în pelerina pe care dormiseră amândouă și a scos un săculeț din piele.

— Ia-le. Să i le pui în vin când îți poruncește să-i torni în pocal.

Hriseis s-a uitat nedumerită la săculeț.

— Mă asculți? a spus Briseis scuturându-și prietena de braț. Pune-i câteva în vin, doar cât prinzi între degete. Îl îndulcește cu atâta miere, că nici n-o să le simtă gustul. E important.

— Ce-o să se întâmple? a șoptit Hriseis. O să-l otrăvească?

Briseis a clătinat din cap.

— O să-l facă, s-a întrerupt ea. O să-i taie cheful de tine. Sau putința. S-ar putea să se înfurie când o să pățească asta. S-ar putea să te bată. Însă tot neputincios o să fie, înțelegi?

Hriseis a încuviințat. Briseis îi știa cele mai negre temeri înainte să le simtă chiar ea. Pe chip i-a căzut o șuviță de păr și Briseis a întins mâna fără să se gândească și i-a vârât-o după ureche.

— Dacă se înfurie tare, întreabă-l dacă are vreo fiică, a urmat Briseis. Îl apucă melancolia când se gândește la fiica lui. Așa poate n-o să-i mai vină la fel de tare să-ți facă rău.

— Mulțumesc, a spus Hriseis. Dar tu ce-o să te faci? Nu-ți trebuie și ție?

— O să mă descurc, a răspuns Briseis ridicând din umeri. Nu trebuie să-ți faci griji pentru mine.

— O să te mai văd vreodată? a întrebat-o Hriseis.

— Desigur. Nu e o tabără așa de mare. Bărbații o să plece adesea la luptă și atunci o să ne regăsim. Dimineața. Lângă apă. Ții minte?

Hriseis a încuviințat iar. N-avea să uite în veci vreo vorbă de-a lui Briseis.

Briseis mergea cu cinci pași în spatele bărbatului care-i ucisese familia. Se uita la pulpele lui netede — neatinse ca prin minune după atâția ani de lupte —, cum i se umflau când își lăsa talpa la pământ. Era înalt, lat în umeri și îngust în talie. Avea bicepșii groși ca niște pulpe de taur. Însă pășea atât de ușor, încât încălțările de piele nici nu-i scârțâiau când se mișca. Bărbatul care mergea alături de el nu era chiar la fel de înalt și nici la fel de spătos și musculos. Avea părul mai închis la culoare, de un castaniu oarecare, și pielea brăzdată de tatuajele mărunte ale războinicului — liniile cărămizii rămase în locul rănilor vindecate de mult. Trebuia să lungească pasul mai mult decât îi venea la-ndemână, ca să rămână în ritm cu Ahile. Briseis se uita cum îi zvâcnesc șoldurile, în eforturile sale de a ține pasul. Dintre ei doi, el se tot întorcea să se uite dacă se ține mai departe după ei. Doar nu-și închipuia c-o să fugă: mirmidonii — oștenii lui Ahile — o împresurau din toate părțile. Și totuși, se întorcea când spre ea, când spre Ahile.

— Fanfaron bătrân, zicea Ahile. Mă dezgustă să-l văd atât de disperat, duhnește de-a dreptul.

— Firește că-i disperat, a spus bărbatul mai scund.

Își luase un ton mângâietor, de parcă liniștea un cal speriat.

— Știe și el ce știe toată lumea: că tu ești cel mai bun dintre greci. E bolnav de invidie. Îl roade pe dinăuntru.

Ahile a încuviințat.

— Câte vieți mai trebuie să iau? a întrebat el dintr-odată plângăcios ca un

copil. Ca să-mi dea în sfârșit ce mi se cuvine?

— Oștenii îți dau ce ți se cuvine, i-a răspuns prietenul său — însă alene, părând după ton să-l consoleze, nu să-l contrazică. Nu-i de mirare că Agamemnon nu-ți recunoaște superioritatea. Astfel lui ce i-ar mai rămâne?

— Mândria aia deșartă, l-a repezit Ahile. Altceva nici nu merită. Doar nu e fiu de zeiță, se trage doar dintr-o stirpe întinată și plină de noroc. Și totuși, merge țanțoș și încrezut nevoie mare și-și alege primul din comorile pe care numai eu singur i le-am câștigat cu spada mea.

Prietenul său n-a mai spus nimic, însă Briseis a simțit încordarea dintre ei.

— Nu singur, s-a corectat Ahile.

— Cea mai mare parte din pradă ai câștigat-o tu cu spada ta, a spus prietenul său încet.

— Adică mirmidonii sub comanda mea, i-a dat Ahile dreptate.

Briseis îl văzuse secerând oamenii prin oraș cu sabia de pe cal, căsăpind pe oricine nu reușea să i se dea la o parte din cale. Bătrânul ei tată, voinicul ei soț, frații mai mici, mama înnebunită, pe toți îi spintecase unul după altul, fără să se gândească dacă îi erau vrăjmași pe măsură sau dacă erau în stare să lupte. Îi sfârtecase pe lyrnesieni cu ușurința cu care trăgea aer în piept. Oștenii săi aveau un singur rol: să strângă avuțiile, femeile și pruncii pe care li-i cucerea omul acela, în iureșul lui ucigaș. Ahile încerca să-l consoleze pe bărbat pentru isprăvile sale mai modeste pe câmpul de luptă, și-a dat seama Briseis, iar prietenul său încerca și el să-l liniștească. Tare curios, și-a spus în sinea ei. Doi războinici care se străduiesc din greu să se poarte frumos unul cu celălalt.

— A ales fata care nu trebuie, a zâmbit bărbatul mai scund.

Ahile s-a uitat la el.

— Desigur, a spus el. A ales-o pe cea de la capăt. De vreme ce acolo au pus-o străjile, pe ea ar fi ales-o oricum. Ceilalți bărbați au crezut-o cea mai frumoasă, așa că s-a luat după ei. Orice ar fi, se lasă condus de bărbați. Chiar și de femei.

— Nu-mi închipui cum de le-au orânduit așa, i-a răspuns al doilea. Și orb să fii, tot vezi că ea e cea mai frumoasă femeie pe care am luat-o vreodată prizonieră. Nici Elena n-ar putea fi mai desăvârșită.

Ahile a zâmbit, cu chipul transfigurat de o blândețe pe care Briseis o știa prefăcută.

— Chiar nu-ți închipui? l-a întrebat el.

Bărbatul s-a oprit locului, însă Ahile nu, astfel că prietenul său a trebuit să dea fuga să-l ajungă din urmă.

— I-ai mituit! a zis el.

— Sigur că i-am mituit, a râs Ahile. Ai zis că pe ea o vrei, am vrut să ți-o iau. Aș fi dorit să mi-o aleg primul, cum mi se cuvine. Însă știam că n-aveai chef să mă iau iar la ceartă cu Agamemnon. Așa că am tras niște sfori ca să câștigi tu. Știam că n-o să se prindă, pentru că cealaltă era mai tânără. Însă ție îți plăcea mai mult de asta.

Bărbatul n-a spus nimic.

— Nu te-ai supărat, nu? a spus Ahile și Briseis l-a auzit iar pe copilul din el.

— Sigur că nu, a răspuns prietenul său bătându-l pe războinic pe braț. Mă mir doar. Nu credeam că te pricepi la asemenea șiretlicuri.

— A fost ideea lui Nestor, i-a zis Ahile. Vulpea bătrână face orice, numai să fie pace, știi doar. Fie și dacă regele său e tras pe sfoară cu prima sclavă.

— Agamemnon a ales primul, a spus celălalt. N-are cum să mai zică că n-a fost așa.

— Îți închipui ce mutră o să facă diseară, când o să vadă fata la lumina torțelor și o să-și dea seama că e aproape o copilă, a spus Ahile. Ai face bine să-ți trimiți fata după apă în fiecare zi cât mai aproape de corturile lui, să vadă cu ochii lui ce-a pierdut.

— Așa voi face, a spus bărbatul. O voi duce chiar eu acolo, să văd cum se schimbă la față și să-ți povestesc totul în amănunt.

— Numai cu asta mi-aș scoate toată cheltuiala, a spus Ahile.

Și, fără să zică nimic, cu ochii în pământul de la picioarele ei, Briseis i-a urmat mai departe.

*

Hriseis ședea pe un scăunel în fața cortului căpeteniei argiene și trăgea cu nesaț în piept aerul proaspăt, cu miros plăcut, de sare. În cortul lui Agamemnon duhnea ca într-un grajd puturos. Bărbatul nici nu părea să simtă izul gros care o sufoca. Și niciun sfetnic nu se arăta dornic să-i atragă atenția. Pe la spate râdeau de el, din câte văzuse Hriseis. Bărbatul scund și îndesat, cu ochi ageri — Odiseu — și cel tânăr și vânjos ca un trunchi de copac — Diomede — se strâmbau unul la altul când se întorcea Agamemnon cu spatele. Și pe ei îi îngrețoșa la fel de tare cortul conducătorului.

Hriseis măcar avea ierburile pe care i le dăduse Briseis. Ascultând de sfatul femeii mai în vârstă, amestecase câteva frunzulițe în vinul lui Agamemnon de cum începuse soarele să se lase deasupra mării. Noapte de noapte, comandantul se repezise la ea, înșfăcând-o la nimereală, însă de-abia apucase să tragă de câteva ori neputincios de hainele ei, că se și cufundase într-un somn greu. Hriseis se întreba dacă nu cumva îi dădea prea mult. Nu prea își făcea griji să nu-l otrăvească, deși simțea că o să dea de necaz dacă îl găseau pe Agamemnon mort, cu firișoare de spumă la gură. Însă zi de zi se uita în săculeț, încercând să socotească până când îi ajungeau ierburile. Oare Briseis putea să-i mai dea o porție sau să-i zică unde se găseau plantele de care avea nevoie? Sau mai degrabă adusese amestecul cu ea de la Lyrnessos? Hriseis a simțit că i se strânge stomacul la gândul că săculețul pe care-l ținea în mână conținea tot ce-i mai rămăsese.

Cum ședea în spatele corturilor, o vreme n-a băgat de seamă vâlva din fața taberei argiene, vuietul de oameni și copite gonind pe pământul jilav. A auzit strigăte, șoapte înăbușite, iarăși strigăte și, într-un sfârșit, glasul lui Agamemnon, vrând să știe cine vrea să-l vadă.

Hriseis prefera să se ascundă de oșteni, ațintându-se prin locurile unde se strângeau celelalte prizoniere și rândașii din tabără — pe lângă oalele cu mâncare de pe foc și pârâul unde spălau rufele. Însă, copleșită de curiozitate, a ocolit pe furiș cortul, lipindu-se bine de el, cu speranța că n-o vor observa.

Dintre toate umilințele care o potopiseră în ultimele zile — atingerile de stăpân, privirile lascive, râsetele batjocoritoare —, aceasta a fost (cum a socotit ea după aceea) cea mai rea. Căci, uitându-se de după colțul cortului, să vadă de ce se stârnise atâta vâlvă, l-a văzut pe tatăl ei în fața regelui argian, cu toiagul în mână și acoperământul ceremonial peste păr. Pesemne că era cu vreun an, doi mai tânăr decât Agamemnon, din câte i se părea, părinții ei încercaseră mulți ani să aibă un prunc, fără noroc însă. Hriseis fusese ultima lor șansă, ultima binecuvântare din viața mamei ei. Însă printre greci arăta bătrân și prizărit. În spate i se strânsese o gloată sumbră de oșteni argieni.

Hriseis mai că a înlemnit de frică și rușine. Acum își simțea propria robie mai chinuitor decât în toate zilele cât spălase și robotise ca slugă la regele grec și în toate nopțile în care îl amețise cu ierburi și dormise în cealaltă parte a cortului său, pe pământul tare. Iată că tatăl ei — care de-abia dacă o îndurase prin preajmă, din câte i se păruse ei — venise s-o răscumpere. Nu se potrivea deloc cu ce credea ea despre el — că n-ar fi venit să se milogească de un grec de dragul nimănui, d-apoi de dragul lui Hriseis. Iar acum era atât de aproape, că putea să-l strige și să-i ceară iertare pentru toate greșelile din pricina cărora nimeriseră amândoi acolo — tatăl pe care crezuse că n-o să-l mai revadă niciodată. În ochi simțea o mâncărime neobișnuită și atunci și-a dat seama că lacrimile stăteau să i se prelingă în jos pe obraji. Totodată se simțea tare rușinată că tatăl său părea atât de mărunt. După ea, putea să se pună cu orice grec sau cu toți laolaltă. Însă acum, că-l vedea în rândurile lor, era doar un bărbat. Doar un preot.

Dar era un preot care-și știa prețul în ochii zeului căruia îi slujea. Hrises nu fusese niciodată umil din fire și, cu toate că venise să se roage pentru libertatea fiicei sale, nu voia să se milogească. Când Agamemnon i-a venit în față, a înclinat din cap, scurt însă. Nu s-a prosternat, ci a grăit de parcă puneau la cale un negoț.

— Rege Agamemnon, îți cer să-mi dai înapoi fiica, a spus Hrises.

Își luase un ton cumpănit, chiar blajin. Însă Agamemnon — așa cum știa Hriseis, spre deosebire de tatăl ei — nu răspundea cum trebuie dacă-i vorbeai potolit. Era soiul de bărbat care mai degrabă țipă decât să vorbească și nu se încredea în cei cu alte purtări decât el.

— Fiica ta nu e la mine, preotule. Cine ți-a zis că ar fi?

— Apollo mi-a zis.

Prin mulțime s-au iscat murmure. Unii oșteni îl luau pe tatăl ei în râs fără rușine — un preot bătrân și nebun, cu un simț exagerat al propriei importanțe și siguranțe. Însă alții au rămas locului, ciulind urechea.

— Atunci ai citit greșit răvașul lui Apollo, bătrâne, a spus Agamemnon. Mai jertfește o capră, două acolo, și poate o să pricepi mai bine.

Oștenii au râs iar. Toată lumea știa că Troia nu prea mai are animale de jertfit. O cetate sub asediu era strâmtorată când venea vorba de ofrande, de aceea și credeau grecii cu atâta convingere că zeii îi aveau mai mult la inimă pe ei decât pe troieni.

Hriseis s-a rușinat pentru tatăl ei. Obrajii i s-au înroșit și a simțit cum i se urcă fierbințeala la cap. De ce nu putea să fie mai... a căutat cuvântul potrivit,

însă nu l-a găsit. De ce nu putea să fie mai puțin cum îi era în fire să fie? Asta-i venea să întrebe. El îi ceruse de atâtea ori să se poarte altfel (deși arar l-a ascultat). Însă el — vedea ea cu luciditatea observatorului dezinteresat — era neschimbat. La fel ca ea. Și-a dus degetele la obraz. Poate nu doar de rușine se înfierbântase așa.

— Pe Arcaș nu poți să-l înșeli, și nici pe mine nu vei reuși, i-a răspuns tatăl ei, cu o urmă de mânie în glasul potolit.

Hriseis îl mai auzise adesea luând tonul acela.

— Hriseis e la tine și îți cer să mi-o dai înapoi.

Auzindu-i numele, oștenii argieni n-au mai chicotit așa de veseli. Agamemnon chiar își luase o troiană, nu-i așa, la ultima împărțeală a prăzii. Nu-i spusese careva pe numele ăsta odată?

— Îndrăznești să vii cu pretenții la mine? a râs Agamemnon.

Însă în glas nu i se citea niciun strop de veselie și, cu toate că îi vedea doar ceafa, Hriseis știa că nici în ochi nu i-ai fi văzut voioșia.

— Ai venit nepoftit la noi în tabără, a urmat Agamemnon. Fii recunoscător că-i port gând bun zeului tău, altfel ai zăcea mort. Nu-mi pune și mai rău răbdarea la încercare.

— Apollo va pedepsi pe oricine face vreun rău slujitorilor săi, a spus Hrises.

Hriseis a simțit dintr-odată aproape un soi de milă față de Agamemnon, căci de-atâtea ori se izbise chiar ea de firea neclintită a tatălui său. A știut că, oricât de disperată era să plece din tabăra aheilor și să se întoarcă acasă, o aștepta o pedeapsă atât de cumplită din partea tatălui său, că-i întrecea orice închipuire. Înainte o bătuse pentru nesupunerea ei chiar și când se ținuse de năzbâtii mărunte. Oare ce i-ar face dacă Agamemnon s-ar îmbuna dintr-odată și i-ar îngădui s-o ia cu el? Hriseis își dorea din toată inima să se întoarcă în Troia. Însă nu se putea amăgi singură că tatăl ei nu-i va cere să plătească pentru toate umilințele pe care le îndurase preotul în fața oștirii năvălitoare.

— Apollo nu va pedepsi pe oricine te-ar da afară din tabără pentru nerușinarea și nesăbuința ta, a spus Agamemnon. Cine ar putea să pună atâta la încercare răbdarea dușmanilor săi fără să se aștepte la răspuns?

— Prea bine, a spus Hrises și mai țanțoș.

Părea aproape ușurat, i s-a părut lui Hriseis. Tatăl ei prefera confruntarea compromisului și bătălia tratativelor.

— Așa îmi răspunzi deci? Nu vrei să-mi dai înapoi fata, așa cum îți poruncește Apollo?

— Nu îți dau înapoi fata. Socot că te ții de batjocuri, bătrâne, nu ești așa de pios cum ai vrea să te credem. Nu ai venit la mine în tabără să-mi azvârli în nas poruncile lui Apollo, ci pe ale tale.

— Dacă asta vrei să crezi, fără îndoială că nu am cum să te conving.

Tatăl ei mai că vorbea în șoaptă de-acum. Acea mânie potolită o înspăimântase cel mai rău pe Hriseis când era doar o copilă.

— Eu, nu. Însă Apollo te va convinge.

Agamemnon s-a întors spre doi osteni de-ai săi, poruncindu-le în gura mare:

— Duceți-l după întăriri. Nu voi ucide un preot, chiar dacă o merită. M-ai auzit? i-a strigat lui Hrises. Vei pleca teafăr și nevătămat de la mine din tabără, cu toată trufia ta de neiertat.

Hrises a rămas o vreme nemișcat, apoi cei doi oșteni au venit în spatele lui și l-au apucat de brațe. Pe când îl scoteau cu de-a sila din tabără, dintr-odată a zărit-o pe Hriseis, cum stătea pe jumătate ascunsă după pânza cortului. Iar a simțit că-i năvălește sângele în obraji, de parcă ar fi plesnit-o.

— Am să te iau acasă, i-a spus el, iar în clipa aceea (până și pradă umilinței) vorbele sale nu i s-au părut amenințarea părintelui sever către copila sa neascultătoare, ci promisiunea unui tată către fiica sa.

Când s-a gândit mai bine în noaptea următoare, în vreme ce regele grec dormea tun în cealaltă parte a cortului puturos, tot nu-și explica cum de știuse Hrises că era de față și nici cum de-l auzise, deși nimeni nu mai păruse să bage de seamă că spusese ceva.

*

Briseis ședea pe divanul jos și-și pieptăna pletele. Prietenul lui Ahile, Patroclu, se zgâia la ea, așa cum făcea seară de seară de când sosise în tabăra mirmidonilor.

— N-am mai văzut plete de culoarea asta, a spus el încet. Seamănă cu mierea turnată din urcior.

Briseis tot auzise asemenea măguliri — și atâtea altele — de când era doar o copilă. Bărbați și femei se opriseră locului ca să-i atingă părul și să se minuneze de culoarea lui extraordinară. Doar frumuseții ei i se datorau soțul, robia și supraviețuirea ei, știa prea bine. Dacă soțul ei nu i-ar fi cerut mâna și dacă n-ar fi atras privirile grecilor, poate că acum ar fi fost femeie liberă. Sau poate că ar fi murit secerată pe loc.

— Mereu arăți așa de tristă? a urmat el.

Briseis și-a înăbușit urletul.

— Ai vreo soră? l-a întrebat ea.

A clătinat din cap.

— O mamă, atunci? l-a îndemnat ea să-i spună.

— A murit când eram mic, a spus el. Nu mi-o amintesc.

— Pe cine iubești cel mai mult? l-a întrebat ea.

— Pe Ahile, a răspuns el după ce s-a gândit puțin, ridicând din umeri. Ne știm bine încă din copilărie.

— Poți să-ți închipui o clipă cum te-ai simți dacă ți l-ar răpi cineva? l-a întrebat Briseis.

— Să încerce numai, a zâmbit Patroclu. Ar muri pe dată răpus de mâna lui.

— Dar dacă cineva te-ar răpi pe tine de lângă el? l-a întrebat. Nu mânuiești spada chiar la fel de iute ca el, aș zice.

A crezut c-o să-l vadă împurpurându-se la față amintindu-i de propria inferioritate, însă nu s-a întâmplat. Îi era atât de credincios lui Ahile, încât nu era loc de invidie.

— Atunci m-aș simți ca tine, a spus el. De parcă mi s-a răpit cea mai mare

fericire.

— L-am văzut pe preaiubitul tău prieten cum mi-a căsăpit cea mai mare fericire, i-a spus ea. I-am văzut însângerați în nisip. Cum poți să mă întrebi dacă sunt mereu tristă?

— Nu te-am întrebat dacă ești mereu tristă, a corectat-o el. Te-am întrebat dacă arăți mereu tristă. Suferința dă chipului tău ceva izbitor. Ai un gol aici.

I-a atins cu mâna pomeții, iar apoi claviculele, pe rând.

— Mă întrebam dacă dintotdeauna ai arătat așa sau ți se trage de la sclavie.

— Nu-mi pasă atâta de libertate, cât de jalea după cei dragi, a spus ea. Aș fi renunțat bucuroasă la libertate dacă așa mi-aș fi știut soțul și frații teferi.

— Însă ai pierdut tot ce aveai, a spus el. Zeii îl îndrăgesc pe Ahile. Orașul vostru ar fi făcut bine să-și recunoască locul în povestea lui și să se predea. Acum din Lyrnessos nu va mai rămâne decât o jumătate de vers în cântul bardului despre războiul nostru.

Briseis s-a uitat mânioasă la el, văzând însă că nu încerca s-o stârnească. Grecii erau toți la fel: doar ai lor contau.

— Viețile alor mei nu se măsoară după morțile lor. Iar prietenul tău ar face bine să se roage ca barzii să-l privească cu atâta bunăvoință. Multora nu li se pare deloc glorios să ucizi un bătrân cu nevastă cu tot. Poate că îi vor cânta cruzimea prostească și dezonoarea.

— Îl vor numi cel mai măreț erou care a existat vreodată, a răspuns Patroclu râzând. Ce sunt viețile alor tăi pe lângă sutele de oameni pe care i-a ucis până acum?

— Numai așa se măsoară măreția? Să ucizi atâția oameni, că le pierzi numărul? Să nu faci nicio deosebire între războinici și bărbații și femeile neînarmate?

— Pentru o femeie, te ții bine de ciorovăieli, a spus Patroclu. Pesemne că ai avut un soț răbdător.

— Nu-mi vorbi despre soțul meu, a spus ea. Altfel n-o să avem deloc ce vorbi.

Între ei s-a așternut tăcerea, cât s-au întrebat amândoi ce va face Patroclu acum, când îl repezise cu atâta mânie. El a rămas o vreme tăcut, apoi a sărit în picioare și s-a apropiat cu pași mari din celălalt capăt al cortului. I-a luat pieptănul din mâini și l-a pus pe divan lângă ea.

— Nu știu ce le-a dat Ahile străjilor ca să nu te ia Agamemnon, a spus el. Însă ai fi meritat de două ori pe-atât.

Briseis nu i-a răspuns.

*

A doua zi au murit primele capre. Nu era nimic ieșit din comun, căci caprele din Troada erau sfrijite, nu îngrijite și zdravene ca acelea grecești. Astfel că nimeni n-a luat seama. Însă a doua zi, în țarcuri erau mai mult capre moarte decât vii și începeau să se îmbolnăvească și junincile pe care grecii le furaseră de pe pământurile oamenilor din împrejurimi. Vacile se țineau mai bine decât caprele, astfel că le-a luat ceva mai mult să moară. De altfel, primul oștean grec a murit

aproape cu o jumătate de zi înainte să se prăbușească prima vacă la pământ, dându-și suflarea înspumată de pe urmă.

Lingoarea se abătea dintr-odată, încât cu greu se știa cine e atins. Când înțelegeau oștenii că sunt bolnavi și nu le e doar cald de la bătaia soarelui în tabăra aceea prea puțin umbrită, nu mai aveau mult și mureau. Nici vracii nu prea aveau ce să facă. Erau pregătiți pentru bătălii, pricepându-se doar să lege răni și să cauterizeze plăgi. Fierturile lor n-au avut niciun efect asupra molimei care mătura tabăra ca vântul fierbinte de miazăzi. Oștenii se scărpinau cu unghiile pe pielea împânzită de gâze închipuite, jupuindu-și brațele și stârnind ditamai buboaiele pe picioare. Gurile și pleoapele li se bășicau, iar cu unghiile lor ascuțite sfârtecau bășicile, făcându-și răni vii. Asemeni caprelor, vitelor și până și câtorva câini care se aciuaseră în tabără, oamenii mureau pe capete. Tovarășii lor mai întâi s-au rugat și apoi au jelit. Când nici una, nici alta nu le-au adus alinare, s-au dus la regele lor.

*

Hriseis ședea ca de obicei în ascunzătoarea din spatele cortului lui Agamemnon când au venit oștenii cu jalba. Știa că se abătuse ceva rău, asupra lor, o molimă. Una dintre femeile care spălau rufe la râu dimineața murise cu o zi înainte și alta era bolnavă. De zile bune nu le mai văzuse nimeni nici pe Briseis și nici pe vreo altă femeie din tabăra mirmidonilor. Hriseis nu îndura să se gândească nici măcar o clipă că frumoasa ei prietenă ar fi putut zace la pat. După tot ce pierduse — tot ce pierduseră amândouă —, oare aveau să le răpească și viețile? Voia să-i trimită vorbă lui Briseis, însă nu se încredea în solia nimănui. Mai mult, femeile de pe mal ziceau că mirmidonii refuză să se vadă cu restul grecilor. Nimeni din tabăra mirmidonilor nu se îmbolnăvise încă, din câte zicea lumea. Și molima era pesemne ca sabia dușmană: de zeiescul Ahile nici că se atingea.

La început, Agamemnon n-a vrut să dea ochii cu oștenii adunați în fața cortului, cerând să-l vadă. Însă mulțimea nu s-a risipit, iar larma tot sporea cu cât așteptau mai mult. Hriseis știa că până la urmă tot va trebui să dea ochii cu ei, însă deja văzuse că Agamemnon e laș. Dorea cu disperare să evite sfada cu oștenii lui, căci rareori se arăta mai priceput la vorbe decât alții, silindu-i cu arțagul lui să cedeze oricum. Hriseis nu mai trăise cu vreun alt bărbat decât tatăl ei. Și cu toate că adesea îl socotise rece și neînduplecat, acum își dădea seama că era totodată un bărbat puternic și virtuos, care nu fugea de propria răspundere.

Agamemnon, vedea ea, nu era așa. Le tot spunea celorlalți cât de măreț și de fără pereche este, însă rar își dorea să ia hotărârile trebuitoare ca un rege ce era. Cum de se înălțase un ins atât de slab și de mărunt într-o asemenea poziție de vază, se întrebase ea nu doar o dată. Ajunsese la concluzia că totul se trăgea de la egoismul aheilor: fiecare își vedea de binele său mai întâi, apoi de al oștenilor, și după aceea de al celorlalți greci, dacă se mai ajungea până acolo. Meritul era hotărât de averea omului, nu de faptele sale. Pentru Hriseis, regele argian era opusul tatălui ei, care nu și-ar fi îngăduit niciodată asemenea ușurătăți, și nici fiicei sale. Astfel că, deși se temea de mâinile hrăpărețe ale lui Agamemnon și de

apucăturile lui violente, ajunsese să se simtă ciudat de superioară omului care îi era acum stăpân.

În cort a auzit cum amuțește murmurul neliniștit al sfetnicilor săi. A ieșit Agamemnon, întâmpinat de strigătele furioase ale oștenilor care așteptaseră în arșiță să le vorbească. Însă nu-i ardea deloc să se arate împăciuitor.

— Mergeți la corturile voastre, le-a strigat. Doar am mai avut de-a face cu lingoarea asta de vară, așa și acum. Într-o zi–două o să se sfârșească.

— Nu e molima verii, a strigat un bărbat din mijlocul mulțimii. E altceva acum.

Murmurul oamenilor a crescut, ca un ciripit de păsări speriate.

— Mergeți la corturile voastre, le-a spus iar Agamemnon.

— Zi-i ce ne-ai zis nouă, a strigat un altul, și atunci Hriseis n-a mai răbdat să stea ascunsă.

Trebuia să vadă ce se petrece. S-a târât în genunchi între două corturi, ca să vadă.

— Zi-i, se auzeau mai multe glasuri.

Într-un sfârșit, cineva a pășit în față. Un preot, și-a dat Hriseis seama pe dată. I-a văzut trufia în ochi, precum și veșmintele împodobite de slujitor al zeului său, care-i întăreau totodată propria însemnătate.

— Ce e, Calhas? a spus Agamemnon. Ce jertfă mai vrei să aduc azi?

Ciudată exprimare, și-a spus Hriseis. Pesemne știa că în țarcuri mai rămăseseră doar câțiva viței slăbănogi — gloata aceea ponosită de greci nu se bucura de luxul de a-și alege jertfe pe sprânceană.

— Am vorbit cu zeii, a spus Calhas. Și au dreptate oamenii: nu e o molimă de rând. E o pedeapsă pe care ne-a trimis-o Apollo.

Rumoarea discuțiilor creștea tot mai tare, până când Agamemnon a înălțat pumnul.

— O pedeapsă de-a lui Apollo? Jertfește o sută de animale atunci, a spus el în pufnetele disprețuitoare ale celorlalți.

Nici dacă ar fi strâns toate junincile din tabără n-ar fi avut măcar o cincime din suta de capete trebuincioasă.

— Și două sute de juninci dac-am jertfi, tot n-ar însemna nimic, a spus Calhas. Arcașul ne cere doar un lucru — să-i dai fata înapoi tatălui ei, preotul.

Hriseis a simțit că i se pune un nod în gât. Oare tatăl ei chiar atrăsese mânia lui Apollo asupra grecilor, așa cum amenințase că va face?

Chipul lui Agamemnon a prins un roșu-aprins, bolnăvicios.

— Să renunț la prada mea? a spus el. Niciodată.

— Alt leac pentru molimă nu există, i-a răspuns Calhas. Preotul își vrea fiica înapoi și a pogorât blestemul zeului căruia îi slujește. Nu va opri ciuma până nu i-o dăm înapoi.

— Să i-o dăm? a țipat Agamemnon. Nu e a noastră. E a mea. Și de ce i-ar cere Apollo doar unui singur om să renunțe la pradă? Și de ce-aș fi tocmai eu, regele grecilor, omul acela? De ce să nu renunțe Odiseu sau Aiax la prada lor?

S-a lăsat o lungă tăcere.

— Pentru că prada ta este fiica preotului lui Apollo, a spus Calhas.

— Mereu ai uneltit împotriva mea, a spus Agamemnon. Chiar dinainte să plecăm pe corăbii din Grecia. Vicleniile tale deja m-au costat o fiică, copilul meu mai mare.

Glasul i-a pierit o clipă și dintr-odată Hriseis a înțeles de ce o sfătuise Briseis să aducă vorba de fiica lui când părea gata să-i facă rău, cu multe nopți în urmă. Omul își pierduse o copilă și nu îndura să se gândească la asta.

— Iar acum vrei să-mi răpești prada. Tocmai pe a mea, dintre toate căpeteniile grecești. Piei din ochii mei sau te omor cu mâna mea.

— Fii încredințat, rege, că nu-mi doresc să vestesc nicio grozăvie, a spus Calhas, și Hriseis a știut pe loc că aceasta era marea lui plăcere.

Mai că nu se lingea pe buze.

— Însă fata trebuie înapoiată tatălui ei, altfel grecii vor plăti cu toții scump.

— Dă-o înapoi, a strigat cineva. Dă-o înapoi.

Alții s-au apucat și ei să strige și îndată toată mulțimea scanda. Agamemnon și-a plimbat privirea de la o ceată la alta, fără să zărească pic de zâzanie între ei. Toți gândeau ca unul și toți îi erau împotrivă. Atunci, Hriseis și-a dat seama că n-o să mai rămână în tabăra ahee prea mult. Tatăl ei făcuse întocmai cum se jurase. Ar fi trebuit să știe că va reuși să silească până și o oaste năvălitoare să-i facă pe plac.

— N-am de gând să renunț la pradă, a spus el. Tu de colo!

Și l-a arătat pe Odiseu cu degetul.

— Du-te la Ahile și spune-i că vreau fata lui. Dacă îmi e răpită a mea, atunci i-o iau pe a lui.

Strigătele au amuțit. Doar regele nu vorbea serios, nu? Odiseu se sprijinea de un copac mort de multă vreme, cu o încruntătură nedumerită pe chip.

— Chiar vrei să fac una ca asta? l-a întrebat el îndreptându-se încet de spate.

— Da.

Hriseis îi citea nesiguranța în spatele fanfaronadei. La fel și oamenii lui, nu se îndoia. Însă Agamemnon nu ceda deloc.

— Adu-mi fata lui, și pe a mea să i-o ducă cineva blestematului ăluia de tată.

*

Briseis îi făgăduise odată tinerei troiene că n-o să le îngăduie aheilor să o vadă plângând și și-a respectat cuvântul vreme mult mai lungă decât se aștepta. Nu-și plânsese familia și nu plânsese nici când Ahile o alesese drept trofeu după ce-i prădase orașul. Nu a plâns nici când Patroclu a luat-o în patul său, deși amintirea soțului ei o bântuia atât de dureros, încât îi simțea prezența, plutind undeva în spatele ei, fără să îndrăznească s-o judece. Bărbatul ei fusese întotdeauna bun la inimă. Și Patroclu ar fi fost, în alte împrejurări.

Nu a plâns nici când a sosit Odiseu în tabăra mirmidonilor și i-a spus lui Ahile că Agamemnon vrea să-i ia fata. Ahile a plâns de mânie și neputință, și a plâns și Patroclu, văzându-și prietenul atât de stârnit. Însă Briseis, târâtă cu de-a sila în cortul și patul altuia, nu a plâns. Și nici nu i-a purtat pică lui Hriseis, al cărei tată își câștigase ascultarea zeului și o luase înapoi în Troia. Ce rost ar fi

avut?

Mirmidonii au ieșit din război chiar în ziua când au dus-o în cortul lui Agamemnon. Mâniat de purtarea regelui argian, Ahile s-a retras, cu tot cu războinicii săi, de pe câmpul de luptă. Briseis a tras cu urechea la celelalte căpetenii de trib — Diomede, Aiax, Odiseu, Nestor — care-l sfătuiau pe rege. Nu te îngrijora, i-au spus ei. N-o să-l țină mult mânia. O să-i lipsească omorul, să simtă sângele cald pe mâini. Lui Agamemnon nu-i păsa ce face sau nu face prințul mirmidon, cel puțin așa susținea. Ce nevoie aveau grecii de el când luptau atâția eroi de partea lor, și zeii la fel, înțelegând și ei că nu poți să răpești nevasta altuia fără să fii pedepsit. N-aveau nicio nevoie de el, chit că era sprinten și cu spada ascuțită.

Briseis i-a auzit pe sfetnici și după ce au ieșit din cortul lui Agamemnon, șușotind între ei că lui Ahile n-o să-i treacă în veci supărarea pe conducătorul lor. Jurase că nu va lupta și se va ține de cuvânt. Nu duceau lipsă de războinici, căci de-abia așteptau să se întoarcă pe câmpul de luptă, acum, că trecuse molima. Însă pentru osteni Ahile nu era un războinic de rând, le purta noroc, era conducătorul lor de suflet. După ce se abătuse ciuma și-și pierduseră cel mai bun luptător, unii nu mai erau convinși că zeii sunt în continuare de partea lor.

Cu toate acestea, s-au întors pe câmpie cu lăncile și spadele în mâini și s-au luptat. Zi de zi s-au întors șiroind de sânge, cărându-și tovarășii pe tărgi încropite. După ce șaisprezece zile la rând grecii au pierdut mai crunt decât în toți cei nouă ani și mai bine de când duceau războiul acela, sfetnicii lui Agamemnon i-au zis că trebuie să ia măsuri. Grecii trebuiau să clădească un zid ca să-și apere corăbiile. Fără el, primejduiau ca troienii, îmbărbătați de izbânzile lui Hector din ultima vreme, să-i împingă pe ahei înapoi în tabără, tocmai până pe țărm, înapoi pe corăbiile înalte. De ajungeau troienii până la corăbii, le-ar fi dat foc. Iar asta era marea spaimă a oricărui aheu care mărșăluia dimineață de dimineață ca să se lupte pentru Agamemnon. Dacă le ardeau corăbiile, niciunul nu se mai întorcea în veci la el acasă.

La început, după cum îi era obiceiul, Agamemnon n-a vrut să asculte. Însă apoi a sosit fratele său, Menelau, cu părul roșcovan nisipiu de acum de la soare și chipul rumen învinețit de rușine. Nu mai putea de-acum să jure că oamenii lui — spartanii — îi vor rămâne alături dacă aheii nu înalță un zid. Oricât i-ai fi amenințat sau mituit, nu putea să-i convingă să rămână, atâta timp cât erau în primejdie să se trezească înțepeniți în peninsula troiană, să le rărească dușmanul încet-încet rândurile. Oștenii lui nu plecaseră acum un deceniu pe mări ca să moară departe de casă. Nu putea să promită că n-o să se răzvrătească împotriva lui și a războiului și s-o pornească înapoi spre Sparta fără el. Auzindu-l, Agamemnon s-a smiorcăit ca un prunc când i se strică jucăria preferată. Însă apoi s-a înmuiat și s-a învoit să clădească zidul.

La o zi după ce-au sfârșit construcția, Hector și troienii săi i-au împins pe ahei atât de în spate, că puțin a lipsit să nu-și piardă și zidul, și viețile, și corăbiile. Oștenii crăcneau de-acum fără rușine și mulți își strângeau puținele lucruri, gata să pornească în sfârșit spre casă, socotind ultimul deceniu drept o greșeală

nefericită. Nestor, cel mai bătrân din tabără și de care Agamemnon asculta cel mai mult, l-a înduplecat să trimită solie la Ahile. Dă-i fata înapoi, îl îndemnau oștenii. Mai dă-i încă zece fete. Roagă-l în genunchi să se întoarcă pe câmpul de luptă.

Agamemnon s-a încăpățânat și acum, însă n-a rezistat mult. Până și un monstru de vanitate ca el putea să vadă că grecii îi cer singurul lucru care-i putea salva. Ahile a trimis înapoi oamenii care au mers să-l înduplece în numele lui Agamemnon. Într-un sfârșit, l-au trimis pe Nestor, cu gând că niciun tânăr nu poate să strâmbe din nas când vede un bătrân rugându-se de el. Și tot nu voia să lupte, deși cei mai măreți războinici ahei îl implorau în genunchi. Nestor s-a întors spre Patroclu, care nu se mânia chiar atât de cumplit ca prietenul său. Până la urmă l-a convins pe luptătorul mai slab să ia locul lui Ahile pe câmpul de luptă odată ce Agamemnon îi înapoiază trofeul lui Ahile. Nimeni nu s-a veselit prea tare, însă unii s-au declarat mulțumiți.

După optsprezece zile în cortul lui Agamemnon, martoră la toate toanele sale când îl asaltau troienii și apoi sfetnicii greci, Briseis s-a simțit ușurată să scape de comandantul acela crud și arțăgos. S-a întors la Ahile și, așadar, la Patroclu în noaptea dinainte ca cel din urmă să plece la luptă împotriva troienilor. Patroclu a pieptănat-o chiar el cu mare grijă, aproape drăgăstos.

În următoarea seară, când au adus în tabără leșul lui Patroclu dezbrăcat de platoșa care-i aparținuse lui Ahile, pe care Hector o smulsese de pe trupul cald încă al prietenului său, Briseis îl aștepta. Cât spumega Ahile de durere, ea l-a spălat pe Patroclu și l-a îmbrăcat în veșmintele cele mai de preț. Pe omul acesta care o ținuse sclavă a putut să-l cinstească așa cum nu i s-a îngăduit să facă cu soțul ei. Însă tot nu a plâns.

Nu a plâns nici când l-au așezat pe Patroclu pe rugul funerar. Nu a plâns nici când Ahile, turbat ca un leu rămas fără pui, s-a întors pe câmpul de luptă ca să-și răzbune prietenul mort, deși toată lumea știa că războiul luase alt curs — se simțea în aer, ca o furtună abătută din larg. Și nu a plâns nici când Ahile s-a întors de pe câmpul de luptă cu un leș stâlcit, legat de roțile din spate ale carului, după ce târâse de trei ori trupul răpus al lui Hector în jurul zidurilor cetății.

Ahile l-a lăsat pe eroul troian să putrezească în fața cortului său, și Briseis s-a gândit să iasă pe furiș spre zori ca să spele trupul lui Hector și să-l pregătească de înmormântare sau de rugul funerar, însă nu a îndrăznit. Trei nopți mai târziu, l-a ascultat pe bătrânul rege al Troiei, de care auzise, însă pe care nu-l văzuse niciodată la față, venit să-l roage pe Ahile să-i dea înapoi trupul fiului său. I-a auzit glasul tremurător implorând îndurare de la ucigașul acela neîndurător și a rămas uluită când Ahile s-a îmbunat și l-a lăsat pe bătrân să-și răscumpere fiul mort cu un morman de obiecte de preț.

După ce atâta vreme și-a ținut lacrimile, a crezut că ochii ei își uitaseră de-acum obiceiul. Și totuși, după destule zile, stând în fața rugului funerar al lui Ahile — răpus în luptă de însuși Apollo, cum se zicea —, a plâns în sfârșit. I-a plâns pe toți, numai pe el nu l-a plâns.

Thetis

De curs, au curs lacrimi de jale pentru Ahile, însă s-au pierdut în apa sărată din jur. Thetis a plâns la moartea fiului său, așa cum mai plânsese de nenumărate ori cât trăise. De fapt, plânsese cu mult înainte să se nască el. Celelalte nimfe ale mării râseseră întotdeauna de ea că plângea atât de ușor: undele adânci și verzi ale lui Ocean se împrospătau mereu mulțumită lui Thetis cea veșnic mâhnită. De-ar fi fost nimfă a pădurii, remarcase răutăcios o altă nereidă, crângul ei s-ar fi preschimbat iute în mlaștină.

Mai întâi plânsese când Peleu, un muritor mult mai prejos decât o nereidă, îi ceruse mâna. A plâns iarăși amar când a văzut că Zeus nu vrea s-o cruțe de umilința unui asemenea măritiș. Se profețise că fiul lui Thetis își va întrece tatăl și, ca să-și apere pielea invulnerabilă, Zeus a hotărât ca băiatul să fie negreșit pe jumătate muritor.

Întotdeauna știuse că fiul său o să-i aducă numai mâhnire. Cum să nu-și întreacă tatăl? Ce bărbat nu l-ar fi întrecut? Disprețuia sângele muritor al soțului ei și ura să-l știe curgând prin vinele fiului ei, în locul sevei zeiești. Îl voia cu disperare zeu, astfel că l-a îmbăiat în apele râului Styx, pentru a-i îngroșa delicata piele omenească. Și a încercat să-l țină la adăpost când a sosit războiul. Știa, întotdeauna știuse că, de va merge la Troia, Ahile nu se va mai întoarce acasă, nu doar lui Zeus îi ajungeau profeții la ureche. L-a ascuns pe Ahile când au venit comandanții greci să-l ia cu ei, însă tot i l-au smuls. Ciuma de Odiseu era prea isteț ca să se lase amăgit. I-a purtat pică în inima ei tot restul anilor săi. Regele Itacăi n-avea să se simtă nicicând în largul său pe mare cât trăia ea în adâncurile ei tulburi.

Însă nouă ani lungi Ahile rămăsese teafăr și nevătămat. Morții răpuși de el tot creșteau în număr și-i aduceau faimă, el însă rămânea neatins. O clipă prinsese speranță, când Ahile se retrăsese din luptă în cel de-al zecelea an al războiului, după o gâlceavă măruntă pentru o fată muritoare. Însă, de câte ori îi cerea el sfatul, nu i-l putea refuza. Ieșind din marea caldă și întunecată, i-a spus fiului său ceea ce știuse dintotdeauna: că trebuie să aleagă între o viață lungă și o faimă trecătoare sau o viață scurtă și o glorie veșnică. La urma urmei, era zeu doar pe jumătate. Nu se putea bucura de amândouă.

De cum își picurase vorbele curgătoare în urechile lui, a știut că deja luase hotărârea. Fiul său nu va alege niciodată viața în locul faimei. Zestrea sa zeiască nici nu concepea așa ceva. Astfel că l-a convins pe Hefaistos să-i făurească lui Ahile o platoșă și un scut noi, după ce i le furaseră mizerabilii de troieni, prădând leșul prietenului său. Ocrotit astfel de zei, s-a gândit ea, Ahile va mai apuca să-și sape o vreme numele în piatră.

Însă știa că, odată Hector secerat și Pentesileea trecută în lungul pomelnic al eroilor secerați de Ahile pe pământul rece, nu mai era mult până-i urma și băiatul

ei pe celălalt mal al râului Styx. Iar când Apollo îi răpusese fiul (se deghizase în adulterul Paris ca să-i amăgească pe unii, dar cu Thetis nu-i mergea), a plâns, deși știuse că se apropia ziua. Trupul său era atât de minunat, încât nici nu-i venise să creadă că-i mort. O rană micuță, o singură săgeată azvârlită de Arcașul otrăvit, și preaiubitul ei fiu zăcea ucis. Acum, că sălășluia pe Insula Fericiților, știa că-și dorește să fi ales cealaltă viață. Într-o zi, Odiseu îl va întâlni pe Tărâmul Morților și, întrebându-l cum îi e moartea, fiul său avea să-i răspundă că ar prefera să fie țăran și în viață decât erou și mort. La care tare s-a mai mâniat și rușinat. Fiul acesta al ei chiar era muritor dacă ținea la viața lui mai presus de orice altceva. Cum de se arăta așa de prost și de nerecunoscător când îi oferise atâtea? Uneori i se strecura în minte gândul că nu va înțelege niciodată cu adevărat cum gândește fiul său, de vreme ce ea, una, nu va muri niciodată. Însă asta îi stârnea și mai mult dispreț — sângele tatălui său îi curgea și mai vârtos în vine decât crezuse ea. Astfel că, l-a plâns ea ce l-a plâns, însă lacrimile ei nu aveau niciun gust.

Caliope

Dacă-mi mai zice o dată să cânt, cred c-o să-l mușc. Bărbații ăștia sunt din cale-afară de obraznici. Își închipuie că n-am nimic mai bun de făcut decât să șed aici și să-i fiu muză? Numai a lui adică. Când au uitat poeții că ei sunt în slujba muzelor, nu invers? Și dacă tot își amintește să recite versurile noi, oare de ce nu-și amintește să spună „te rog“?

Chiar trebuie să moară toată lumea? mi se plânge el ca un copil. Poate și-a închipuit că scrie despre vreun alt război. În războaie au loc distrugeri — așa e firea lucrurilor. Uneori îi mai șoptesc în vis (chiar am alte treburi, însă îmi place cum arată adormit): știai că Ahile o să moară. Știai că Hector o să moară înaintea lui. Știai că Patroclu o să moară. Doar le-ai mai istorisit poveștile. Dacă nu voiai să te gândești la toți bărbații căzuți în bătălii, de ce te-ai mai apucat să compui epopei?

Ah, acum văd necazul. Nu morțile lor îl supără pe el. Ci că știe ce urmează și se teme că-i va ieși mai degrabă o tragedie decât o epopee. Mă uit cum i se ridică și coboară pieptul în somnul lui agitat. Morțile bărbaților sunt eroice, morțile femeilor sunt tragice — asta să fie? Nu prea a înțeles ce e ăla conflict. Epopeea înseamnă nenumărate tragedii întrețesute. Eroii nu devin eroi fără măceluri, iar măcelurile au atât cauze, cât și consecințe. Iar acestea nu se rezumă doar la câmpul de luptă.

Dacă își dorește cu adevărat să înțeleagă ce fel de epopee îi îngădui să compună acolo, trebuie să accepte că în război victimele nu sunt doar cei căzuți. Și că o moarte departe de câmpul de luptă poate fi mai nobilă (mai eroică, dacă așa vrea să-i spună) decât în focul bătăliei. Dar mă doare, a spus el când a murit Creusa. Ar fi preferat să-i înăbușim povestea ca pe o scânteie care se stinge pe iasca udă. Chiar doare, i-am șoptit eu. Trebuie să doară. Nu e o notă de subsol, e un om. Și ea — toate troienele, de altfel — ar trebui pomenită ca oricine altcineva. Și suratele lor grecești. Războiul nu e un sport al cărui rezultat se hotărăște după o scurtă partidă pe fâșia de pământ disputată. E o plasă ale cărei ițe se întind până în cele mai îndepărtate părți ale lumii, trăgând pe toată lumea în ea.

O să-l învăț măcar atâta lucru până pleacă din templul meu. Sau n-o să se aleagă cu niciun poem.

Troienele

Frunzele ierbii-de-mare se mișcau odată cu mareea, cât așteptau mai departe femeile pe stânci. Străjile ahee se făcuseră nevăzute cu ceva vreme în urmă, după ce venise unul de-al lor în fugă de pe coastă, ceva mai departe, și stăruise să-l urmeze îndată. Însă femeile nici nu se gândeau să încerce să evadeze. Ce rost avea să-și adune bunurile sărăcăcioase și să fugă? N-aveau unde să se ducă. Corăbiile grecești stăteau înșirate în golf, trase la țărm, gata de plecare. Cât vedeau cu ochii, doar rămășițele fumegânde ale cetății lor nu mai erau de-acum în mâinile aheilor.

— Știi că Ahile ar fi luptat și dacă n-ar fi fost Briseis la mijloc, a spus Hecabe. Pentru asta trăia, ca să ucidă, să chinuie și să pună la cazne. Nu i-a ajuns că mi-a căsăpit fiul.

N-a întrebat-o nimeni care fiu. Întotdeauna era vorba de Hector, deși Ahile îi omorâse o mulțime de frați.

— A trebuit să-l batjocorească. A trebuit să-l silească pe Priam să se roage în genunchi de el să-i dea înapoi trupul lui Hector. Un moșneag implorând în genunchi. Ăsta a fost Ahile: ar fi luptat iarăși alături de ceilalți greci și dacă Agamemnon i-ar fi luat femeia și i-ar fi retezat pe loc beregata. Numai măcelul a fost de el.

Cassandra a ridicat ochii spre cer, unde începeau să se adune pescărușii dând roată. Și ieri îi văzuse făcând la fel la ceasul acela. Polixena observase cu ani în urmă că sora sa suferindă își găsea alinarea în repetiția lucrurilor. Curând, pescărușii vor plonja unul după altul într-un banc de pești din apele puțin adânci.

Ceva mai departe pe țărm, deasupra locului unde merseseră străjile, plutea un alt stol de păsări în așteptare. Cassandra știa deja de ce.

— Crezi că-i adevărat? a întrebat-o Polixena pe mama ei. Lui Ahile i-a fost ursit să fie ucigaș?

Hecabe a ridicat din umeri, însă în briza rece care bătea dinspre mare, mișcarea i s-a preschimbat în frison. Polixena și-a desfăcut voalul — pe vremuri dintr-o lână fină, vopsită într-un galben viu, de șofran, acum mânjită de dâre gri — și s-a ridicat să-și învelească mama în el. Nu se aștepta la nicio mulțumire, iar Hecabe n-a spus nimic.

— Dacă îl privești așa, a spus Polixena, înseamnă că n-a avut de ales când a făcut ce-a făcut. Cum am putea să-l urâm dacă pur și simplu a ascultat de poruncile Moirelor? Dacă n-a avut mai mult control asupra propriei vieți decât noi?

— A avut de ales, i-a răspuns Hecabe. Dacă să-mi căsăpească mie fiii sau fiii alteia. Însă nu s-a priceput decât la măceluri.

Cassandra a încuviințat, șoptindu-și vorbele în nisip.

— Nu a sfârșit, nu a sfârșit, nu a sfârșit.

Laodamia

În Filake era deja arșiță, deși abia se crăpase de ziuă. Cum o înălțaseră pe șesurile Tesaliei, între Golful Pagasetic la răsărit și Munții Ftiotidei la miazăzi și apus, aici era mereu prea cald. Soarele dogorea atât de nemilos în micul regat al lui Protesilaos, că nu creștea și nu înverzea niciun copac destul cât să ofere mai mult decât o umbră îngustă și neputincioasă. Munții din depărtare urcau în culmi ascuțite, zimțate și râpoase și Laodamia își dorise adesea să le poată cutreiera ca o capră. Cu siguranță era mai rece acolo, sus, unde copacii creșteau mai rămuroși. În cetate simțea cum îi răsar broboane de sudoare pe tâmple și dosul picioarelor. Părinții îi spuseseră povești la culcare când era copilă și nici acum nu o uitase pe aceea cu Helios, zeul-soare, care poposea zi de zi chiar deasupra cetății unde trăia ea, ca să-și lase caii să se odihnească puțin.

Laodamia o lua mereu pe aceeași cale — afară pe poarta palatului, în jos spre zidurile cetății, pe drumul care ducea din Filake spre mare. Acolo aștepta zi de zi să sosească corăbierii și negustorii care veneau pe coastă. Cât dura o călătorie pe mare din Troia până în Tesalia? Treceai pe lângă insula Lemnos, apoi treceai întunecata Egee și o țineai pe lângă coasta Eubeei până intrai în Golful Pagasetic. Își întipărise în minte itinerarul pentru că, înainte de plecare, Protesilaos vorbise cel mai mult despre cum o să se întoarcă acasă.

— Nu plânge, micuță regină, i-a spus el — lacrimile îi curgeau neîncetat pe față, de credea c-o să se înece în ele.

A întins mâna — cu degete lungi și subțiri, care mânuiau mai degrabă strunele lirei decât spada — și i le-a șters cu policele.

— O să mă-ntorc înainte să apuci tu să-mi duci dorul. Îți promit.

Ea a încuviințat de parcă-l credea.

— Trebuie să-mi mai promiți ceva, i-a spus ea.

— Orice, i-a răspuns el.

— Trebuie să-mi promiți că n-ai să fii primul, a spus ea.

Fruntea lui frumoasă — pe care o iubise de la început, micuța cută dintre ochii săi — îi trăda singură nedumerirea. Scotea mai departe pe gură sunete blânde, liniștitoare, de parcă îmbuna un cal speriat.

— Vorbesc serios.

Îi venea să-i spună să n-o mai mângâie pe brațe și să ia aminte. Însă pielea lui aurie licărea la lumina torțelor și până și ei îi venea greu să se concentreze la ce spunea.

— Trebuie să-ți lași corabia să rămână mai la urmă când veți trage la țărmul Troiei. Vezi să nu acostezi cumva cel dintâi la mal.

— Mă îndoiesc că o să stau chiar eu la cârmă, dragostea mea, i-a răspuns el.

L-a simțit încordându-se lângă ea.

— Însă îi voi zice cârmaciului să nu se grăbească. Îi voi abate atenția cu

povești despre monștri de mare și vârtejuri.

— Nu mă iei în serios, a spus ea.

A încercat să-și smulgă brațul din mâna lui, în semn de protest, însă n-a putut. Tânjea să-i simtă atingerea chiar și atunci când i-o simțea deja.

— Trebuie să-i lași pe ceilalți să debarce înaintea ta. Totul va fi bine dacă pur și simplu rămâi mai la urmă și lași un alt om să coboare primul.

— Ah, a zis el. Dar poate cu cât cobor mai iute de pe corabie, cu atât o să mă întorc mai iute pe ea și apoi la tine.

— Nu, a spus ea. Nu, te rog. Nu-i deloc bine așa. Nu se poate să cobori primul de pe corabie, nu se poate.

Și iarăși i-au dat lacrimile.

Protesilaos a zâmbit răbdător, ciufulindu-i părul.

— Ți-am zis să nu plângi, micuță regină. Te rog, încetează.

Iatacul lor nu era nici mare, nici bogat, dacă-l asemănai cu alte palate, nu se îndoia. Era un regat micuț, cu un palat micuț și cu ea la fel de micuță. Sau delicată, cum râdea Protesilaos. Întotdeauna spusese că ar fi luat-o de nevastă și dacă n-ar fi fost frumoasă, pentru că altă regină n-ar fi încăput sub acoperișul jos al casei sale. Însă pereții groși țineau răcoare în palat: era singurul loc răcoros din orășelul lor încins. Astfel că puteau să-și umple iatacul cu pături și torțe în timp ce restul regatului se cocea în soarele dinspre seară. Acolo-i plăcea să stea mai mult decât oriunde, în intimitatea odăii lor.

Însă când pețitorii Elenei au fost chemați cu corăbiile lor la Aulida, fericirea ei măruntă și desăvârșită a început să se destrame. Știa că pe vremuri Protesilaos îi ceruse mâna Elenei, desigur. Pe atunci nu se cunoșteau, așa că nu-i purta cine știe ce pică. Dar, vai, de n-ar fi făcut-o. Căci pețitorii se legaseră toți cu jurământ să i-o aducă pe Elena înapoi — de ar fi fost să lipsească vreodată — soțului ales dintre ei. Altfel, căsătoria nici n-avea cum să se săvârșească — toți regii greci o voiau. Trebuia să existe consecințe pentru puhoiul de pretendenți care se sfădeau între ei.

Bărbatul care o luase până la urmă cu el nici măcar nu era grec și nu se legase cu vreun jurământ. Și totuși, legământul soțului Laodamiei nu putea fi dezlegat. Așadar, când Elena a dispărut cu prințul troian, Protesilaos a primit poruncă să se alăture celorlalți ahei în războiul ce urma pentru aducerea ei acasă. Pentru că regele spartan își pierduse regina, o sută de regine și-au pierdut regii. Iar Laodamia îi detesta pe greci aproape la fel de mult cât îi detesta pe troieni. Nu ceruse cine știe ce de la viață: doar să aibă un soț al ei și să-l știe teafăr, aproape de ea.

Iar acum nu mai era deloc așa. A știut când s-a întâmplat, cu zile bune înainte să ajungă solul cu veștile de care se temuse mai mult decât orice. Întotdeauna știuse, socotea ea, chiar dinainte să-și pună temerea în cuvinte. Chiar în clipa când l-a cunoscut pe Protesilaos știuse cumva că o să-l piardă. Își amintea emoțiile care i se înfruntau în suflet când le-a făcut tatăl ei cunoștință: devotamentul subit amestecat cu presimțirea disperată a doliului.

Știuse când a închis ochii în brațele lui ultima oară, înainte să-l conducă la corabie ca să-i facă cu mâna. L-a mai implorat o dată să nu se grăbească spre țărmurile nisipoase ale Troiei, să rămână ultimul, penultimul, orice, numai nu primul grec care pune piciorul pe pământul acela străin. Își ascunsese lacrimile de soțul ei, ca să-i lase zâmbetul drept amintire unde mergea. Însă de cum a crezut că n-o mai vede, s-a pus pe plâns și nu s-a mai oprit. I-a urmărit silueta până nu s-a mai deslușit, iar apoi i-a urmărit corabia până s-a făcut cât un purice de mică. Și tot nu se îndura să plece de la marginea apei, atât de tare simțea că, odată ce întorcea spatele oceanului, întorcea spatele fericirii sale. Într-un sfârșit au condus-o sclavele înapoi la palat, slujnica ținând-o de talie, ca să nu cadă când se împiedica (cum nu vedea în amurg cu ochii împăienjeniți de lacrimi). Sărmana fată nu vedea că Laodamia deja căzuse și n-avea să se mai ridice nicicând.

Părinții ei au alinat-o: Protesilaos se va întoarce, nu plecase așa departe, iar marea era liniștită. Prea liniștită, cum avea să se dovedească. La câteva zile de la plecarea din Tesalia, Protesilaos a trimis vorbă că — aidoma tuturor aheilor — era înțepenit la Aulida, unde vântul nu bătea deloc. Flota nu putea să plece pe mare și Laodamia și-a îngăduit să spere că or să renunțe la întreaga expediție și o să i se întoarcă bărbatul acasă. Că imaginea pe care o tot avea în fața ochilor — frumoasele sale picioare, cu degetele lungi îndreptate în față, stângul în fața dreptului, agățat de prora corabiei — i-l arăta pe Protesilaos debarcând pe coasta Tesaliei, nu sărind ca să-și găsească moartea la Troia. Vedea totul în cele mai mici detalii: genunchii ușor îndoiți, ca într-un dans, avântul pe care și-l lua cu atâta precizie și hotărâre.

Însă, firește, știa că nu are de ce să spere. Agamemnon, conducătorul expediției, a săvârșit nu știu ce atrocitate pentru a-i îmbuna pe zei și a câștiga vânturi prielnice pentru corăbiile sale. Flota a plecat pe mare, așa cum știuse întotdeauna că o să se întâmple. A ajuns cu bine la Troia, iar bărbatul ei, preaiubitul ei, de disperare să termine mai iute cu războiul și să gonească înapoi acasă, la micuța lui regină, a sărit de pe corabie în valurile care măturau țărmul. Troienii îi așteptau, însă Protesilaos nu era deloc laș. Nici n-a știut — până nu i-a adus solul vestea îngrozitoare — că soțul ei era un războinic atât de priceput. De o întreba cineva, desigur că ar fi spus că e. Însă tot așa ar fi spus mândră nevoie mare că soțul ei e-n stare să zboare. N-a alinat-o deloc să afle că soțul ei era viteaz și iscusit atât cu lancea, cât și cu spada. Ar fi preferat să se fi dosit tremurând după un divan și să fi refuzat să lupte. Cine ar putea să iubească un laș? auzise odată o femeie zicând. Laodamia știa răspunsul. Cineva care are de ales între a iubi un laș și a iubi un leș.

Deși vitejia lui pe ea n-o consola deloc, știa că pe alții, da. Compatrioții lui plesneau de mândrie pentru regele lor răposat. Ședeau sub umbrarele de in albite de soare și-și depănau unii altora istorii despre isprăvile lui Protesilaos. Cum sărise de pe corabie înaintea oștenilor săi și ucisese trei troieni — nu, patru — înainte chiar să tragă corabia mirmidonilor la mal. Ahile cel iute de picior, așa-i zicea lumea regelui mirmidon. Însă regele lor fusese și mai iute. Ce se mai făleau cu el — le auzea și pe sclavele care sperau s-o aline așa. Unde mai pui că pe soțul

ei nu-l răpusese vreun troian de rând. Ci însuși Hector, fiul preferat al lui Priam, regele barbar. Era vânjos ca un taur, se zicea. Înalt și puternic, luptând ca să-și apere cetatea. Toți se învoiau că aceia care luptau ca să-și apere ce-aveau mai scump pe lume se încleștau mai crunt decât atacatorii. Tocmai un asemenea bărbat reușise să-l răpună pe tânărul lor rege, care devenise astfel întâiul aheu care murise la Troia.

După ce a primit vestea morții sale, Laodamia nu a știut ce să facă. Și-a sfâșiat veșmintele, și-a smuls părul din cap și și-a zdrelit obrajii pentru că știa că asta se așteaptă de la ea. Și-a jupuit pielea cu unghiile ascuțite — unghiile pe care le trecuse pe spinarea soțului ei în clipele de plăcere — și, pricinuindu-și răul acela, o clipă se simți ușurată. Durerea fizică îi oglindea doar vag sentimentele, însă până și oglindirea aceea stângace era mai bună decât nimic. Durerea surdă care a urmat nu i-a ajuns deloc. Rănile s-au vindecat, însă nimic altceva. Nemaiîndurând discuțiile dintre părinți, prieteni și servitori, s-a trezit că tot repetă drumul acela în cerc, prin oraș până la marginea de răsărit, unde ședea sub un copăcel și aștepta degeaba, căci nu mai avea ce vești să primească vreodată.

Locuitorii orașului au lăsat-o să jelească singură, zi de zi, până când fierarul — care-și avea forja în fața copacului ei — n-a mai îndurat. Bărbatul acela înalt și masiv, cu niște brațe uriașe, înnegrite de funingine, și un burdihan pe care-l încingea cu o curea de piele tăbăcită, se tot uitase la regina lui, cum ședea în fața fierăriei sale din ziua când plecase regele. Nu se socotise niciodată un om sentimental — doar el bătuse vârfurile de suliță la porunca regelui, știa ce se petrece pe câmpul de luptă. Însă jalea pe care o răspândea ea ca pe o duhoare — silind lumea să treacă iute pe lângă ea, ferindu-și privirea, deși era prea arșiță ca să se grăbească undeva — pe el nu-l dezgusta. Mai degrabă îi amintea de nevasta lui, când pierduse cel de-al doilea copil la câteva luni de la naștere. Pruncul dormise prost și se pornise pe țipat, iar într-o dimineață, când s-au trezit, l-au găsit rece în pătuțul său. Nu părea deloc bolnav și nici rănit, era cât se poate de întreg. Mort arăta și mai frumos decât în viață, când horcăise tot timpul. Fierarul luase copilul și-l înmormântase într-o groapă pe care i-o săpase chiar el. Nevasta lui n-a fost în stare să vorbească zile întregi. Făurarul a încercat să-i amintească de fiul rămas — care umbla de-a bușilea printre picioarele scaunelor și se agăța de poalele ei — și că vor mai avea cu siguranță alți copii. Însă doliul i se proptise soției sale în față și nu era chip să-l clintească din loc sau să-și găsească drum dincolo de el. S-a făcut tot mai palidă și mai slabă de la statul în casă și după o zi, două fierarul a început să-și ia fiul rămas cu el după colț, la atelier, în fiecare dimineață, înțelegând că, dat fiind că nu se îngrijea să mănânce nici ea, nici de băiat n-o să se îngrijească. S-a rugat de surorile și de cumnatele sale să discute cu ea. Însă nimeni n-a reușit să se facă ascultat. La o lună de la moartea copilului, și-a înmormântat și nevasta.

Fierarul era un om vrednic și avea din ce să-și întrețină familia, așa că s-a însurat din nou la nici un an. A doua nevastă era cu zece ani mai tânără — lată în coapse și veselă din fire — și au mai avut încă cinci copii împreună, unul după altul. Cu fiul cel mare se purta mereu de parcă era al ei și de-aceea fierarului încă îi mai pierea uneori glasul de emoție când vorbea despre ea. Prietenii săi se

tăvăleau de râs, ridicând cupele când îl vedeau pe uriașul acela atât de fâstâcit în tandrețea sa. Însă nu erau deloc răutăcioși.

O privea în fiecare dimineață pe Laodamia mergând la copacul ei. Și în fiecare după-amiază, după ce isprăvea cu treburile pe ziua aceea, se apuca să meșterească altceva. Nu era de felul lui bogat, însă le vânduse o mulțime de arme grecilor care se războiau acum la Troia. Și mai avea o bucată mare de bronz pusă deoparte, căci sosise după ce plecaseră oștenii pe mare. Nevasta nu i s-a plâns deloc când l-a văzut venind acasă ceva mai târziu și nici nu l-a întrebat cum de rămânea la fierărie mai mult decât de obicei. Doar îi freca cu ulei de măsline pielea bășicată de sub brațe și curea, unde se așternea sarea sudorii sale, rozându-i pielea.

La două luni de când plecase regele pe mări prin Golful Pagasetic, fierarul aștepta să sosească micuța regină, bătând o pereche de cnemide pe nicovală. Era o sarcină pe care o îndeplinise de atâtea ori, că nici nu mai trebuia să se uite ce face. Cnemidele aveau să se potrivească tocmai bine pe pulpele mușteriului care venea a doua zi după ele.

Când a sosit Laodamia să se ghemuiască sub copac, fierarul a cugetat o ultimă oară dacă făcea bine sau nu. Însă statura măruntă îi devenise ca de pasăre, atâta i se ascuțise, iar bărbatul n-a mai răbdat. A luat-o încet spre ea, căci se știa ditamai matahala și nu voia s-o sperie.

— Potnia, a spus el înclinând puțin din cap.

Se simțea tare stângaci, sperând că la ceasul acela al dimineții vecinii să fie prinși cu treburile și să nu-l vadă. Femeia nu părea să-l fi auzit.

— Stăpână? a repetat el.

Regina și-a întors cu greu privirea pierdută în aer, să vadă ce bolovan i se rostogolise în față. Spre uluiala ei, a văzut un bărbat.

— Nu pot să te ajut, i-a spus.

Orice voia să-i ceară — mâncare, apă —, nu avea la ea. Și n-o mai ajuta nici mintea să facă rost de ele.

— Iartă-mă, i-a spus. Nu pot să ajut.

Când li s-au întâlnit ochii, fierarul a zărit iar în ei nefericirea fără fund a primei sale neveste. Pe Filonome nu reușise s-o salveze, însă pe fata aceasta va reuși.

— Nu-mi trebuie niciun ajutor de la tine, Potnia, a spus el.

Ea mai că a zâmbit auzind cuvântul acela. Așa îi spusese și Protesilaos în iatacul unde stătuseră doar ei doi.

— Vino cu mine, i-a spus el și Laodamia s-a uitat nedumerită la el.

I-a întins o mână cărnoasă, în care și-a lăsat-o pe a ei, de parcă i-ar fi fost tată, iar ea, doar o copilă. A condus-o peste uliță, ocolind șanțurile săpate de căruțele încărcate cu marmură și piatră.

— Acum pe aici.

A dus-o în atelierul său despărțit de stradă prin niște pereți joși, și l-a urmat pe lângă o pereche de foale din piele de vițel, lustruite lună de sudoarea fierarului. În spatele nicovalei stâlcite și adunăturii de vârfuri de lance mici și ascuțite pe

care le făurise din resturile de metal rămase de la piesele mai mari se afla o ușă care dădea într-o magazie. După ce i s-au obișnuit ochii cu penumbra din odaie, regina a văzut oale zgâriate și cazane crăpate ce așteptau să fie reîncinse, bătute cu ciocanul și cârpite la loc.

Mai încolo de tot, în colțul cel mai îndepărtat, se afla un morman uriaș de cârpe. Nu, nu era un morman, și-a dat ea seama. Era o singură pânză care acoperea un obiect uriaș. Mai înalt decât ea.

— Vrei să primești darul pe care ți-l face un necunoscut? a întrebat-o fierarul, smulgând pânza de la locul ei cu un gest priceput.

A simțit cum îi năvălește aerul afară din plămâni, ca din foalele strânse de afară. Căci acolo, în fața ei, stătea Protesilaos. Nici n-a știut că-și mișcă picioarele, văzându-și doar mâna cum atinge chipul desăvârșit al soțului ei. Bronzul era cald, de parcă îi curgea sânge sub piele. A deschis gura să vorbească, însă nu i-a ieșit niciun sunet din ea.

— Îmi pare tare rău pentru tot ce ai pierdut, i-a spus fierarul. Dacă doamna mea dorește, îl voi aduce cu căruța până la palat oricând zice.

— Da. Da, a încuviințat ea.

Fierarul s-a uitat la ea și apoi a scuturat pânza, ca să acopere la loc lucrarea.

— Nu! a țipat ea. Te rog, nu.

S-a aruncat peste statuie, agățându-se cu brațele de ea.

Fierarul a zâmbit.

— Nu te teme, a spus. O să vină curând băieții mei încoace. Poți să stai cu ea și să mergi cu ei când o să ți-o ducă acasă, dacă vrei.

— Cu el, a spus ea. Mulțumesc. Așa voi face.

În zilele și lunile care au urmat, Laodamia nu s-a despărțit nicio clipă de soțul de bronz. Refuza să mănânce sau să bea dacă nu avea statuia în preajmă și nu se lăsa în ruptul capului scoasă din iatacul ei. Părinții au început să-și facă griji că fiica lor nu mai poate s-o țină mult așa. Sclavii care înainte o socoteau între ei o femeie nenorocită, cu timpul au început s-o disprețuiască tot mai tare pe fata aceea care nu reușea să treacă peste moartea soțului ei și să se recăsătorească. Era destul de tânără să poarte în pântece copiii oricărui bărbat.

Părinții săi au încercat să se înțeleagă cu ea, iar când n-au reușit, au hotărât să facă ce-i mai bine. Au așteptat să adoarmă fata într-o noapte și au pus sclavii să scoată statuia din odaie. Când s-a trezit, a văzut-o arzând pe rugul funerar, în locul trupului care nu mai ajunsese niciodată înapoi în Grecia. Cu un urlet spart, s-a azvârlit pe dată în flăcări.

Când au văzut zeii, s-au arătat neobișnuit de miloși cu ea. Când tatăl ei a înșfăcat-o și a dus-o cu de-a sila în odaia ei, în care a încuiat-o pentru propria ei siguranță, zeii l-au trimis pe Hermes să ducă tratative cu stăpânul Tărâmului Morților. Pentru prima și ultima oară, Hades s-a învoit să le facă pe plac. Plângând deznădăjduită în perna jilavă, Laodamia a simțit o mână caldă pe spinare în jos.

— Gata, micuță regină, nu mai plânge, i-a spus soțul ei.

Și atunci, în sfârșit, s-a potolit din plâns.

Au petrecut o singură zi împreună, până și-a pierdut Hades răbdarea și Protesilaos s-a întors în casa morților. Nemaiputând să trăiască fără ceea ce pierduse din nou, Laodamia și-a înnodat un laț din cearșafuri și l-a urmat. Devotamentul ei i-a uimit atâta pe zei, încât, când locuitorii cetății Filake au clădit un sanctuar în cinstea regelui și reginei lor, au zâmbit auzindu-le rugile.

Ifigenia

Tatăl ei îi trimisese vorbă că o mărită cu Ahile și servitorii mamei sale le strânseseră lucrurile și le scoseseră din palat atât de iute, că se vedea că se tem să nu se răzgândească marele bărbat. Dar de ce nu s-ar arăta Ahile absolut bucuros să o ia de nevastă? Doar era fiica lui Agamemnon și a Clitemnestrei, sora Electrei și a lui Oreste, nepoata lui Menelau, vara Hermionei. Iar Ahile cine era? Desigur, se spunea că ar fi cel mai măreț războinic din istorie, însă nu luptase încă în niciun război. Iar când avea să-și lege cnemidele pe picioare și să-și scoată spada din teacă, va fi făcut-o în slujba familiei ei. Oștirile se adunau la Aulida, gata să pornească spre Troia. Însă tatăl ei era comandantul aheilor, nu Ahile — el își comanda doar propriii osteni, mirmidonii. Și da, poate că era mai sprinten decât Apollo, mai iute decât Hermes și mai nimicitor decât Ares, cum se zvonea. Însă nu era nicio rușine să se însoare cu ea. Și-a sumețit bărbia în timp ce-și apostrofa învinuitorii închipuiți pentru nesocotita lor jignire.

Nici nu aflase unde e Aulida, că Ifigenia și mama ei o și porniseră într-acolo. Îi însoțea fratele lor în fașă, pe când Electra a rămas acasă cu doica. Mergeau într-o căruță mică, clătinându-se pe drumeagurile bolovănoase, iar când nu mai rezistau, se dădea jos cu mama ei, mergând pe lângă ea, ca să ușureze povara cailor. Chiar nu voiai să ți se prăpădească vreun cal pe meleagurile de munte de la nord de Micene. Când și-a scrântit glezna, pășind pe un petic de nisip care adăpostea un netrebnic de bolovan, s-a consolat cu gândul la rochia frumoasă, de culoarea șofranului, pusă într-un cufăr, la adăpost de razele pârjolitoare ale soarelui și de praful purtat de vânturi. Va fi o mireasă nemaivăzută, la care va privi cu uimire toată oștirea tatălui său.

Însă numai ea se mângâia cu asemenea gânduri. Când au ajuns la Aulida, mama ei era țâfnoasă de la arșiță, praf și, mai ales, de la lipsa tatălui ei la sosire. Agamemnon era undeva prin tabără, le-a zis un oștean morocănos, care i-a zorit spre cortul lor, deși nimeni nu prea știa unde anume.

— Comandantul va dori să-și vadă soția, fiul și fiica, le spunea Clitemnestra oștenilor care treceau în grabă pe lângă ei, văzându-și de căratul nutrețului și armelor.

Însă nimeni nu zăbovea s-o asculte. Regina din Micene nu avea nicio însemnătate în locul acesta.

Știind că mamă-sa n-avea să se liniștească prea curând, Ifigenia a plecat o vreme cu frățiorul ei, până la stâncile săpate de mare, unde acesta s-a apucat să vâneze raci cu un bețigaș cules de pe drum, iar ea și-a studiat înfățișarea oglindită în apă. Deși de jos nu arăta chiar cel mai bine și avea impresia înșelătoare că făcuse un pliu sub bărbie. S-a dat mai în spate, sucindu-și gâtul ca să vadă mai bine. Avea pletele negre despărțite de o cărare pe mijloc, în șiruri de șuvițe răsucite, prinse bine de pielea capului și umflându-se în zulufi răzvrătiți în creștet.

Cum i se revărsau pe spate, știa că o să dea tocmai bine pe rochia șofrănie de mireasă. Însă niciun oștean din câți vedea — stând de vorbă și luându-se la luptă între ei, pentru a se încerca în tărie și îndemânare — nu voia să-i acorde vreun strop de atenție. Oare se temeau atât de tare de mire că nici nu le ardea să-i facă ochi dulci unei prințese care ședea frumoasă foc în soarele după-amiezii?

Își închipuise că Ahile va dori să i se prezinte — după tradiție, în cortul mamei sale, sau mai retras, aici, cât se juca Oreste cu brațele moi și roșiatice ale unei stele de mare, care se închideau ca petalele unei flori când le atingea —, însă nu a făcut-o. Poate avea emoții, s-a gândit. Deși nu putea să fie vreun laș, doar auzise atâtea despre eroul acela.

Când s-a întors cu Oreste la cort, a găsit-o pe Clitemnestra ceva mai binevoitoare, după o scurtă întâlnire cu Agamemnon și Menelau. Mama ei era încă supărată că nu le ieșise nimeni în întâmpinare, însă o îmbunaseră oarecum spunându-i că drumul durase mai puțin decât se așteptaseră ei. Clitemnestra era vanitoasă din fire și o bucura tare mult să se vadă admirată de bărbați pentru izbânzile la care se pricepeau chiar ei. Se considera mai degrabă regină decât femeie, nedorindu-și să o compare nimeni cu alte femei, decât ca dovadă a imensei sale superiorități față de restul suratelor sale.

— Nunta va avea loc mâine în zori, i-a spus Ifigeniei, care a încuviințat fericită.

Spre deosebire de mama ei, ea nu disprețuia deloc lucrurile femeiești și a început să scotocească prin bunurile sale după machiajul pe care dorea să-l poarte a doua zi: discuri roșii pe frunte și obraji, înconjurate de câte un mic mănunchi de puncte roșii, ca niște sori micuți. O linie neagră, groasă, încadrându-i ochii și întunecându-i sprâncenele dese. În păr voia să-și împletească lănțișoare fine de aur. Când va începe ceremonia nupțială, va fi gata. Mireasa perfectă.

Înaintea zorilor, la lumina fumegândă a unei torțe, Ifigenia a început pregătirile. Și-a pictat liniile și cercurile, și-a prins firișoarele scânteietoare de metal de buclele frumos împletite. O servitoare i-a aranjat părul întocmai cum voia — ce bucurie că exersaseră pieptănătura aceea zi de zi, cât durase călătoria. Sosise vremea ca totul să se petreacă fără cusur. La cererea ei, sclava i-a cercetat munca, săltându-i bărbia și înclinându-i-o când la stânga, când la dreapta, pentru a se asigura că punctele pe care și le desenase pe obraji erau simetrice, înainte să le coloreze în cercurile frumoase pe care le dorea. Mama ei nu s-a pictat pe față, însă a îmbrăcat o rochie de un roșu-aprins pe care Ifigenia nu i-o știa și și-au zâmbit una alteia, ținându-se o clipă strâns de mână.

— Arăt frumoasă, a spus Ifigenia.

Se voise o întrebare, însă nu-i reușise.

— Da. Cea mai frumoasă mireasă pe care o vor fi văzut toți bărbații ăștia, de oriunde ar veni ei din Grecia, a spus mama ei. Poftim.

A scos un borcănel cu un ulei foarte parfumat și Ifigenia s-a uns cu aroma de flori strivite pe mâini și apoi în părul lucios.

— Perfect, a spus mama ei. Azi o să fiu tare mândră de tine. Fiica mea cea dintâi măritată cu cel mai măreț războinic dintre toți aheii.

De afară s-au auzit pași grei și un strigăt înăbușit. Sosiseră oștenii s-o însoțească la altarul de pe țărm. Oreste încă dormea și Clitemnestra era nehotărâtă dacă să-l trezească sau nu ca să-l ia cu ele, pentru ca prințul din Micene să-și vadă sora înălțată la rangul de regină a mirmidonilor. Însă cum nu îndura acum un prunc smiorcăitor cu sine, l-a lăsat cu sclavele. Când au dat deoparte pânza cortului, au văzut o ceată pestriță de oșteni așteptându-le.

— Ne-am fi așteptat să ne vină o gardă de onoare, a spus Clitemnestra. Chiar nu aveți atâta respect pentru Agamemnon și familia sa?

Oștenii au îngăimat câteva cuvinte de iertare, cu glasuri cu totul lipsite de sinceritate. Doar așteptau să meargă la război, și-a spus Ifigenia. Nu le ardea lor acum să fie martori la nunta dintre un bărbat pe care cei mai mulți nici nu-l văzuseră luptând cu ochii lor și fiica celui care încă nici nu-i condusese în vreo bătălie. Mama ei nu înțelegea.

Oștenii au așteptat-o să-și potrivească mai bine o curelușă de la sanda care o rodea și apoi au pornit spre marea aflată nu prea departe. Mergea în liniște lângă Clitemnestra, închipuindu-și cum arată din profil, cu gâtul ei perfect drept. O clipă doar, și-a dorit să-l aibă pe tatăl ei alături, să-i spună că totul o să fie bine. Însă nu mai venise în cortul lor de ieri, când ea nu fusese de față. Dar, după ce au trecut pe lângă o dună înaltă de lângă țărm, l-a văzut mai în față, stând lângă un altar încropit la repezeală.

În dreptul apei erau înșiruiți atâția bărbați, iar în spatele lor erau trase atâtea corăbii înalte la mal. Cetatea Troiei n-avea cum să țină piept unei forțe atât de redutabile. Ifigenia a simțit că i se strânge o clipă inima de tristețe că soțul ei nu va apuca să se distingă într-o confruntare atât de rapidă. Poate o să mai fie războaie. A mers mai departe spre tatăl ei, falnic în veșmintele sale ceremoniale, stând lângă un preot în mantia sa bogat împodobită. Și, chiar când a simțit nisipul aspru pe pielea dintre degetele de la picioare, și-a dat seama că ceva nu e cum trebuie.

Pânzele corăbiilor atârnau cu totul nemișcate. Era prea devreme pentru arșiță, însă aerul era greu și înecăcios. Și ieri i se păruse la fel, când se uitase cum se joacă fratele ei în ochiurile de apă de pe stânci, însă ciudățenia nu-i dăduse de gândit — doar erau într-un loc adăpostit de pe țărm. Însă acum, cu atâția oșteni și atâtea corăbii în față, nu flutura nimic în bătaia brizei — toate pânzele atârnau molatice. Lângă apă aerul nu era niciodată atât de încremenit. Să fi fost semn rău? A simțit că i se întețește respirația. Oare zeii îi dădeau de știre să nu se mărite? Sau din contră, potoliseră toate vânturile în cinstea ceremoniei? Ar fi vrut să se sfătuiască cu mama ei, însă Clitemnestra nu observase nimic neobișnuit. Pășea hotărâtă, de parcă mergea la nunta ei. Mai că n-a părut mirată când oștenii s-au postat între ea și fiica ei, câțiva conducând-o pe Clitemnestra mai la o parte, în vreme ce patru bărbați au însoțit-o pe Ifigenia mai departe spre altar.

De-acum nu doar cerul fără vânt o îngrijora pe Ifigenia. Mai era ceva. Știa că bărbații nu erau poate la fel de împătimiți de nunți ca soțiile și surorile lor. Însă nu se simțea nicio atmosferă sărbătorească; măcar la gândul burdufurilor cu vin care-i așteptau ar fi trebuit să se bucure și ei un pic. În schimb, bărbații se arătau

posaci, și cu ea, și unii cu alții. Se încruntau când trecea pe lângă ei, uitându-se în gol în pământ în loc să se minuneze de frumusețea ei. Preț de o clipă cumplită, a crezut că a greșit cu ceva — și-a pus rochia care nu trebuia sau nu s-a machiat corect. Însă sclavele mamei sale o lăudaseră în cor. Se înveșmântase fără greș pentru nuntă.

Apoi a zărit cum lucește cuțitul tatălui său în soarele dimineții și a înțeles dintr-odată totul, de parcă îi strecurase un zeu vorbele în minte. Aerul acela înșelător de încremenit venea de la zei. Tatăl ei o jignise cu ceva pe Artemis, iar acum îi cerea o jertfă pentru a lăsa corăbiile să plece pe mare. Așadar, pe Ifigenia n-o aștepta nici nuntă, nici soț. Nici azi, nici în veci. Mintea îi era cât se poate de limpede, deși simțurile i s-au încețoșat. A auzit-o pe mama ei țipând mânioasă, însă de departe parcă, de te făcea să crezi că erau ecouri între pereții unei peșteri. Oștenii s-au oprit la picioarele altarului, iar ea a urcat cele trei trepte șubrede până la tatăl ei. Arăta de parcă nu-l mai văzuse în viața ei.

A îngenuncheat mută în fața lui Agamemnon. În barbă îi șiroiau lacrimile, însă cuțitul îl ținea cu mână sigură. În spatele lui stătea unchiul ei, cu părul roșcat lucindu-i în soarele dimineții. L-a simțit cum își pune mâna pe umărul tatălui său, pentru a-i insufla curaj în supliciul care-l aștepta. Și-a trecut privirea peste marea de platoșe din piele, întrebându-se care dintre ei era Ahile. La dreapta, Ifigenia o vedea pe mama ei, cu gura căscată într-un urlet de fiară, însă urechile îi țiuiau acum atât de tare, că nu mai auzea ce zice. Vedea cinci oșteni ținând-o pe Clitemnestra locului, dintre care unul a reușit până la urmă să o gâtuie cu brațul. Însă mama ei tot nu li s-a prăbușit moale în brațe. A țipat și s-a zbătut mai departe mult după ce nu mai avea pic de aer în plămâni.

Destui bărbați aliniați în față au întors capul când a zvâcnit cuțitul în jos. Și până și aceia care n-au crâcnit rareori au mai pomenit vreodată ce văzuseră. Un oștean putea să jure că, în clipa crucială, fata se făcuse nevăzută și în locul ei se ivise o căprioară. Însă nimeni nu-l luase în seamă, căci până și bărbații (tinereii care nu prea luptaseră până atunci în bătălii și aceia care aveau fiice acasă și luptaseră în prea multe) care întorseseră privirea când tăișul mușcase carnea — care închiseseră ochii să nu vadă cum îi gâlgâie sângele din beregată —, până și bărbații aceia îi văzuseră trupul alb zăcând fără viață la picioarele tatălui ei. Apoi simțiseră cum îi învăluie adierea blândă a brizei.

16

Troienele

Seara s-au lămurit că aheii aveau de gând să rămână în peninsulă încă o zi, două, cât să împartă bunurile căpătate necinstit și ultimele femei. Deja luaseră destule și nu mai rămăsese decât familia regală — Hecabe, fiicele și cumnatele ei —, care urma să meargă la acei bărbați care se considerau marii eroi.

Când soarele începea să se lase iar, au apărut doi oșteni greci în spatele femeilor, îmbrâncind și târând la mijloc o altă femeie.

— Ce faceți? s-a răstit ea la ei. Duceți-mă la Menelau.

Bărbații n-au băgat-o în seamă, ci au mai împins-o râzând o dată, până în cercul troienelor.

— Menelau o să vină mâine-dimineață după tine, a spus una dintre străji. Când o să afle că ești aici. Însă până atunci n-ai decât să rămâi peste noapte cu troienele la care ții atâta.

Apoi s-au grăbit să se întoarcă în tabără, știind că niciun alt grec nu i-ar fi băgat de seamă în penumbra serii și nici femeile n-aveau cum să-i recunoască a doua zi.

Cassandra se străduia să ațâțe focul, acum, că aerul se răcea tot mai mult. Chiar și Hecabe, care își lua mereu fiica netrebnică în derâdere, a recunoscut de data asta că preoteasa avusese întotdeauna darul focului. Înarmată cum era cu preștiința ei, Cassandra era încă îngrozită de confruntarea la care urma să fie martoră. Însă, chiar și după atâția ani, tot nu-și putea lua ochii de la femeia aceea neînchipuit de frumoasă care se ținea la fel de mândră chiar și supusă grecilor bădărani.

Elena arăta întocmai ca în urmă cu zece ani, în ziua când a pus piciorul în oraș alături de Paris, întors cu ea din Sparta, ca soție și troiană de-acum. Făceau o pereche frumoasă: el, cu pielea întunecată și părul negru, parfumat, și ea înaltă și bălaie, părând o lebădă printre păsările de rând. Lumea zicea că ieșise dintr-un ou, ca fiică a lui Zeus și a Ledei. Sărmanul Tindar, îi pusese coarne un zeu preschimbat în lebădă. Iar părul ei auriu, pielea palidă, ochii negri și veșmintele licărinde îi dădeau un aer neomenesc. Îți venea greu s-o descrii dacă n-o aveai sub ochi, de parcă ochii de muritor nu puteau să rețină ceva atât de desăvârșit. La palatul regal se obișnuise de mult ca lumea să găsească tot felul de pretexte pentru a se afla în aceeași încăpere cu ea. Nu doar bărbații — deși desigur că se găseau întotdeauna bărbați care să amușineze hulpavi aerul când trecea ea —, ci și femeile. Nici acelea care o urau — adică cele mai multe mame, neveste și fiice troiene — nu răbdau să stea departe de ea prea mult. Trebuiau s-o aibă mereu sub ochi, cât o detestau mai departe.

— Târfa troiană, nu ți se zice așa de-acum? a întrebat-o Hecabe strâmbând disprețuitor din buze.

— Așa-mi închipui, i-a răspuns Elena. Oștenii soțului meu nu prea au avut niciodată imaginație. Iar oamenii lui Agamemnon sigur nu sunt mai breji. Așa că, să zicem că răspunsul la întrebarea ta e „da“.

— Credeam că Menelau n-o să mai aibă răbdare să te vadă întoarsă, a spus Hecabe. Cum ar putea să mai rabde încă o noapte fără tine? După atâția ani.

— Sunt sigură c-o să aștepte el până mâine. Nu și-a dorit mereu decât s-o aibă pe Elena ca soție. A avut-o, a pierdut-o, iar acum a recăpătat-o. Nici nu e neapărat nevoie să mă știe cu el, atâta vreme cât nimeni nu poate zice că sunt cu altcineva.

— Te aștepți să te căinez că ai un bărbat bădăran? s-a răstit Hecabe la ea. Tocmai pe tine?

— Pe mine, care distrug tot ce ating, întinând și stricând totul prin simpla mea existență? a spus Elena arcuindu-și iritată sprâncenele. Nu, nu mă aștept și nu-mi doresc să mă compătimești. Ți-am răspuns doar când m-ai întrebat de ce se arată Menelau nepăsător.

— Niciun grec nu pare să te vrea înapoi, a spus Hecabe.

— De ce m-ar vrea? i-a răspuns Elena. Doar dau și ei vina pe mine pentru războiul ăsta, ca și voi.

— Desigur că dau vina pe tine, a grăit Andromaca atât de încet, încât Cassandra de-abia dacă a auzit-o în vuietul valurilor. Toată lumea dă vina pe tine și pe Paris.

— Măcar tu nu zici că sunt singura vinovată, a spus Elena.

Hector îl detestase pe Paris, însă atât el, cât și Andromaca îi arătaseră mereu bunătate cumnatei neașteptate. Andromaca a clătinat din cap.

— Eu da, a spus Hecabe. Tu ești vinovata. Paris e un... a zis, înterupându-se apoi. Era un prost desfrânat. Însă tu erai femeie măritată. Trebuia să-l refuzi.

— Paris era și el însurat, a spus Elena. De ce uită mereu lumea?

— Era însurat cu o nimfă, i-a răspuns Hecabe. Doar nu era să ne ia cetatea cu asalt dacă nu-l vedea întors teafăr acasă.

Elena s-a uitat la bolovanii din jur și și-a ales unul colțuros și presărat cu iarbă-de-mare. S-a dus la el și s-a așezat. În clipa aceea, parcă-i era tron. Soarele în cădere ar fi trebuit să-i intre în ochi, însă nu îndrăznea.

— Atunci de ce dai vina numai pe mine? a întrebat-o Elena. Doar Paris a venit la mine, îți amintești? El a venit în Sparta, la palatul lui Menelau, cu un singur gând: să mă cucerească.

— Și nelegiuirea ta a fost că te-ai lăsat cucerită.

— Da, a oftat Elena. Asta mi-a fost nelegiuirea. Că i-am dat chipeșului tău fiu tot ce a cerut, cum făcea toată lumea, pentru că era frumos și plăcut și se veselea atât de bine.

Hecabe a amuțit când a auzit adevărul acesta. În tinerețe îl răsfățase pe Paris, cum era atât de ușor de mulțumit, cu zâmbetul mai mereu pe chipul delicat. Ceilalți fii munciseră mai din greu și se arătaseră mai vrednici, însă pe Paris îl iubise cum iubești un animăluț de casă. Nimeni nu-i rezista, astfel că era mereu răsfățat. Oare îi ceruse Priam socoteală când i-a vestit că îi trebuie o corabie, să

plece în Grecia? Îl întrebase careva unde anume merge și de ce? Sângele i-a năvălit în obrajii zbârciți — știa prea bine că nimeni. Se îngroziseră când se întorsese cu Elena în Troia și zâmbetul lui fermecător — n-avea să uite niciodată — se preschimbase într-o expresie de nedumerire înciudată. Paris a rămas uluit că familia lui nu l-a întâmpinat cu încântare înapoi acasă, cu noua lui soție cu tot. Nu s-a arătat la fel de uluit când a sosit flota grecească în golf, însă părea să creadă în continuare că troienii nu-l plăceau din cine știe ce răutate, și nu pentru că erau îngroziți de purtarea sa și de urmările ei. Chiar când și-a văzut frații, prietenii și vecinii luptând și murind în războiul pe care chiar el îl iscase, nu și-a cerut niciodată iertare și nu și-a recunoscut niciodată răspunderea. Pentru Paris necazul nu se trăgea de la propria lui purtare, ci de la răspunsul lui Menelau, care i se părea absolut inexplicabil. Toată lumea îi îngăduise orice dintotdeauna, îl încurajase chiar să ia tot ce voia. Întocmai asta făcuse, iar acum iată că izbucnise războiul.

— Cum de l-a primit Menelau în casă? a întrebat-o Hecabe. Ce bărbat își lasă nevasta singură cu altul?

— Un bărbat ca Menelau, i-a răspuns Elena dându-și ochii peste cap, care n-ar cuceri în veci nevasta altuia, așa că nici nu-i trece prin cap că altcineva ar putea face altfel. Un bărbat care ar primi după datină un străin acasă la el, însă s-ar sătura pe dată de părul său parfumat, veșmintele împopoțonate și glasul blând. Un bărbat care n-ar dori să aducă vreo jignire zeilor dându-l pe străin afară, însă nu s-ar mai simți în stare să-l rabde nici o zi măcar. Un bărbat care ar pleca la vânătoare cerându-și cu părere de rău iertare de la nevastă, că-i lasă musafirul plicticos pe cap și făgăduindu-i că se va întoarce peste câteva zile, când au scăpat de el. Un bărbat care nici n-ar vedea cum se uită nevasta lui și musafirul unul la altul și nu și-ar da seama ce vânătoare se dă la el acasă cât umblă el cu dulăii lui pe coclauri.

— Dar ai fi putut să-l refuzi pe Paris, a spus Hecabe. Să-ți lași bărbatul și fiica...

— Care dintre noi ar putea s-o refuze pe Afrodita? a întrebat-o ea ridicând din umeri. Puterea zeiască o întrece cu mult pe a mea. Când m-a îndemnat să-l însoțesc la Troia, am încercat să mă împotrivesc. Însă nu mi-a dat de ales. Mi-a zis ce trebuie să fac, iar apoi s-a retras, iar în lipsa ei am început să aud un țiuit ascuțit, ca un țipăt îndepărtat. Nu m-a lăsat de când a pus Paris piciorul la noi în palat. Am crezut că-mi pierd mințile — nu-l mai auzea nimeni și nici nu se sfârșea. Mi-am vârât ceară în urechi, însă nu a pus căluș sunetului. Apoi, când Paris m-a sărutat și l-am primit în patul meu, țipătul s-a mai domolit. Iar când am pășit pe puntea corabiei sale, s-a risipit cu totul. Asta înseamnă să refuzi un zeu, să-ți pierzi mințile.

Hecabe s-a uitat țintă la Cassandra, care scrijelea ceva în nisip cu un bețigaș, îngrămădind un semn după altul, până când desenul se învolbura în așa hal, că nu se mai înțelegea nimic.

— Cum spui tu. S-a întors iar spre Elena. Însă dacă ai fi refuzat să pleci cu el, poate că sunetul ar fi dispărut de la sine. Mai mult, dacă Menelau era așa de

necugetat cum se înțelege din ce ne povestești tu, de ce i-a mânat pe toți grecii aceștia încoace, să te ia înapoi?

— Pentru că tata, Tindar, i-a pus pe toți să jure, a spus Elena. Când a venit vremea să mă mărit, toți bărbații Eladei au vrut să-mi fie soți.

— Desigur, a pufnit Hecabe.

— Îți zic doar ce s-a întâmplat, a spus Elena. Pentru că m-ai întrebat. Regi și prinți au venit din toată Grecia ca să mă ceară tatei de soție. Curând și-a dat seama că ar putea să izbucnească războiul, dat fiind că va trebui să-i dezamăgească pe toți în afară de unul. De aceea i-a pus să jure că îl vor apăra pe acela care se va însura cu mine. Dacă Afrodita i-ar fi oferit fiului tău oricare femeie ca trofeu, nu ar fi fost niciun război. N-ai decât să-i porți pică zeiței, nu mie.

Hecabe a deschis gura să-i răspundă, însă Cassandra a scos dintr-odată un urlet înfiorător.

— Taci, i-a zis mama ei printre dinți, ridicând mâna să-și plesnească fiica peste față.

Cassandra nici n-o vedea, se uita țintă spre coastă, unde lumina deja se stingea. Doi oșteni greci se întorceau în tabără, în direcția femeilor, cărând ceva greu între ei, într-o lectică. Deși Cassandra știa deja că nu era ceva, era cineva.

Afrodita, Hera, Atena

Cele trei zeițe ar fi spus că nu au nimic în comun, însă fiecare dintre ele detesta la fel de profund orice ocazie socială care nu se-nvârtea în jurul ei. Și, la fel, le era cu neputință să-și ascundă disprețul. Așa se face că, în ziua nunții lui Thetis cu Peleu, te puteai aștepta să fie toate la fel de arțăgoase încă dinainte să pornească soarele în călătoria sa pe cer.

Dintre ele trei, poate că Hera avea cele mai puține motive să fie arțăgoasă. Zeița stătea înaltă și maiestuoasă, cu o mică încruntătură întunecându-i chipul frumos și senin, și se uita țintă cu imenșii ei ochi căprui undeva pe deasupra zarvei care o înconjura. Thetis era o nimfă oarecare a mării, nemeritând atâta dușmănie din partea reginei olimpienilor. Nu doar atât, căci Thetis făcuse gestul cât se poate de neașteptat de a respinge atențiile soțului Herei, Zeus. De obicei motivul de dispreț al Herei — când venea vorba de nimfe, zeițe și muritoare laolaltă — erau infidelitățile fără sfârșit ale lui Zeus. În unele zile avea impresia că acesta își atrăsese în pat prin amenințări și ademeniri pe oricine îi apăruse vreodată în fața ochilor. Și după o vreme devenise de-a dreptul enervant — peste tot răsăreau semizei care pretindeau că-l au pe Zeus drept tată. Cel mai mult o supăra lipsa de curtenie și vulgaritatea întregii povești. Și cu toate că își pedepsea soțul pe cât îi stătea în puteri, pe regele zeilor nu puteai să te răzbuni decât până la un punct. Zeus era pur și simplu mai puternic decât soția lui și ea nu prea avea ce să facă. Astfel că le pedepsea pe fete, mai ales pe muritoare, păcălindu-le și chinuindu-le de câte ori se ivea prilejul. Chiar și când jura să le apere, Zeus rar le dedica pe deplin atenția ceva mai mult timp, mai ales pentru că apărea o altă minunăție tânără care-i atrăgea privirile. Hera nu se lăsa așa ușor distrasă. Oricum, Thetis nu făcuse nimic care să merite dezaprobarea ei. Când Zeus îi arătase obișnuita ardoare, fata fugise de el.

Poate tocmai această respingere, mai degrabă decât profeția, îl convinsese pe Zeus să ia măsuri. Stăruise ca Thetis, împotriva voinței sale și mai prejos decât îi era rangul, să se mărite cu un muritor. Hera nici nu mai ținea minte cum îl cheamă, un rege grec oarecare de pe una dintre insulele pe care se aciuaseră la vremea asta. N-aveai cum să ții sub supraveghere toate ungherele arhipelagului. Dacă n-aveau niciun templu cu o statuie mare și măgulitoare de-a ei înăuntru, Hera nu se mai sinchisea să-i țină minte.

Însă lumea șușotea despre motivul profeției: Zeus aflase, cum se zvonea printre zei, că fiul lui Thetis își va întrece într-o zi tatăl. Asta își dorea orice bărbat și tot asta îl îngrozea pe orice zeu. Mai ales pe zeul care ședea pe cel mai înalt tron din Olimp după ce-și uzurpase tatăl, pe Cronos, care pe vremuri își uzurpase la rândul său tatăl, pe Uranus. Preaputernicul Zeus nu putea să-și asume riscul de a avea un fiu cu un destin atât de măreț și de îngrijorător. Așadar, s-a hotărât ca fiul lui Thetis să fie pe jumătate muritor, pentru ca măreția să-i fie îngrădită, prin

legătura de rudenie cu un bărbat obișnuit. Riscul a fost astfel înlăturat cu totul și nimeni în afară de Thetis însăși nu s-a sinchisit de nemulțumirile ei față de aranjamentele matrimoniale făcute în numele ei.

Pe de altă parte, Afrodita socotea orice nuntă o mică înfrângere. Ea prețuia iubirea, însă nu pe aceea conjugală. Niciodată pe aceea conjugală. Ce soi de iubire mai era și asta — însoțirea a doi tovarăși? Precursoarea pruncilor? De-abia se abținea să pufnească a dispreț. Cum să-ți ardă de tovărășie când poți să simți o pasiune mistuitoare? Cine n-ar da un soț la schimb pe un amant care te stârnește în loc să te aline? Cine n-ar vrea să se vadă scăpată discret de plod dacă și-ar vedea așa amantul strecurându-se la ea în odaie pe o altă ușă? Nu-i venea cu niciun chip să creadă că ar putea alege cineva dragostea conjugală în locul dorinței pătimașe pe care și-o revendica Afrodita. Lumea declara tot timpul cât de mult ține la consort sau consoartă și la odraslele lor (doar și Afrodita avea un fiu pe care-l îndrăgea destul de mult), însă ea știa adevărul. Aproape de zori, când bărbații și femeile se rugau în taină, șoptit, ei i se rugau. N-o implorau să le dea sănătate și viață lungă, cum făceau la lumina zilei. Implorau să aibă parte de dorința orbitoare și asurzitoare a trupului și mai implorau să primească răspuns la dorința lor. Orice altceva — averi, putere, rang — era doar piesă de decor cu care mascau sau camuflau ceea ce-și doreau cu adevărat. Și care nu avea nimic de-a face cu căsnicia. Asta se citea chiar și azi de la o poștă pe chipul nătângului ăluia, cum se uita la viitoarea lui mireasă, tot încercând disperat și zadarnic să-i întâlnească privirea. Știa ce înseamnă să simți dorința aceea. Și știa că n-are cum să și-o astâmpere căsătorindu-se. Avea s-o ia pe Thetis în patul său, însă disprețul ei îi va strica orice plăcere pe care ar fi putut s-o simtă alături de ea. Nimfele puteau iubi muritori (Afrodita și-a înșirat iute în minte nume de nimfe care o făcuseră: Merope, Callirrhoë, Oinone...), nu însă și Thetis, care nu le arăta grecilor decât dispreț.

Pentru Atena, care a sosit cu întârziere după Afrodita, nunțile erau întotdeauna pricină de enervare. Zeița cu ochi cenușii nu era la fel de înaltă ca Hera, însă obișnuia să poarte un coif dat pe ceafă, pentru a atinge înălțimea pe care n-o avea de fapt. Atena detesta să stea prin preajma Afroditei, pe lângă care se simțea ciolănoasă și stângace. Pletele Afroditei curgeau în bucle desăvârșite, mângâindu-i spinarea, iar peplumul îi stătea lipit de trup de parcă era ud. Atena s-a uitat în jos la propria-i rochie — care atârna lălâie pe ea de la umeri până la glezne —, întrebându-se cum de arăta Afrodita cu totul altfel, deși purta practic același veșmânt. Afrodita părea mereu ciudat și ademenitor de fluidă — avea ochi verzi-albaștri ca marea și pielea îi mirosea ușor a sare. Se unduia pe sub rochie ca un delfin sau focă străpungând arcuit undele. Atena se întreba cum se poate să disprețuiești și să dorești pe cineva totodată. Tânjea și să se tragă departe de zeița care-i pricinuia atâta stânjeneală, dar și să se știe învăluită de brațele ei. Și-a strâns mai bine lancea în mână, reamintindu-le tuturor că pe ea o pasionează doar sferele cerebrale și marțiale ale vieții. Bărbații și femeile i se rugau deopotrivă să le împărtășească din priceperea și înțelepciunea ei. Nu i se rugau tânjind după dragoste, copii sau o sănătate mai bună. I se rugau să le dea sfaturi în războaie, să

le împărtășească talentele sale strategice și iscusința sa. Astfel că își purta coiful și lancea pentru a le arăta cât mai limpede că n-o interesau lucrurile de care se lăsau vrăjite cele mai multe femei. Cum ar fi nunțile. Și-și lua gândul de la itacian — un tânăr isteț, pe care-l aștepta un destin complicat — care-i trezea sentimentele pe care alte femei spuneau că le încearcă în absența bărbaților lor. Odiseu n-avea ochi decât pentru proaspăta lui mireasă, pentru Penelopa lui, la vremea aceea. Însă Atena nu se pricepea doar la războaie și știa că bărbatul tot o să se înstrăineze de cămin odată și odată. Nu-i rămânea decât să apară la locul și timpul potrivit. Și deghizată corespunzător, dacă era nevoie.

Cele trei zeițe se resemnaseră cu plictiseala și supărarea acelei zile: toți olimpienii veniseră la nuntă, n-aveau cum să plece pe furiș. Însă, pe când suratele lor nimfe se îngrămădeau în jurul lui Thetis, iar Peleu se uita la mulțimea de nemuritori întrebându-se cât de nelalocul lui era acolo, printre ei, fiecare zeiță a ajuns să blesteme în sinea ei căsnicia aceea. Era un dezgust împărtășit: la rândul ei, Thetis ar fi preferat să nu le știe pe niciuna de față. Ar fi preferat să nu se mărite cu Peleu, însă acesta căzuse la învoială cu Zeus, și nimfa mării știa că n-are rost să se împotrivească cu totul în această împrejurare. O să profite de vinovăția lui Zeus (căci firește că zeul simțea un soi de remușcare că a măritat-o cu prostovanul ăsta) când va avea nevoie de ceva pe viitor. N-o să uite.

Însă, dacă tot trebuia să se mărite azi, i-ar fi plăcut să nu vadă în fața ochilor chipul mânios al Herei, căreia i-ar sta mult mai bine dacă și-ar șterge pur și simplu de pe față nelipsita ei expresie dezaprobatoare. S-ar fi simțit tare mulțumită dacă Atena — cu bufnița aia țipătoare a ei care o însoțea peste tot, de parcă trăia într-un cuib uriaș — ar fi hotărât să nu vină deloc. Și nicio femeie, nemuritoare sau nu, nu-și dorea s-o aibă pe ursuza și îmbufnata Afrodita la nunta ei. Atrăgea toate privirile — până și pe ale mirelui lui Thetis. Thetis sosise înveșmântată în peplumul ei cel mai frumos, verde ca marea, și viitorul ei soț de-abia dacă observase, atât de tare o sorbea din ochi pe zeița născută din spuma mării. Thetis își dorea fierbinte să le vadă pe toate trei înecate în mare, însă cu totul în zadar azi.

Le-a întors spatele, hotărând să le ignore. Și-a petrecut privirea peste plaja domoalei insule Egina, unde hotărâse Zeus să se țină nunta. S-a uitat la toți zeii și nimfele strânse laolaltă și, o clipă, s-a mâniat foc că venise atâta lume să o vadă umilită. Ar fi vrut să se răzbune cumva pe ei toți.

Însă iată că răzbunarea s-a arătat din cu totul altă parte, rostogolindu-se pe pământ sclipitoare și aurie.

*

Afrodita nici nu a băgat-o de seamă când i-a atins piciorul. Era obișnuită să o atingă atât oamenii, cât și jivinele și zeii, sub tot felul de pretexte, oricât de găunoase — chiar și copacii își lăsau crengile spre pământ, încercând să i se încâlcească în păr. Ceva mai târziu — când un paharnic s-a grăbit să-i ofere ei cea dintâi ambrozie și de-abia apoi miresei, mirelui sau altui zeu —, când a pășit în față să ia cupa, a zărit metalul lucind puternic, când s-a rostogolit iar în lături, împins de sandaua ei.

Deja îi stătea mintea la aur din pricina cerceilor lui Thetis. Până și Afrodita știa că nu s-ar fi cuvenit să se ducă la mire chiar la nunta lui și să-i ceară cerceii pe care dorea să-i dea în dar miresei sale. Însă se gândise oricum s-o facă. Erau tare drăguți: un șarpe cu două capete încolăcit într-un cerc desăvârșit în jurul a două maimuțe ghemuite. Cercul era înconjurat de șiraguri de mărgele din cornalină închisă la culoare, având la capete câte o pasăre mititică de aur. Ce frumos ar fi arătat atârnați de urechile ei. Aveau să se piardă în buclele negre ca algele ale lui Thetis. Era de-a dreptul absurd că cerceii îi aparțineau ei și nu Afroditei.

Când a dat să se aplece ca să ia mingea aceea de aur, Atena, cu ochii ei de vultur și mâna lacomă, a înhățat-o prima. Afrodita i-o trimisese la călcâi când luase cupa cu nectar.

— E a mea, a spus Afrodita.

Atena s-a uitat când la stânga, când la dreapta, făcând pe nevinovata.

— Nu prea cred, i-a răspuns ea. Tocmai s-a rostogolit la piciorul meu, așa că socot că a mea e de-acum.

— Dă-o-ncoace, a spus Afrodita.

Din gură-i rămăsese doar o linie oțărâtă, gata de ceartă, însă amândouă zeițele știau că asta e nimica toată. În câteva clipe putea să-și reverse din plin puterea de convingere și Atena ar fi renunțat la minge, oricât ar fi încercat să-i reziste. Nimeni nu putea să-i răpească Afroditei ceva ce râvnea. Nimeni în afară de Hera.

— De ce vă certați? s-a răstit ea printre dinți la ele.

— Atena mi-a furat jucăria, a spus Afrodita. Poruncesc să mi-o dea înapoi.

— Nu-i a ei, a spus Atena. E a mea. Mi-a azvârlit-o cineva la picioare.

— Ba nu ți-a azvârlit-o nimeni. Am scăpat-o eu din mână și s-a rostogolit prin nisip până la tine. Nu înseamnă că e a ta.

Afrodita s-a întors spre Hera.

— Nu înseamnă că e a ei, a spus ea.

— Dă s-o văd.

Hera a întins mâna după minge, zâmbind ironic când Atena a strâns-o din reflex mai bine.

— Ți-am zis să mi-o dai s-o văd.

Hera a înșfăcat cu amândouă mâinile pumnul Atenei și i-a smuls cu de-a sila mingea. A încercat Atena să se împotrivească, însă cum se chinuia să țină și lancea, n-a reușit.

— E mingea mea, a repetat ea.

Restul zeilor începeau să bage de seamă că se petrece ceva. Cum nu se dădeau în lături de la o încăierare ca lumea, au început să se strângă în jur.

— Nu-i o minge, i-a răspuns Hera. Ia uite.

Și i-a arătat în mâna ridicată desăvârșitul măr de aur. Era aproape sferic, însă ceva mai lat la capătul de sus, sub codița de aur. Puteai să-l ții tocmai bine între degetul mare și arătător datorită crestăturii de la capătul de jos.

— Tot al meu e, a spus Atena.

— Scrie ceva pe el, a spus Hera întorcând mărul în mână. *Te kalliste.*

— V-am zis că al meu e, a ridicat Afrodita din umeri. De care alta ar putea fi vorba?

O clipă s-a lăsat liniștea.

— Poate e-al meu, a spus Hera. V-ați gândit vreuna dintre voi?

— Dă-mi-l înapoi, a spus Atena. Papa!

Când s-au uitat în lături și apoi în spate, zeii au apucat să-l zărească pe bărbosul Zeus îndepărtându-se în grabă, făcându-se că n-aude.

— Toți te vedem cum te fofilezi, s-a răstit Hera.

Zeus s-a oprit locului. A oftat scuturându-se din tot trupul. Pe undeva prin lume au vuit trăsnetele pe cerul fără nori și oamenii au dat fuga în templele sale, să-l îmbuneze. S-a întors spre soția lui.

— Doreați să mă întrebați ceva? i-a zis. Sau aveați de gând să cădeți singure la înțelegere?

Apollo cel cu plete de aur i-a tras un cot în coaste surorii sale, Artemis. Zeițele alea nu erau în stare să cadă în veci la vreo înțelegere, spre eternul lor amuzament.

— Pe mărul acesta stă scris „Celei mai frumoase“, a explicat Hera. E discutabil cui îi aparține.

— Ba nu e deloc, a spus Afrodita.

— Ba da, a spus Atena.

— Dilema asta are o singură soluție, a grăit Hera întrerupându-le. Cineva trebuie să decidă cui dintre noi i se cuvine.

Și s-a uitat la marea de zei strânși în fața ei.

Cei care își dăduseră coate să ajungă în fața mulțimii și-au regretat brusc alegerea. Și-au pironit ochii în pământ, de parcă primiseră sarcină să numere grăunțele de nisip.

— Și chiar tu, bărbate, ar trebui să decizi, a urmat Hera.

Zeus s-a uitat la soția sa, pe al cărei chip se citea trufia țâfnoasă, apoi la fiica lui, care se arăta jignită. Cealaltă fiică părea fără cusur, cum îi era în fire, însă ce prost și-ar fi închipuit că se aștepta s-o aleagă pe una din celelalte două. Sau că l-ar fi iertat dacă ar fi făcut așa ceva?

— Nu pot fi eu judecătorul, a spus el. Cum aș putea să aleg între soția și fiicele mele? Ce soț sau tată ar putea să facă una ca asta?

— Atunci dă-mi mie mingea, a spus Afrodita, strângând din dințișorii ei perlați.

— E un măr, a spus Atena. Și e al meu.

— Ce încrezute sunteți amândouă, a spus Hera. Doar e în mâna mea.

— Pentru că mi l-ai luat cu de-a sila! a țipat Atena.

Un licăr s-a ivit dintr-odată în aer și zeițele au simțit cum se mișcă nisipul sub picioarele lor. Oare se alăturase și Poseidon, Făuritorul cutremurelor, discuției? Zeii nu mai erau de-acum strânși în jurul lor; s-au văzut învăluite într-un nor strălucitor, iar într-o clipă au simțit sub tălpi pământul bolovănos. Norul s-a risipit și s-au trezit pe coama unei coline întesate de pini de un verde viu în jur și mai spre vârf.

— Unde ne aflăm? a întrebat Afrodita.

— Pe Muntele Ida, cred, i-a răspuns Atena când s-a uitat în jur, observând turnurile unei fortărețe mai jos pe câmpia de la poalele muntelui. Parcă e Troia acolo, nu?

Hera a ridicat din umeri. Cui îi păsa de Troia?

*

Tânărul le-a apărut în față de parcă s-ar fi desprins din visele lor. Buclele brune îi cădeau pe frunte și-și ținea cușma strâmb pe cap, dându-i un aer îndoielnic.

— Cine ești? a vrut să știe Hera.

— Paris, fiul lui Priam, i-a răspuns insul.

Aproape că reușea să-și ascundă nedumerirea văzând priveliștea aceea prea cunoscută și stranie totodată. Cu câteva clipe mai înainte își păștea turma pe pajiștile de la poalele Muntelui Ida. Acum, fără nicio noimă, se trezise într-o poiană umbrită pe care n-o mai văzuse până atunci. Și, din câte vedea, se afla aproape de vârful muntelui, deși aerul era prea încins ca să fie aievea. Iar acum trei femei — cam mari de statură și răspândind o lumină aurie slabă parcă prin piele, dinlăuntrul lor — se uitau țintă la el. Știa că pesemne sunt zeițe.

— Tu ne vei fi judecător, a spus Afrodita.

Nu se îndoia că orice muritor ar fi socotit-o cea mai frumoasă. De nu, l-ar fi nimicit de n-ar mai fi prins nici o bătaie a jalnicei lui inimi omenești.

— Judecător? Ce anume trebuie să judec, doamna mea? a spus Paris.

— Pe mărul acesta scrie că i se cuvine celei mai frumoase, a spus Atena împungând cu degetul mărul din mâna Herei. Dă-i-l lui, a spus. Asta a hotărât Zeus.

Hera l-a chemat oftând pe băiat la ea.

— Poftim, i-a zis aruncându-i mărul în mâini. Tu trebuie să hotărăști cui i se cuvine de drept mărul acesta.

— Eu? a făcut Paris.

O clipă căzuse pe gânduri, întrebându-se dacă junincile lui sunt la adăpost, rămase fără apărare acolo, pe coastele de jos. Însă de-acum și de-ar fi auzit răgetul leilor de munte sau urletele lupilor nu s-ar fi clintit din loc. A răsucit mărul în mâini, admirându-i strălucirea caldă. Nu era de mirare că se certau pe podoaba aceea minunată, din aur masiv. A zărit literele înscrise în pulpă: „Celei mai frumoase“. O clipă a simțit o strângere de inimă că mâna aceea scrisese forma de feminin *kalliste*. De-ar fi scris *kallisto*, desigur că l-ar fi păstrat pentru sine.

— Da, a spus Afrodita, care se pricepea să recunoască dorința în ochii oricui. E tare frumos, nu-i așa?

— Ca voi toate, doamnele mele, a spus Paris, curtenitor cum învățase să se arate.

— Am mai auzit asta, a spus Atena. Alege acum.

Paris s-a uitat când la un chip, când la altul, vădit descumpănit. Afrodita, desigur, era cu totul și cu totul frumoasă, așa cum auzise dintotdeauna că ar fi. Veșmintele mai că-i plesneau peste sâni, urmând formele cărnii, încât se trezea că-

i alunecă privirea în jos de la chipul ei desăvârșit, oricât de mult își dorea să-l admire. Aproape își închipuia cum își vâră mâna în pletele ei ca mierea și cum o simte lipită cu totul de el, deschizându-și buzele sub ale lui — nu mai avea în minte nimic altceva. Desigur că ei avea să-i dea mărul. Era o minune.

Însă apoi și-a dres Hera glasul, rupând vraja. Însă nu chiar de tot, ci mai degrabă risipind-o deocamdată. Hera era înaltă, a observat el, acum, c-o vedea între Afrodita și Atena. Era înaltă, elegantă, inspira forță, de parcă în orice clipă ar fi putut să-l salte de la pământ și să-l strivească de o stâncă. Văzându-i încheieturile și gleznele gingașe, cumva, ciudat, nu-i displăcea deloc posibilitatea aceea, din contră. Poate ar face bine să n-o mânieze, i-a trecut dintr-odată prin minte. Apoi s-a oprit când și-a dat seama că nu fusese gândul lui. Vorbele îi apăruseră pur și simplu în minte, de parcă le auzise rostite. Și totuși, nimeni nu zisese nimic. S-a uitat țintă la gura ei, așteptând parcă să-i surprindă șiretlicul, însă n-a reușit.

Apoi, la stânga sa stătea femeia care-l mira cel mai mult dintre toate trei. La Troia aveau o statuie de-a Atenei într-un templu din fortăreață. Uriașă cum era, îți stârnea teama, înfățișând limpede o femeie care, judecând după chip, era în stare să te sugrume cu mâinile goale ca să nu-și păteze cumva rochia cu sângele tău. Însă zeița care stătea în carne și oase la câțiva pași de el era cu totul altfel. Avea într-adevăr un aer amenințător, însă chipul îi arăta totodată atât de tânăr, încât, în loc să simți groază, te simțeai fermecat. Semăna cu surioara băiețoasă a unui prieten, cu care ai crescut alături și te-ai purtat de parcă ți-e tovarăș, ca apoi, într-o bună zi, să observi că de-acum s-a făcut mare și arată tare ademenitor, știind prea bine că nu ești deloc de nasul ei. În clipa aceea, Paris ar fi dat multe ca să ajungă cumva de nasul ei, sau așa i se părea.

Afrodita a bătut din picioruș.

— A zis drept că tu trebuie să alegi, a spus ea.

Vorbele parcă-i unduiau pe pământul dintre ei și se încolăceau ca niște șerpi pe trupul lui Paris.

— Al cui este mărul?

— Nu știu, a spus Paris. Dacă vreți să mă dojeniți pentru nehotărârea mea, n-aveți decât, însă adevărul e că voi trei sunteți cele mai frumoase făpturi pe care le-am văzut în viața mea. Sunteți atât de departe de orice muritoare, că îmi vine greu și să vă văd așa cum sunteți. E ca și cum ați întreba o furnică ascunsă în bârlogul ei de sub pământ care munte e cel mai înalt. Nu sunt în stare.

— Ai nevoie de un răgaz, a spus Atena.

Voia neapărat să-i ascundă cât o încântă că mărul nu nimerise încă în mânuțele fierbinți ale surorii sale.

— Putem să te ajutăm cumva să te hotărăști?

S-a lăsat liniștea o clipă.

— Pot eu să te ajut, a spus Afrodita, răsucindu-se până i s-au desfăcut fibulele cu care îi era prinsă rochia pe umeri.

I-a lunecat în jos pe dată, dezvelindu-i trupul în fața lui Paris, care părea gata să-și înghită limba.

— Aha, așa facem? a spus Atena. Ne ținem de asemenea șiretlicuri?

S-a apucat să-și desfacă fibulele propriei rochii, rămânând goală, înaltă și zveltă ca o salcie, doar cu coiful pe cap și lancea în mână. Hera n-a spus nimic, însă, cât ai clipi din ochi, a apărut și ea goală.

— Nu pot..., s-a înecat Paris.

— Nu poți să vorbești? l-a întrebat Afrodita.

— Nu pot să respir, i-a răspuns el.

Și-a desfăcut pe bâjbâite legăturile bonetei frigiene și a azvârlit-o pe pământul uscat. Părul îi era lipit de cap.

— Te-am ajutat astfel să te hotărăști? l-a întrebat Hera.

Nu observase până atunci ce glas profund și gutural avea.

— Sincer, deloc, a spus el. Aproape din contră, de fapt.

— Zeus te-a adus aici ca să hotărăști, a spus ea. Trebuie să alegi.

— Îmi trebuie un răgaz, a răspuns Paris. E vreun izvor prin preajmă? Aș bea niște apă.

— Poți să bei după ce te hotărăști, a spus Hera cu un glas atât de blajin, că amenințarea mai că i s-a pierdut cu totul.

Când a făcut un pas spre el, și-a înăbușit din toate puterile pornirea de a se da înapoi.

— Hai să-ți ușurez un pic alegerea.

Dacă ar fi fost în stare să vadă altceva decât chipul ei luminos la o palmă de al lui, poate le-ar fi observat pe Atena și Afrodita dându-și ochii peste cap, ca două surori agasate ce erau.

— Mărul i se cuvine zeiței celei mai frumoase, așa cum vezi.

Paris mai că uitase că ține mărul în mână, deși acum părea să pulseze greu, răspândind căldură.

— Însă frumusețea zeițelor nu seamănă cu frumusețea muritoarelor. Nu ține doar de înfățișare, ci și de îndemânare. După cum vezi, sunt foarte frumoasă.

Paris a încuviințat fără vlagă. O clipă i-a stat pe limbă să se mire cu glas tare că Zeus s-a arătat vreodată necredincios Herei, cea nemaipomenit de strălucitoare, nu doar o dată, ci de atâtea și atâtea ori. Însă ochii ei scânteietori îi dădeau de înțeles că poate n-o să-i primească declarația ca pe un compliment, deși așa se voia.

— Eu nu sunt doar frumoasă, a urmat ea. Mai sunt și foarte puternică. Sunt soția și sora lui Zeus, stau la dreapta lui, sus, pe Muntele Olimp. Clădesc regate cu binecuvântarea mea și le nărui cu înfierarea mea. Pe mine trebuie să mă alegi.

Paris a simțit cum i se ridică părul pe ceafă, de parcă i-ar fi simțit suflarea închipuită pe pielea gâtului.

— De mă alegi pe mine, îți voi da în stăpânire orice regat poftești. Oricare. Înțelegi? Troia poate să fie a ta dacă o vrei, sau Sparta, Micene sau Creta. Oriunde vrei. Cetatea ți se va închina și te va numi rege.

Când s-a dat înapoi, Paris a înghițit în sec.

— Chiar ne apucăm acum să...? s-a uitat Atena urât la Hera. Bine.

A pășit în golul lăsat de Hera. Paris simțea cum i se adună broboane de

sudoare pe tâmple și șale.

— Nici nu mai trebuie să-ți zic că mie ar trebui să-mi dai mărul, a spus ea.

Ochii ei verzi-cenușii nu semănau deloc cu ai Herei, și-a spus Paris. Ochii Herei erau de un căprui atât de închis, că te pierdeai în ei ca într-o peșteră. Însă Atena îl privea deschis și ager, încât dintr-odată s-a simțit egalul ei, știind prea bine cât de trufaș era gândul acela.

— Hera ți-a oferit o cetate, i-a spus ea.

Paris n-a răspuns, însă părea ca ea să-l fi auzit.

— Un regat? Își dorește tare mult mărul din mâna ta. Probabil te întrebi ce-aș putea să-ți ofer pe măsură, nu-i așa?

Nici acum nu i-a răspuns, însă ea a urmat îndată:

— Te gândești că un regat poate să se preschimbe într-o povară, nu un dar, dacă dușmanul hotărăște să-l cucerească.

De fapt, Paris se gândise la sânii ei goi care mai că nu-l atingeau, cum stătea atât de aproape de el — însă n-a îndrăznit s-o corecteze.

— Și chiar ai dreptate, a spus ea. Un regat nu valorează neapărat mare lucru. Iar regele trebuie să fie în stare să iasă victorios în luptele cu dușmanul. Asta pot să-ți ofer eu, Paris. Pot să-ți ofer înțelepciune, strategie, tactică. Pot să-ți ofer în dar puterea de a-ți apăra avuția de oricine încearcă să ți-o răpească. Există ceva mai însemnat de atât? Dă-mi mie mărul și-ți voi fi pavăză, sfetnic și războinic.

— E bufnița ta? a întrebat-o el când a văzut pasărea roșiatică zburând peste poiană și așezându-se pe un ciot putrezit de copac de la dreapta lui.

— Bufnița mea nu ți-o dau! a spus ea, apoi a chibzuit o clipă. Îți dau altă bufniță dacă vrei.

— Mulțumesc, i-a răspuns el. Chiar îmi face cu ochiul.

Atena a încuviințat din cap și s-a dus în spate, lângă Hera. Bufnița a zburat spre ea și i s-a lăsat pe brațul întins. Când Atena a mângâiat-o pe penele de la ceafă, i-a ciugulit cu blândețe mâna.

Cu toate că era cu ochii pe ea, căci nu se putea înfrâna, Paris nici n-a văzut-o pe Afrodita mișcându-se de la locul ei. Dintr-odată s-a trezit cu ea în spate, în față, împresurându-l parcă din toate părțile. Când l-a mângâiat pe braț doar în treacăt, a simțit că i se moaie picioarele. De când era nu-și dorise nimic mai mult decât să i se prosterneze la picioare. Pletele ei — asemenea soarelui pe nisip — îl înveliseră parcă cu totul și pe buze simțea gust de sare.

— Știi că mărul mi se cuvine mie, a spus ea. De mi-l dai mie, ți-o voi da și eu pe cea mai frumoasă femeie din lume.

— Pe tine? a întrebat el răgușit.

— Nu pe mine, i-a răspuns ea. Te-aș distruge, Paris. Ești muritor.

Paris s-a întrebat dacă ar fi o moarte atât de îngrozitoare până la urmă.

— Ți-o voi da pe femeia care-mi seamănă cel mai mult pe lume. O cheamă Elena din Sparta.

Dintr-odată i-a apărut în minte o femeie de o frumusețe năucitoare — păr galben-aprins, piele albă, gât ca de lebădă —, dispărând la fel de iute apoi. Afrodita s-a îndepărtat scânteind, ca spuma pe undele mării.

Paris s-a uitat în jos la mărul de aur masiv pe care-l ținea între degetul mare și arătător. Apoi s-a uitat iar la cele trei zeițe care îi stăteau în față și a știut că i se cuvenea cu adevărat doar uneia dintre ele.

*

Când au pornit-o înapoi spre Muntele Olimp, Atena și-a jurat să nu mai vorbească în veci cu niciuna dintre ele. Mai ales cu Afrodita, care plesnea de mândrie ținând cu drag mărul în mâinile ei haine.

— Nu i-ai spus că Elena e deja măritată, a șoptit Hera.

Prefera să se răzbune când găsea momentul potrivit, așa că n-avea cine știe ce rost să nu mai vorbească deloc cu zgripțuroaica.

— Nu mi s-a părut important, i-a răspuns Afrodita. Oricum, cât de mult mai contează? Paris e deja însurat.

18
Penelopa

Preaiubitul meu soț,

M-au prevenit pe vremuri că aduci cu tine necazuri. Mama zicea odată că-ți sunt cusute în numele pe care-l porți și nu-i chip să scapi de ele. I-am spus să tacă, ești mult prea isteț ca să te lași prins în buclucuri. Le-ai păcăli cu agerimea ta, așa am spus. Și dacă nu ți-ar merge, ai fugi până nu te-ar mai ajunge din urmă. Poate ar fi trebuit să-mi dau seama că tocmai pe mare vei avea parte de necazuri, căci acolo agerimea și iuțimea nu-ți oferă cine știe ce avantaje.

A trecut un an de când a căzut Troia, și tot nu ai sosit acasă. Un an. Să se fi depărtat Troia și mai tare de acum zece ani, când ai plecat într-acolo pe mare? Pe unde umbli, Odiseu? Îmi ajung la ureche tot felul de povești descurajatoare. De ți-aș spune ce cântă barzii despre tine, ai râde. Cel puțin așa nădăjduiesc.

Se zice că ai fi pornit pe mări de la Troia și, după vreo două incursiuni piraterești, te-ai trezit naufragiat pe o insulă unde trăiau niște oieri uriași cu un singur ochi. Ciclopi, așa le ziceau bărbaților cu un ochi și multe mioare. Ai auzit ceva mai caraghios de când ești? Se zice că ai rămas prizonier în peștera unui ciclop crud, care avea de gând să te omoare și să te mănânce. Cel puțin cred că mai întâi voia să te omoare.

Barzii cântă că oamenii tăi — ținuți și ei prizonieri alături de tine — și-au pierdut iute orice speranță. Însă tu, ca întotdeauna, ai urzit un plan. Oare cântă altă poveste în casele altora? Aici, în palatul din Itaca, ești mereu cel mai iute, cel mai isteț, cel mai iscusit. Se zice că i-ai dat ciclopului un burduf plin cu vin și l-ai îndemnat să bea. Dacă tot e ultima cină, ai zis, lasă-mă să te cinstesc ca pe un oaspete, oricum ar fi. I-ai dăruit un burduf de vin neîndoit cu apă unui uriaș care nu bea decât lapte de oaie. Firește că s-a îmbătat pe loc criță. „Cum te cheamă, călătorule“, te-a întrebat el cu limba împleticită. „Aș vrea să știu pe cine-o să mănânc.“ „Mi se spune Nimeni“, i-ai răspuns tu, nevrând să-i îngădui fala de a te fi ucis. Beat și nătâng, poate, cum era, i s-a părut un nume ca oricare altul.

Însă oricui i-ar fi trecut prin cap să-i dea să bea tărie. Planul tău s-a arătat mai târziu în toată ingeniozitatea lui crudă. Ce le mai place barzilor să cânte despre ce-a urmat, Odiseu — tot cântă povestea asta iar și iar. Căci, odată ce vinul a pătruns în vinele ciclopului, curgând prin ele ca sângele, oamenii tăi au vrut să-l omoare în somn. Nu se gândiseră ca tine că așa vor rămâne mai departe prizonieri în peșteră cu un uriaș mort. Ciclopul trebuia să rămână teafăr și treaz, ca să dea deoparte stânca — pe care o proptea în chip de ușă — de la gura peșterii. Tu n-ai fi izbutit, nici singur, nici cu tovarășii tăi. Cum nu te-au crezut, le-ai arătat. Trei războinici s-au opintit din toate puterile în stâncă, și nu s-a clintit nici cât un deget. Nu putea să scape niciunul. De-abia atunci și-au dat seama cât de încurcată era treaba.

Am zis teafăr? Fără îndoială că nu doreai să rămână ciclopul teafăr și nevătămat. Însă doreai să-l știi vătămat într-un anume fel.

L-ai văzut că se sprijină în ditamai bârna când își mână oile pe meleagurile stâncoase. Când se întorcea seara la peștera lui, trăgea stânca în dreptul gurii, ca să țină oile înăuntru, ferite de lupi și alți prădători cât dormea el. Însă până și un uriaș se descurcă greu doar cu o singură mână. Așa că mâna oile înăuntru și-și lăsa bârna lângă gura peșterii, ca să poată să mute bolovanul cu mâinile libere.

Ai luat bârna și ai vârât-o în tăciunii arzând, răsucind-o încet. Oștenii gemeau și-și plângeau soarta crudă — zece ani scăpaseră teferi din război și iată că aveau să moară în drum spre casă, înfulecați de un uriaș. Dar tu nu i-ai luat în seamă, ci ai tot răsucit bârna cât tine de lungă, să se înnegrească bine la vârf. Nici măcar atunci nu s-au prins oștenii tăi ce coceai, a trebuit să le zici de două ori să se dea mai încolo și să se ascundă în turma mițoasă a uriașului. Eu am știut dinainte să aud prima oară cântul bardului ce-aveai de gând. Erai nemilos, de aceea te-am iubit din prima, Odiseu. Și te mai iubesc și acum.

I-ai vârât în găvanul ochiului bârna ascuțită, răsucind-o când a plesnit cu un sfârâit. Barzii cântă că țipătul său ar fi trezit din morți și războinicii căzuți la război. Te-ai dus să te adăpostești și tu lângă oștenii tăi, printre mioare, ținându-te bine de gâturile lor moi, ca nu cumva să fugă. Ciclopul și-a scos bârna din găvanul ud și înnegrit și a urlat și mai tare. A stârnit atâta tărăboi, că au venit într-un suflet ceilalți uriași la el. Erau singuratici de felul lor, din câte am auzit, locuind fiecare la el în peșteră, cu turma lui. Însă cum niciunul nu mai auzise atâta larmă, nu aveau cum s-o ignore. Ce-i cu tine, i-au strigat de afară, de lângă bolovanul care astupa gura peșterii. Ar fi fost prea de tot să-l dea la o parte și să intre peste el în casă. Au rămas tăcuți, cu urechea ciulită. Sunt rănit, a urlat ciclopul.

Noi doi, Odiseu, am fi întrebat la fel. Ce rană ai? Sau eu l-aș fi întrebat: cum pot să te ajut? Însă ciclopii au alte obiceiuri și l-au întrebat ce li se părea lor mai însemnat: cine te rănește? Ciclopul rănit știa răspunsul și l-a răcnit cât îl ținea gâtlejul lui distrus. Nimeni mă rănește, a țipat el. Nimeni mi-a scos ochiul.

Ceilalți uriași s-au uitat unul la altul ridicând din umeri. Neamul lor nu prea e curios din fire. După glas, ciclopul părea să sufere, însă toți îl auziseră la fel. Nimeni nu-l rănea.

Supărați că le tulburase odihna, au luat-o înapoi spre peșterile lor și nu s-au mai sinchisit de zurbagiu. Însă, cu toate că deja îți ieșise totul de minune și numele tău scornit se arătase a fi o stratagemă neînchipuit de grozavă, ție mintea-ți mergea mai departe.

Ajunși aici, barzii se opresc să-și împrospăteze forțele. Le place să țină lumea cu sufletul la gură, desigur, lăsându-te prizonier în peșteră. Știu că așa o să câștige un pocal de vin în plus. De-abia apoi urmează cu povestea: ai știut când s-a făcut dimineață pentru că acoperișul peșterii ciclopului avea o gaură prea mică să se strecoare un om prin ea și prea sus să ajungă careva la ea. Însă pe acolo pătrundea soarele și ieșea fumul, și astfel ai știut când se crăpa de ziuă. Și oile au știut, punându-se pe behăit în lumina slabă, cenușie. Ciclopul știa că trebuie să dea

drumul oilor la păscut, însă nu voia să te lase cumva să-i scapi. Astfel că a tras bolovanul, eliberând doar pe jumătate gura peșterii, și s-a așezat lângă el.

Un oștean a scos un geamăt care s-a pierdut în behăitul oilor. Tot mai credea că o să te dovedească tocmai pe tine uriașul, Odiseu. Însă tu știai ce-i de făcut. Ai legat trei oi laolaltă și le-ai arătat oștenilor cum să se atârne și să se țină zdravăn de burțile lor mițoase. Cu un picior ai mânat oile în goană spre ușă. Cât te-ai apucat tu să prinzi al doilea oștean de încă trei oi, ciclopul a pipăit cu mâna uriașă spinările și capetele moi — nici urmă de om — și s-a dat în spate, lăsându-le să iasă. Când ți-a venit și ție rândul — la urmă, ca de obicei —, nu mai rămăsese decât un berbec uriaș. Din fericire, nu ești deloc înalt. Te-ai prins bine de burta lui, furișându-te pe lângă ciclop până te-ai văzut liber.

Ai scăpat teafăr și nevătămat, ceea ce nu se poate zice despre monstrul care te-a ținut închis. Însă, vai ție, Odiseu, se țineau belelele de tine ca lâna de oile alea. De pe corabia care se îndepărta în larg, n-ai putut să nu mai strigi o dată spre insulă, ca să-i dai de știre uriașului desfigurat că tu, Odiseu, l-ai învins. Nu te-ai putut stăpâni să te fălești cu victoria ta. Și de-ai fi știut că făptura orbită era fiul lui Poseidon și urma să-ți atragă blestemul tatălui său, tot nu știu dacă ai fi făcut altfel. Niciodată n-ai fost în stare să nu te umfli în pene cu isprăvile tale.

Barzii cântă că Poseidon chiar te-a blestemat, Odiseu, jurând că o să-ți ia zece ani să ajungi înapoi în Itaca. A mai jurat că oștenii tăi își vor primi și ei pedeapsa și că te vei întoarce acasă fără ei. Fără niciun matelot. Oare o să te părăsească, Odiseu, sau vor muri toți în drum spre casă? Nouă, celor care vă așteptăm în Itaca, amândouă posibilitățile ni se par la fel de sumbre. Nicicând n-am să-mi doresc să fii alt om decât ești, bărbate. Însă ce bine ar fi fost dacă aș fi putut să-ți astup gura cu mâna, ca să nu-i mai spui ciclopului cum te cheamă.

A ta soție iubitoare,
Penelopa

Troienele

— Ce-ai pățit?

Andromaca voia să știe ce anume o stârnise pe Cassandra de urla așa. Mama și sora ei nu se mai așteptau de mult să primească vreo explicație pentru toanele fantastice care o cuprindeau dintr-odată pe Cassandra. O vedeai șezând liniștită, părând o fată ca toate fetele. Iar apoi, cât ai clipi din ochi, începea din senin să tremure ca varga și să bălmăjească lucruri fără nicio noimă.

— El e, el e, el e, a țipat Cassandra.

Simțind că mama ei era gata s-o plesnească peste ceafă, a încercat să-și potolească glasul, însă buna-cuviință și groaza i se băteau cap în cap.

— Fratele meu, a spus ea. Fratele meu, frățiorul meu, mezinul, cel scăpat, a murit, a murit, a murit, a murit.

Auzind-o, Hecabe s-a încordat toată.

— Taci, că de nu, îți tai cu mâna mea limba. Nimeni nu trebuie să știe de fratele tău și de fuga lui. Nimeni. Mă auzi? O să trăiască doar dacă-ți ții tu gura.

Cassandra a scuturat din cap, zvâcnind slab, de parcă avea un tic nervos.

— Prea târziu, prea târziu, e prea târziu să-l mai salvăm, a spus ea. E prea târziu să-l mai salvăm pe Polidor din mâinile aheilor. Deja știu cine e, și că e, și unde e, pentru că deja e aici și deja e în mâinile lor.

Polixena și-a pus mâna moale pe brațul mamei sale, strângându-l.

— O să obosească ea, mamă. Știi că așa o să facă. O să tacă până s-o audă ei.

Și i-a arătat din bărbie pe oștenii greci care-și cărau povara grea de-a lungul țărmului.

— Nu contează, nu contează, se stingea tot mai mult glasul Casandrei, până a ajuns să șoptească.

— Polidor nu-i aici, i-a spus Hecabe printre dinți Polixenei.

Mezinul ținuse cel mai mult la Polixena dintre toți frații și surorile lui, și totuși nici ei nu-i spuseseră că a fugit din Troia, decât după plecarea lui.

— E teafăr. L-am trimis departe cu luni în urmă, ca să-l știm teafăr.

— Știu, mamă. Nu-ți bate capul cu vorbele Cassandrei. Știi că sunt aiureli. Ca întotdeauna.

Andromaca n-a spus nimic, doar a bătut-o ușor pe Cassandra între umeri cu mâna. Cassandra se potolea la fel de greu după izbucnirile ei ca un catâr speriat.

— Șșș, a liniștit-o ea. Șșș.

Cassandra a început iar să-și înșire vorbele pe mutește. Și când au ajuns grecii în tabăra încropită a femeilor, de-abia dacă mai mișca din buze. Lacrimile îi curgeau șuvoi pe față, amestecându-se cu mucii care i se prelingeau din nas.

Oștenii greci au vorbit ceva între ei, lăsând lectica pe nisip. Părea un maldăr de cârpe, însă cei doi s-au îndreptat de spate vădit ușurați. Bărbatul din față se freca peste șale cu degetele îndoite cât a vorbit celălalt cu Hecabe.

— Ești soția lui Priam?

— Văduva lui Priam.

— Cum preferi, doamnă, a rânjit soldatul.

Nimic nu-i amuza mai tare pe oștenii învingători decât să vadă ce aere își dă o sclavă, închipuindu-și că rangul dinainte mai avea vreo însemnătate în viața care o aștepta. Mai ales când sclava cu pricina era o babornița înfumurată ca aia.

— Știi pe cine avem aici? a spus el.

A tras un picior în bocceaua de la picioarele sale, însă nu s-a urnit deloc. Cârpele erau prea ude ca să se desfacă. S-a aplecat iar înjurând, a apucat de o pânză și a dat-o deoparte.

Nimeni nu i-ar fi recunoscut chipul. Era umflat și înnegrit de la apă și bolovani. Obrazul stâng îi era pe jumătate sfâșiat și pe gât avea pielea tumefiată și înroșită. Însă, văzându-i tunica brodată, Hecabe n-a putut să nu scoată un țipăt înfundat, gâjâit. Își amintea când o îmbrăcase prima oară și se zărise oglindit în marginea unui pocal lustruit, râzând să-și vadă propria față scâlciată de arcuirea metalului. Își amintea cum brodase sclava ei mărunt pânza roșie de la guler. Și cu toate că tunica se decolorase de la apa sărată — prinzând o nuanță ca de carne care-i întorcea stomacul pe dos —, tot a recunoscut-o.

Polixena a dat fuga la fratele ei și s-a azvârlit peste el.

— Nu, a țipat ea. Nu, nu, nu.

— Îl cunoașteți deci, a spus osteanul aheu zâmbind a batjocură, însă compatriotul său a pleoscăit dojenitor din limbă.

— Lasă leșul aici, a spus cel mai în vârstă din ei. Lasă-le să-l jelească.

— Odiseu a zis să aducem în tabără tot ce găsim, i-a răspuns primul, pierindu-i din veselie.

— O să-i zicem ce-am găsit. Las-o să-și jelească băiatul, omule. Și mama ta ai vrea să facă la fel.

Tânărul a încuviințat morocănos și au luat-o înapoi spre tabăra grecească.

— Fratele meu, a spus Polixena. Fratele meu frumos.

Și-a înfipt unghiile în carnea feței, lăsând patru dâre roșii pe amândoi obrajii. Andromaca s-a dus să stea cu Hecabe, unde stătuse Polixena înainte, s-o țină strâns în brațe pe bătrâna care plângea, cutremurându-se din tot trupul ei șubred, pradă suspinelor.

Și așa au uitat cu toatele că deja le spusese Cassandra ce avea să vină, reușind cumva să se convingă că susținuse cu totul altceva. Ceva ce se dovedise iarăși greșit, ca întotdeauna.

Oinone

Oinone nu-și mai găsea locul. De ceva timp chiar. Știa unde-i fusese obârșia — în munți, alergând la vale cu izvoarele, odihnindu-se sub copacii umbroși, cântând la nai la întrecere cu păsările. Când fusese o nimfă a munților oarecare, știuse să trăiască. Apoi l-a întâlnit pe Paris și totul s-a schimbat.

La început s-a schimbat în bine. Însă atunci, la început, nu avea habar că Paris e Paris. Exilat din Troia încă din pruncie, căci o profeție vestea că el îi va pricinui căderea, nici n-ar fi trebuit să supraviețuiască mai mult de o zi. Niciunul dintre părinți nu îndrăznea să-l păstreze, însă nici nu se îndura să-l omoare. Priam și Hecabe au dat pruncul unui păstor, să-l ia cu el pe un povârniș de munte. Însă păstorul n-a putut să facă așa cum i s-a cerut. Una era să lași un prunc undeva în pustie și alta era să-și înalțe toiagul deasupra capului și să-l repeadă în capul pruncului, făcându-l zob. Așadar, n-a mai omorât pruncul, ci l-a păstrat în taină și l-a învățat căprăritul. Ce rău putea să facă un copil unui oraș întreg? Nimeni n-avea să afle vreodată adevărul.

Astfel că, prima oară când l-a văzut Oinone pe Paris la poalele muntelui — un tinerel delicat, cu mușchi fini, înconjurat de capre, l-a luat drept fiu de păstor. Însă era atât de arătos, atât de drăgălaș chiar, încât l-a urmărit zile în șir nevăzută. Oinone putea să se ascundă printre puiendri dacă Paris se uita vreodată spre ea. Și de ce s-ar fi uitat? Pășea pe pământ mai liniștit decât caprele sale sprințare. Și el cânta la nai, ducându-l la buzele-i pline când stătea și se uita cum pasc animalele. Când i s-a arătat în sfârșit, deja era pe jumătate îndrăgostită.

În ziua nunții, el i-a zis că păstorul, Agelaos, îl înfiase și că se născuse în palatul din Troia. Însă, cum avea darul îndoit al profeției și al vindecării, ea știuse că e fiul lui Priam și al lui Hecabe de când vorbiseră prima oară. Simțea un zumzet ciudat în țeastă când se gândea la viitorul lor împreună, dar nu l-a luat în seamă. Cum să fi făcut altfel când deja rămăsese grea cu fiul lor?

Au trăit cât se poate de fericiți până au sosit zeițele să-i ceară lui Paris să le fie judecător. Oinone nu a revenit niciodată asupra părerii sale, deși știa că alții nu i-ar fi dat așa ușor dreptate. Paris nu a părăsit-o, ci i-a fost răpit. Cel puțin atunci, prima dată. În nevinovăția lui, îi povestise ce i s-a întâmplat în ziua aceea: cum își păștea el turma pe coline, s-a trezit dintr-odată împresurat de cețuri. Apoi și-a dat seama că e în mijlocul unei poieni de pe culme, cu trei zeițe stându-i în față, fiecare trăgând de el să-i dea drept premiu un zorzon pe care se ciondăneau între ele. Oinone a ghicit cine erau fără să-i mai zică el.

Nu prea înțelegea ce avusese el în minte când ajunsese la o hotărâre și nici nu era sigură cum au căzut până la urmă la pace. Însă un lucru știa: se întorsese acasă târziu, mult după căderea întunericului, pentru că trebuise să coboare muntele ca să-și ia înapoi caprele. În seara aceea a fost neobișnuit de distrat și de arțăgos. A doua zi dimineață și-a luat rămas-bun de la ea, zicându-i că trebuie să meargă la

Troia, să le spună părinților săi cine e. Nu-i spusese niciodată că-i cunoaște și nu lăsase niciodată să se înțeleagă că și-ar fi dorit să trăiască între zidurile cetății. Oinone știa că n-are niciun rost să încerce să-l oprească și, oricum, a crezut că se va întoarce peste o zi, două, cu răspunsurile pe care le dorea.

De-abia după plecarea lui i s-au limpezit gândurile. Paris n-avea să se mai întoarcă nici mâine, nici poimâine, și-a dat ea seama. Mergea la Troia să-și revendice rangul de prinț. Iar apoi — și-a frecat tâmplele nesigură pe propriile gânduri — avea să plece pe mare spre Grecia. Grecia! Ce-o fi căutând acolo oare? Ce-l mâna oare pe acest bărbat ferice să-și lase nevasta și fiul și să plece departe, pe mări? N-avea nicio călătorie eroică de împlinit, nu-i încredințase niciun zeu vreo misiune, din câte știa ea. Cu toate talentele ei profetice, nu înțelegea ce are Paris de gând. Când privea în viitor, îl vedea de obicei atât de amănunțit, însă când venea vorba de Paris, i se lăsa parcă o ceață în fața ochilor. Chiar și-a întrebat tatăl, pe Cebren, zeul-râu, ce s-a întâmplat oare, dar nici el nu știa mai multe.

Așadar, când s-a întors Paris în Troia, ea încă se aștepta să-l vadă întors în munți. Să se întoarcă la ea. O altă nimfă, toată numai zâmbete răutăcioase, i-a spus până la urmă adevărul. Paris, soțul ei, trăia la oraș cu noua lui soție grecoaică. Oinone s-a uitat la băiețelul ei, băiețelul lor, cum merge împleticit pe pământul scăldat în soare și s-a întrebat cum de poate un bărbat să se arate atât de nepăsător față de propriul său fiu. Și cum se putea ca bărbatul acela pe care-l cunoscuse atât de îndeaproape să se dovedească a fi atât de prefăcut? Tot ce crezuse că știe se pierduse în încurcătura aceea măruntă.

Oinone știa că femeia aduce cu ea războiul. Chiar de pe piscurile Muntelui Ida simțea ciocnirea spadelor și duhoarea sângelui ce avea să curgă. Așadar, când au sosit corăbiile cele înalte în golf, nu s-a mirat deloc. Și-a ținut băiatul ascuns bine în adăpostul lor din munți — pe vremuri li se păruse doar romantic, însă acum se arătase de folos, cu toți oștenii greci care cutreierau pe la poalele munților, în căutare de vite și capre pentru ospețele lor. Nu i-au descoperit niciodată ascunzătoarea, descurajați de undele repezi ale râului Cebren din preajmă. Oinone fusese părăsită de soț, însă părintele său o veghea mai departe.

*

După zece ani lungi, Oinone aproape că-l uitase pe Paris, cu zâmbetul lui blând și ochii umbriți de pleoapele leneșe. Părea mai degrabă făptură de vis decât bărbat în carne și oase, și doar fiul ei — care se făcuse acum un tinerel cu ochi verzi-căprui și pielea ca nuca — mai stătea dovadă că Paris existase aievea.

Războiul se întinsese în toată Troada, când într-o parte, când în alta. Uneori se uita cu băiatul ei, așezați pe tăpșane, cum curgeau carele șuvoi din tabăra grecească spre apărătorii troieni. Erau prea sus ca să vadă chipurile războinicilor, așa că nu avea de unde să știe sigur dacă Paris mai e în viață sau nu.

Deși desigur că era, căci altfel grecoaica, Elena (lui Oinone îi luase ani buni să-i spună pe nume, fie și când doar se gândea la ea), s-ar fi întors la soțul ei și războiul s-ar fi sfârșit. Doar încăpățânarea lui Paris putea lungi într-atâta înfruntarea aceea.

Însă până la urmă și o nimfă a munților vedea că războiul e pierdut și câștigat. Războinicii troieni se împuținaseră atâta la număr. La fel și grecii, însă ei avuseseră mult mai mulți oșteni la începutul războiului. Când a căzut Hector, Oinone a simțit că i se rupe inima, de parcă i-ar fi fost soț sau fiu. Nu-l cunoscuse niciodată pe fratele lui Paris, nici nu-l văzuse la față, însă, când i-a urmărit înfruntarea de moarte cu marele luptător aheu, a știut că este el. Toată lumea vorbea de Hector, pavăza Troiei. Grecii îl respectau, troienii se bizuiau pe el. Era în toate privințele opusul fratelui său mai mic. Bărbatul care-și primejduise cetatea de dragul propriului pat nu-și putea atrage decât disprețul. Măcar aici și aliații, și vrăjmașii cădeau la învoială.

A privit cum un fanfaron se preumbla țanțoș pe câmpul de luptă — să fi fost Ahile? Parcă-l văzuse murind de mâna lui Hector cu câteva zile mai înainte, însă acum și-a dat seama că pesemne urmărise pe altcineva îmbrăcat în platoșa lui Ahile. Războinicul acesta de acum era atât de iute, de abil și de crud, că sigur era chiar Ahile. L-a văzut cum îl înjunghie pe Hector, cum leagă apoi leșul de carul său de luptă și se preumblă triumfător cu el în jurul zidurilor cetății și a știut că n-o să mai fie nicicând martoră la vreo faptă mai nemiloasă. A încercat să-și ascundă lacrimile de fiul ei — pentru care întregul război de pe câmpia îndepărtată de sub ei era un soi de joc —, căci n-ar fi putut să-i explice cum de jelea un om pe care nici nu-l cunoștea, însă cumva știa că nu meritase să moară.

*

Darul profeției iarăși n-a ajutat-o când a venit vorba de soțul ei, căci nici nu aflase că Paris e rănit când acesta a venit clătinându-se prin crângul din fața colibei sale și s-a prăbușit la pământ cu un țipăt.

— Oinone, a strigat-o el. Te implor.

Când și-a auzit numele, Oinone a crezut mai întâi că i se năzare. Nimeni nu-i mai spusese pe nume de zece ani. Fiul ei îi zicea „mamă“ când nu bătea munții cu preaiubita lui cireadă. Cebren, zeul-râu, îi spunea „fiica mea“. Celelalte nimfe îi ziceau înainte pe nume, însă renunțase la tovărășia lor cu ani în urmă, neîndurând rușinea de a fi fost repudiată de soțul ei muritor. Astfel, a crezut că-și strecurase chiar ea numele în pliscul vreunei păsări cântătoare, cum mai făcuse adesea după plecarea lui Paris. Însă iarăși s-a auzit.

— Oinone, te rog. Te rog, ajută-mă.

De astă dată nu mai încăpea îndoială. A știut că își aude aievea numele și al cui glas e. Când s-a dus într-un suflet încotro se auzea glasul, a zărit o priveliște la care visase de o mie de ori, mai întâi cu teamă, iar apoi cu mânie. Când erau la începutul dragostei lor, nu îndurase să-l știe pe Paris departe de ea prea mult timp. Își făcea griji să nu-l înjunghie vreun mistreț cu colții sau să nu-l târască o haită de lupi în vizuină. Îl tot vedea zăcând rănit de moarte în fața ei, știind că nu l-ar fi putut păzi de hrăpărețul Hades decât sleindu-și toate puterile de tămăduitoare. În ceasurile negre ale nopții, își spunea că e prețul pe care-l plătește pentru că iubește un muritor: primejdia necurmată a morții. Odată plecat, când și-a dat seama — prea târziu ca să-și păstreze demnitatea — că nu se va mai întoarce niciodată, Oinone își închipuia întreaga scenă altfel. Paris avea să se

târască pe covorul de ace maronii de pin al casei sale, implorând-o să-l ajute. Ea îi răspundea în mai multe feluri: uneori îi îngăduia mărinimoasă să-i implore iertarea și-i salva viața, alteori îl privea neîndurătoare cum își dă ultima suflare, înțepenită în gâtlejul lui mârșav.

Acum își vedea visul cu ochii. Părul dat cu ulei îi stătea lui Paris lipit de frunte, răvășit de sudoare. Durerea îi săpase riduri pe chipul frumos și pielea — odată brună și frumoasă ca a fiului ei — îi era acum palidă și cenușie. Căzuse pe burtă, nimerind cu capul pe brațe. Piciorul stâng îi atârna ciudat și a văzut că din cârpa cu care își legase rana îi picura un sânge negru. Respira chinuit și cu greu își strângea forțele ca să vorbească.

— Oinone, mor. Fără tine, mor.

S-a uitat la bărbatul care-i zăcea la picioare întrebându-se cum de-l iubise vreodată. Era atât de plăpând. Atât de... om. Muritorii aveau ceva dizgrațios despre care zeii nu discutau niciodată, pentru că toți știau despre ce e vorba. Miroseau cumva ciudat — slab la tinerețe, duhnind tot mai acru pe măsură ce îmbătrâneau —, însă era un miros nelipsit. Era izul morții. Până și cei sănătoși, fără niciun beteșug, până și copiii purtau pecetea aceasta nevăzută și de neșters. Iar acum Paris duhnea de-a dreptul.

— Te rog, a spus el.

— Cum ai ajuns aici? l-a întrebat ea.

— Am mers până când n-am mai putut decât să mă târăsc, a spus el. Iar apoi m-am târât.

— Tata te-a lăsat să treci.

— Da. A zis că s-ar putea să nu vrei să mă vezi.

Oinone a încuviințat din cap.

— Însă m-am rugat de el până și-a potolit apele, ca să ajung la tine.

— În zadar ai venit, i-a spus ea.

Nu știuse că o să-i răspundă astfel până s-a auzit vorbind. Chipul lui s-a crispat de durere.

— Ai putea să mă vindeci, a spus el. Dacă ai alege așa.

— Și dacă aleg să nu? l-a întrebat ea. Dacă prefer să nu-ți opresc sângerarea și să nu-ți îngrijesc rănile? Dacă aleg să-mi țin ierburile tămăduitoare pentru fiul meu, pentru caprele lui, pentru cineva care nu m-a trădat? Atunci ce-i?

— Oinone, nu vorbi așa. Nu te mânia atât. Sunt mai bine de zece ani de când te-am lăsat...

Răsuflarea i s-a tăiat și a tușit, țipând apoi cuprins de un nou val de durere.

— Mai bine de zece ani de când m-ai lăsat văduvă, a spus ea. M-ai părăsit și pe mine, și pe fiul nostru, fiul pe care ți l-am adus pe lume. Nu ți-a păsat niciun strop de noi. Acum te întorci târâș din morți și gata, nu mai sunt văduvă? Nu ți-a trecut nici măcar o dată — o dată — prin cap când ai bătut atâta drum pe munte în sus că poate m-am obișnuit cu văduvia mea? Că poate mai întâi am învățat să trăiesc cu ea și mai apoi am ajuns s-o prefer? Te-ai gândit o clipă doar ce mi-aș putea dori sau aș putea simți eu?

— Nu, a spus el — o muritoare l-ar fi auzit cu greu. Mor, Oinone. Doar la

asta m-am gândit.

— Tocmai de aceea n-am să te vindec, i-a spus ea. Nu te-ai gândit decât la tine. Nici măcar acum, când ar trebui să mi te-nchini la picioare...

— Mă-nchin.

Pe buzele crăpate i-a tremurat o clipă un zâmbet pierit. Iată bărbatul pe care-l iubise pe vremuri.

— Însă nu de dragul meu, a spus ea. Ci de dragul tău. Nu pot să te vindec, Paris. Și acum pleacă neîntârziat de pe muntele acesta, ca să nu-l pângărești cu moartea ta.

I-a întors spatele și a plecat. Mult mai târziu, când s-a dus să-și întâmpine băiatul întors de pe pajiști, a văzut că nu mai rămăsese nici urmă de Paris, nici măcar un strop de sânge pe acele de pin. Și cu toate că de data asta știa sigur că stătuse de vorbă cu el, și-a zis că pesemne visase iar totul.

Caliope

Știi ceva, îmi place de ea. De Oinone, adică. Știu că poetul s-a cam săturat de toate femeile astea care apar și dispar apoi din povestea lui, însă până și el începe să se prindă că în felul acesta se poate explica întregul război. Și cum ar fi putut s-o ignore pe Laodamia, ca atâția poeți înaintea lui? O femeie atât de tânără, care a pierdut atât de mult, merită ceva, să i se spună povestea măcar. Nu-i așa?

Un război se poate istorisi în atâtea feluri — întregul conflict poate fi surprins într-un singur eveniment. De pildă, purtarea unui bărbat l-a mâniat pe un altul. Un război întreg — toți cei zece ani ai săi — poate fi distilat în această frază. Însă războiul acesta este și al femeilor în aceeași măsură cum e al bărbaților, astfel că poetul le va privi în durerea lor — durerea femeilor întotdeauna lăsate undeva pe la marginea poveștii, victime, supraviețuitoare, sclave ale bărbaților — și fie va vorbi despre ea, fie nu va vorbi deloc. Și-au așteptat destul rândul.

Și din care motiv? Prea mulți bărbați care și-au istorisit unii altora poveștile lor de bărbați. Oare se recunosc în gloria lui Ahile? Oare simt că prind puteri în trupurile îmbătrânite când îi descriu tinerețea? Burta îngrășată a poetului ghiftuit pe la ospețe aduce cumva cu mușchii tari ai lui Hector? Ce idee absurdă. Și totuși, trebuie să existe un motiv pentru care istorisesc iar și iar poveștile bărbaților.

Dacă iar mi se plânge, iată ce-o să-l întreb: Oinone e oare mai prejos în eroism decât Menelau? Menelau își pierde soția, astfel încât strânge o oștire întreagă ca s-o ia înapoi, cu prețul a nenumărate vieți și a nenumărate văduve, orfani și sclave pe care tot el le-a creat. Oinone își pierde soțul și își crește fiul pe care l-au avut împreună. Care dintre ei s-a purtat mai eroic?

Troienele

Elena i-a văzut cea dintâi pe bărbații care veneau dinspre tabăra grecească. Hecabe își jelise toată noaptea fiul. Polixena, Andromaca și toate celelalte troiene bociseră alături de ea, deși Cassandra nu prea se știa dacă li s-a alăturat sau doar a plâns mai departe singură. Elena s-a dus la femeile care o disprețuiau să le dea vestea.

— Vin grecii.

Hecabe și-a înălțat chipul răvășit, cu dâre groase, vineții rămase după ce-și zgâriase pielea cu unghiile.

— Ce mai vor? a plâns ea. N-or să mă lase să-mi îngrop fiul? Asta urmează? O să mai săvârșească un sacrilegiu după atâtea altele?

— Poate, i-a răspuns Elena.

— Nu căuta ceartă, i-a spus Polixena. Te rog. N-ai făcut destule?

— Nu caut să mă cert cu ea, a spus Elena. Sunt îndeajuns de binevoitoare să-i spun adevărul. Poate au venit să-l ia pe Polidor. Poate au venit să mă ia pe mine. Sau pe tine. Sau pe oricare dintre noi.

— Cum poți să faci atâta pe nevinovata când toate s-au întâmplat din vina ta? a întrebat-o Polixena. Cum?

— Nu e vina ei, a spus mama ei cu glasul istovit după noaptea cea lungă. E vina mea.

— A ta? a zis Polixena, și Andromaca a zărit pe chipul ei și al Elenei aceeași expresie uluită. Cum poate să fie vina ta?

— Ni s-a spus când s-a născut el că va aduce nimicirea Troiei cu sine, a țipat Hecabe. Profeția era limpede: fie îl omoram pe Paris, fie ne omora el pe toți.

S-a lăsat tăcerea.

— De ce nu l-ați...

Polixena n-a putut să sfârșească. Nici când trăgeau în piept fumul cetății năruite nu putea s-o spună. De ce nu-l omorâseră pe fratele pe care nici nu știuse că-l are până când s-a făcut mare și a venit la oraș să-și ceară drepturile dobândite prin naștere?

— De ce n-am ascultat sfatul zeilor? a spus Hecabe. Ești încă femeie nemăritată.

Auzind asta, Cassandra a scos un urlet înăbușit, însă nimeni n-a luat-o în seamă.

— N-ai de unde să știi ce înseamnă să te uiți la pruncul tău nou-născut și să ți se spună că va pricinui nimicirea cetății tale, a urmat Hecabe. Era atât de...

A șovăit, negăsind niciun cuvânt care să nu i se pară dureros de dulceag.

— Mic. Era atât de mic, cu niște ochi atât de mari, era desăvârșit. Și n-am putut — eu n-am putut — să-l sugrumăm cum ni s-a spus s-o facem. Era prea mic. Când o să ai un copil, o să înțelegi.

— Și ce ați făcut cu el? a întrebat-o Elena.

Nu vorbea niciodată de Hermiona, fetița pe care o lăsase în Sparta. Elena nici nu era sigură că fiica ei mai trăiește. N-a adus vorba de ea, știind că Hecabe și Polixena i-ar fi făcut morală că pretinde cu atâta nerușinare că-i e dor de fiica pe care tot ea o părăsise de bunăvoie. Însă se poate să părăsești pe cineva și totuși să-i simți lipsa.

— L-am încredințat lui Agelaos, păstorul soțului meu, a spus Hecabe. I-am spus să lase pruncul undeva în afara zidurilor Troiei. Pe munte undeva.

— L-ați trimis pe Paris la moarte? a întrebat-o Polixena.

— Ca să vă salvez pe toate, i-a răspuns Hecabe. Ca să-i salvez pe toți ceilalți copii ai noștri, chiar și pe cei nenăscuți încă. Destinul acela îngrozitor era doar al lui Paris. Dacă murea el, voi, restul, aveați să trăiți. Cetatea avea să rămână în picioare. Am căzut la învoială cu Priam că merită să plătim prețul. Doar că nu înduram să-l vedem cum moare.

Polixena se uita lung la ea. Dintotdeauna știuse că mama ei se poate arăta nemiloasă, însă ce auzea era cu totul altceva, un amestec ciudat de afecțiune și cruzime. În vreme ce vorbea Hecabe, Polixena cu greu mai deslușea expresia obișnuită pe chipul mamei sale sau îi mai auzea glasul liniștitor, și nervos.

— Numai că păstorul n-a luat în seamă porunca soțului tău, a spus Elena. Nu e vina ta, atunci.

De obicei, Hecabe nu voia să se uite la Elena, lipsindu-se de frumusețea ei. Însă acum s-a uitat țintă în ochii ei desăvârșiți.

— Ba este, a șoptit ea. Știam că păstorul o să ne trădeze. Știam că e slab, știam că va lua băiatul și o să-l crească el. Mereu fusese blajin din fire. Nici măcar un pui de lup rătăcit de mama lui nu era în stare să omoare. Închipuie-ți! Un păstor care nu e-n stare să omoare un lup. Am știut că o să se arate prea slab ca să ucidă un prunc. Însă n-am spus nimic.

— Priam știa și el de slăbiciunea păstorului? a întrebat-o Elena.

Hecabe a încuviințat.

— Atunci iarăși nu e vina ta. Sau nu e doar vina ta, a spus Elena. Priam a hotărât la fel, și Paris era fiul său, iar Troia, regatul său. I-ai fost tovarășă în toate, însă nu ți-era supus. Vina o poartă mai degrabă Priam în povestea aceasta.

— O poartă în mormânt, a spus Hecabe. Între cei vii, eu îmi port vinovăția. Iar acum Paris m-a costat mezinul cel fără de vină. Încă un mort de jelit, care să-mi fie dojană pentru egoismul și nesăbuința mea.

— Polidor nu te-ar dojeni, a spus încet Andromaca, însă s-au întors toate să o asculte. A fost un băiat bun, inimos și nesăbuit uneori, însă niciodată dojenitor sau crud.

Hecabe a simțit că o înțeapă ochii, dar nu mai avea de gând să plângă.

— A fost băiat bun, a încuviințat ea.

— Nu ți-ar purta dușmănie, mamă, a întărit și Polixena. Să cerem aheilor voie să-l înmormântăm.

— Și dacă refuză? a întrebat Hecabe.

Suferința deja i se preschimba încet într-o mânie mocnită.

— Vom arunca acum cu țărână peste el, a spus Andromaca. Va păși pe porțile lui Hades și va sălășlui pe Insula Fericiților. Poate că i se va face o înmormântare după datină, poate că nu. Însă el deja va fi atunci la locul cuvenit.

Femeile și-au făcut datoria în liniște. L-au spălat pe Polidor de sânge, de nisip și de iarba agățată de el și au azvârlit cu țărână peste trupul său, înălțând în șoaptă rugi lui Hades și Persefonei, precum și lui Hermes, care avea să-l însoțească pe Tărâmul Morților și să-i arate calea. Oștenii greci aproape că ajunseseră, însă de-acum nu se mai puteau atinge de Polidor.

Penelopa

Dragul meu soț,

A mai trecut un an și tot nu te apropii de casă. Sau poate că da. Am auzit un bătrân, un bard rătăcitor căutând un blid cu mâncare, povestind că l-ai câștigat pe Eol, zeul vânturilor, de partea ta. Și că, mulțumită lui, ai ajuns să zărești Itaca, peticul nostru îndepărtat de stânci, în zare. Apoi mateloții tăi au făcut nu știu ce nerozie — au ignorat nu știu ce ordin la mintea copiilor — și vânturile s-au întors iar împotriva ta, suflându-te înapoi, tocmai pe insula zeului-vânt. Nici măcar Eol nu-l mai ajută a doua oară pe călătorul ostenit. Știe, ca noi toți, că un asemenea ghinion cu siguranță că se trage de la vreo nemulțumire divină. Și cine e el să se pună cu un alt zeu pentru a lua partea unui muritor oarecare?

Nu mă-ndoiesc că ție ți se pare că Poseidon doar îți pune în joacă bețe-n roate, silindu-te să pornești când încolo, când încoace pe mare. Dar dacă nu-i așa, Odiseu? Dacă asta îți e pedeapsa pentru că l-ai orbit pe fiul său, ciclopul? Pentru zei, viața omului trece cât ar clipi din ochi. Poseidon poate să te țină departe de casă fie un an, fie zece. Lui i-ar fi totuna.

Îmi fac griji pentru tine, desigur. Mă sâcâie povestea cu Eol și vânturile prielnice pe care a încercat să ți le dăruiască. Când mă gândesc că poate ai fost atât de aproape de mine și nici n-am știut. Parcă simt gustul acru al dezamăgirii pe dosul limbii. Însă, dacă mă gândesc la celelalte povești care au ajuns aici, la noi, istoria asta chiar îmi dă speranțe. De-aș da crezare până și unei zecimi din zvonurile despre călătoria ta chinuitoare spre casă, aș fi încredințată că ai murit deja. Poate chiar ai murit. La fel de bine aș putea să-mi scrijelesc răvașele în nisip înainte să năvălească mareea, cred că așa vei afla într-o zi ce-am avut să-ți zic.

Sper că nu ți-ai pierdut toate corăbiile în afară de a ta, așa cum pretindea bătrânul bard în cântul lui. Să știi că nu l-am găzduit în huzur sub acoperișul nostru peste noapte. A avut parte de un codru tare de pâine la cină și de un somn pe podeaua tare de piatră. În a doua seară ne-a cântat frumos urmarea, cum ai tras teafăr la țărm, undeva pe o plajă. Era limpede că versurile cele noi le alcătuise ca să mă îmbuneze pe mine. Nu i-a mers.

Am și uitat cum se chema locul despre care mi-a cântat în a doua seară, unde ți-ai fi găsit adăpost. Curios nume, mi-l amintesc eu mai încolo. În prima seară cică te-au mai atacat niște uriași. Mai întâi ciclopii, a cântat el, iar apoi — după îndrăzneața ta evadare — lestrigonii. De uriașii aceștia nu mai auziserăm, însă poetul ne-a încredințat că sunt un neam de coloși canibali. L-am întrebat ce deosebire e între ei și ciclopi, căci și Polifem (așa-l chema pe cel pe care l-ai orbit, Odiseu, de vreme ce nu te-ai obosit să-l întrebi) ținuse să te mănânce, și pe tine, și pe oștenii tăi. Bardul mi-a trântit o jumătate de vers cu jumătate de gură, despre ochii lor și câți sunt la numărătoare. Nu-i de mirare că nu prea mă încred

în cântarea poeților.

Căci câți uriași canibali e cu putință să întâlnească un grec pe marea întinsă? Până și eu, care-ți cunosc prea bine talentele de buclucaș, socot că un singur soi de uriași cam ajunge în povestea ta. Însă atunci, dacă nu i-ai întâlnit pe lestrigoni, dacă n-ai rămas fără mai toți tovarășii tăi, dacă nu ți-ai pierdut toate corăbiile în afară de a ta, atunci care-i răspunsul la întrebarea cu care mă trezesc pe buze dimineață de dimineață: unde ești?

Barzii cântă cu toții despre vitejia eroilor și despre măreția isprăvilor tale: măcar în privința asta se învoiesc la grămadă când vine vorba de povestea ta. Însă nimeni nu cântă despre cât curaj ne trebuie nouă, celor rămași acasă. Cred că ție ți-e ușor să uiți cât timp a trecut de când ai plecat când te tot izbești de necazuri. Tot timpul ești silit să ieși cumva din strâmtoare, să tragi folos din orice prilej și să te vâri în primejdii. Așa nici nu simți cum zboară timpul, îmi închipui. Însă să stau în casa noastră fără tine și să mă uit cum se face Telemah din prunc copil și, de-acum, un tinerel chipeș, întrebându-mă dacă-și va mai vedea vreodată tatăl? Și pentru asta îți trebuie o fire de erou. Așteptarea e cea mai mare cruzime pe care am îndurat-o vreodată. E ca un doliu fără nicio certitudine. Sunt sigură că, de-ai ști cât am suferit din pricina asta, ai plânge amar. Mereu ai fost un sentimental.

Ah, mi-am amintit cum se cheamă adăpostul tău. Aiaia. Oare unde o fi, o exista cu adevărat? Pesemne bardul n-a mai avut niciun uriaș canibal de asmuțit pe tine, așa că a născocit o poveste și mai stranie despre pățaniile tale la sosirea pe Aiaia. După ce lestrigonii au azvârlit cu bolovani în voi, înecându-ți mare parte din osteni, tu și mateloții tăi ați gonit cât de iute și de departe ați putut pe mare, debarcând pe prima insulă întâlnită în cale. Să fi pierdut tu atâtea corăbii, Odiseu? Atâția oameni? Mă agăț de speranța că bardul ți-a cântat povestea greșit. Altfel, cum le vei spune tuturor taților, mamelor, tuturor soțiilor și surorilor că bărbații lor au scăpat cu viață din războiul lui Agamemnon, dar nu și din călătoria lui Odiseu spre casă? Cum am să le mai privesc în ochi după ce le-am pricinuit atâtea grozăvii?

Așadar, dacă e adevărat că ți-au murit atâția tovarăși, pot la fel de bine să cred ce spunea bardul că s-a petrecut mai departe. Că le-ai ordonat ostenilor să aștepte la corabie cât te-ai dus tu să cercetezi insula. Doar nu era să-ți pui ultimii tovarăși în primejdie după tot ce înduraserăți. Nu ți-ai fi pus decât propria viață în joc. Așa om ești tu. Și ai pornit-o cu lancea în mână (mereu te-ai mândrit cu ochii tăi ageri și priceperea de țintaș) în căutare de de-ale gurii. Ai cercetat meleagurile verzi și bogate, zicându-ți că nu mai văzuseși pământ atât de roditor în apropierea oceanului. Parcă insula era fermecată. Și chiar când ai rostit ultimul cuvânt, te-a trecut un fior, de-ai sperat că e doar suflarea brizei reci dinspre mare. Cum te cățăraseși pe dunele abrupte dinspre țărm, curând ai văzut că ați ancorat în regiunea mai ridicată a insulei, acoperită de pini înalți. În fața ta ținutul se vălurea blând la vale. De două ori te-ai uitat, ca să fii sigur, însă puteai să juri: ceva mai încolo, în față, dintre copaci, se înălța fum. În piept inima a început să-ți bată mai tare când te-ai gândit la celelalte două insule primejdioase unde speraseși de curând să-ți afli refugiu. Nu-ți venea să te vâri iarăși în primejdie

cercetând miezul insulei dacă puteai să te ferești cumva.

Și — cum ești soțul meu isteț, viclean și, mai presus de toate, norocos — chiar puteai. Căci chiar atunci a ieșit un cerb uriaș din desișul care ți se întindea în față. Nici nu puseseși bine piciorul în pădure, că iată și ploconul, cu coarnele sale lungi și rămuroase și gâtul semeț. Încă nu-l văzuseși, însă-l auzeai — erai chiar deasupra izvorului unde venea să se adape în arșița zilei.

Parcă vedeam totul în fața ochilor când cânta bardul. Vedeam clipă de clipă. N-ai șovăit. Ți-ai luat lancea cu vârf de bronz și ai azvârlit-o. Tăișul a străpuns gâtul jivinei, care s-a prăbușit în genunchi lângă apă. Ai coborât în grabă dâmbul bolovănos, care se termina mai jos, sub tine, și când ai ajuns lângă vânat, ia te uită, nu văzuseși bine. Cerbul era mult mai mare decât păruse de sus. De-abia dacă puteai să salți dihania, însă nu-ți venea să lași acolo trofeul. Ți-ai scos lancea și jivina și-a dat ultima suflare.

Apoi ai retezat iedera care creștea pe pământ și cu ea ai legat cerbul de picioare. N-aveai cum să-l cari pe un umăr, a trebuit să ți-l azvârli pe după gât, ca să nu te prăbușești sub povară. Te-ai sprijinit în lance ca în toiag, ca să nu te clatini prea mult pe picioare făcând drumul înapoi, la prova arcuită a corabiei tale.

În seara aceea te-ai ospătat cu cerb fript și vin dulce alături de oștenii tăi, apoi ai dormit pe țărm, cu gândul la ce-ai putea găsi mai spre miezul insulei. A doua zi dimineață ai hotărât că-ți trebuie mai mulți oameni ca să avansați. Însă ai preferat să fii mai precaut în recunoaștere decât pe insulele ciclopilor și lestrigonilor. Oștenii tăi erau, firește, îngroziți după amândouă grozăviile și s-au învoit îndată cu despărțirea. Bardul a ținut să fie limpede: tu ai plecat cu o ceată și prietenul tău Euriloh, cu cealaltă. Fiecare cu câte douăzeci și doi de tovarăși. Tu și Euriloh ați apucat-o unul într-o parte și altul în cealaltă, convenind să vă reîntâlniți la corabie înainte de amurg.

Tu și ai tăi n-ați avut parte de nimic din cale-afară: cu toate că nu ți s-a mai arătat niciun cerb, tot ai prins câțiva iepuri, spre mulțumirea oștenilor. V-ați întors la corabie când lumina începea să se stingă și soarele trecea în carul său departe în zare, pe lângă ocean. Ați așteptat acolo să se întoarcă a doua ceată, însă nu s-a întors. Doar Euriloh s-a ivit într-un târziu. Și ți-a spus o poveste aproape de necrezut.

Ți-a istorisit plângând în hohote că oamenii lui o apucaseră spre miezul insulei, acolo unde se răreau copacii. Când au sosit la o poiană, au dat uluiți de niște pereți înalți de piatră. Mai mulți au vrut să o ia înapoi. Era o clădire atât de înaltă, că ar fi încăput sigur un uriaș, doi în ea. Și când se certau înăbușit între ei dacă să stea sau să fugă, au descoperit că erau împresurați.

Din pădure ieșiseră mai multe pume și, când s-au întors și au luat-o înapoi, oștenii au descoperit că din spate venise pe furiș o haită de lupi. Însă cu toată frica lor, nu le-a luat mult să bage de seamă că animalele se poartă ciudat. Leii dădeau din coadă de parcă îi îmbiau să-i scarpine pe spinare, iar lupii își frecau boturile de mâinile oamenilor, ca niște dulăi credincioși. Oștenii tăi nu știau, desigur, că animalele acelea nu sunt animale de fapt, ci oameni. Și nu de drag

dădeau ei din coadă, ci de disperare, căci își pierduseră darul vorbirii.

Atunci porțile palatului s-au deschis larg și li s-a arătat o nimfă de o frumusețe (cum cânta bardul) făr-asemănare. Părul îi era răsucit în cosițe migăloase și cânta încet o melodie care le stârnea oamenilor tăi dorul de casă. De Itaca.

Desigur că au urmat-o în casă și desigur că au stat la ea la masă. Pare nesăbuit, nu-i așa? Cât de creduli erau bărbații aceștia întorși de la război. Însă știu că zece ani lungi s-au chinuit dormind pe pământul gol și mâncând carne arsă în foc. Apoi încă un an pe mare, dând piept cu năpaste una după alta. Așa că mai e de mirare că, văzându-se poftiți de o femeie frumoasă să șadă în jilțuri sculptate, au lăsat garda jos? Nu-i îmbia doar mâncarea, ci și cinstea ce li se arăta. Voiau să se simtă iar bărbați, după ce trăiseră atâta ca niște animale.

Le-a dat să mănânce brânză, orz și miere, stropite toate cu vin. În mâncare strecurase, desigur, licori de-ale ei, însă nu le-au simțit gustul, cum se dezvățaseră cu dulceața mierii. Numai Euriloh se înfrânase și așteptase la ușile palatului, iscodind prin golul dintre ușă și zid, neștiind să spună ce suspiciuni avea de fapt. Oamenii lui s-au înfruptat pe săturate.

Îți trebuie o anume cruzime, Odiseu, să te uiți la niște bărbați disperați și să vezi niște porci. Însă asta a văzut Circe și asta le-a făcut oștenilor. Euriloh i-a urmărit îngrozit pe tovarășii săi, care, terminând de mâncat, dintr-odată au părut să se facă tot mai mici. S-a frecat la ochi, sperând să-i vadă la loc pe oșteni. Doar că nu se înșela deloc. Mai întâi li s-au scurtat brațele, apoi picioarele, iar apoi s-au lăsat pe burtă, în patru labe. Pe chipuri le-au crescut dintr-odată peri aspri, gălbui. Din fălci le-au răsărit colți și nasurile li s-au lungit în râturi. Circe a luat toiagul și l-a împins pe oșteanul de lângă ea în tovarășul său. I-a mânat afară, în cocină, unde s-au strâns laolaltă. Oștenii nu mai aveau de-acum înfățișare de oameni, însă în întruchiparea aceea porcească, nu-și pierduseră deloc mințile și nici memoria. Guițau îngroziți de ceea ce pățiseră, închiși laolaltă, cu o troacă de ghinde drept singur nutreț.

Euriloh a rupt-o la fugă de la palat, gonind prin pădure fără să mai ia seama la nimic, disperat să ajungă la tine și să-ți povestească grozăviile pe care le văzuse cu ochii lui. Când te-a găsit, te-a rugat în genunchi să-ți lași tovarășii preschimbați în urmă și să ridicați ancora cu mateloții care încă mergeau pe două picioare. Însă tu ai hotărât să dregi totul. Deja pierduseși prea mulți oameni ca să mai sacrifici încă douăzeci.

Ai pornit-o singur prin pădure. Tare te-a mai luat valul, Odiseu, nu-ți stă deloc în fire — întotdeauna ai preferat să-ți faci un plan amănunțit din vreme. Poate că te-ai schimbat de când nu ne-am mai văzut. Sau poate că, așa cum bănuia bardul, ți-o fi insuflat vreun zeu îndrăzneală. Din câte povestește el, ai luat-o pe unde merseseră tovarășii tăi, urcând povârnișul, apoi, la vale prin pădure, spre fumul pe care-l zăriseși în ziua dinainte. Un tânăr înalt, chipeș și tare fudul a ieșit de sub un copac, de-ai scos un țipăt de groază. Te-a apucat de braț.

— De-asta te plac zeii atâta, Odiseu — mă rog, cei mai mulți dintre zei —, ești tare pus pe fapte. Până și când n-ai sorți de izbândă. Cum ai putea s-o

dovedești — doar tu singur — pe o vrăjitoare cum e Circe?

— Trebuie să-mi salvez oamenii, i-ai răspuns. Lasă-mă să trec mai departe.

Tânărul te-a strâns și mai bine de braț.

— Porcii adică, din câte-am auzit. Însă, dacă mă lași să te ajut, îți vei recăpăta oamenii, să pornești mai departe pe mări.

— Cine ești? ai spus.

Nu ți-au plăcut niciodată surprizele.

— Doar îți aduc solie de la zei, a spus tânărul râzând. Asta nu-ți dă deja răspunsul la întrebare?

— Ești Hermes.

Aici mi se pare că se află mai mult adevăr decât în toate cânturile barzilor, Odiseu. Cine în afară de tine ar socoti că zeii n-au nimic mai bun de făcut decât să-ți sară ție în ajutor în buclucul de nedescâlcit în care ai reușit să te vâri. Și cine în afară de tine ar și avea dreptate?

— Slugă preaplecată, a râs el făcându-i în joacă o temenea. Acum ascultă la mine, Odiseu. Dacă vrei să scapi cu viață.

Ți-a dat o floricică neagră la rădăcină și ți-a zis s-o mănânci. Iarba, *mōli* cum i-a spus el, avea să te apere de licorile lui Circe, pentru a nu-ți pierde înfățișarea omenească. Însă nu doar atâta te-a sfătuit. După ce-ți va servi mâncarea ei otrăvită, Circe va încerca să te lovească cu toiagul și să te mâne în cocină, cum a făcut cu oștenii tăi. Chiar atunci — și nu înainte — ți-a zis Hermes să te repezi la ea cu sabia în mână. Apoi, a zis, va încerca să te ademenească, însă tu s-o silești să se lege cu jurământ pe toți zeii că o să te lase teafăr și o să-ți elibereze oamenii din temnițele lor porcești. Doar atunci, a spus Hermes, poți să te învoiești să o urmezi în pat. Ai încuviințat și ai repetat ce te-a învățat el, așteptând laude pentru minunata ta ținere de minte. Numai că el deja se făcuse nevăzut, cum le e felul zeilor.

Ai înghițit floarea și i-ai urmat sfatul: ai intrat în palat, ai mâncat mâncarea, te-ai repezit la zeiță scoțând spada, ai silit-o să jure că nu-ți face nimic și că o să-ți elibereze oștenii.

Aici, Odiseu, nu prea mai știu ce s-a întâmplat. Fără îndoială că n-ai fi petrecut, cum pretind barzii, un an întreg la ea în palat, ca soț și soție, iar asta dintr-un motiv bine întemeiat, și anume că ești soțul meu, și o asemenea purtare ar fi prea josnică pentru tine. Mult, mult prea josnică.

Și totuși, iată că a mai trecut un an și nici urmă de tine sau de oștenii tăi.

A ta soție,

Penelopa

Troienele

Femeile s-au uitat cum se apropie aheii, în frunte cu un ins îndesat, cu pieptul ca un butoi, brăzdat de cicatrice și ostenit, după ochii săi cenușii și blajini.

— Doamnă, i-a spus el lui Hecabe, plecându-i-se cu un zâmbet ironic pe chip, încât nici nu puteai să-ți dai seama dacă se arăta cu adevărat curtenitor sau nu. Tu ești pesemne regina stinsului oraș Troia.

— Așa îi ziceți de-acum? l-a întrebat Hecabe.

Nu i s-a înclinat și ea, rămânând în picioare în fața trupului fiului ei, hotărâtă să-și ascundă osteneala.

— Orașul tău e mort, doamnă. Doar îi vezi rămășițele încă scoțând fum.

Și-a fluturat brațul drept spre Troia, de parcă dădea în vileag un oaspete de onoare ascuns după o perdea.

— Le văd.

L-a privit țintă, însă el nu i-a întors privirea. În schimb, cerceta chipurile tuturor femeilor din fața lui. Nu avea nicio căutătură lacomă, nu arăta ca un bărbat care-și alege sclavele.

— Haide să trecem peste politețuri, a spus el. Eu sunt Odiseu, tu ești Hecabe.

Femeile n-au zis nimic. El era, așadar, bărbatul care le nimicise orașul. Odiseu preavicleanul, urzitorul de intrigi, planuri și uneltiri. Lui îi venise ideea să înalțe calul de lemn. El îl înduplecase pe Sinon, preacredinciosul său prieten, să rămână în urmă, ca momeală pentru troienii miloși, să-i păcălească povestindu-le că Odiseu voise să-l jertfească zeilor. El pusese capăt războiului atât de fulgerător și nimicitor. Ce-i mai puteau spune acum?

Nu că ar fi părut să aștepte răspuns. A grăit iute, într-un grai grecesc înmuiat de buzele sale.

— Iar acesta ți-a fost fiu, da? a arătat el spre trupul care zăcea fără viață lângă încălțările oștenilor săi.

— Mezinul meu, a spus Hecabe. Polidor.

— L-ai trimis din cetate? a întrebat-o el. Când te-ai temut că va cădea Troia?

— Și tu ai fi făcut la fel, a ripostat ea.

— Așa e, a încuviințat el. Mi-aș fi trimis băiatul cât mai departe dacă mi-aș fi știut casa sub asediu. În locul lui Priam, mi-aș fi trimis toți copiii în altă parte. N-au decât să lupte fiii altora în războiul acesta pe care nu eu l-am stârnit și n-am cum să-l câștig. Cetatea lui tot avea să fie cucerită odată și-odată, întrebarea era câți supuși aveau să-i moară când se va fi prăbușit. Iar eu n-am decât un fiu, doamnă, și nu l-am mai văzut de zece ani.

— Atunci ai cu un fiu mai mult decât mine, a spus Hecabe. Polidor era cel mai mic, ultimul băiat care-mi mai trăia.

Cassandra mormăia ceva, însă Hecabe a continuat fără să-i dea atenție.

— Iar acum până și el mi-a murit. Cum îndrăznești să-ți asemui pierderea cu a mea? Ți-e dor de fiul tău? Ai fi putut s-o iei spre casă când pofteai. Nu te ținea nimeni aici cu de-a sila.

— Ei, ba mă ținea. Când te legi cu jurământ că te vei lupta s-o aduci acasă pe nevasta altuia, de se va dovedi necredincioasă.

A înclinat din cap spre Elena, ridicând din sprâncene. Ea s-a uitat țâfnoasă la el fără să zică nimic, apoi i-a întors spatele, să privească marea care se retrăgea iar. Odiseu s-a întors zâmbind spre Hecabe.

— Trebuie să-ți respecți legământul, altfel te pedepsesc zeii. Nu pot să zic că nu m-am întrebat din când în când dacă o femeie merită atâtea bătăi de cap și atâtea vieți pierdute.

— Și eu m-am întrebat, a spus Hecabe. Adesea chiar.

— Însă acum, că o privesc, a clătinat Odiseu încet din cap, poate că înțeleg de ce se războiesc bărbații pentru ea și de ce amuțesc când îi aud numele pomenit.

— Tu n-ai amuțit deloc, i-a atras Hecabe atenția.

— Ei, pe mine averile m-au mânat încoace, doamnă, acelea pe care le ținea regele tău în fortăreață. Și n-am vrut să-mi atrag mânia zeilor. Femeile frumoase tot vin și pleacă, ce-mi pasă mie?

S-a întrerupt o clipă.

— Uneori amândouă odată.

— Soția ta e pesemne tare răbdătoare din fire.

— Nici nu știi, i-a răspuns el. Ai nevoie să te ajute oștenii mei să-ți înmormântezi fiul?

S-a lăsat tăcerea. Până la urmă i-a dat Polixena răspuns.

— Putem și singure. Dar îți mulțumim.

— Mai bine l-ați îngropa acolo, le-a arătat Odiseu o peșteră de după mai multe stânci uriașe. Apa nu ajunge așa departe. O să fie la loc sigur acolo.

— Mulțumesc, a spus Hecabe, înclinând din bărbie spre omul care o ținea prizonieră de parcă i-ar fi fost slugă în palat. Azi îl vom înmormânta.

— Am venit să te întreb ceva, a spus Odiseu. Și să-ți dau oștenii să te ajute.

— Ce anume?

— Mai ai vreun fiu, doamnă?

— Am mai avut eu mulți fii, i-a răspuns ea. Numai că voi, aheii, i-ați ucis pe toți, unul după altul, ca o haită de lupi.

— Și noi credeam la fel, a spus Odiseu. Până s-a ivit cel de colo, dus de valuri pe țărm, și atunci ne-am dat seama că nu era așa.

— Crezi că mi-am mai trimis din fii, ca să-i știu teferi.

— Poate nu-s așa teferi.

— Nu mi-au mai rămas decât fiicele, a spus Hecabe. Toți băieții mi s-au prăpădit. Mă auzi? Toți.

— Doar ai pierdut războiul, doamnă.

— Ați fi putut să cereți răscumpărare pentru fiii mei. Ați ales să-i ucideți.

— Cu ce îți puteai răscumpăra fiii? a râs el ridicând capul spre cer. Toată averea ta e în mâinile noastre.

— Așa știi să-mi arăți marele eroism al aheilor? l-a întrebat Hecabe. Fălindu-te în fața unei bătrâne care și-a văzut toți fiii căsăpiți?

— Așa știi să-mi arăți cinstea troienilor? i-a întors-o el. Regina unui cetăți vrăjmașe mi se dă drept o sărmană bătrână?

Hecabe se uita țintă într-un punct dintre ochii săi, ca să nu trebuiască să-i întâlnească privirea.

— Doamnă, știi de ce trebuie să te întreb.

Andromaca tot încerca să-i deslușească emoția ce i se ivea din când în când în ochi când vorbea — nu știa destulă greacă cât să înțeleagă tot ce discutau, astfel că s-a concentrat asupra gesturilor sale. Nu era nici mânie, nici mâhnire, nici triumf, deși Hecabe asta vedea la el. Într-un sfârșit, a reușit să-i dea un nume. Încântare. Războinicul grec se distra de minune contrazicându-se cu regina ei.

— Sigur că știu, a spus Hecabe.

— Dacă ți-a mai rămas vreun fiu în viață, ar putea să încerce să se răzbune pe greci în anii care vin.

— Am zis că știu. N-ai de ce să te temi de spada stafiilor, Odiseu. Cum spuneam, fiii mei sunt toți morți.

— Ce-a pățit cel de colo? Cum i-ai zis, Polidor?

— Cineva ne-a amăgit pe Priam și pe mine. L-am trimis la un vechi prieten, iar prietenul cu pricina s-a arătat a fi un trădător ticălos.

— Să-ți trădezi prietenii, a spus Odiseu. Există mișelie mai mare pe lumea asta?

— Noi ne temeam, a urmat ea, că o să vi-l vândă vouă, aheilor, pe Polidor. Însă n-a fost așa.

— Doamnă, a clătinat Odiseu din cap, îți jur că nu. Probabil că l-am fi uns noi să vă trădeze, de-am fi știut. Însă nici n-am știut că mai aveți un fiu până nu l-au adus apele la mal.

— Ghiciseși că s-ar putea să mai am.

— Într-adevăr.

— Chiar dinainte să ni-l aducă oceanul înapoi pe Polidor?

Odiseu a încuviințat.

— Pentru că și tu ai fi făcut la fel ca Priam, deși ți-ai fi ales mai cu grijă prietenii.

— E lumina inimii mele, doamnă. Deși n-am mai văzut de zece ani lumina aceea și nu era decât un prunc când am plecat din Itaca. Însă nu știam încotro v-ați fi putut trimite fiul. Atâția aliați de-ai voștri...

Și s-a oprit aici.

— Deja ne-au trădat, da. Sau au murit în luptă cu oștirile voastre.

— Nu știam în cine vă mai puteați încrede.

— În Polimestor, a spus ea.

— Regele Traciei? nu și-a putut ascunde Odiseu uluiala. V-ați încredințat fiul în mâinile unui grec?

— Cum mi-ai atras chiar tu atenția, a spus ea, alegerile ni se cam micșoraseră ca număr.

— Și s-a dovedit nevrednic de încrederea voastră.

— După cum vezi.

Și l-a arătat pe Polidor cu mâna, lunecându-i din ea un fir din țărâna cu care-l sfințiseră, vârât sub unghii.

— Avea mult aur la el când l-ați trimis?

Zâmbetul îi juca iar în ochi, însă Hecabe rămăsese cu privirea la fiul ei.

— Prea mult, a spus ea.

— E lesne să greșești așa, i-a răspuns el. Dacă i-ați fi dat mai puțin, Polimestor ar fi putut să nu-l primească deloc la el în palat. N-ai de ce să te învinovățești singură.

— Poate că nu. Însă pe cine altcineva aș putea să dau vina?

— Pe omul care l-a ucis, de pildă, nu? a întrebat-o Odiseu.

— Desigur. Însă cum aș putea să mă răzbun pe el? l-a întrebat ea. Cetatea mea a căzut, așa cum te-ai grăbit chiar tu să-mi amintești. De acum nu mai sunt regină.

— Lasă-mă să chibzuiesc puțin, i-a spus el.

— Am auzit că te pricepi la asta, a spus ea.

— E adevărat.

Eris

Eris — zeița vrajbelor — ura să fie singură, și totuși așa era mai tot timpul — în ungherele întunecate ale peșterii sale aflate la mijlocul coastei Muntelui Olimp, reședința zeiască. Până și fratele ei, Ares, zeul războiului, o evita pe cât putea de la o vreme. Își amintea că pe vremuri fuseseră nedespărțiți — doi țânci ciondănindu-se și păruindu-se pe o jucărie. Ce dor i-era de el, acum, că nu mai venea pe Olimp deloc. Oare unde-o fi dispărut de data asta? Era uitucă din fire, însă a încercat să-și amintească, cu toate că șerpii negri pe care-i purta răsuciți la încheieturi îi distrăgeau atenția. În Tracia? Stătea îmbufnat prin Tracia? Dar de ce? A împins făptura care i se cățăra pe braț înapoi spre încheietura stângă. Din pricina Afroditei. Asta era.

Ares (îi purta pică, deși îi ducea dorul) era mereu încurcat cu câte cineva, însă legătura cu Afrodita îl mistuise mai ceva decât restul. Eris nu-și mai amintea cine-i dăduse vestea asta soțului Afroditei. Să fi fost Helios? Să-i fi văzut furișându-se împreună când nu era Hefaistos acasă? Zeul-soare vedea la o adică totul — dacă se întâmpla în ceasurile când scălda el lumea cu lumina sa. Însă n-avea cum să-și plimbe privirile pretutindeni în același timp, nu? Așa i-ar lua-o caii razna, cu car cu tot. Atunci să-i fi spus careva lui Helios în treacăt, poftindu-l să-și întoarcă privirea încotro trebuia? Cine să fi fost? Eris își amintea foarte vag când vorbise ultima dată cu zeul-soare, însă cu toate că avea impresia că fusese de curând, nu-și amintea când se întâmplase sau despre ce discutaseră.

Oricum, cineva îi spusese lui Helios, care-i spusese lui Hefaistos că Ares și Afrodita își făceau de cap împreună. Desigur că-și făceau de cap. Cum își închipuia Hefaistos, cocârjat și beteag cum era, că Afrodita o să-i rămână credincioasă? Nimeni n-o întrecea pe Afrodita în ușurătate — avea profunzimea unei bălți lăsate de o ploicică trecătoare. N-ar fi avut cum să-i reziste lui Ares, înalt, chipeș și fercheș cu coiful lui înalt, cu pene. Ce-i păsa ei de Hefaistos? Oricum avea s-o ierte până la urmă, orice i-ar fi făcut. Toată lumea o ierta. Cu gândul la Afrodita, Eris a simțit junghiul de durere obișnuit în piept. A coborât ochii, așteptându-se să vadă unul dintre șerpi scoțându-și țâfnos colții din carnea ei, însă erau amândoi încolăciți pe antebrațe, la locul lor. Pesemne că-și închipuise rana.

Dar de astă dată Hefaistos nu se arătase așa de iertător din prima cu soția sa. Mai ales când descoperise că îl cucerise pe Ares în căminul lor, chiar în patul lor conjugal. Când Helios îi vestise adulterul, a hotărât s-o prindă asupra faptului. S-a dus la fierăria lui și a făurit niște lanțuri de aur atât de fine, că aduceau c-o plasă de păianjen. Le-a dosit în iatac, legându-le de stâlpii patului, în jur și deasupra, deși nici zeii nu înțelegeau cum de a reușit micuțul fierar să ajungă până la tavan ca să lege lanțurile de el. Pesemne că-l ajutase careva, dar cine? Helios nu, căci era prins cu carul său întreaga zi. Eris își amintea ca prin ceață că văzuse iatacul cu

ochii ei, însă habar n-avea ce căutase acolo sau dacă fusese și Hefaistos cu ea. Oricum, cineva îl ajutase sigur, cineva care ajungea până sus. Și-a admirat brațele lungi, cu un șarpe încolăcindu-se în dosul încheieturii.

Dintr-odată a simțit o mâncărime în umărul stâng și și-a dus o gheară la rădăcina aripii, să se scarpine. Și-a vârât gheara adânc între penele negre, oftând ușurată. Și-a încordat umerii, simțind cum i se deschid aripile la spate, tot chinuindu-se să-și amintească ce s-a întâmplat mai departe. Ares și Afrodita n-au putut să reziste unul la farmecele celuilalt, desigur. El chipeș, ea frumoasă foc, cine să se mire? Oricum, când din casa lui Hefaistos s-au înălțat țipete — ale lui de mânie, ale ei de teamă —, toți zeii au dat buzna să vadă ce s-a întâmplat. Ares poate că nu mai arăta chiar la fel de chipeș, legat fedeleș cum era în plasa de aur. Cu cât se zvârcolea mai tare, cu atât se trezea mai înțepenit acolo, în patul altui zeu. În vremea asta, Afrodita, care recunoscuse iute lucrătura soțului ei, înlemnise — știa că n-are rost să se lupte. Gura ei fără cusur îi atârna mofluză și furioasă, cât se strângeau zeii buluc în jur, râzând de prostia lor și de micuța capcană pe care le-o meșteșugise Hefaistos. Hefaistos însă, cu chipul său tot mai întunecat și crispat de furie, nu râdea deloc. Și nici perechea vinovată, chiar când Atena — care, țesătoare pricepută, a izbutit îndată să descâlcească lațul — i-a eliberat pe amândoi din plasă. Din partea lui, Ares s-a făcut nevăzut pe cine știe unde. Iar Afrodita s-a retras la Pafos, lăsându-și preoții să-i aline mândria rănită. Mereu surâzătoarea Afrodita, cum îi ziceau barzii. Dovadă că nici n-o cunoscuseră în viața lor — dacă mai era nevoie de vreo dovadă.

Dacă ar fi fost altă zeiță, Eris s-ar fi bucurat de tovărășia înfiripată în clipa când fuseseră toți martori la prăbușirea perechii trufașe. Zeii ar fi putut să-și dea coate, să închine în cinstea lui Hefaistos cel iscusit și s-o laude pe Atena pentru rara ei mărinimie, iar astfel s-ar fi creat o scenă fermecătoare, cu Eris în rolul principal. Și totuși — din motive care nu prea-i erau niciodată limpezi —, nu se întâmpla niciodată așa când era ea de față. În schimb, Hefaistos a început să țipe la Atena că s-a amestecat în treburile lui. Artemis a luat-o pe Afrodita la sudălmi pentru deșănțarea ei și Hera s-a apucat să urle la Zeus, pentru că trecea Helios sus pe cer și alt motiv nici nu-i trebuia. Apollo i-a trântit-o lui Eris că e doar vina ei, deși nici nu-și închipuia de ce, iar pacea s-a tulburat cu totul în gâlceava generală. Eris se retrăsese la ea în peșteră, cum făcea adesea, căci nimeni n-o voia prin preajmă. Însă după ce stătuse o vreme fumegând în întuneric (nu prea avea noțiunea timpului), o apucase plictisul.

Urmărind o pană neagră din aripă în spirala ei tristă spre pământ, Eris a hotărât să meargă să găsească pe cineva cu care să mai schimbe o vorbă. Până și Atena era mai bună decât nimic. Ei, aproape mai bună. Eris nu-și dădea seama pe cine i-ar plăcea cel mai mult să vadă, căci adevărul e că toți zeii o enervau în fel și chip. Însă i se acrise de propria ei tovărășie și prefera enervarea singurătății sale. Așa că a luat-o șleampăt în zbor spre culmea muntelui, la palatul unde-și avea Zeus lăcaș.

Ceva nu era cum trebuie, însă Eris nu s-a prins pe loc ce anume. I-a luat o vreme să-și dea seama că auzea cântec de păsărele — și atât. Nu vorbea nimeni. A

luat-o lipa-lipa prin sălile de banchet ale zeilor, însă tot nu vedea pe nimeni și, cu cât se afunda în palat, cu atât cântecul păsărilor se auzea mai slab și nu-i ajungea la urechi decât scrijelitul ghearelor de la picioare pe podeaua de marmură. Unde era toată lumea? Și-a desfăcut aripile, luând-o în zbor pe uși și coridoare, chircindu-se într-un sfârșit pe o bârnă din acoperiș. Sălile erau pustii.

O clipă a încercat-o teama, întrebându-se dacă nu cumva se întâmplase vreo grozăvie în lipsa ei — să fi izbucnit poate un nou război cu uriașii? Însă și când stătea ghemuită în peștera ei (prefera umezeala rece și liniștitoare de acolo duhorii de caprifoi din sălile lui Zeus și ale Herei), ar fi auzit dacă s-ar fi cățărat uriașii pe munte, să dea atacul. Un lucru era limpede când venea vorba de uriași: rareori te luau cu finețuri și nu făceau nimic în liniște. Așadar, toți zeii plecaseră de bunăvoie de pe Muntele Olimp. Laolaltă. Fără ea. A simțit șarpele de la încheietura stângă încolăcindu-i-se pe mână, strecurându-i-se între degete. Apoi și-a amintit că parcă zisese careva ceva de o nuntă. Cine să fi fost? Hera? Da, ea. Eris stătea ferită de toată lumea, sub bârnele acoperișului, în iatacul Herei și al lui Zeus. Hera o acuzase că îi iscodește, însă doar pentru că era o scorpie dușmănoasă, cum o făcuse însuși Zeus adineauri, și toată lumea știa. Oricum, Eris nu stătuse de iscoadă, își odihnea pur și simplu aripile.

Însă când a zărit penele plutind în jos spre ea și așternându-se pe marginea divanului ei bogat sculptat, Hera mai întâi a blestemat ciorile care-i întinau odaia cu penajul lor negru, sau așa credea ea, iar apoi — când și-a dat seama de greșeală — a blestemat-o pe Eris. Chiar a fugărit-o și a dat-o afară din palat. Eris se dusese mohorâtă înapoi la ea în peșteră, jurând să se răzbune. Însă acum nu dădea nici măcar de Hera. Pentru că — limba șfichiuită a șarpelui îi lingea inelarul — plecaseră toți la o nuntă. Asta era. Toți zeii fuseseră poftiți la nuntă în afară de Eris. Absolut toți. Până și Atena.

Eris a simțit cum o mistuie mânia. A cui să fi fost nunta aceea? Cine îndrăznea s-o ignore tocmai pe ea, pe Eris, regina vrajbelor și a discordiei? Cine se arătase atât de nepoliticos, urâcios și crud încât să n-o invite la nunta lor? Mângâind alene șarpele pe cap, și-a amintit numele. Thetis, ea era. Micuța nimfă parvenită a mărilor, cu părul ei verzui și ochii umezi, se mărita, deși numai orbii ar fi crezut că asta-și dorea micuța făptură jilavă. Cum îndrăznea o nimfă a mării — Eris se lungea pe măsură ce o cuprindea mânia — s-o lase pe ea pe dinafară când se dădea un ospăț zeiesc? Cum îndrăznea...

Șirul gândurilor i s-a rupt când s-a dat cu capul de tavan. Nu, nu Thetis a hotărât pe cine să invite și pe cine să refuze. Thetis însăși nu voia să vină la nuntă, nu s-ar fi apucat să întocmească liste cu nuntașii pe care-i dorea acolo. Nu. Altcineva hotărâse care zei să fie martori și poftise pe toată lumea în afară de ea. Eris a simțit că o înțeapă ochii, deși nu-și dădea seama de ce.

Însă chiar neștiind cine îi arătase atâta dispreț, de un lucru era sigură. Era o ofensă. Închisese ochii când o alungase Hera din iatacul ei. Îi trecuse supărarea după ce zeii îi căutaseră gâlceavă și se ciondăniseră între ei când râseseră de Ares și de Afrodita. Însă jignirea aceasta era prea de tot. Eris nu era proastă, știa că aripile sale negre stârneau haosul. Dar asta nu-i scuza cu nimic. Iar de astă dată avea să

se răzbune.

A luat-o agale prin sălile palatului, răsturnând tot ce i se părea de preț sau îndrăgit: sticluțele de parfum și borcănelele cu uleiuri s-au făcut țăndări, scuturile ciobite s-au izbit de pardoseala de piatră, un șirag de mărgele s-a rupt și s-a risipit în toate colțurile încăperii. Nu știa unde sunt zeii, însă zărea cum lucește o insulă de sub Olimp, astfel că putea să jure că erau toți sau mai toți acolo. Râdeau și se veseleau pe seama ei. Ce altceva făcea lumea pe la nunți?

Avea să zboare într-acolo și să vâre zâzania care o făcea atât de temută de toți. Avea să întoarcă zeii și oamenii unii împotriva altora. Nici nu se va termina bine ziua, că...

Iar și-a uitat șirul gândurilor, chiar când se pregătea să-și ia zborul. A luat-o înapoi spre pământ, când parcă i-a făcut ceva cu ochiul în lumina dimineții. Strălucitoare și mată totodată, caldă și rece, tare și rotundă. A înșfăcat-o. Pentru ea era mingea aceea de aur? A răsucit-o în gheare. Nu, nu era o minge, ci un măr. Cel care-l lăsase aici de bună seamă nu-l voise, altfel nu s-ar fi descotorosit de el. Dacă te uitai mai bine, scria ceva pe el. „Mărul lui Eris, cea mai frumoasă dintre zei“, și-a închipuit ea că scrie. Poate era un dar prin care își cereau iertare pentru purtarea lor dușmănoasă. Nu le răscumpăra cu totul răutățile, însă ce să mai, era un început. Ar fi fost mai drăguț dacă s-ar fi gândit careva să i-l aducă jos, la peșteră, însă nimeni nu venea pe la ea.

Nu reușea să deslușească cuvintele încârligate laolaltă, așa că a frecat aurul cu penele, înclinându-l în lumină. Nu, nu scria că e al ei. Însă nu însemna că nu poate să-l ia. Îl ținea în gheare doar, deja era al ei. S-a mai zgâit o dată, sucindu-l și chinuindu-se să citească scrisul scâlciat. Cu degetul a buchisit cuvintele: *Te kalliste.*

Celei mai frumoase?

Eris a zâmbit. Avea să ia mărul. Însă n-avea să-l păstreze.

Troienele

Femeile l-au îngropat sub nisip și pietre. Mai întâi, lui Hecabe i-a venit să refuze să-l înmormânteze acolo unde-i arătase Odiseu, căci nu-i plăcuse deloc că știuse pe loc, sigur pe sine nevoie mare, unde se cuvenea să odihnească Polidor. Însă cum nu a reușit să găsească alt loc, femeile l-au ridicat pe fiul său fără viață și l-au dus încet pe țărm mai încolo. Cassandra îl ținea de cap, căci dintre toate ea părea să se tulbure mai puțin când îi vedea fața distrusă. Restul femeilor l-au luat de mădulare și de trunchi. Astfel că, la vremea când s-a întors Odiseu în tabăra lor încropită, odată cu soarele care se înălța hăt sus pe boltă, deja își făcuseră datoria.

— Două lucruri, i-a spus el lui Hecabe. Mâine, când ridică itacienii ancorele, mă vei însoți.

— De ce te-aș însoți? l-a întrebat Hecabe.

— Pentru că ai pierdut războiul, a ridicat el din umeri. N-am poftă să-ți tot reamintesc, doamna mea, însă nu prea îmi dai de ales. Acum sunteți sclave.

Și și-a întins brațele larg, să le cuprindă pe toate.

— Sclavele noastre. O să vă despărțim unele de altele și o să vă împărțim între noi, grecii, până diseară. Iar tu, doamnă, vei veni cu mine.

Hecabe i-a rânjit batjocoritor.

— Ai tras bețișorul cel mai scurt, așadar? Pesemne că nu ți-ai dorit vreo băbătie.

— Eu te-am ales primul pe tine, a zâmbit Odiseu. Ei, nu chiar primul, însă Agamemnon — care e înaintea mea, desigur — nu s-a sinchisit când i-am zis că prefer să te iau pe tine. S-ar putea să se răzgândească mai târziu, când se face împărțirea, însă cred că voi izbândi.

— Știi că Agamemnon o s-o aleagă pe una dintre fiicele mele, a spus ea privindu-l țintă.

— Da. E trufaș din fire și nu se mulțumește decât cu o prințesă, în mândria lui. S-o aibă pe regina Troiei din legende în alai — și Odiseu s-a scărpinat în barbă — s-ar potrivi rangului său, însă nu i-ar fi pe plac. Doar dac-ar fi o regină foarte tânără.

— Când zici mândrie, vrei să spui vanitate.

Odiseu a zâmbit iarăși, răspunzându-i încet în graiul troian:

— Oștenii aceștia nu sunt toți ai mei, doamnă.

Hecabe a încuviințat, fără să se mire deloc că dușmanul cel mai viclean al Troiei îi cunoștea limba.

— Înțeleg. Însă, în ce te privește, oare o văduvă gârbovită e pe potriva rangului tău?

— Este, doamnă. Și cred că e și pe potriva rangului tău.

— Eu nu am rang. Așa cum te-ai grăbit să-mi amintești, acum sunt sclavă.

— Mi-a intrat în obicei, a spus el.

S-a întors spre bolovanul pe care ședea Elena, cu pletele curgându-i pe spatele drept.

— Menelau mi-a cerut să i te aduc, doamnă. Ai putea să-ți strângi lucrurile?

Elena a ridicat din sublimii ei umeri.

— Tot ce am e al troienilor sau zace de zece ani în Sparta, a spus ea. Nu am decât veșmintele de pe mine.

— Chiar așa? a întrebat el. N-ai țesut nicio tapiserie cât ai așteptat să te ia soțul acasă? Am crezut că vei lucra o pânză tare bogată în toți anii aceștia.

— Eu nu prea mă pricep așa de bine la țesut ca femeile astea, a spus ea întorcând ochii de la mare ca să-l privească în față.

L-a văzut cum i se cam taie răsuflarea.

— Eu am alte talente.

— Văd prea bine.

— Nici nu-ți închipui tu, i-a spus ea.

S-a uitat la oștenii care-l însoțeau.

— Menelau nu mi-a trimis cei mai răsăriți osteni să mă ducă în tabără, a mormăit ea.

— Nevestele necredincioase nu merită garda de onoare, i-a spus Odiseu.

— Însă de cum o să mă vadă, o să-mi și cadă la picioare.

Nu părea să fi auzit deloc ce spusese Odiseu.

— Sunt gata, poți să mă duci la soțul meu.

— Îți mulțumesc, Maiestate.

Odiseu i-a făcut o plecăciune adâncă, însă zâmbetul ironic îl trăda. Elena a pășit încet și unduit spre străjile spartane care-și puseseră viața în slujba lui Menelau, care luptaseră pe viață și pe moarte pentru femeia lui și care o disprețuiau, deși nu-și mai luau ochii de la ea. Când trecea pe lângă Odiseu, s-a oprit și și-a dus degetele la barba lui — era un gest de implorare. Însă nu cu mâinile Elenei. Nu i-a căzut în genunchi și nici nu și-a plecat fruntea. S-a uitat doar țintă în ochii lui verzi-cenușii, văzându-l cum se face stacojiu la față.

— Ți-ai da viața pentru mine într-o clipită, i-a spus ea. Nu poți să te ascunzi mai bine decât alții. Așa că nu-ți bate joc de mine, Odiseu. S-ar putea să-ți pară rău, dacă așa am să hotărăsc.

Hecabe, suita ei, războinicii ahei, cu toții vedeau cum fiica lui Zeus își revarsă întreaga și înspăimântătoarea sa atenție asupra unui muritor.

— Înțeleg, a spus Odiseu.

Glasul abia dacă i-a tremurat, însă surâsul i s-a șters de pe chip. Ea a încuviințat abia schițat din cap și i-a dat drumul la bărbie. A luat-o pe lângă el spre spartani, care au urmat-o îndată, ca un alai de tineri credincioși urmând statuia Afroditei spre altarul ei.

Lui Hecabe îi cam venea să se veselească văzându-l umilit astfel, însă s-a abținut. Elena avea ceva anume — un aer amenințător mocnind din adâncuri — care o descumpănea și pe regina Troiei.

— A lui să fie, a spus Odiseu după ce suita spartană s-a îndepărtat destul.

— Cum e? l-a întrebat Hecabe. Menelau? Fac pereche bună?

Odiseu i-a răspuns doar din sprâncene, nu din limbă.

— Mă vei însoți mâine-dimineață, i-a spus el. Îți mai las o zi să stai cu fiicele tale. Deși ceilalți greci s-ar putea să nu se arate așa de grijulii ca mine. Mă înțelegi?

— De ce mă iei cu tine? Zi-mi adevărul.

— M-am gândit că te vei bucura să mergi acasă.

— Acasă la tine, nu la mine.

— O vom lua cu corăbiile spre miazănoapte și mai târziu spre apus, a spus el.

Hecabe a încercat să-și ascundă sclipirea de speranță din ochi.

— Unde o să arunci ancora mai întâi?

— În Tracia, i-a răspuns el. I-am trimis solie regelui — parcă Polimestor îl cheamă — că mi-ar plăcea tare mult să ne vedem în Chersonesos, pe țărm.

Caliope

Știu ce i-ar plăcea poetului să facă acum. I-ar plăcea s-o urmeze pe Elena înapoi în tabără ca un câine credincios. I-ar plăcea să descrie scena în care Menelau îi cade la picioare, mulțumindu-le tuturor zeilor din Olimp că s-a întors teafără la el. I-ar plăcea să-i cânte frumusețea și grația și cum aleargă toți bărbații să-i facă pe plac. Ei bine, nu poate.

M-am săturat de-acum de Elena. M-am săturat de frumusețea ei, de puterea ei, de ea. Detest cum se topește toată lumea când aude de ea. E doar o femeie. Și frumusețea nu ține niciodată la nesfârșit, nici măcar când e vorba de o fiică a lui Zeus.

Am să-l învăț eu minte. N-are decât să urmărească ce o așteaptă pe altă femeie, altă regină. N-are decât să vadă prin ochii Cassandrei ce o așteaptă pe mama ei. Așa o să-l învăț să aibă grijă pentru ce se roagă. Nu toate poveștile își lasă povestitorul teafăr și nevătămat.

Hecabe

Cassandra vedea în viitor de parcă ar fi fost trecutul. Nu era ca preoții care vedeau semne în zborul păsărilor și în măruntaiele dobitoacelor. Din previziunile lor nebuloase, ai fi crezut că viitorul e întotdeauna învăluit în nouri și cețuri, scânteieri răzlețe în beznă. Însă Cassandra îl vedea la fel de limpede ca o amintire proaspătă. Astfel că, auzindu-l pe Odiseu spunând că o va lua pe mama ei cu el în Tracia, a știut ce va să vină, căci ei îi era limpede de parcă văzuse aievea cum se întâmplase totul.

A trecut-o un val de dezgust și în gâtlej a simțit bine cunoscuta acreală. N-a îndrăznit să verse, căci Hecabe ar fi pedepsit-o că face mizerie, și-ar fi plesnit fiica peste obraz strâmbând din buze a dezgust. Cassandra a simțit cum i se încing o clipă micuțele cicatrice albicioase de pe tâmplă, cu care rămăsese după ce o lovise mama ei cu degetele încărcate de podoabele ceremoniale. Tot aurul acela era pierdut acum, desigur, ferecat în cuferele grecilor. Cassandra a înghițit de două–trei ori iute și a respirat adânc, încercând să-și îndrepte atenția asupra mirosului slab de sare din aer. Sarea îi potolise întotdeauna valurile cele mai crunte de greață.

Dar cum ar putea sarea șterge sunetul ochilor scoși, priveliștea mâzgăi negre prelingându-se în jos pe chipul bătut de vânturi? A început să respire greu. Și-a alungat viziunea, însă de câte ori clipea, vedea doar găvanele rănite și sângele negru și gros. A încercat să se întoarcă în prezent, să întoarcă spatele viitorului și să fie unde era. Uneori izbutea să-și găsească încet-încet drumul înapoi de la ziua de mâine la aceea de azi și, cu fiecare pas, dorința copleșitoare de a urla îi slăbea tot mai mult.

Însă de data asta și-a dat seama că nu poate să se întoarcă, ci doar să înainteze spre nenorocire, iar și iar. Și-a privit mama plecând și lăsând-o — oare ea, Cassandra, era ultima care părăsea țărmurile Troiei? Îi venea să se uite în jur, să vadă unde e Andromaca, unde e sora ei, Polixena. Însă nu putea să urmărească decât ce i se desfășura în față: a doua zi dimineață. Era cu siguranță a doua zi dimineață, nu-i așa? Pentru că Odiseu îi spusese mamei sale că atunci pleca cu el. Iar când eroul aheu i-a întins brațul s-o ajute să urce pe puntea corabiei sale, mama ei avea un aer aproape triumfător. Încă se ținea ca o regină, deși regina aceasta era înveșmântată într-un chiton pătat de funingine, cu tivul rupt în două locuri.

Hecabe se pregătea să dea ochii cu Polimestor, vedea Cassandra. O clipă, s-a mângâiat să vadă că mama ei nu e singură. Odiseu luase și câteva slujnice cu Hecabe, astfel că, deși nu-și avea familia lângă ea, măcar le avea pe femeile a căror tovărășie o preferase adesea. Cassandra se întreba dacă Odiseu a fost silit să facă troc cu concetățenii săi greci pentru a-și lua ditamai ceata de femei sau dacă poate nimănui nu-i păsa unde se duc bătrânele. Făcând ultimii pași pe pământul troian,

mama ei n-a căutat deloc s-o îmbrățișeze pe Cassandra sau s-o sărute de rămas-bun. Însă Cassandra i-a văzut ceva neobișnuit în ochi. Nelipsita ei exasperare nu i se mai citea deloc pe chip. Nu și-a sărutat fiica, e adevărat. Însă nu a sărutat-o pentru că s-a temut să nu se umilească izbucnind în lacrimi.

Tabloul s-a destrămat, apoi s-a închegat la loc când corabia lui Odiseu trăgea pe nisipurile dinspre capătul coastei din Chersonesos. Cassandra știa că sunt în Tracia — unde ea nu fusese niciodată — de parcă ar fi crescut pe meleagurile acelea de la miazănoapte. Viziunile ei n-o înșelau niciodată, înfățișându-i-se amănunțit, chiar dacă nu le înțelegea de fiecare dată. Nu după multă vreme, cât le-a luat oștenilor lui Odiseu să coboare și să ridice câteva corturi modeste, s-au și ivit doi soli în veșminte bogat împodobite, de undeva de pe uscat. S-au ploconit în fața lui Odiseu, mai lăsându-se în genunchi, atât de dornici erau să-i câștige bunăvoința în numele regelui lor. Deși Odiseu era un simplu oaspete în Tracia, nimeni n-avea îndoieli că gazda sa — regele Polimestor — îi căuta cu disperare îngăduința. Solii nici nu s-au uitat la bătrâne, care alcătuiau o mică ceată de sclave. De ce s-ar fi uitat? Cassandra a simțit iar acreala înecăcioasă și și-a proptit limba de cerul gurii. Nu acum, nu acum, nu acum. A încercat să se concentreze pe nisipul de sub sandalele mamei sale — înțesat de pietricele cenușii rotunde și scoici de un alb strălucitor, pe care i-ar fi plăcut să le culeagă, ca să-și plimbe unghia degetului mare peste crestăturile fine.

A simțit cum o năpădește un alt val de amintiri, ca o lovitură în stomac. De astă dată era o amintire adevărată, deși nu era a ei. Acum nu mai simțea viitorul, ci trecutul. Mama ei stătea chiar lângă locul din golf de unde plecase barca purtând trupul lui Polidor, ca apoi să-l azvârle în apă cu câteva pietre vârâte în tunică, pentru a-l ține la fund. Picioarele lui Hecabe se aflau pe urmele lăsate de inșii care împinseseră bărcuța în apă. Atât de aproape de Polidor, și totuși prea târziu. Viziunile Cassandrei veneau mereu prea târziu, deși n-ar fi trebuit. Aflase demult că nimeni nu pleca urechea la adevărul ei și, chiar și de-ar fi ascultat-o, de auzit, n-ar fi auzit-o.

Inșii care săvârșiseră sacrilegiul acela împotriva sărmanului ei frate, vedea Cassandra, nu-și dăduseră seama că avea să se răsucească în apă, iar pietrele aveau să-i cadă din haine la mai puțin de un braț de la suprafață. Ar fi trebuit să se lase pe fundul mării, să-l mănânce peștii și să-l vegheze în liniște nimfele mării. Însă greutățile nu fuseseră puse bine. Nu era de mirare că-l azvârlise apa la mal a doua zi, pe nisipurile de lângă Troia.

A văzut că avea fața stâlcită dinainte cu mult să se izbească de stâncile pe pe țărmul troian. Frumosul său frățior fusese bătut și apoi ucis de regele grec trădător, care crezuse că nu va afla nimeni vreodată. Cassandra a încercat să se agațe de asta — de voința crudă a acelui ins ticălos — în timp ce-l urmărea pe Odiseu vorbind cu sclavii săi și zicându-le că regele e poftit pe înaltele sale corăbii, să fie cinstit de eroii învingători de la Troia. A văzut cum solii se îndepărtează în grabă, să-i ducă vestea lui Polimestor. A văzut cum mama ei strânge din buze, până nu i se mai vede decât o linioară subțire. A văzut totul.

Și iarăși tabloul a dispărut și a reapărut la loc când Polimestor cobora hotărât

dunele presărate cu iarbă. Era înveșmântat tare falnic: o mantie cu broderii bogate, lanțuri de aur la gât, inele de aur pe degetele groase. Își dăduse părul rărit cu ulei, după obiceiul troian, și Cassandra a citit o clipă dezgustul pe chipul lui Odiseu, înainte să strângă mâinile uriașe ale bărbatului în chip de salut. Cassandra simțea în nări dulceața înăbușitoare a scorțișoarei și mirtului cu care-și parfumase bărbatul pomada de păr.

— Odiseu, a zâmbit el larg. Ce cinste!

— Da, așa mi-au dat de înțeles sclavii tăi, i-a răspuns Odiseu. Așteptai cu mare nerăbdare să primești vești din Troia, mi se pare mie.

— Întocmai, întocmai, a spus Polimestor. Am jertfit capete de juninci cu duiumul, sperând să-i câștigăm pe zei de partea grecilor.

— Câtă generozitate, a spus Odiseu. N-ai dorit să iei parte chiar tu la sprijinirea războiului?

Dacă îi băgase cumva de seamă tonul nițel tăios, nu s-a trădat deloc.

— Regatul meu trac e pavăza Greciei, i-a răspuns el. Știam că trebuie să mă îngrijesc să rămânem stăpâni pe aici în caz că aveți nevoie să vă sărim în ajutor. Am trimis soli la Agamemnon, mărite. A știut de la început că suntem gata să vă sprijinim. Nu trebuia decât să trimită vorbă.

— Agamemnon nu mi-a pomenit niciodată de răvașele astea, a spus Odiseu.

— Tare-i mai plac tainele, a încuviințat Polimestor.

— Eu nu-l știu deloc așa. Însă nu mă îndoiesc că-l cunoști mai bine decât mine.

Cassandra îi vedea pe oștenii lui Odiseu făcându-și de lucru. Ridicând o mică tabără care știau că n-o să le trebuiască. Nu era de mirare cât de ușor îi păcăliseră pe troieni, și-a zis ea. Minciuna le stătea în fire grecilor, itacienilor ăstora. Se țineau de ea cu ușurința cu care își curățau armele sau cărau apă de băut.

— Îl cunosc doar după măreţul său renume, a spus Polimestor. Îmi închipui că oricine s-ar lăsa ispitit să umple golurile din propria știință măcar închipuindu-și ce fel de om se poartă ca Agamemnon.

— Cum se poartă, adică? l-a întrebat Odiseu.

— Refuză cu atâta generozitate tot ajutorul oferit. Fără să dorească nicicând să tragă prea tare foloasele de pe urma bunăvoinței altuia.

— Ah, am crezut că făceai pe modestul, însă acum văd că ai grăit adevărul curat.

— Nu știu dacă înțeleg.

Doar pupilele negre trădau stinghereala din ochii lui Polimestor.

— Într-adevăr nu-l cunoști, i-a răspuns Odiseu râzând și bătându-l pe regele trac pe umăr.

Polimestor a izbucnit și el într-un hohot straşnic de râs, ușurat că nu spusese nimic necugetat.

— Nu am venit doar cu oștenii mei pe frumoasele tale țărmuri în ziua de azi, a urmat Odiseu.

— Ah?

— Da, ți-am adus o veche cunoștință care vrea să te vadă. N-am putut să pierdem acest prilej ca să vă reîmprieteniți.

— Despre cine să fie vorba, oare? a întrebat Polimestor.

Se tot foia încolo și încoace, încercând să recunoască musafirul neașteptat în echipajul pestriț al corabiei.

— Ah, prietena ta nu-i afară, pe țărm, i-a spus Odiseu. Te așteaptă în cortul de colo.

Și i-a arătat pânza cenușie întinsă pe câțiva pari, încropind un adăpost.

— O femeie? l-a întrebat Polimestor luându-și o expresie lascivă.

— Hecabe, regina Troiei, a spus Odiseu, privindu-l țintă pe regele grec, care nu arăta decât o idee descumpănit.

— Nu-i nicio nelegiuire să-ți faci prieteni pe lângă casă, a spus Polimestor pe un ton jos și măsurat.

— Firește că nu. Hecabe mi-a spus că i-ai fost prieten bun soțului ei cu mult înainte să izbucnească războiul.

Pe chipul regelui trac se citea ușurarea.

— E adevărat, a spus. Bine ți-a zis. Făceam negoț și încă altele, legați prin vechea datină a ospitalității.

— Așa cum sper să ajungem și noi doi, i-a spus Odiseu bătându-l încă o dată pe spate. Înainte să apună soarele după corăbiile noastre.

— Așa vom fi, Odiseu, a încuviințat Polimestor încântat.

— Încă ceva, a spus Odiseu. Hecabe mi-a mărturisit ceva pe drum încoace de la Troia.

— Ce anume?

— Că și-a trimis băiețelul la tine, să-l păzești de rele.

Cassandra l-a urmărit pe Polimestor cum își înfrânează pornirea firească de a vorbi când îl cuprindea neliniștea.

— Am...

S-a oprit, întorcând privirea spre golf. Până și după legea ospitalității, adăpostirea unui tânăr dintr-o cetate dușmană se putea să aducă prea tare a trădare în ochii grecilor.

— Ah, văd că te-am stingherit, a spus Odiseu.

Dacă-l mai bătea o dată pe umăr, regele trac s-ar fi ales cu vânătăi.

— Înțeleg că i-ai oferit adăpost tânărului nostru. Doar aveai o obligație față de Priam.

— Mă-nțelegi deci, a spus Polimestor. N-am ales eu să fie trimis băiatul încoace, însă odată ce a sosit...

— Ce puteai să faci? l-a întrebat Odiseu.

— Ce puteam să fac? a repetat el.

— Puteai să-i dăruiești băiatului o viață plăcută și să-l crești ca pe copilul tău, a spus Odiseu.

— Da, a încuviințat Polimestor. Am făcut întocmai.

— Ai fii?

— Da. Doi băieți. Mai mici decât fiul lui Priam, a spus el. Au doar opt și

zece ani. Și cel mare deja îmi ajunge până aici.

Și și-a dus mâna la inimă.

— Mezinul e mai scund doar cu trei degete.

— Ah, trimite un om să-i aducă încoace, i-a spus Odiseu. Pe fiul meu l-am lăsat acasă. Mi-ar plăcea tare mult să-ți văd mândrețea de feciori.

— Desigur.

Polimestor a făcut semn unui servitor, dându-i porunci cu glas scăzut. Sclavul a dat din cap și s-a grăbit să plece.

— Poți să-l aduci și pe Polidor atunci, i-a strigat Odiseu.

Sclavul a rămas încremenit o clipă, iar apoi s-a întors, uitându-se mut la rege.

— Cum? a zâmbit Polimestor trădându-se cu totul.

— Așa îl cheamă, nu? Polidor? Ah, te văd atât de nedumerit, că sigur am greșit. Cum îl cheamă pe băiatul lui Priam?

De-acum frica se simțea limpede în aer.

— Nu, nu te înșeli deloc, deloc, a spus Polimestor. Însă nu pot să trimit după el.

— Cum așa? Mama lui e aici. E ultima oară când poate s-o mai vadă, înainte să plece cu mine în Itaca. Doar nu-i răpești băiatului dreptul s-o vadă?!

— Desigur că nu, desigur că nu, i-a venit lui Polimestor ideea degrabă. Doar că e plecat acum, la vânătoare în munți.

— În munți?

— Da, departe de aici. La câteva zile călare. Îi place cel mai mult la vânătoare.

— Tare ciudat. Una, că mi-am amintit greșit cum îl cheamă și, a doua, că mi-am închipuit că nu se dă deloc în vânt după călărie. Puteam să jur că mi-a zis Hecabe…

— Nu, nu, așa e, i-a răspuns Polimestor. Nu-i plăcea deloc vânătoarea când a sosit aici. Însă de atunci a ajuns să-i placă tare mult.

— Ah, da. Cu siguranță vrea să recâștige toții anii cât a stat închis între zidurile înalte ale Troiei.

— Întocmai, a spus Polimestor.

Cassandra îi vedea mantia îmbibându-se de sudoare. Duhoarea acră se amesteca cu parfumul dulceag de scorțișoară și Cassandra simțea că i se pune un nod în gât.

— Așadar, mama lui n-o să aibă parte până la urmă de reîntâlnirea la care sperase, a spus Odiseu.

— Mă tem că nu.

— Însă poate merită să afle că duce acum un trai atât de sănătos, în aer liber.

— Așa nădăjduiesc.

Tabloul s-a șters iarăși. Clipind din ochi, Cassandra a văzut băieții gonind din spatele sclavului, spre tatăl lor. Cel mai mic arăta cu degetul catargul înalt al corabiei lui Odiseu. Nu mai văzuse vas așa de înalt până atunci și îi îndruga verzi și uscate fratelui său, care își luase o expresie de parcă văzuse corăbii de toate

felurile la viața lui. Au ajuns lângă tatăl lor, unde s-au rușinat dintr-odată când au văzut atâția străini.

— Tată, ei sunt eroii de la Troia? a întrebat cel mare.

Echipajul șleampăt din fața lui nu răspundea deloc așteptărilor sale.

— Ei sunt, i-a răspuns Polimestor săltând băiatul pe șold și ridicându-l apoi și pe celălalt pe brațul drept. Ce zici, Odiseu? Ce eroi o să ajungă în viitor, așa-i?

— Parc-ai fi Hecabe vorbind despre fiul ei. N-am să vă mai țin despărțiți pe voi doi, prieteni vechi ce sunteți.

I-a făcut semn din cap unui matelot, care a dat deoparte pânza cortului, lăsând femeile să iasă.

— Scumpă prietenă, s-a întors Polimestor spre Hecabe, lăsându-și cu binișorul băieții la pământ și desfăcându-și brațele. Nu te-aș fi recunoscut.

A pășit în față, s-o întâmpine, urmat de băieții săi. Îi neliniștea să vadă atâția bărbați necunoscuți pe țărmul lor și doreau să stea lângă tatăl lor.

— Am îmbătrânit în toți anii de când n-ai mai fost pe la Troia, a încuviințat Hecabe.

— Nu, doamnă, nu am vrut să spun...

— Ba da, și nu mi-a mai rămas strop de vanitate. Mi-a murit toată în război, odată cu soțul și fiii mei, a spus ea. De m-ai fi văzut până și acum un an, m-ai fi recunoscut îndată. Doliul m-a ros atâta, nu vremea.

— Ai îndurat pierderi cumplite, a spus Polimestor.

— Pierderi de neîndurat, i-a răspuns ea.

— Așa trebuie să fi părut.

— Așa au fost. Așa sunt. De atunci nu mai pot să duc toate poverile pe care mi le-au pus zeii în spinare, a spus ea. Un lung șir de pierderi. Numai în ultimul an — Hector, apoi Priam, apoi Paris, apoi...

— Zeii s-au arătat atât de aspri cu tine, a spus el. Voi înălța jertfe în numele tău, implorându-i să te cruțe.

— Așa vei face?

— Negreșit. Doamnă, oricine te-ar vedea și-ar dori să-ți aline suferințele. Ehei, până și Odiseu, de-atâta vreme vrășmaș al cetății tale și al casei lui Priam, te-a adus încoace, la vechiul tău prieten, să te mângâie.

Hecabe a clătinat încet din cap. Slujitoarele sale s-au strâns în jur, împresurându-l pe Polimestor.

— Cum poți să-mi vorbești după tot ce-ai făcut? l-a întrebat ea.

— Doamnă?

— Nu mă minți, Polimestor. Nu mă voi înjosi să ascult vorbele unui trădător ucigaș și lacom ca tine. Nu-ți ajungea aurul? Aveai pământuri prea puține? Ți-era palatul prea sărăcăcios? Sanctuarele prea nevoiașe?

— Nu...

— Priam ți-a trimis o avere ca să ai grijă de băiatul nostru. Nu încerca să negi și nu încerca să mă înșeli, pungaș bătrân. Eu, cu mâna mea, i-am vârât aurul în bocceluță. Și dacă nu ți-ar fi ajuns — i-a scuipat ea, stropindu-i cu salivă veșmântul brodat —, ți-aș mai fi dat încă pe-atât ca să-mi știu băiatul teafăr. Nu

trebuia decât să-mi trimiți vorbă că pentru tine viața lui nu prețuiește mare lucru. Eu o prețuiam mai presus de aur. Toate bogățiile Troiei au ajuns oricum în mâinile aheilor, de-acum. Ce-mi era mie dacă aurul încăpea pe mâna unui trac în loc de a unui spartan, argian sau itacian?

— E teafăr! Ce minciuni ți-au zis? a țipat Polimestor.

Însă Hecabe nu mai avea chef să stea la discuții. Metalul a licărit o clipă, oglindind razele soarelui, deși pesemne că el și-a închis ochii, pentru a nu vedea ce se întâmplă. Cât ai clipi, Hecabe și-a trecut cuțitul scurt și ascuțit peste beregata băiatului mai mare al lui Polimestor. Sângele a țâșnit înfiorător când două dintre femeile sale au făcut întocmai cu mezinul.

— Cu mâna mea l-am înmormântat, Polimestor, i-a strigat ea. Cum îndrăznești să mă minți?

— Ce-ai făcut..., a urlat regele trac îngrozit, însă măcelul nu se sfârșise.

Cât își vărsau băieții lui sângele întunecat din vine pe nisip, Hecabe și suita ei și-au întors cuțitele scurte împotriva lui. Nu-l izbeau nici în gât, nici în inimă. Cât încerca să-și strângă fiii în brațe, rugându-se cu disperare să revină la viață, femeile și-au implantat cuțitele în ochii lui. Țipetele de groază i s-au amestecat cu urlete de durere, iar sângele care îi șiroia din găvanele negre sporea balta strânsă din rănile copiilor săi. Sclavii săi nici n-au încercat să-i sară în ajutor, văzându-se întrecuți la număr de echipajul călit în lupte al lui Odiseu.

— Tu mi-ai șters stirpea de pe pământ, i-a șoptit Hecabe. Acum ți-am șters-o și eu pe a ta. Pe tine te voi lăsa să trăiești, ca să nu uiți cumva — de n-ai fi fost un trădător ucigaș, care și-a încălcat legământul și și-a înșelat prietenii, ai fi ajuns să te bucuri la bătrânețe de fiii tăi. I-ai fi văzut crescând pe măsură ce tu îmbătrâneai. Acum știi că moartea lor a fost ultimul lucru pe care l-ai mai văzut în viață. Sper că a meritat tot aurul.

S-a dat mai departe de locul măcelului și a înclinat din cap spre Odiseu.

— Mulțumesc.

Odiseu și oștenii lui s-au apucat să încarce totul la loc pe corăbii, fără să-l ia în seamă pe Polimestor — prăbușit peste trupurile fiilor săi, nu departe de ei. Urletele regelui s-au preschimbat în gemete slabe, iar apoi în scâncete neajutorate. Odiseu se uita la el cu dispreț. Toți oștenii săi își scăldaseră nu doar o dată mâinile în sângele tovarășilor lor în cei zece ani de bătălii. Puțin le păsa de un trădător care se lăsase plătit de troieni și ar fi crescut un băiat din palatul regal, care mai târziu, la maturitate, ar fi fost gata poate să-și răzbune tatăl, frații și cetatea. Grecii nu-și îngăduiau să-l lase pe regele trac nepedepsit pentru uneltirile sale perfide. Polimestor își urmase pornirile care-i dictau să tragă cât mai mare câștig din orice prilej i se ivea, fără a se gândi la ce preț plăteau alții. Așa ceva nu se îngăduia în veci. Pedeapsa lui avea să-i amintească oricărui grec care se vedea ispitit să-și încalce cuvântul că asemenea purtări nu vor fi trecute cu vederea — cel puțin nu de Odiseu.

Când ultimul oștean s-a urcat pe punte, a strigat către Hecabe și suita sa să-l însoțească. Polimestor, auzind numele vrăjmașei sale, și-a lăsat fiii morți, întorcându-se spre vuietul valurilor.

— Vei muri cu mult înainte să ajungi în Itaca, i-a strigat el. Te vei îneca în mare, fără nimeni care să te jelească și fără să ți se știe mormântul.

Hecabe s-a oprit lângă regele nenorocit.

— Am murit în clipa când l-am îngropat pe Polidor, i-a spus ea. Ce-mi mai pasă unde o să mă prăbușesc de-acum?

*

Cassandra respira greu, încercând cu disperare să rămână liniștită. A închis ochii și i-a deschis la loc în prezent, văzându-și mama, sora și cumnata șezând lângă ea pe pietre, ca mai înainte să-și urmeze ea mama în Tracia. Însă apoi scena a luat-o iar de la capăt. Grozăvia nu pălea deloc când o vedea a doua oară. Din contră, acum, că deja știa câte o să urmeze. Și totuși lipsea un detaliu chiar de la început, când pășise Hecabe pe puntea corabiei lui Odiseu. Ea, Cassandra, stătea pe nisipurile Troiei și își privea mama plecând. Simțea că Andromaca deja plecase. Vedea alte femei — verișoare și vecine — pornind alături de feluriți războinici, fiecare spre alt regat. Toate îi ieșeau la numărătoare. În afară de una. Unde era Polixena?

Într-o clipită a și aflat răspunsul. Și de astă dată nu și-a mai putut stăvili valul de greață care a cuprins-o.

Penelopa

Odiseu, soțul meu,

Acum știu că te afli pe tărâmul morților. Când bardul mi-a cântat prima oară despre călătoria ta în Hades, mărturisesc că am plâns. După atâția ani, credeam că mi-au secat lacrimile de tot, însă m-am înșelat. Mi-a fost ușor să mă păcălesc când i-am auzit cântul — îmi închipuisem că doar morții pot pătrunde în împărăția lui Hades. Nu pare așa de absurd, nu? La o adică, cine a mai câștigat vreodată bunăvoința preatemutei Persefona fără să fi murit mai întâi? Orfeu, așa e. Însă el a avut un motiv cât se poate de întemeiat pentru catabasis: l-a înfruntat pe Cerber, dulăul cu trei capete, încercând să o recâștige pe preaiubita lui, Euridice, răpusă de colțul unui șarpe în noaptea nunții lor. A fost un prilej cu totul ieșit din comun și sfâșietor, cum sigur o să-mi dai dreptate. Și, oricât îmi frământ mințile, nu înțeleg de ce te-ai avânta și tu în călătoria aceasta primejdioasă ca să vorbești cu un proroc mort. Nu-ți ajungea unul viu?

Se zice că Circe, prietena ta vrăjitoare, te-ar fi învățat că trebuie negreșit să te sfătuiești cu el. Gândesc c-ar trebui să fiu recunoscătoare că te-a înduplecat să mergi doar până la capătul lumii ca să-i faci pe plac. Unele femei fac orice ca să nu lase un soț să se întoarcă la nevastă. Însă, spune cinstit, Odiseu, chiar ți s-a părut că este nevoie de toată călătoria asta? Nu erai deja atât de departe de casă? (Nu prea știu unde se află Aiaia, insula lui Circe, însă sper că poate că nu e atât de aproape de marginea lumii cum aș crede.) Iar apoi să pornești spre fluviul care înconjoară întreaga lume în bezna necurmată? Cred că am dreptate dacă socot această hotărâre a ta nițel cam neobișnuită.

Însă gândesc ca o necunoscută, ca unul dintre barzii care-ți cântă povestea. Nu te-ai avântat spre locul acela învăluit în noaptea eternă în pofida primejdiilor, nu-i așa? Ai făcut-o din pricina primejdiilor. Doar te cunosc, Odiseu. Ce te-ai mai bucura să te lauzi că ai ajuns cu corabia până la capătul lumii și apoi cale întoarsă. Ce poveste nemaiauzită, ar zice lumea. Iar tu ai face pe modestul, nu, oricine ar fi făcut la fel în locul tău. Doar că, nu știu cum se face, dar nimeni nu e niciodată în locul tău, nu-i așa?

Ceilalți ahei s-au întors cu toții pe la casele lor, întâmpinați cu (mai multă sau mai puțină) căldură. Însă tu te-ai luat după sfatul lui Circe, o vrăjitoare în care știai că nu poți să te încrezi, și te-ai trezit pe cele mai întunecate meleaguri, turnându-ți jertfa de sânge într-o groapă, ca să momești la tine duhurile din Ereb. Acolo sălășluiesc umbrele morților, mereu cu sete de sânge. Iar tu ai venit să le hrănești cu nădejdea că o să poți să vorbești cu prorocul orb, cu Tiresias. Însă mai întâi ți-a apărut stafia unui oștean de-al tău. Elpenor, care a murit la Aiaia. Băuse prea mult vin, se urcase pe acoperișul palatului lui Circe și căzuse de pe el pierzându-și viața. Nu moartea sa jalnică și prostească îl mișcă pe ascultător când

ajunge bardul cu cântul aici (dacă te întrebai cumva). Ci banalitatea scenei — el, un tovarăș de arme căzut de a cărui moarte voi nici nu aflaserăți. Închipuie-ți doar: să lupți zece ani cot la cot cu ceata ta de itacieni, să pornești spre casă alături de ei. Și niciunul nu-ți duce dorul când te prăbușești. Sunt sigură că erai cu mintea în altă parte, orânduiai merindele pentru călătoria anevoioasă care vă aștepta. Însă nici să nu fi observat un trup omenesc zăcând frânt la pământ? Să sperăm că nu va mai trebui niciodată să strângi vreo oștire, Odiseu. S-ar putea să-ți găsești greu osteni dornici, la ce renume ți-ai făcut.

Elpenor te-a pus să-i promiți că te vei întoarce în Aiaia ca să-i îngropi trupul după datină și — cu toate că sigur încercai cu disperare să ocolești de-acum insula lui Circe — desigur că te-ai învoit. Mereu ai fost atât de grijuliu. Ce mai erau câteva săptămâni pe mare după atâta amar de vreme, pesemne că ți-ai zis în sinea ta. Puteai s-o iei pe calea mai ocolită și plăcută, la o adică.

Ai mai turnat niște sânge în groapă și ai așteptat mai departe să vină prorocul. Însă nu el ți-a apărut mai apoi. Vai, oricât de supărată aș fi pe tine, mă doare inima să te știu acolo, singur, cum zărești umbra Anticleei. Groaznic să afli așa că ți-a murit mama cât ai fost plecat. Însă tu ți-ai păstrat cumpătul și n-ai lăsat duhul să bea până nu ți-a împărtășit prorocul din înțelepciunea lui. Ți-a arătat ea colții, însă te-a ascultat și ai așteptat mai departe.

Și când a sosit în sfârșit Tiresias, atras de duhoarea sângelui de animal, ce ți-a spus? Ce ți-am spus și eu, doar că nu te-am pus să bați atâta drum până în infern și înapoi. L-ai mâniat pe Poseidon când i-ai orbit fiul. Călătoria ta spre casă este mai grea și mai înșelătoare decât a oricărui alt grec pentru că ți-ai atras dușmănia unui zeu. Și ce ți-a mai spus altceva? Ah, da. Că vei avea parte de o întoarcere dureroasă acasă. Că vei da nas în nas cu un palat de pețitori care trăiesc sub acoperișul tău, făcându-i curte cu patos nevestei tale.

Așadar, profeția mă privește și pe mine. Deși am știut că se vor strânge încet-încet bărbații când nu se va mai ști nimic de Troia. Una e să aștepți să se întoarcă eroul victorios acasă și alta să aștepți un om rătăcind pe mări vreme de — mai știi cât a trecut de când ai plecat? Suntem în al treilea an de la sfârșitul războiului. Însă n-ai teamă, Odiseu, le voi ține piept pețitorilor dornici să-ți ia văduva de soție (căci asta mă socot ei) cât voi putea de mult, desigur.

Apoi Tiresias s-a pierdut tremurător în beznă și mama ta, Anticleea, a venit în sfârșit la tine, să bea sângele din care se hrănesc morții, își hrănesc simțurile care le-au mai rămas. Cred că a fost groaznic să vezi cum te recunoaște înspăimântată. Căci pe patul de moarte tot mai spera să nu lași să treacă atâta vreme până să te întorci. S-a prăpădit de mâhnire, Odiseu, tot așteptând să i se întoarcă fiul acasă.

În clipa aceea chiar mi-a fost milă de tine, Odiseu. Însă când a cântat bardul ce urma, de-abia m-am stăpânit să nu pun să-l azvârle de pe stâncile Itacăi, să se înece acolo, în marea tot mai întunecată. Mai întâi ți-ai întrebat mama cum a murit. Apoi ai întrebat de tatăl tău, dacă e sănătos. Apoi de fiu. Apoi de cinstea ta. Apoi de tron. Iar apoi, când nu mai aveai de cine să întrebi, decât de câinele tău, ți-ai amintit să întrebi de soția ta.

După ce ai terminat de vorbit cu mama ta, ai mai rămas puțin printre morți. Când ai mai fi avut prilejul să vezi atâtea figuri mărețe din trecut? Le-ai văzut pe Alcmena, Epicaste, Leda, Fedra, Ariadna. Nici moarte nu-ți dau pace femeile astea. Însă ajuns cântul aici, eu, una, n-am mai răbdat să ascult, mă tem, și m-am dus la culcare, în patul meu. În patul nostru. Poate nu l-ai uitat.

Câinele e bine, sănătos, că tot veni vorba. Îmbătrânește tot mai mult, însă care dintre noi nu îmbătrânește?

Penelopa

Umbrele aheilor se lungeau tot mai mult. Un ins cu păr încărunțit de culoarea nisipului venea cu trei oșteni la femei. Își ținea posac gura strânsă. Nu-și dorise sarcina aceea, oricare ar fi fost ea.

— Care-i fata? Fiica lui Priam? a întrebat fără ocolișuri.

Cassandra scâncea ca pescărușii care se repezeau din înalt să prindă ultimii pești pe ziua aceea, sclipind în soarele după-amiezii târzii. Încă mai urmărea soarta mamei sale desfășurându-i-se în dosul pleoapelor, deși nu putea spune nimănui ce vede. Insul le-a cercetat chipurile, unul după altul — murdare de funingine, de lacrimi, răvășite toate. De când era nu mai văzuse o adunătură mai fără vino-ncoace, oricât de mare i-ar fi fost renumele — regina troienilor, mari meșteri la îmblânzirea cailor, de pildă —, tot nu precumpănea calitatea îndoielnică. Ce mai conta rangul într-o cetate cucerită?

Hecabe a grăit cea dintâi.

— Nu prea pari mulțumit, mărite, pentru un bărbat care și-a recâștigat soția.

Insul și-a ridicat sprâncenele rare.

— Doar ești Menelau, nu? l-a întrebat ea.

— Soția mea va fi condamnată la moarte când ne întoarcem în Sparta, a încuviințat el. Adulterul e fărădelege în Grecia.

— Și aici tot fărădelege e, a spus Polixena. Îți amintești că te-ai înfruntat în luptă cu Paris, el fiind vinovatul.

Menelau s-a înroșit când și-a amintit blestematul acela de duel. Tot nu înțelegea cum de nu câștigase. Pesemne că muieraticul prinț troian primise ajutorul vreunui zeu în ziua aceea. Sau mai degrabă pe al vreunei zeițe.

— I-ai găzduit pe amândoi zece ani, a mârâit el. Zece ani. Și iată cât de scump ai plătit pentru depravarea ta.

Și a arătat spre zidurile năruite ale Troiei.

— Atâta meriți, și nimic mai prejos.

— Îți mulțumesc pentru bunătate, i-a răspuns Hecabe. Dacă te mângâie cu ceva, află că i-aș fi retezat oricând bucuroasă beregata soției tale în numele tău. Rar mi-am dorit ceva mai arzător. Însă soțul meu, regele, era un om blând, iar soția ta era — cum știi prea bine — o femeie curtenitoare.

Menelau s-a scărpinat pe nasul borcănat și turtit.

— Într-adevăr.

— N-ai s-o omori, i-a spus Hecabe. Te va atrage înapoi în patul ei înainte chiar să ajungeți în Sparta. Înainte chiar să se isprăvească ziua de azi.

— Te fălești c-ai fi mare înțeleaptă, văd.

— Unele lucruri le înțelegi și dacă nu ești mare înțelept. Doar ochi să ai.

— Poate am s-o las să trăiască, a spus el. Crezi că mi-ar mulțumi grecii?

— Ce preferi, să te laude oamenii din afara palatului tău scăldat în soare sau

nevasta, în iatacurile umbrite?

S-a făcut că nu-i aude întrebarea.

— Am venit să-ți iau fata.

— Grecii ți-au ales o prințesă din casa regală troiană, pe lângă soția primită înapoi? Câtă loialitate.

— Grecii nu mi-au făcut nimic, a spus el. Fiica ta — ai mai mult de o fiică?

— Aveam mai multe, i-a spus Hecabe. Acum am două.

I-a arătat-o pe Cassandra și a întins un braț ocrotitor spre Polixena.

Menelau le-a cântărit pe amândouă din priviri. Polixena și-a lăsat smerită ochii în pământ. Cassandra s-a uitat țintă la el, fără să-l vadă.

— Întotdeauna scoate sunetul ăla? a întrebat el.

— Întotdeauna scoate sunete, a spus Hecabe. Se spune că ar fi blestemat-o cineva când s-a făcut mai mare. Când era doar o copilă, era fermecătoare. Blândă, săritoare, liniștită. Însă acum vreo doi ani a început să-și dea în petic, obosindu-ne pe toți, iar acum se oprește doar când adoarme.

— E frumoasă, cu toate că... Menelau a arătat spre bărbia îngălată a Cassandrei. O să găsească cineva bucuros o cale să-i închidă gura.

Hecabe n-a spus nimic.

— Atunci o iau pe cealaltă, a zis el. Vino.

A zvâcnit din mână și oștenii au pășit în față, gata s-o ia pe Polixena.

— Dacă nu ție ți se cuvine, de ce-ai mai venit s-o iei? l-a întrebat Hecabe.

Nu avea de gând să se înjosească implorând să o mai lase câteva clipe cu fata ei preaiubită. Însă nu îndura s-o vadă plecând.

— Am tras bățul cel scurt, a spus el clătinând din cap. Haide, fato.

Polixena și-a sărutat mama, pe Andromaca, iar apoi a încercat s-o îmbrățișeze pe Cassandra. Însă sora ei i s-a agățat de brațe, punându-se pe urlat. Oștenii au smuls-o din strânsoare, ca s-o ducă pe prizoniera lor de acolo.

Polixena

În copilărie, când se rugase în șoaptă, Polixena nu-și dorise niciodată să fie curajoasă. N-ar fi avut niciun rost. Cetatea ei era sub asediu, nu și-o amintea decât vag, de când era mică, altfel decât acum. Astfel că nu era deloc neobișnuit să-ți dorești să fii curajos, ci un lucru oarecare, pe care cu toții trebuiau să-l arate. Dintotdeauna se temuse pentru cei dragi — pentru frații ei când ieșeau pe porțile cetății dimineața, pentru surorile ei când orașul rămânea fără provizii. Pentru mama ei, ai cărei umeri se gârboveau tot mai tare. Pentru tatăl ei, cum stătea pe zidurile înalte, privind cum se luptă fiii săi cu oștenii care nu se lăsau până nu puneau mâna pe oraș. Fiecare mort stârnea jalea în suflet, dar și teama obștească — încă un soț, fiu sau tată căzut și cu un apărător mai puțin a doua zi în oaste.

Însă dacă ți-era teamă nu însemna că n-aveai curaj. Oricine putea să se arate curajos dacă nu știa ce-i frica. Troienii șușoteau între ei că un astfel de om era Ahile și de asta era atât de nimicitor. Se avânta în carul său la luptă fără să-i pese dacă trăiește sau moare. Câtuși de puțin. Nu-i păsa decât să-și știe prietenul, pe Patroclu, teafăr și nevătămat. Dacă troienii nu se apropiau de acesta, Ahile se apuca să secere oșteni cu totul la întâmplare, sau așa părea. Troienilor le-a luat luni, poate ani de zile să-și dea seama că era o strategie mai bună să trimită o mică trupă să-l atace pe Patroclu, ca să-l atragă pe Ahile lângă el. Desigur, oștenii mureau toți de fiecare dată. Hotărau trăgând la sorți cine se încingea în lupta aceea de necâștigat ca să-și ocrotească tovarășii.

Polixena îi văzuse pe bărbații aceia luându-și rămas-bun de la soții și bucurându-se de ultimele clipe petrecute cu fiii lor. Păreau cu toții liniștiți, pe când restul dădeau zor să-și pună platoșele și să-și pregătească armele de luptă. Știau că vor muri, așa că nu mai era de-acum vremea să se teamă. Nu mai era decât prilejul de a muri cu curaj, de a-l scoate pe Ahile din luptă doar cât să apuce tovarășii lor de arme să avanseze în altă parte, să-i împingă pe ahei spre corăbiile lor. Pe atunci Polixena îi socotise înnebuniți de jale și mâhnire. Cum s-ar fi arătat altfel atât de nepăsători în fața morții? Acum își dorea să se simtă și ea la fel de sigură pe ce va urma ca ei. Câte n-ar fi dat să cunoască ce soartă o așteaptă acolo unde merge.

Grecii vorbeau iute pe limba lor și nu le înțelegea accentul puternic sau graiul. Nu se purtau atât de desfrânat cum i se dăduse de înțeles că ar fi. Unul dintre ei o pipăise când se prefăcea că o ajută să nu se împiedice pe dâmburi. Însă Menelau i-a strigat ceva și bărbatul și-a luat mâinile de pe ea, făcând o față de câine prins șterpelind lapte din urcior.

Mai mult decât orice, spera că Menelau n-o mințise pe mama ei și n-o va lua pentru sine. Nu vedea soartă mai rea decât să-i devină sclavă și să-și lase patria pentru a-i fi slujnică Elenei, de la care li se trăgeau toate necazurile. Ei, poate nu

doar de la ea. Polixena știa că mama ei fusese întotdeauna prea îngăduitoare cu Paris. Fratele ei Hector nu făcuse aceeași greșeală. I-o tăiase din scurt lui Paris și Polixena îi dăduse dreptate. Și totuși nu-și dorea să ajungă să-i poruncească Elena să-i aducă apă sau să-i macine grânele. Și de-ar fi făcut-o sclavă de iatac, o scârbea gândul că va trebui să-i împletească părul fostei sale cumnate sau s-o ajute să se îmbrace dimineața, sau să închidă ochii când își primea iubiții de taină (Polixena nu se îndoia că Elena o să rămână neschimbată la virtute după ce se va întoarce în Sparta).

Dintr-odată a trecut-o năduful gândindu-se la Paris, Priam, Hector și toți ceilalți. La toți bărbații care ar fi trebuit s-o ocrotească și o părăsiseră. Furia îi era amestecată cu un strop de invidie că ei muriseră, iar ea urma să fie sclavă. Bărbații s-ar fi întrecut între ei care s-o ia de nevastă, iar acum avea s-o lase grea stăpânul sau vreun alt sclav, și nu avea ce să facă să se apere. Odraslele ei ar fi trebuit să o ducă regește, iar acum o să fie ultimii oameni: născuți în robie. Numai ea avea să ducă povara rușinii în spate.

Știa că și mama, și sora ei, Andromaca și celelalte troiene vor suferi aceeași soartă, însă nu va avea pe niciuna alături, s-o mângâie, și nici ea nu va putea să le aline cu vorba. Era o cruzime de care numai grecii erau în stare. Dacă războiul s-ar fi dus invers și troienii ar fi trecut mările ca să asedieze un oraș elin, rudele sale s-ar fi purtat cu grecii cam la fel cum se purtaseră și grecii la Troia. Și ei ar fi ucis bărbații și ar fi luat femeile și copiii în sclavie. La urma urmei, asta înseamnă să câștigi un război. Însă deși femeile și copiii aceia și-ar fi pierdut libertatea, ar fi rămas împreună. Să se aline unii pe alții. Pe când grecii veneau din atâtea orașe și insule de pretutindeni, că le despărțeau acum pe troiene de ultimele rămășițe de familie care le mai rămăseseră. Înăbușindu-și o sudalmă, s-a întors spre Menelau, care mergea greoi mai departe, târșâindu-și puțin un picior în nisipul schimbător.

— La care dintre greci mă duci? l-a întrebat.

Vorbea o greacă înțepenită și ceremonioasă. Menelau n-a răspuns și o clipă a crezut că n-a auzit-o sau că nu reușise să se facă înțeleasă.

— Te-am întrebat unde mă duci, a repetat ea.

— Nu-i datorez răspunsuri unei sclave, i-a ripostat el.

Polixena a simțit că îi năvălește sângele în obraji, însă și-a ținut mânia în frâu.

— Nu te credeam așa de laș încât să nu-i spui unei sclave neputincioase ce viitor o așteaptă, a spus ea. Fratele meu Hector te lăuda, spunea că ești un bărbat viteaz.

N-a zâmbit când l-a văzut cum se îndreaptă de spate și-și sumețește un pic capul. De parcă Hector ar fi spus așa ceva. Toată lumea — ahei și troieni deopotrivă — știa că Menelau e un bădăran, că nu putea să lase urciorul cu vin din mână până nu-l deșerta de ultimul strop. Care bea noapte de noapte vin îndoit cu prea puțină apă până se făcea prea târziu și se întreba cu glas tare de ce oare îl părăsise nevasta, pe când tovarășii săi își dădeau pe șușotite răspunsurile. Fratele său, Agamemnon, era mai puțin vrednic de milă, însă mai rău la mânie, așa spuseseră troienii. Niciunul nu era un rege bun potrivit standardelor troiene,

însă bănuia că grecii nu sunt atât de pretențioși.

— Nu sunt laș, i-a răspuns el. Am tras la sorți și am pierdut, iar acum mi-am făcut datoria, așa cum a hotărât adunarea grecească ieri-seară. Te-am luat de la familia ta și te voi duce la Neoptolem.

Polixena și-a înăbușit un fior. Troienii se temuseră de mărețul războinic Ahile — mai iute și mai ucigător decât un leu de munte. Însă și la firea sa crudă aducea cu un leu. Nu le purta nicio ranchiună troienilor și nici celorlalte victime pe care le secera ca pe snopi, sau cel puțin nu până când îl ucisese Hector pe Patroclu. Erau pur și simplu prada pe care se născuse ca să o căsăpească. Fiul său era cu totul altfel însă.

De Neoptolem se temeau și troienii, și aheii — de nepătruns și sumbru, împovărat de conștiința că nu-și va egala în veci tatăl. Neoptolem îl ucisese pe tatăl Polixenei, Priam, când se agăța de altar, în templul lui Zeus. Ce om n-avea atâta frică de regele zeilor, încât să-i pângărească sanctuarul? Un lucru știa foarte limpede Polixena — Neoptolem avea să fie ucis la rândul lui pentru sacrilegiile sale nelegiuite. Nici Thetis însăși nu va putea să-și salveze nepotul de mânia lui Zeus când se va abate asupra lui.

— Ai dreptate să te temi de el, a spus Menelau, deși ea nu scosese o vorbă. Însă Neoptolem nu te va ține mult. Te va dărui tatălui său.

— Tatăl său e mort, a spus ea.

Atunci a înțeles ce o aștepta.

I-a mulțumit în sinea ei lui Artemis. De atâtea ori își spusese că mai bine moare decât să trăiască în sclavie. Și iată că își va vedea ruga împlinită. S-a mai rugat și ca mama ei să nu afle niciodată că mezina — singura fiică zdravănă la cap care-i mai rămăsese — va avea parte îndată de aceeași soartă ca mezinul ei. Jertfiți amândoi de câte un grec — unul de dragul banilor, cealaltă din setea de sânge.

Deși poate că nu-și cunoștea mama. Hecabe era o femeie mândră, care ura să se știe sub jugul robiei, d-apoi când venea vorba de copilele ei. Poate s-ar bucura s-o știe pe Polixena moartă, nu sclavă, s-ar simți ușurată să ducă doar ea rușinea aceea, în loc să se reverse de-a lungul generațiilor de urmași ai lui Priam. Și cu siguranță că mama ei n-ar jeli atâta de-ar ști că fiica ei își primise fără împotrivire moartea. Polixena a luat-o înaintea oștenilor, mergând alături de Menelau. Nimeni n-avea cum să spună c-ar fi fost lașă.

*

Nu erau atâția oșteni de față cum își închipuise. Își înfățișase în minte un podium imens, un cârd de preoți în veșminte de ceremonie, o ditamai mulțimea de gură-cască greci care de-abia așteptau să se sfârșească jertfa ca să mănânce, să bea și să se pregătească pentru plecarea de a doua zi. Însă când a sosit în tabăra mirmidonilor, aceasta era mai pustie decât se așteptase. A zărit câteva corturi mărunte, peticite și pătate de sare. Oare acolo dormise Briseis? s-a întrebat ea. Femeia care împotmolise întreaga oștire grecească de vreme ce Ahile refuzase să mai lupte până n-o primește înapoi. Oare mai era aici, acum, că murise Ahile? Oare o moștenise fiul său sau o primise vreun căpitan de-al său în dar? Polixena se mira că era atât de curioasă. Ce ciudat că-i păsa atâta de soarta alteia, când a ei

urma să-i fie curmată îndată. Și totuși s-a trezit că-i pasă de femeia aceea pe care nici n-o cunoscuse. S-a pomenit cercetând chip după chip, căutând trăsăturile acelei femei în stare să schimbe soarta unui întreg război. Însă niciuna dintre femeile pe care le vedea — slugi și sclave — nu avea un asemenea chip. A cuprins-o o dezamăgire fără rost. Apoi și-a dat seama că nici ea în locul ei n-ar fi răbdat să vadă cum jertfesc o fată ca pe o junincă. Și ea s-ar fi ascuns.

Menelau a strigat ceva nedeslușit și un tânăr a ieșit din cortul său în lumina aspră a după-amiezii. Cum se strâmba în soare, părea și mai arțăgos. Polixena auzise că Ahile era frumos: păr de aur, mădulare lungi, tot de aur. Însă bărbatul acela avea o claie de bucle castaniu-roșcate încadrându-i chipul molatic, încât aducea cu o fată. Avea o bărbie îngustă și niște ochi albaștri prea mici și spălăciți. Chiar și așa, ar fi putut fi frumos — avea pielea ca fildeșul — de n-ar fi părut atât de crud. Își ținea gura strânsă, bosumflat, și pe frunte deja i se așternuse pecetea deselor nemulțumiri. Polixena a văzut îndată de ce se arăta atât de nemilos — chiar și în fața cortului său, înconjurat de oștenii săi, tot aducea cu un băiat înveșmântat în hainele tatălui său. Numai că băiatul acesta era bărbatul care-i ucisese tatăl când se azvârlise în genunchi la altarul lui Zeus.

— Ea e? a întrebat Neoptolem.

— Cine alta? i-a răspuns Menelau.

Polixena a simțit pe dată că nu-l avea deloc la inimă, însă dacă și Neoptolem a observat asta, nu a spus nimic.

— Am crezut că va arăta mai măreț. Doar vreau să i-o dăruiesc tatei, care și-a dat viața luptând în războiul vostru.

— E prințesă troiană, a spus Menelau. Sunt pline toate de funingine și sare — doar le-am ars cetatea și le-am lăsat să stea afară, pe țărm.

— Spală-te, a spus Neoptolem fără să se uite la ea. Luați-o și găsiți-i ceva de îmbrăcat, nu zdrențele alea.

Două femei umile au venit încet la ea de lângă oștenii lor. Le-a făcut semn din cap — n-avea de gând să strige și nici să se împotrivească — urmându-le într-un cort din apropiere.

Polixena a așteptat cât au încălzit apă într-un cazan mare și larg. A luat o cârpă din mâna femeii mai mărunte, încercând să-i mulțumească. Însă în locul de unde o răpiseră nu se vorbea graiul troian. Polixena nu se putea face înțeleasă decât dând sau clătinând din cap. A înmuiat cârpa în apa caldă și și-a trecut-o pe piele. S-a șters ușurată de funinginea unsuroasă. I-a luat mai mult să se îmbăieze decât oricând înainte. Femeile au așteptat cu răbdare, aruncând însă priviri neliniștite spre intrarea cortului, de parcă dintr-o clipă în alta Neoptolem avea să izbucnească în strigăte mânioase. Când au ajuns să se uite din ce în ce mai des, Polixena a dat zor, clătind și ea mai des cârpa.

Într-un târziu, când s-a văzut curată, una dintre femei i-a întins o sticluță cu ulei. A luat-o recunoscătoare și și-a frecat cu el pielea, întinzându-l peste tot. Apoi femeia mai înaltă a deschis un cufăr și a desprăfuit o rochie albă, brodată cu fir roșu și auriu. Era atât de nelalocul său acolo, încât Polixenei i-a venit să râdă — parcă vedea o floare desăvârșită într-o mlaștină fără margini. A ridicat brațele și

femeile au ajutat-o să îmbrace veșmântul ceremonial. Era ultima oară când se înveșmânta și iată că avea femei lângă ea s-o ajute, întocmai ca la Troia. I-a mulțumit din nou lui Artemis că o scăpase de umilințele robiei. Mai bine murea decât să trăiască precum femeile acelea, temându-se până și de bătaia vântului.

Le-a făcut semn să o ajute să-și desfacă părul. Cum niciuna nu i-a oferit vreun pieptăn, și-a trecut degetele prin el. Avea să-i curgă pe umeri și pe spinare în jos. Pletele negre aveau să atragă privirile pe rochia albă. Nu avea nicio podoabă, însă îi ajungea broderia rochiei. Și-a scos cureluşa îngustă de piele pe care și-o legase în păr în ultima dimineață în Troia și a pus-o deoparte. Și-a desfăcut sandalele și le-a pus lângă ea. Nu-i mai trebuiau de acum aceste ultime rămășițe care o mai legau de viața ei dinainte. I se părea potrivit să le lase acolo.

Le-a făcut semn din cap femeilor că e gata și ele s-au repezit să-i deschidă cortul. S-au dat în lături, ținând pânza groasă, peticită, ca să nu i se atingă de rochie. A pășit în lumina puternică, fără să-i dea lacrimile. Când a zărit-o un oștean, i-a șoptit ceva tovarășului său, care s-a întors să-i spună ceva altui mirmidon. Sub ochii ei, s-au înșiruit unul după altul. Cel care stătea mai aproape i-a făcut semn să vină și a pășit nesigură spre el. A încuviințat din cap, plesnind din limbă de parcă avea de-a face cu un animal. Când a ajuns lângă el, acesta a luat-o din loc, făcându-i semn din cap să-l urmeze. Nu-și putea desprinde privirea din ochii lui negri, iar larma taberei, priveliștea celorlalți oșteni care se uitau lung la ea, până și duhoarea lor acră, toate păreau să se risipească. Nu vedea decât ochii de bou ai oșteanului.

A încetinit pasul, întinzând mâna ca să-i facă semn să se oprească și ea. Oștenii din spatele ei rupseseră rândurile, îngrămădindu-se în semicerc. Însă ea n-a băgat de seamă, așa cum nu i-a văzut nici pe restul mirmidonilor strângând cercul în față. Nu a văzut decât ochii bărbatului și, după ce a înclinat ultima oară blând din cap, n-a mai văzut decât părul roșcat și lucirea spadei.

Themis

Judecata lui Paris — cum ajunseseră să-i zică zeii, căci îl găseau vinovat doar pe muritorul acela pe care numai Afrodita îl înghițea cât de cât — îi adusese până la urmă destulă încântare. Vechile nemulțumiri puteau fi împăcate acum în gloria războiului de la Troia. Zeii și-au ales favoriții din rândurile războinicilor care se strângeau să lupte pe câmpia troiană. Unii au ales împinși de o anumită legătură: Thetis își sprijinea băiatul, pe Ahile, Afrodita era de partea fiului său pe jumătate troian, Enea. Atena avea de mult o slăbiciune pentru Odiseu — dintotdeauna îi plăcuseră bărbații isteți. Alți zei se arătau dușmănoși sau binevoitori din motive mai vagi — Hera n-avea să ierte în veci Troia că era leagănul lui Paris, Apollo se arăta mai degrabă binevoitor față de cetate, deși mai trecea dintr-o tabără în cealaltă dacă îl supărase careva de curând.

Se bucurau atât de mult de lunga înfruntare care urma, că nu i-a trecut prin cap nimănui — nici măcar Atenei — să întrebe de unde apăruse mărul de aur care stârnise întreaga poveste. Tuturor le era limpede că Eris se făcea răspunzătoare de ivirea lui la nunta lui Thetis — zeița zâzaniei nu se putea înfrâna, așa cum nici Ares nu putea să lase arma din mână și nici Apollo nu putea să-și greșească ținta. Însă Eris nu era meșteră, n-ar fi putut să făurească podoaba aceea cu mâinile ei. Nimănui nu i-a trecut prin cap să întrebe de unde avea mărul acela, cu lumina lui lăuntrică și scrisul acela frumos. Cu siguranță nu era făcut de mâna omului — toată lumea știa că grecii erau în stare doar să scrijelească niște buchii urâte și drepte pe obiectele lor de preț. Scrisul de pe măr curgea mlădios, parcă-ți cerea să-l atingi cu degete pioase.

Singurul zeu în stare să făurească un asemenea obiect era Hefaistos, care se jura că nu-l făcuse. Se împotrivise vehement când Afrodita se lăuda cu zorzonul acela al ei, întrebându-și soțul (care nu era înzestrat decât cu frumusețea pe care o făurea în atelierul său) de ce nu i-l dăruise pur și simplu după ce i-l meșteșugise. Era mai tulburat decât oricare altul de obârșia mărului — oare mai exista vreun zeu în stare să făurească așa o minune? Și dacă exista, cum rămânea atunci cu Hefaistos, care se număra printre olimpieni doar grație meșteșugului său? Fără talentul său de a topi și bate cu ciocanul cele mai meșteșugite obiecte de bronz, care din zei îi va mai arăta respect? Cu siguranță nu soția lui, care deja dovedise că îl preferă pe mai arătosul și bătăiosul Ares. Și unde anume fusese făurit mărul? Era de neînchipuit să fi fost meșterit în altă parte decât în atelierul său zeiesc. Așadar, se strecurase careva acolo în lipsa lui. I-a bănuit pe câțiva zei la rând, însă fără nicio dovadă. De fapt, vinovatul era cineva la care nici nu se gândise.

Olimpienii aveau obiceiul să-și închipuie că generația dinaintea lor era prea cu nasul pe sus și nepăsătoare pe deasupra. Zeii de la începuturi erau atât de nelămuriți. Măcar când venea vorba de Afrodita sau Ares, sau chiar de Zeus,

ceilalți zei știau la ce să se aștepte. Fiecare își avea propria înclinație — dragostea, sperjurul sau ce mai era —, de care nu se îndepărta. Zeii nu prea se respectau între ei, însă dacă avea vreunul vreo chestiune de discutat, fie vreo legătură extraconjugală, fie vreo înfruntare războinică, știa fără dubiu la cine să meargă. Ce aveau însă zeii de discutat cu cele trei Anotimpuri, de pildă? Cu vremea?

Astfel că nu era de mirare că Hefaistos nici nu s-a gândit la Themis. Themis, zeitatea care avea în grija ei ordinea divină a lucrurilor, mai apărea pe la ospețe sau nunți, însă nu se vâra în ciondănelile Herei sau supărările de zi cu zi ale celorlalți zei. Lucru cu atât mai curios dacă-ți aminteai că Themis fusese căsătorită cu Zeus înainte să preia soția sa olimpiană rangul ei sâcâitor. Însă dacă Hera era tare supărăcioasă și geloasă, Themis era mai presus de toate astea. Poate nici nu-și găseau locul în ordinea divină a lucrurilor. Și unde își aveau oare căminul vechii zei? Hefaistos nu-și amintea nici măcar când dăduse ultima oară ochii cu Themis. El își avusese dintotdeauna casa — cu toate că tot un intrus se simțea — pe culmile Olimpului. Unde în altă parte puteau trăi zeii?

Ar fi rămas uimit de-ar fi văzut-o pe Themis cu câteva zile înainte de nunta lui Thetis cu Peleu. Ședea pe un jertfelnic mare și puțin adânc, ca într-un jilț bogat sculptat. Jertfelnicul era așezat într-un templu, pe cele trei picioare zdravene ale sale, lângă o coloană zveltă, ce sprijinea o friză care mărginea acoperișul. Era un model ordonat, în dungi roșii și albe, întocmai cum îi plăcea lui Themis să fie totul. Iar jertfelnicul era perfect simetric, cu picioarele la distanțe egale unul de altul în jurul vasului puțin adânc pe care-i plăcea lui Themis să stea cocoțată. Picioarele ei lungi, cu degetele subțiri pe care pe vremuri atâta i le admirase Zeus (și le-ar mai fi admirat și acum de n-ar fi fost mereu vrăjit de piciorul care încă nu i-a apărut înainte), îi atârnau slobode, cu gleznele una peste alta. Chiar și așa, nu-i scăpase că Zeus i le sorbise din ochi când venise să-i ceară sfatul. Să-i dea un sfat tocmai regelui zeilor! Themis s-ar fi simțit măgulită de n-ar fi socotit o asemenea emoție mult prea tulburătoare. Prefera să se considere imperturbabilă. Însă și-a ridicat oricum picioarele puțin mai sus.

Themis era mulțumită (încântată ar fi fost mult prea de tot) de noua ei rochie, cu modelul ordonat și nesfârșit de antilope. Un șir o lua de la dreapta la stânga și cel de mai jos o lua în direcția cealaltă. Nu găseai pic de dezechilibru nicăieri: toate capetele antilopelor se plecau spre copitele din față și toate perechile de coarne erau îndreptate drept în sus. Părul ei negru era aranjat în zulufi care urmau unul altuia desăvârșit de la jumătatea frunții și până la lobii urechilor. I-a zâmbit chipului neschimbat și bărbos al soțului din vechime.

— Ai nevoie să te ajut, i-a spus.

Themis prefera declarațiile întrebărilor.

— Sunt prea mulți muritori pe lume, a încuviințat Zeus. Mult, mult prea mulți.

— Ți-a zis Gaia cât suferă, a spus Themis. O apasă prea tare, nu mai rezistă.

— Întocmai. Trebuie să-i rărim cu miile.

— Ciumă, i-a propus ea, însă regele zeilor a clătinat din cap.

— Prea imprecis. Uneori îi răpune doar pe bătrâni, care oricum nu mai au

multe zile.

— Potop, a spus ea.

— Prea la nimereală. Așa o să curețe și vitele.

— Câtă grijă ai mereu de jertfele tale, a râs ea.

Zeus s-a lins pe buze la gândul vițelului gras sfârâind în flăcări.

— Vulcan.

El îi invocase focul cu gândurile sale.

— Prea mărginit.

— Cutremur.

— Prea puține morți.

— Cutremur mai mare.

— Poseidon e prea părtinitor. Îl știi doar. Va nimici favoriții Atenei sau pe ai lui Apollo și de ai lui nu se va atinge. O să ne dea prea multe bătăi de cap.

Privirile li s-au întâlnit.

— Război atunci.

— Trebuie să fie război, a încuviințat el. Contează unde, socoți?

Și-a săltat picioarele paralel cu podeaua, privindu-și-le lung.

— Nu prea. Depinde dacă înclini spre un război civil sau...

A căutat cuvântul potrivit, ridicând din umeri până la urmă, când nu l-a găsit.

— Sau un război obișnuit.

— Nu război civil, nu prea cred, a spus Zeus mângâindu-și barba.

— Răsăritul împotriva apusului ar merge, a spus ea.

— S-a dovedit a da roade, s-a învoit el.

— Troia e numai bună.

Zeus a încuviințat din cap.

— Cum facem să dea grecii năvală la Troia?

— Fiica ta nu e măritată cu un rege grec?

Zeus și-a luat o expresie chinuită.

— Elena, l-a lămurit ea.

Cum de uitase că Zeus de-abia dacă mai știa câți fii și fiice zămislise de-a lungul anilor, d-apoi ce se alesese de fiecare.

— Ah, Elena.

Regele zeilor și-a îngăduit o clipă de visare.

— Mama Elenei chiar fusese o femeie absolut superbă.

Meritase să se preschimbe în lebădă pentru ea.

— Da, s-a măritat cu un nătărău roșcovan.

— Trimite un prinț troian s-o fure, i-a spus Themis.

Zeus a hohotit înveselit.

— Bună idee!

Apoi s-a încruntat:

— Pentru asta ne-ar trebui ajutorul Afroditei.

Themis nu și-a trădat enervarea. De-abia dacă și-a recunoscut-o în sinea ei. Însă Zeus fusese ceva mai isteț pe vremuri, putea să jure.

— Momește-o cu ceva, i-a spus. Întotdeauna merge.

— Da, a încuviințat iarăși Zeus, o momeală. Oare ce-i place?

— Podoabele, zorzoanele și rugile disperate ale muritorilor, i-a dat Themis răspuns.

— Ai ceva potrivit? a întrebat-o. Știi, pe Olimp nu prea apuc să stau singur...

Themis a chibzuit o clipă.

— Știu ce-aș putea să-i dau, a spus ea. L-am descoperit mai ieri când căutam ceva prin fundul templului. Cred că dacă-i va pica tocmai bine în mână, nici nu va mai trebui să-i ceri ajutorul.

Zeus era nedumerit.

— Atunci cum o să mă ajute?

— Va porni chiar ea înfruntarea, i-a răspuns Themis. Nici nu va ști că-ți face întocmai voia.

— Atunci n-am să-i rămân deloc dator?

Era mai bine decât sperase.

— Nu, a clătinat Themis din cap. Ei nu, mie da.

Penelopa

Odiseu,

Mi se pare aproape de prisos să mai amintesc că răbdarea mea e gata să plesnească, precum un fir subțire ținut deasupra unei lumânări pâlpâitoare. Nu va mai fi mult și flacăra va mistui ața, iar mânia mea va plesni în două. Căci iată că a mai trecut un an întreg de când ai plecat de pe insula Aiaia (cu vrăjitoarea ei care te-a ținut în atâta huzur), în călătoria ta fără niciun rost până în Hades. Încă un an pe lângă cei doisprezece care au trecut deja de când ai plecat din Itaca. Pesemne că ție nu ți se par mulți. Ce mai contează un an, ai zice tu, desigur. Uite câte aventuri am să-ți povestesc — firește că merită să-mi mai trec un an așa. Să-ți treci tu, poate. Însă eu, una, nu întineresc deloc, Odiseu, iar palatul tău nu-i deloc mai sigur.

După ce ai lăsat în urmă Tărâmul Morților, din câte am auzit, te-ai dus drept înapoi la Circe — dulăul ei credincios. Desigur, toți ți-au admirat simțul datoriei, doar ai trecut tot oceanul ca să-ți îngropi tovarășul, pe Elpenor. Nu l-ai uitat, Odiseu, e cel care s-a îmbătat și a căzut de pe acoperișul lui Circe. Cel care nici n-ai băgat de seamă că lipsea. Cel care niciunul nici n-ați băgat de seamă că lipsea. Acela. Oricum, era limpede că țineai la el mai mult decât la soția și la… știi că era cât pe-aci să zic „pruncul tău“? Dar Telemah nu mai e de-acum prunc. Deja de ceva vreme.

Am adus vorba de asta pentru că mi se pare că ți-ai pierdut nu știu unde pe drum măsura timpului. Poate că ai ajuns atât de departe, că zilele au luat-o înapoi, și nu înainte? Poate te afli undeva sub vraja nu știu cărui zeu și timpul nu mai trece deloc. Altfel cum să-mi lămuresc, Odiseu, numărul imposibil de zile scurse de când ai plecat?

Spre necurmata mea mirare, ai lăsat iar destul de curând insula lui Circe. Ei, mă gândesc că de-acum ți-era totul cunoscut, nu-i așa? De ce-ai mai fi rămas când puteai să te avânți pe lângă sirene? Întotdeauna te-au atras aventurile, desigur. Aventuri care nu te aduc deloc prin preajma Itacăi. Însă niciodată n-ai putut să refuzi o provocare, iar aceasta era cu totul aparte. Nu era om pe lume care să fi auzit cântecul sirenelor și să fi rămas în viață ca să ducă povestea mai departe. Așa că sigur a trebuit să fii tu acela. Ascultând de vorba lui Circe (ce câine credincios), ai tăiat niște ceară de albine bucățele. Ai frământat fiecare bucățică în parte până s-a înmuiat și le-ai dat oamenilor tăi, poruncindu-le să-și astupe urechile cu ele. Era în joc viața lor.

Însă ție nu ți-a mai rămas nicio bucățică de ceară, nu? Viteazului Odiseu, care nu putea să nu se folosească de prilej ca să devină singurul om din istorie care a auzit cântecul sirenelor și a scăpat cu viață. Le porunciseși oștenilor să te lege fedeleș de catarg. I-ai prevenit că o să te zvârcolești și o să te rogi de ei să te

dezlege, însă ei trebuiau să nu te bage în seamă și să vâslească mai departe. Și — cum sunt sau au fost oameni ascultători — așa au și făcut.

Așadar, numai tu ai auzit cum își înalță sirenele cântarea lor ucigașă. Potrivit variantei auzite de mine (de la un bard care, după mine, cântă la fel de ucigător), sirenele te-au implorat să-ți îndrepți corabia spre ele, ca să le auzi cântecul. Te-au implorat, căci ți se dusese faima în Grecia.

Se spune că sirenele știu să cucerească orice bărbat, de asta îi distrug de fiecare dată corabia. Ei bine, pe tine într-adevăr au știut să te cucerească. Ți-au cântat despre patria ta frumoasă, despre băiatul tău care crește tot mai mare, soția credincioasă? Toate acestea l-ar fi vrăjit pe oricare alt bărbat, oricare alt erou. Însă când te-au recunoscut, sirenele au viersuit altfel: „Vino-ncoace, Odiseu lăudate, tu, slava 'nalt-a neamului de-ahei". Faima ți-e soață mai bună decât mine. Și e limpede că tu și slava ta ați rămas nedespărțiți. Nici Laodamia, care a murit de dragul lui Protesilaos al ei (probabil că nu-l mai ții minte, Odiseu, însă el a fost primul grec care a murit la Troia cu atâția ani în urmă), nu ar fi putut rămâne mai credincioasă iubirii sale decât tine. Cumva e de-a dreptul mișcător.

Cum arată sirenele, Odiseu? Din cântece se înțelege că la statură ar fi ca femeile muritoare, însă că ar avea trup de pasăre — gheare la picioare, aripi și cozi lungi din pene. Dar au capete de femei. Iar glasurile — ai putea să le descrii? Bardul zice că scot cea mai frumoasă cântare pe care a auzit-o vreodată urechea de om sau de jivină. Ne îndemna să ne închipuim cel mai desăvârșit glas de femeie și să-l îmbinăm cu sunetul privighetorii. Itaca e stâncoasă, poate știi tu unde își au cuibul păsările cu glas melodios, eu, una, nu cunosc decât cârâitul pescărușilor, care nu prea aduce cu așa ceva. Însă tot nu reușesc să-mi scot din minte: oare cum sună cel mai frumos cântec pe care l-a auzit vreun om vreodată? Poate într-o bună zi, dacă te mai întorci acasă, o să-mi zici chiar tu.

După ceata de canibali de care ai dat la începutul călătoriei, Odiseu — ciclopul orbit, lestrigonii care ți-au mâncat echipajul sau i-au zdrobit corăbiile cu bolovani —, acum se pare că ai ajuns cu călătoria la categoria monștri. Cine-ar fi bănuit de câte feluri sunt? Mai întâi ai scăpat de moartea muzicală care te pândea. Iar apoi a trebuit să treci cu corabia pe lângă Scylla și Charybda. Prima e un monstru care înfulecă oameni, a doua e un vârtej care înfulecă corăbii — am înțeles bine?

A fost ideea lui Circe să o iei pe acolo, socot. Am ajuns să mă întreb dacă nu cumva ai supăra-o cu ceva. Greu de închipuit cu ce, desigur. Însă chiar pare să te fi îndrumat pe cea mai primejdioasă cale la care ar fi putut spera cineva. Și cu toate că e limpede că ți-ai atras cu mâna ta mânia nepotolită a lui Poseidon, monștrii mării ea ți i-a dăruit. Cred că mai bine te știe înecat decât acasă, la nevastă și fiu.

Pentru că altfel te-ar fi trimis prin altă parte. Vezi tu, se întind două căi, după cum cântă bardul, între Aiaia și Itaca. Două căi, Odiseu, pe care tu n-ai izbutit să le străbați. Una te duce printre Stâncile Rătăcitoare, o trecătoare îngustă dintre doi pereți abrupți de stâncă, de care se izbesc și se sparg valuri uriașe. De te-ai fi încrezut în cârmaci s-o țină numai pe la mijloc între stânci, acum poate că

ai fi fost acasă. Se zice că Iason a trecut teafăr prin strâmtoare cu ajutorul Herei. Poate ți-ar fi dat și ție o mână de ajutor.

Circe însă te-a trimis prin altă strâmtoare, între alte două stânci cumplite. Două vârfuri uriașe înălțate sub cerul furtunos. Stânca cea mai înaltă se avântă atât de sus, că nici nu i se vede culmea, veșnic învăluită în nori. E atât de netedă, că nimeni nu poate să se cațere pe ea — piatra lucitoare nu are nicio crestătură de care să te prinzi cu mâinile sau picioarele. Stânca are totuși o deschizătură, pe care, ți-a spus Circe, niciun muritor n-o poate zări de pe puntea corabiei de dedesubt. (Parcă văd ce față ai făcut când ți-a zis. Niciun alt muritor, poate. Însă tu nu ești ca ceilalți. Oare așa te-ai hotărât să încerci calea asta? Pentru prilejul pe care ți-l oferea să te arăți din nou mai bun decât oricare alt grec? Tot ce se poate.) Iar în acea peșteră umedă trăiește Scylla, un monstru cumplit cu douăsprezece picioare și șase capete. Fiecare cap are trei șiruri de dinți și fiecare dinte e ucigător de ascuțit. Nicio corabie care își vede de drum nu scapă de ea, căci fiara își va scoate brusc din peșteră cele șase capete când îi va trece prin față. Și capetele își vor căsca gurile imense. Și gurile vor înșfăca între fălcile hulpave câte un corăbier. Și șase oameni se vor pierde astfel.

Așa stând lucrurile, ispita ar fi să ocolești stânca mai înaltă și să o iei pe lângă vârful mai jos din cealaltă parte. Poți să tragi cu arcul dintr-o parte în cealaltă, Odiseu, atât de îngust e golul dintre cele două stânci. A doua nu e așa de abruptă și în vârf crește un smochin uriaș. Închipuie-ți, să crească un smochin în stânca goală, în mijlocul mării. Cât de ciudat arată, pesemne. Iar sub smochin, la poalele stâncii, se află Charybda. Și dacă Scylla înfulecă oameni, Charybda înfulecă corăbii. Un vârtej monstruos care soarbe oceanul de trei ori pe zi și-l scuipă înapoi. Apa scapă cu bine poate din această călătorie îngrozitoare, însă nava voastră — sfărâmată de noian — nu are cum.

Doar te cunosc, Odiseu. Nu se putea să afli de aceste primejdii gemene fără să încerci să urzești un plan prin care să reușești să te strecori nevătămat printre vârtej și monstru. Oare n-ai fi putut să stai departe de Charybda și să te duci la Scylla cu sabia în mână, gata să-i retezi capetele hulpave? Circe ți-ar fi zis, cred, că Scylla nu are gâtul slăbănog al muritorilor, sau gâturile, căci are șase. Dacă încerci să te lupți cu ea, ți-a zis pesemne Circe, îi lași doar răgaz să înghită tovarășii pe care i-a înhățat și să treacă iar la atac. Puteai să alegi doar dacă vrei să pierzi șase oameni sau doisprezece. Era cu neputință să nu pierzi niciunul.

Așadar, din pricina lui Circe sau poate în pofida ei, ai apucat-o pe calea de lângă Scylla și Charybda, cu stânca netedă și înaltă în dreapta și smochinul în stânga. Te-ai ațint pe lângă stânca Scyllei și ai pierdut șase oameni. Uitându-te în urmă, i-ai auzit strigându-te pe nume, atârnați de multele ei fălci ca niște pești în cârlig. Ceea ce te-a îndurerat cu atât mai mult, socot, mai mult decât canibalii și mateloții pe care ți i-au înecat, mai mult decât ciclopul și ochiul său crud și orb. Niciodată nu ți-a plăcut să vezi un om lipsit de prilejul de a se apăra. Îți știrbește simțul dreptății.

Totodată, auzeai vuietul asurzitor al apei de mare spumegând în vârtejul Charybdei, însă nici atunci nu te-ai descurajat. Ajunseseși cu corabia destul de

departe ca să treceți teferi mai departe, deși destul de aproape încât să vezi nisipul și stânca neagră de pe fund, când înghițise toată apa de deasupra.

După o călătorie atât de cumplită, ai ajuns în sfârșit dincolo de trecătoare, pe meleagurile sigure ale Trinacriei, o insulă verde și minunată, pe care Helios o socotește sacră. Nici nu mai trebuie să adaug, nu-i așa, că Circe îți mai dăduse o povață. Dacă alegeai să poposești în Trinacria, nu trebuia să te atingi de nicio junincă, erau ale lui Hiperion, tatăl lui Helios, și acesta n-ar vedea deloc cu ochi buni dacă ar pierde vreuna din pricina unei adunături de corăbieri terfeliți. Ar fi fost mai sigur să nu vă opriți cu corabia, însă cum ai fi putut să le zici oștenilor tăi — osteniți și îngroziți după ce au răzbit prin strâmtoare și au mai pierdut șase tovarăși — că mai bine trec pur și simplu pe lângă o insulă fără capcane mortale, doar cu cirezi de vite și oi?

Nici măcar bardul nu se preface că nu ți-ai prevenit oștenii, Odiseu. Vers după vers te pune să le repeți prevenirea primită îndoit, de la Circe și de la Tiresias în Tărâmul Morților. Însă oamenii tăi n-au mai vrut să-ți asculte poruncile de data asta. Îi purtaseși prin atâtea primejdii și pierduseră atâția tovarăși. Nu-i de mirare că au hotărât altfel între ei și au apucat-o spre malurile Trinacriei, doar pentru o noapte. Doar ca să-și ia un răgaz să-și revină după lovitura aceea și să se odihnească puțin pe uscat. Nici atunci nu i-ai lăsat să-și găsească moartea rătăcind orbi. I-ai pus să jure că vor lăsa în pace făpturile lui Hiperion. Și te-au ascultat bucuroși. Rezistau ei o noapte fără carne. Curând aveau să se întoarcă acasă, în Itaca.

Uneori îmi vine greu să cred că n-ai jignit mai mulți zei decât ai uimit. Altfel cum să explic nemilosul vânt de la miazăzi care a bătut o lună încheiată — o lună fără răgaz! —, ținându-te pe Trinacria tot timpul ăsta. Corăbierii greci rar au noroc să prindă vânturi prielnice, parcă nici zeii nu vor să vă avântați pe ape. Nu ți se pare? Și cu toate că Circe vă dăduse merinde din belșug, n-aveau cum să țină la nesfârșit. După atâtea zile fără merinde proaspete, oștenii tăi flămânzeau și nu mai aveau astâmpăr. Au așteptat — de la tine au învățat șmecheria asta, îmi închipui — să adormi tu. Apoi au ucis la juninci pe sprânceană din turma lui Hiperion și le-au închinat zeilor drept jerfă, mâncând după aceea carnea rămasă. Cum să se mânie zeii așa? au zis ei. Doar jertfa nu poate fi sacrilegiu, nu? Oricum, aveau să înalțe un templu în cinstea lui Hiperion când se întorceau în Itaca și avea să-i ierte pentru vreo două juninci acolo. Zeii preferă monumentele de piatră junincilor. Însă tatăl soarelui n-are nevoie de temple noi. Vede zi de zi templele tuturor zeilor. Are nevoie să-și știe turmele tefere ca întotdeauna. S-a plâns furios lui Zeus și tuturor zeilor, care s-au învoit că se săvârșise o nelegiuire. După ce s-au schimbat vânturile și ați pornit pe mare, zeii s-au răzbunat pe voi. Singura corabie rămasă din flotă, care scăpase neatinsă din toate pățaniile tale, a fost prețul pe care l-ați plătit pentru hoția săvârșită de oștenii tăi înfometați. Vântul v-a purtat înapoi spre stâncile Scylla și Charybda. Oștenii tăi — toți în afară de tine, cum cântă omul — s-au înecat. Sper că le-a tihnit carnea aceea.

Tu ai scăpat cu viață pentru că te-ai azvârlit de pe puntea corabiei frânte și te-ai agățat de smochinul de deasupra Charybda. Ai atârnat acolo până când

monstrul a scuipat apa, iar atunci ți-ai dat drumul. Ai nimerit în apă, fiind aruncat de valuri la mal, în Ogigia, câteva zile mai târziu. Totul pare din calea-afară de cusut cu ață albă, încât mai că îmi vine să dau crezare poveștii.

Când l-am auzit prima oară pe bard ajungând aici, am crezut că o să cânte despre cum ți-ai clădit altă corabie și ai luat-o spre casă. A cam venit vremea să se încheie povestea, nu? Însă el n-a cântat deloc așa. I-am cerut să mă lămurească. Nu știi unde se află Ogigia? m-a întrebat el cu ochii săi orbi umeziți. Nu știam. De ce-ar fi auzit vreun itacian de locul acela? Ți-a luat nouă zile să plutești până acolo, dacă nu se înșală cumva poetul.

Deci după ce-ai îndurat atâtea primejdii, după ce te-ai încumetat în atâtea aventuri, preaînvățatul poet m-a încredințat că nicicând n-ai ajuns mai departe de mine cum ești acum. Întocmai, Odiseu, acum ești mai departe de casă decât ai fost la Troia sau pe Aiaia. Ești mai departe decât la vremea când te-a ținut Polifem prizonier în peștera lui și ești mai departe decât atunci când au azvârlit lestrigonii cu pietre în voi, spărgându-vă corăbiile. Ești mai departe de casă decât erai când stăteai agățat de smochin, ținându-te cu ghearele de viață. Ești mai departe de mine acum decât erai când te-ai dus pe Tărâmul Morților.

A ta soție/văduvă,
Penelopa

Troienele

Nicio femeie nu-și mai găsea astâmpărul de când o luaseră pe Polixena. Știau că o să vină după toate pe rând. Însă după plecarea Polixenei, le era greu să nu se gândească pe cine aveau să mai răpească. Niciuna nu a ghicit în afară de Cassandra, care știa. Căci, când a sosit în sfârșit crainicul, nu a venit să ia o femeie.

Femeile l-ar fi recunoscut și fără toiagul său cu cele două ovale simetrice în vârf, cel de jos împărțit de o cruce în patru. Mantia îi era strânsă la gât cu o fibulă mare de aur și cizmele negre îi erau împodobite cu șiruri meșteșugite de ținte din metal. Se strâmba când își lăsa greutatea pe piciorul stâng, de parcă îi pătrunsese o pietricică ascuțită printre fâșiile de piele și i se înțepenise sub călcâi.

Taltibiu le vestise toate armistițiile și schimbările în cei zece ani. Troienii îl văzuseră adesea străbătând câmpia de la poalele cetății ca să se sfătuiască cu crainicii lor sau cu Hector. Se mișca pe nisip cu aerul pompos al celui care se bucurase ani de-a rândul de o cinste sacrosanctă: nimeni nu avea voie să-i facă vreun rău crainicului. Și totuși, se mișca încet. Nu doar Cassandra își dădea seama că n-avea nicio tragere de inimă să-și împlinească sarcina ce-i fusese încredințată.

Când a sosit în sfârșit lângă femei, Hecabe l-a măsurat din priviri. Sudoarea îi curgea șiroaie pe față, pe sub tichia bogat împodobită, dată pe ceafă, încât i se ițea părul negru pe la margini.

— Mai bine îți dai jos mantia groasă, i-a spus ea. Nu e chiar așa de frig.

Taltibiu a înclinat din cap, dându-le în sinea lui dreptate lui Menelau și Odiseu, care-l preveniseră că regina Troiei are limba ascuțită.

— N-am vreme de taclale, bătrâno, i-a spus. Am venit după fiul lui Hector.

Țipătul care s-a înălțat nu era al Cassandrei. Ea văzuse întreaga scenă de atâtea ori deja, că o luase amețeala. Însă pentru Andromaca, văduva lui Hector, era o noutate. Astfel că a ea scosese țipătul acela jalnic. Cu atât mai dureros pentru familia ei, care o știa mereu atât de tăcută. Dacă înainte să i se nască fiul, Astianax, vorbise mereu cu blândețe, după naștere căpătase un ton jos și mângâietor. Fiul ei — neînvățat să-și audă mama suferind atât de crunt — s-a pus pe urlat.

— Nu, a spus Hecabe. Doar nu vorbești serios. E prunc.

Glasul i-a crăpat ca o oală scăpată din mână.

— Așa mi s-a poruncit, a spus Taltibiu. Dă-mi băiatul.

Andromaca a strâns mai puternic în brațe pruncul înfofolit în fașă pe care-l ocrotise de război și de orașul în flăcări. Se învinețea de-acum la față de atâta urlat.

— Te rog, a bocit ea. Te rog.

S-a aruncat în genunchi în fața crainicului, fără să dea însă drumul fiului ei.

Taltibiu a coborât puțin din sprâncenele ridicate de obicei a dispreț văzând-o pe femeia care i se prosterna deznădăjduită la picioare. S-a lăsat pe vine, sprijinindu-și coatele pe genunchii bruni dezgoliți.

— Știi de ce au hotărât astfel grecii, a spus el.

A atins-o cu degetele pe păr. Acum vorbea mai potolit, să-l audă doar Andromaca.

— Hector a fost un războinic nemaivăzut, marele apărător al Troiei. Și fiul său va ajunge războinic când va crește mare.

— Nu, a clătinat Andromaca din cap. Nu va ajunge. Nu va pune nicicând mâna pe spadă sau lance, îți jur pe viața mea. Va deveni preot sau lucrător la câmp. Nu va învăța să se lupte. Viitorul de care vă temeți nu se va împlini.

Crainicul a urmat de parcă Andromaca nici nu grăise.

— Când se va face mare, va fi auzit cu câtă admirație se vorbește despre tatăl său, cât de viteaz a fost, cât de îndrăzneț.

— Nu-i voi vorbi niciodată de tatăl său, a spus Andromaca, țipând de acum.

Pruncul s-a întrerupt ca să tragă aer în piept, ca apoi să-și reia plânsul.

— Niciodată. E ultima oară când mai rostesc numele lui Hector dacă îmi vei cruța copilul. Te rog. Nu va ști niciodată al cui fiu e. Nu-și va aminti niciodată Troia. Nu vom vorbi niciodată de ea. Îți jur pe umbra mamei mele moarte.

— Însă vor vorbi alții de el, i-a răspuns Taltibiu. Hector nu poate fi șters din povestea războiului troian. Deja îi cântă barzii numele. Și tu apari cu numele în cânturile acestea. Fiul tău va dori să-și răzbune tatăl când va crește mare. Va tânji în inima lui să semene moartea în rândurile grecilor.

— Îmi voi schimba numele, a țipat ea. Pe Andromaca o voi lăsa aici, la Troia, și voi deveni altcineva în Grecia. Cui îi pasă ce nume poartă o sclavă?

— Stăpânului tău, i-a spus crainicul. Ești un trofeu de război prin numele pe care îl porți. Un alt nume nu ar avea atâta însemnătate.

Andromaca se uita disperată în jur, căutând parcă o portiță de scăpare.

— Atunci îi voi zice că Hector a meritat să moară, a spus ea. Îi voi zice că barzii nu cântă bine. Am să-l învăț de mic că tatăl său a fost un laș și a meritat să moară răpus de Ahile.

Hecabe a dat să-i îndrepte minciuna, însă glasul îi era tot pierit. S-a uitat după Polixena, s-o îndemne să se împotrivească Andromacăi, să se roage de crainic sau s-o potolească pe Cassandra, care începuse să se legene pe nisip. Însă Polixena nu mai era și nu se mai putea face nimic.

— Nu, a spus Taltibiu. Nu va trebui să minți când va veni vorba de soțul tău, doamnă.

S-a ridicat în picioare, frecându-și coapsele cu pumnii, căci îl dureau. S-a uitat în spate, la oștenii ahei care-l însoțeau.

— Luați pruncul.

— Nu, a urlat Andromaca. Lăsați-mă să vin și eu. Nu mi-l luați.

Crainicul s-a întors iar spre ea — pe chip nu i se citea nimic.

— Știi că va muri? a întrebat-o el.

— Dacă nu pot să-l salvez, nu cer decât să mor odată cu el.

— Nu poți să renunți la viață, căci nu-ți mai aparține, a oftat Taltibiu.

Oștenii săi au smuls pruncul din brațele Andromacăi. Astianax a amuțit speriat.

— Acum îi aparții lui Neoptolem, a continuat crainicul. Nu pot să stau cu mâinile-n sân și să mă uit cum îi e distrus bunul. Pe mine m-ar învinui și e tare aprig la mânie.

O clipă s-a lăsat tăcerea, iar apoi pruncul s-a pus din nou pe plâns.

— Te rog, a spus Andromaca, simțindu-i stânjeneala — niciunul nu știa să liniștească plânsul pruncului. Lasă-mă să vin cu tine.

— Nu vrei să vezi ce-o să pățească, i-a spus Taltibiu.

Andromaca i s-a prosternat la picioare, agățându-se cu mâinile de încălțările bătute în ținte. Dacă crainicul nu putea să plece, și fiul ei câștiga câteva clipe în plus de viață.

— Unde îl duci?

Hecabe își recăpătase în sfârșit glasul. Crainicul s-a întors să se uite la ea. Hoașca își mai pierduse din venin de-acum, și-a zis.

— Va fi azvârlit de pe zidurile cetății, a spus el. Va muri în locul unde s-a născut.

— Nu, nu, s-a rugat Andromaca ultima oară de el, încolăcindu-și brațele de picioarele crainicului, mai să-l dărâme. Dacă nu pot să mor odată cu el..., a spus ea.

Cassandra a gemut încet. Mereu o apuca greața când ajungeau aici.

— Dacă nu pot să mor odată cu el, a urmat ea, măcar lăsați-mă să-l omor cu mâna mea. Nu-l azvârli de pe ziduri. Te rog. Nu-i lăsa trupușorul să se prăvălească jos pe stânci. E prunc. Te rog. Am să-l sufoc. Nu va mai apuca să-și răzbune tatăl. Va muri în brațele mamei sale. Ce-i rău în asta? Aheii tăi se vor învoi. Nu-i așa?

— Îți vom înapoia trupul, i-a spus crainicul lui Hecabe. Poți să-l înmormântezi lângă fiul tău.

Caliope

Așadar, poetul meu are copii. Sau a avut odată. Din ochii orbi îi curg lacrimi. Nici nu poate să se uite la mine, nu îndură să-și vadă propria compoziție. Îmi vine să-mi întind mâna în jos spre el și să-l mângâi pe păr, să-i zic că o să fie bine. Însă n-ar fi adevărat. Cum să spui așa ceva când e vorba de un război?

Avea alte așteptări de la mine, îmi închipui. Doar îmi datorez existența războiului. Însă odată ce depind de el înseamnă că trebuie să-l înțeleg. Și, dacă dorește să scrie despre el, și poetul trebuie s-o facă. Acum învață că, în orice război, învingătorii pot ajunge la fel de pustiiți ca învinșii. Nu și-au pierdut viața, însă pentru ea au renunțat la orice altceva. Sacrifică un lucru pe care, înainte să-l piardă, nici nu știau că îl au. Astfel că acela în stare să câștige războiul rareori poate supraviețui păcii.

Poetul nu vrea, poate, să învețe lucrul ăsta, însă trebuie.

Cassandra

Cassandra trebuia să recunoască — pedeapsa lui Apollo era de o cruzime aproape desăvârșită. Tânjise după darul profeției. Tânjise tare mult. Petrecuse atâtea ceasuri la templu cu fratele ei, Helenos. Amândoi cu bucle brune revărsate pe umeri și ochi negri, însă doar unul destul de frumos ca să trezească interesul zeului. Îl iubea pe Helenos, însă ca atâția gemeni, simțea că îi trebuie ceva anume pe care el nu-l poseda, ca să știe limpede unde sfârșește el și începe ea. El îi spusese dintotdeauna că se deosebea destul de el prin frumusețea ei. Însă ea își dorea ceva mai mult, ceva ce n-avea să se șteargă cu vremea.

În răcoarea nopții, Apollo i s-a înfățișat în sfârșit. Uneori mai dormea cu Helenos la templu, dacă ritualurile îi țineau acolo până târziu — el la stânga ușii, iar ea la dreapta. Își vârau perne moi sub capete, și ea se învelea într-o mantie neterminată ca într-o pătură. Nu era sacrilegiu să te folosești de veșmintele zeului atâta timp cât mai era de lucru la broderie și încă nu îi fuseseră consacrate. Așadar, când s-a ivit zeul, stătea îngenuncheat la ceafa ei, lingându-i lobul urechii ca s-o trezească. S-a deșteptat tresărind, crezând că îi șoptește o viperă în ureche. S-a ridicat în capul oaselor și s-a întors, așteptându-se s-o vadă șerpuind pe piatra albă și rece. În schimb, s-a trezit în față cu un zeu strălucitor, ceva mai mare de statură decât un om și luminat ciudat pe dinăuntru. A cerut-o și l-a refuzat. A mai cerut-o o dată și, acum, că se dezmeticise de tot, l-a refuzat a doua oară, dacă nu-i dădea ceva la schimb.

— Ce vrei?

— Să văd viitorul, a spus ea.

— Pentru unii e un blestem, i-a răspuns el.

Părul său de aur, revărsându-se pe spate în valuri bogate, îi strălucea orbitor. Era frumos, însă și cumva rece, în pofida razelor calde pe care le răspândea. S-a trezit că-și mijește ochii, altfel i-ar fi dat lacrimile.

— Însă dacă asta vrei, asta vei primi.

Se aștepta să facă ceva, să-și ducă mâna aurie la fruntea ei. Însă el a stat nemișcat lângă ea cât i-au năpădit viziunile mintea. Tot ce fusese i se părea cumva mai puțin aievea decât tot ce urma.

— Acum dă-mi ce-mi datorezi, i-a spus el întinzând mâna să-i atingă pielea, ce părea aproape albăstruie pe lângă strălucirea lui.

O stăpânea viziunea a ceea ce urma să se petreacă. Ce urma să devină zeul acela o înspăimânta atât de tare, încât s-a cuprins cu brațele și și-a dus genunchii la piept.

— Nu, a spus. Nu.

Cât ai clipi din ochi, frumusețea lui Apollo s-a preschimbat. Arcașul veșnic tânăr și strălucitor a devenit un bărbat crud și răzbunător, încleștându-și palma întinsă într-un pumn.

— Îndrăznești să mă refuzi? a întrebat-o. Îndrăznești să-ți refuzi zeul după ce te-ai tocmit cu el?

A închis bine ochii și a încercat să-i înăbușe glasul tunător îndesându-și pumnii în urechi. Unde era Helenos? Cum de nu se trezise? Apollo s-a repezit la ea ca un șarpe spre pradă. Dintr-odată i-a simțit saliva acră în gură, apoi s-a făcut nevăzut.

N-o mai scuipase nimeni până atunci; și-a frecat dezgustată limba cu degetele. Însă răul fusese făcut. Profețiile îi curgeau necurmat, fără greș. Dar darul convingerii — care făcea ca vorbele desprinse de pe limba spurcată să-i fie crezute — era pierdut. A știut-o cu mult înainte să mai rostească ceva. Deja vedea că nimeni dintre cei dragi n-o va mai crede — nici măcar Helenos. Vedea că toate prevestirile ei se vor pierde în urechile care refuzau să o creadă. Se vedea bolborosindu-și frustrarea când nimeni n-o asculta. Și și-a dat seama că, dintr-o mișcare, Apollo o blestemase să trăiască toată viața singură și, din câte se părea, nebună. Singura ei mângâiere — ca o luminiță slabă în beznă — era că nu va fi deloc nebună. Însă va ști mereu ce urmează. Și tot ce urma o îngrozea.

Cu vremea, Cassandra învățase să trăiască cu grozăvia care o lovise. La început, povara tuturor tragediilor — tuturor bolilor, morților, tuturor cunoscuților și necunoscuților pe care-i întâlnea — a copleșit-o cu totul. Se trezea urlându-și prevestirile oricui îi ieșea în cale, încercând să alunge nenorocirile. Cu cât se străduia mai tare, cu atât oamenii se arătau mai surzi. De-atâtea ori îi văzuse cutremurându-se în clipa când ceea ce profețise ea — nesocotită de ei — chiar se întâmpla. Uneori parcă le citea în ochi o scânteie de recunoaștere, de parcă știau într-un ungher al minții lor că îi prevenise. Însă scânteia se stingea curând, lăsând în locul ei o dușmănie și mai aprigă pentru preoteasa gângavă, pe care toți o puneau pe seama sminteliilor ei. Curând n-a mai putut să vadă pe nimeni în afară de rudele și slugile ei apropiate, căci așa se vedea silită să dea ochii cu alte și alte tragedii, pe lângă pruncii născuți morți, soții bolnavi și părinții betegi care-i năpădeau deja mintea. Așadar, când au închis-o într-o odaie cu pereți groși din fortăreață cu o singură sclavă (ai cărei copii vor muri de rană neîngrijită și care se va spânzura într-un sfârșit cu cordonul cu care se lega la tunică), s-a simțit ușurată.

Era o încăpere întunecoasă, cu ferestruici săpate sus în pereți, care-i amintea de templu. Mai venea Helenos s-o vadă și jalea pe care o simțea știind ce va face îi era ușurată de gândul că va scăpa teafăr din război, chiar dacă grecii îl vor lua prizonier. Însă mai știa și că mama ei va muri încredințată că toți fiii i-au fost uciși, odată ce nu putea s-o creadă pe Cassandra. Și cum se putea ca preaiubitul ei geamăn să trădeze Troia pentru mișelul Odiseu? Să se folosească de darul profeției cu care se alesese — mai slab decât al surorii sale, însă cu avantajul de a se face auzit — pentru a trăda orașul lor? Și numai pentru că nu câștigase mâna Elenei după moartea lui Paris, deși cu siguranță știa că Elena din Troia urma să redevină Elena din Sparta. Cassandra parcă-i mirosea deja pe piele praful de pe pietrele Peloponesului — Elena n-avea să rămână la Troia odată războiul sfârșit.

Cassandra nici n-a trebuit să se străduiască să-și ierte fratele, văzuse cât de

tare îl schimonosea pizma cu mult înainte să se întâmple. Își purta invidia precum o pasăre aripile — era parte din el. L-a socotit mai departe nevinovat, deși îi vedea prea bine vina viitoare. Chiar și în ziua când Troia s-a prăbușit, tot se mai agăța de asta, cum se agăța de picioarele statuii Atenei când a smuls-o un războinic grec de păr din adăpost, siluind-o apoi pe podeaua templului.

La un an de la blestemul lui Apollo, se ascuțise de la starea de rău care-i însoțea adesea viziunile. Nu știa niciodată dacă greața era parte din viziune sau era o consecință a grozăviilor pe care le vedea. Îi venea greu să mănânce și să nu verse când era în puterea profețiilor sale. Însă, încet-încet, a învățat să stăpânească o parte din efectele viziunilor, odată ce se concentra asupra părții dinainte sau de după cea mai mare nenorocire care avea să se abată asupra cuiva (pe care o vedea prima și cel mai limpede dintre toate).

Iar uneori, desigur, viziunile sale o mângâiau. Astfel că, odată ce a căzut Troia și a fugit la templul Atenei, a știut că rugile sale de a primi adăpost acolo nu-i vor fi ascultate, așa că nu s-a tulburat deloc. Până și când războinicul grec Aiax îi smulgea pletele ca s-o desprindă de statuia zeiței, când a ciobit piciorul de piatră ca să-i dezlipească degetele disperate, când se împingea în ea și când țipa însângerată de durere, știa că violul ei va fi răzbunat. L-a văzut pe mișelul Odiseu cerându-le aheilor să-l pedepsească pe Aiax pentru că pângărise templul și chipul Atenei și i-a văzut pe greci ignorându-l. Însă mai știa și că Atena își va găsi răzbunarea — zeița nu-i va ierta niciunui grec jignirea — în afară de Odiseu. Nu-i aducea înapoi pletele și fecioria sfâșiată, dar se mângâia oricum cu gândul.

Și după ce trăise atâta vreme știind cu groază despre jaful care urma la Troia, despre măcelul în care vor cădea atâția frați, tatăl, sora și nepotul, poate că se simțea la fel de ușurată ca aheii să vadă cetatea căzând. Să aștepte să se întâmple nenorocirea era mai chinuitor decât nenorocirea în sine și măcar când au izbucnit flăcările, groaza i-a încetat. Sau o parte din ea.

Când strigătele Andromacăi văzându-și fiul răpit i-au străpuns inima sfredelită, Cassandra a încercat să-și îndrepte atenția asupra cumnatei sale așa cum va ajunge într-un an, doi ani, cinci ani, zece. Însă metoda aceea care dăduse roade în trecut acum nu mai mergea. Oriunde se uita, nu vedea decât nenorocire — năpastele abătute în capul Andromacăi și al lui Hecabe o copleșeau cu totul. Ca întotdeauna când își vedea simțurile luate cu asalt, s-a întors în sinea sa la cea mai cumplită grozăvie dintre toate. A încercat să respire rar, știind că uneori o ajuta să-și înăbușe panica. Însă nu reușea. Pentru ea nu mai urma nimic după cea mai mare năpastă. Cea mai mare năpastă care o aștepta o va costa viața și viețile...

O clipă n-a mai putut să respire și și-a pierdut cunoștința.

*

Nici somnul nu-i dădea răgaz Cassandrei. Viziunile i se înfățișau drept vise, la fel de vii ca în trezie. Dintotdeauna știuse că Agamemnon o va cere pentru el, deși niciodată nu știuse de ce — vedea doar viitorul acelora în prezența cărora se

afla, astfel că nu-i fusese limpede decât propriul rol până când au venit oștenii s-o târască de pe stâncă până la regele lor.

Cassandra a fost ultima din casa lui Priam care a părăsit Troada. Nici Hecabe, nici Andromaca nu mai rămăseseră să-i ureze rămas-bun. Hecabe deja plecase pe mare cu Odiseu, pentru a-și afla răzbunarea asupra lui Polimestor. Iar Andromaca era la Neoptolem. Însă nu-și putea trece timpul cu gândul la Andromaca, oricât a încercat. Avea să se gândească iar la cumnata sa în timpul călătoriei spre Grecia. Nici nu va putea să facă altceva.

Când a dat cu ochii de Agamemnon, l-a recunoscut pe dată, înfiorată. Insul acela buhăit și încărunțit, cu părul rărit dat cu undelemn și colacul de grăsime care i se vedea de la o poștă cuprinzându-i mijlocul îi bântuise gândurile. Era aidoma viziunii ei, cu tot cu strâmbătura lui urâtă din buze când s-a uitat la ea și a rămas dezamăgit.

— E prințesă troiană? și-a întrebat oștenii. E în zdrențe.

— Toate erau în zdrențe, rege, a spus un oștean.

Tonul său de răbdare istovită îi suna atât de cunoscut Cassandrei, încât parcă-l auzea vorbind pe unul dintre frații săi. A trebuit să-și amintească sieși că avea de-a face cu un necunoscut al cărui glas îl mai auzise de sute de ori.

— Ea e preoteasa, fiica lui Priam și a lui Hecabe.

Agamemnon a dat din cap, țintuind-o acum cu privirea.

— Are un soi de frumusețe, poate, a spus el. Mai ceva decât aceea care s-a dus cu Neoptolem?

Argianul nu și-a trădat deloc enervarea.

— Așa socot, rege, da. Iar femeia care s-a dus cu Neoptolem era doar nora lui Priam, mai știi? Nici măcar nu era troiană get-beget.

— Era văduva lui Hector, nu? a spus Agamemnon.

Nici Cassandra, nici ostenitul argian nu s-au lăsat păcăliți de neștiința lui prefăcută.

— Da, rege, însă nu era troiană. Aceasta — și a împuns-o pe Cassandra cu degetul în spinare — s-a născut în palatul regal. Și a fost preoteasa Troiei. Se zice că însuși Apollo i-a dăruit binecuvântarea sa.

Agamemnon și-a dat ochii peste cap, deși până atunci Cassandra nu înțelesese de ce. Acum, că stătea în fața lui, vedea că de curând mai pierduse o fată, fiica unui preot al lui Apollo. Că atât preotul, cât și zeul însuși se îngrijiseră să fie înapoiată cetății. Vedea fata oglindită în ochii săi, ascunsă după un cort, punându-i frunze în băutură. Așadar, și Agamemnon îl supărase pe Apollo. S-a întrebat cum de-i lăsa Arcașul să se întoarcă în Grecia în loc să se mânie ca Atena și să le răstoarne corabia. Însă degeaba și-ar fi dorit să se înece. Deja știa că va pune piciorul pe pământul Argosului și mai știa și ce o așteaptă acolo.

Gaia

Gaia — Marea Mumă, născută din Haos, cel dintâi dintre zei — și-a întins mădularele cuprinse de durere și tot pământul s-a urnit. Munții s-au cutremurat, însă slab, încât nu se cunoștea decât după tremurul frunzelor pe crengile copacilor. De departe auzea larma bărbaților încleștați în luptă și știa că urmează o înfruntare și mai mare. Zeus îi ascultase nemulțumirile, se sfătuise cu fiica ei, Themis, și se hotărâse. Va fi un război cumplit, așa cum nu mai cunoscuse omenirea.

Gaia văzuse un război și mai nimicitor, însă cu multă vreme în urmă. Fusese de față când cu titanomahia, când titanii se războiseră cu zeii olimpieni și se iscaseră distrugeri de necrezut, fără capăt, asurzitoare. Nici nu crezuse, când îi văzuse pe titani ferecați departe de lumina zilei, pe după uși de bronz de nedistrus, că va ajunge vreodată să jinduie după un nou război. Însă acum jinduia.

Omenirea era neînchipuit de grea. Erau atât de mulți și nu dădeau semn să-și zăgăzuiască veșnica înmulțire. Opriți-vă, îi venea să urle, vă rog, opriți-vă. N-aveți cum să încăpeți toți în golul dintre oceane, n-aveți cum să creșteți destulă hrană pe pământurile dintre munți. N-aveți cum să pașteți destule vite pe pajiștile din jurul orașelor voastre, n-aveți cum să clădiți destule case pe coamele dealurilor voastre. Trebuie să vă opriți, ca să mă odihnesc și eu sub povara voastră tot mai grea. Plângea amarnic când auzea scâncetele nou-născuților. Până aici, își zicea. Până aici.

Îi aduceau jertfe, ofrande din carne, grâne și vin. Însă tot erau prea mulți și o durea trupul să-i care pe toți. I-a trimis solie lui Zeus, fiul lui Cronos, fiul lui Uranus, soțul Gaiei. Zeus n-o va lăsa să sufere. Prea îi dăduse sprijin în trecut. Și știa că plângerea ei era cu temei. Știa că poporul tot mai numeros nu se putea întreține. Nu voia să-i spună ea cum să-l mai rărească, era după pofta lui. Avea să se sfătuiască cu Themis și să convină împreună asupra unui plan. Ordinea divină a lucrurilor se va înstăpâni iarăși, după ce îndreptau necazul pe care-l pricinuiau muritorii. Gaia și-a amintit când se îngreunase ultima dată omenirea prea tare — Zeus n-o lăsase prea mult să sufere. Atunci se folosise de războiul Tebei, când șapte luptători dăduseră atacul asupra orașului și războiul civil se revărsase în toată Grecia. Însă de data asta aveau de-a face cu un necaz și mai greu. Era nevoie de un război și mai mare.

A simțit cum o cuprinde mâhnirea — doar menirea ei era să-i hrănească și să-i înzestreze pe oameni. Dar îi luau mereu mai mult decât putea să dea. Uitându-se peste meleagurile sale, vedea pomi pustiiți de roade, câmpuri arate până nu mai era nicio recoltă de smuls. De ce nu puteau oamenii să se arate mai puțin lacomi? se întreba. Mâhnirea i s-a preschimbat în enervare. Și de ce nu puteau să ia seama la învățăturile lui Zeus? Doar stăteau destul prin templele lui.

De ce nu se uitau la războaiele care secaseră Teba, ca să priceapă că era nevoie de ele pentru că nu-și mai potoleau odată pofta? Că, dacă o țineau tot așa, aveau să se golească mările de pește și uscatul de grâne?

Când aveau să fie mai puțini bărbați, mai puține femei, mai puțini copii, avea să-i jelească pe cei prăpădiți, știind însă că era singurul răspuns. Era atât de obosită, că simțea cum se lasă sub ei. Iertați-mă, le-a șoptit ea în adierea vântului. Iertați-mă, dar nu mai pot să vă țin pe toți.

Penelopa

Odiseu,

Crede-mă, nici nu știu de unde să încep. Însă, cum fără îndoială ești mort de acum, nu-mi închipui că mai contează cine știe ce. Aș putea să zbier în hău și vorbele mele ar ajunge la tine la fel de ușor ca o solie. Poate asta și fac. Dacă e pe-așa, pesemne că trezesc un ecou, căci aș putea să jur că uneori mă aud răcnind de una singură.

E din ce în ce mai bine. Zece ani la război împotriva unei cetăți, alături de toate forțele pe care a putut să le strângă Grecia. Pare ridicol, nu-i așa? Și acești ani de absență sunt cei mai îndreptățiți. Zece ani de război, urmați de trei ani încheiați de rătăcire pe mări, neizbutind să te întorci acasă din cine știe ce temei, și apoi încă unul. Ai dat de un monstru. Ai dat de o vrăjitoare. V-au distrus canibalii corăbiile. Ți-a mâncat un vârtej prietenii. Nici Telemah n-ar fi reușit să născocească asemenea pretexte când era băiețel. Acum nu mai e, desigur. A împlinit douăzeci de ani. E bărbat în toată firea, doar nevasta și copiii îi mai lipsesc. Și tatăl, desigur. Însă arareori pare că te gândești la asta.

Iar acum încă șapte ani — șapte! Odiseu, îți mai amintești măcar ce înseamnă asta? Încă douăzeci și opt de anotimpuri, încă șapte recolte, băieți care au crescut mari, mame care s-au prăpădit, tați care s-au îmbolnăvit — și nici o vorbă de la tine. Însă stai liniștit (sunt sigură că ai tot stat în ultima vreme), bardul îți poartă povestea. Te țin prizonier, din câte cântă el, pe insula Ogigia. Prizonier, l-am întrebat când a ajuns prima oară aici cu cântul tău. Cine-l ține prizonier? Ce temnicer crud îmi ține soțul închis departe de lumina zilei, lipsindu-l de drepturile sale de om liber? Ce crud tiran, cu care forțe ar putea să-l țină prizonier pe sărmanul meu Odiseu?

Ce-i drept, măcar a avut atâta decență să se arate rușinat. Niciun tiran, a zis. Niciun bărbat nu te ținea prizonier (parcă ar fi de-acum un clenci de-al tău, Odiseu — cine l-a orbit pe ciclop? Nimeni. Cine te ține prizonier? Nimeni). Până la urmă, după ce l-am descusut bine, a recunoscut că de fapt o femeie te-a luat prizonier. Vreo hoașcă îngrozitoare? l-am întrebat. Care trăiește într-o dărâmătură din pădure și te-a înfiat ca să-i tai lemne și să-i vânezi mistreți pentru ospețe? Nu, mi-a răspuns el rușinat. O nimfă. O nimfă mai lipsea.

O cheamă Calipso, din câte mi s-a spus. Nu mă mir că a încercat să-mi ascundă partea asta. Ar avea — dacă e să dau crezare bardului — o voce încântătoare. Ei, mereu ți-au plăcut cântările, nu-i așa? Poate îți amintește de femeile-păsări pe care ți-ai dorit cu atâta disperare să le asculți.

Insula ei e pierdută cine știe unde, departe de Itaca, departe de tot. Trăiește într-o peșteră mare, ceea ce mie îmi amintește de o jivină, însă se pare că are o vatră în care arde bușteni de cedru, să se încălzească și să miroasă a cămin

adevărat. Pe vremuri căminul tău era desigur Itaca, însă poate că buștenii noștri nu se mai ridică la înălțimea așteptărilor tale. În jurul peșterii cică ar avea bungeturi îndesate, vorbe despre care mie mi s-a părut că spun altceva când l-am auzit pe bard cântând prima oară, așa că l-am amenințat că pun să-l biciuie. M-a încredințat că nu descrie nimic deșănțat, numai plopi și chiparoși în scorburile cărora sălășluiesc bufnițe, șoimi și alte asemenea păsări. Nu m-am lămurit dacă nu cumva râde de mine. Întregul peisaj pare absolut idilic — întreaga temniță, adică —, cu o boltă de vie încărcată de struguri pârguiți la gura peșterii, izvoare cu apă dulce șopotind prin apropiere. Pajiști cu pătrunjel și violete ici-colo — bănuiesc că îi place culoarea. Sau poate le paște. La câte ibovnice ai avut, Odiseu, mi-e din ce în ce mai greu să-mi dau seama.

Iar Calipso pare să se fi arătat o gazdă desăvârșită, atâta timp cât nu iei în seamă faptul că ești — mi se pare aproape ciudat că mai țin minte — soțul meu și nu al ei. Bardul o înfățișează ca pe o țesătoare minunată la războiul ei de aur, de pildă, lucru care desigur că ți s-a părut de toată lauda. Pesemne că, după naufragiu, îți trebuia o pelerină nouă, îmi închipui.

Și eu m-am apucat de țesut, dacă te interesează cumva. Pesemne că te întrebi ce-am mai făcut în ultimii douăzeci de ani — în răstimpul ăsta aș fi putut să țes pelerine pentru toată Itaca. Și poate că asta aș fi făcut dacă n-aș fi țesut la nesfârșit un lințoliu. Nu, nu deznădăjdui, tatăl tău n-a plecat la mama ta, spre Tărâmul Morților. Laerte e în viață, deși e bătrân și slăbit, încovoiat aproape de tot de jale, tot așteptând să i se întoarcă fiul.

Însă lipsești de atâta vreme, Odiseu, că Itaca nu te mai recunoaște drept rege. Unele familii mai vechi te recunosc, desigur. Îți rămân credincioase, ca mine. Însă și mai mulți tineri se luptă să-ți fure rangul. Să-i vezi cum se ciocnesc cap în cap ca cerbii. Speram să prindă Telemah destulă virtute ca să-i alunge de aici, însă e un tânăr tăcut și prevăzător, care plânge ușor. A crescut fără tată, desigur, așa încât nu prea știe cum se cuvine să fie. Mulți ani am avut eu tăria să-i țin la distanță, invocându-ți bunul renume. Ne veneau isprăvi atât de formidabile de la Troia. Erai un rege războinic, nimeni n-ar fi îndrăznit să iasă din cuvântul soției tale.

Însă poveștile acelea s-au învechit de mult. Oare când am primit ultima oară vești despre tine? Acum șapte ani, când dădeai piept cu o sumedenie de piedici de netrecut și de necrezut, una după alta. După ce și-au dus barzii îndeletnicirea la bun sfârșit, nimeni nu mai știa dacă mai trăiești sau ai murit cumva. Șapte ani fără vești înseamnă că cei mai mulți itacieni s-au încredințat că ești mort. Eu, una, nu îndur gândul că ai murit, însă nici nu-mi vine să cred că trăiești. Poate că ție îți țes lințoliu. Fiii de nobili prea mici să fi plecat cu tine acum atâta amar de vreme acum s-au făcut mari, răsfățați și trufași. Toți sunt încredințați că merită să-ți ia locul. Toți știu că cea mai bună cale este să-ți ia văduva de soție. Și iată-mă așa, Odiseu, cu casa plină de tinerei care mănâncă și beau tot ce avem prin cămări.

Mai știi vinul, grânele și uleiul pe care-l țineam în butoaie sub sala cea mare? Odată, mai ții minte, mă cuprindeam cu brațele când coboram treptele reci de piatră spre cămară, lăsând în urmă arșița și lumina soarelui. Prima oară când s-a

întâmplat, ai crezut că tremur de frig. Ți-ai desfăcut fibulele pelerinei și mi-ai azvârlit-o pe umeri. Simțindu-ți mirosul pe lâna moale, mi-a venit să plâng de încântare. (Eram, desigur, însărcinată. De felul meu, nu sunt așa o neghioabă sentimentală.) Astfel că m-am învelit în tine și am respirat adânc. Însă data următoare și tot așa, ai băgat de seamă că mereu mă cuprind cu brațele în cămară, fie că mi-era frig, fie că nu. Nici nu m-ai mai întrebat — ai știut că o făceam pentru că mă simțeam mereu fericită. Mulțumită că, orice ne-ar fi adus iarna, eram pregătiți. Aveam atâtea merinde ferite de mucegai și de șoareci în cămara noastră rece și uscată.

Ei bine, merindele acestea sunt pe sfârșite de-acum. Toți neciopliții ăștia, parcă crescuți prin văgăuni, au dat iama la mine în casă și au ras tot ce-au găsit înăuntru. Se culcă cu slujnicele mele, așa că nici nu mai știu în cine să mă încred. Și dacă nu-ți vine cheful să treci la fapte când îți știi nevasta în primejdie, află că uneltesc să-ți ucidă fiul. E plecat după vești despre tatăl său — la Pilos, cred, și Sparta, poate. Așa că, până una-alta, e teafăr (pe cât de teafăr poate fi călătorul care se îndepărtează de casă. Trag nădejde că tu ești excepția). Însă tot se va întoarce odată și n-au să-i dea pace prea mult.

Telemah trage nădejde cel mai mult că mă voi căsători cu unul dintre tinerii aceștia arătoși și lacomi, iar astfel nu se va mai simți atât de amenințat. Asta ți-ai dori și tu, Odiseu, dacă ai mai trăi? Nu pot să mă prefac că nu m-am gândit la asta. Sunt toți atât de tinerei. Iar eu nu sunt. Mă ispitește carnea lor tare și tânără. Doar nici tu nu mi-ai rămas credincios, la urma urmei. Doar atâtea cânturi din Ahaia și de mai departe îți înfățișează aventurile extraconjugale. Atâția copii învață să cânte la liră melodii despre femeile tale. Și nimfele tale. Și zeițele tale.

M-ai umilit crunt și chiar mă ispitește să-ți fac la fel. Un tânăr ar fi o adevărată desfătare. Și mi-ar mai și mulțumi. Însă, vai, Odiseu, sunt toți atât de nătângi. Nu-i înghit deloc. Mai bine mi-aș vedea întors acasă soțul bătrân și isteț decât să-mi pun pirostriile cu un tinerel fără minte. Ce-am avea de vorbit? Deși îmi închipui că nu ar avea cine știe ce chef de vorbă. Tinerii rareori au.

De trei ani îi duc cu vorba (pentru tine e nimica toată, firește, însă pentru o femeie care-și vede casa năpădită de musafiri nepoftiți e o viață de om), zicându-le că nu pot să mă mărit până nu termin de țesut lințoliul lui Laerte. Desigur că mă cred. E atât de încovoiat și de ostenit, că nu-l văd s-o ducă încă o noapte. Și, pentru o femeie, țesutul e o îndeletnicire atât de neprihănită. Întotdeauna m-am priceput, cum bine știi. Însă lințoliul nu se mai termină. Cum ziceam, sunt proști. Așa că nici nu le-a trecut prin cap că ziua țes la lințoliu și noaptea îl deșir la loc. Tu te-ai fi prins pe loc dacă ai fi văzut atâta muncă fără roade. Poate nici nu le-a trecut prin cap că o femeie s-ar strădui atâta să-i păcălească. Deșiratul ia întocmai la fel de mult ca țesutul, firește. Suveica trebuie să se plimbe peste ițele urzelii întocmai cu aceleași mișcări. Așa că trei ani încheiați am tot făcut și desfăcut, am tot înaintat și dat înapoi.

Nici acum nu m-ar fi mirosit de nu m-ar fi trădat o slujnică iubitului ei. Aș fi putut s-o trimit la spânzurătoare. Însă era deja prea târziu, era sub pavăza lui. Iar eu pe a mea mi-o pierdusem.

Bardul îmi spune că stai cu ochii ațintiți la ocean, topindu-te de atâta dor de casă. Că te rogi de Calipso să te lase să pleci. Că îi făgăduiești că, deși nu sunt așa frumoasă ca ea, mai ales că au trecut atâția ani, sunt soția ta și mă iubești oricum. Nu pot să mint, Odiseu. Mai bine n-ai fi spus așa ceva. Nimeni nu vrea să audă din cânturi cât de bătrână e și cât de mult și-a pierdut frumusețea.

Astfel că mai bine aș renunța cu totul la tine, cu tot dorul tău aprig de casă. Mai bine te-aș lăsa în brațele lui Calipso, atât de disperată să-și găsească soț, că mi l-a furat pe al meu și l-a ținut șapte ani la ea. Numai că bardul a mai cântat ceva zilele trecute. Calipso, a spus el, ți-a oferit nemurirea, numai să rămâi cu ea pe insula plăcerilor. În chip de consort al nimfei, ai primi darul vieții veșnice. Iar tu, din câte cântă bardul, ai refuzat.

Un pețitor — îmbătându-se cu vinul meu, desigur — și-a arătat cu limba împleticită uluiala. Niciun muritor n-ar da cu piciorul vieții veșnice, a spus el. Una ca asta nu se mai întâmplă în nicio poveste din câte-am auzit. Și beat criță cum era, tot cam avea dreptate. Nu mai e nicio poveste în care vreun muritor să primească nemurirea în dar și să zică nu. Însă tu așa ai făcut.

Vino acasă, Odiseu. Chiar nu mai pot să aștept.

Penelopa

Clitemnestra

Nu-i ușor să porți zece ani dușmănie cuiva, însă Clitemnestra nici n-a crâcnit. Furia nici nu i-a crescut, nici nu i s-a potolit, ci a fiert la același foc. Își putea încălzi mâinile la ea în nopțile friguroase și se putea călăuzi după lumina ei când în palat se lăsa bezna. N-avea să-l ierte în veci pe Agamemnon că-i omorâse copila cea mare, pe Ifigenia. Nici că-și înșelase mișelește soția și fiica cu ideea măritișului. Astfel că nu-i mai rămânea decât să se gândească cum să se răzbune pe el și cum să-i înduplece pe zei să-i privească faptele cu ochi buni. Era sigură că Artemis ar fi de partea ei, căci totul se petrecuse din pricina jignirii pe care i-o adusese Agamemnon cu atâția ani în urmă, la Aulida. Preotul propusese sacrificarea Ifigeniei pentru a o recâștiga pe Artemis de partea argienilor și a se bucura de vânturi prielnice până la Troia. Însă dacă zeița se măniase o dată pe Agamemnon, avea să se mânie și a doua oară. Doar soția lui o știa prea bine.

La început, Clitemnestra nu și-a pus în cap să-l omoare. Un an, doi s-a rugat zi de zi să fie ucis în război și s-a mai rugat și să aibă parte de o moarte rușinoasă. Să nu cadă pe câmpul de luptă troian (greu de crezut, căci mai mult stătea dosit după oștenii lui), ci să-l înjunghie vreun om de încredere în toiul nopții. Însă iată că anii treceau și el era tot în viață.

După primii cinci ani, a hotărât să schimbe foaia. În fiecare zi care trecea fără să-l omoare careva, se apuca chiar ea să-i plănuiască moartea după întoarcerea la Micene. Era un plan complicat, care o încânta la culme. De cum se trezea la crăpatul zorilor, se gândea în voie la el, din toate unghiurile și în toate ungherele, până când era pe deplin mulțumită. Trebuia să fie permanent pregătită, căci cine știe când se sfârșea războiul acela fără sfârșit? Iar răzbunarea ei trebuia să fie tocmai pe măsură. Dacă îl omora pur și simplu, nu i-ar fi plătit-o pentru grozăviile lui.

Primul pas a fost să-i trimită solie lui Egist, vărul și vrăjmașul de moarte al lui Agamemnon, poftindu-l la curtea regală din Micene. Totul a durat o vreme, i-a luat câteva luni să-l convingă că nu e nicio capcană la mijloc. Până și slugile s-au îngrozit că ia legătura cu fiul lui Tieste. Însă Clitemnestra n-avea nevoie să-i aplaude și nici măcar să-i înțeleagă faptele. De fapt spera să se întâmple chiar pe dos.

Dibace și stăruitoare cum era, până la urmă a sosit și Egist la Micene, însoțit de străjile sale. Sclavii au zorit prin marile săli ale palatului, să-i dea de știre stăpânei că marele dușman al casei regale era afară și cerea să-l primească. S-au minunat când s-a ridicat și a pornit întins spre porțile palatului, să-l întâmpine, certându-i pentru că încălcaseră legile ospitalității lăsând patru bărbați înarmați în curte, în loc să-i poftească în palat.

Clitemnestra nu-l cunoscuse pe Egist până atunci (era o dușmănie tare veche în familia lor) și s-a mirat să vadă cât de puțin semănau verii între ei. La gură

aducea cu o femeie, la fel ca Agamemnon, pe care deja nu-l mai socotea drept soț, ci doar dușman. Părul îi creștea pe spate din același smoc de la jumătatea frunții. Însă Egist era mai tânăr și mai înalt, aproape mlădios. La chip părea nesigur, de parcă era neliniștit, însă încerca să nu se trădeze. Se întreba dacă luptase vreodată cu spada în mână. Dar curând nu s-a mai întrebat.

L-a văzut înainte s-o vadă el, urmărindu-l cum se uita în jur, la fortăreața înaltă, căscând gura la cei doi lei de piatră de pe stâlpii porții prin care trecuse până la ea. Intimidat nu era, i s-a părut ei, însă era limpede impresionat.

Sclavii i-au deschis ușile și a pășit afară, înaltă și sigură pe sine. L-a văzut cum se schimbă la față. Neliniște. Însă și o dorință năprasnică și neașteptată.

— Vere, i-a spus ea plecându-se adânc în fața lui. Te rog, poftește înăuntru.

Părea nițel fâstâcită, deși nu era deloc.

— Îmi pare nespus de rău că sclavii mei te-au lăsat să aștepți aici cât s-au dus după mine. Necuviința aceasta nu va rămâne nepedepsită. Voi pune să fie toți biciuiți.

Egist s-a schimbat iar la chip, zâmbindu-i însuflețit.

— Nu face nimic, doamna mea. N-am așteptat mult și așa am apucat să admirăm splendida priveliște.

A arătat în spate, spre munții care se pierdeau în zările albastre. Micene era adăpostită nemaipomenit de bine, împresurată din toate părțile de pământurile Clitemnestrei. Le-ar fi fost — cum își zicea adesea — chiar ușor să se apere.

— Ești mult prea binevoitor, vere, i-a spus ea îndreptându-se de spate.

— Te rog, nu biciui sclavii din pricina mea, a spus el. Nu e nevoie.

I-a văzut aerele de mărinimie și stăpânirea de sine. Totul avea să fie floare la ureche.

— Voi face orice îmi spui, i-a răspuns ea. Doar ești musafirul meu preacinstit. Ai dori să intri, să-ți oferim băuturi cu care să-ți astâmperi setea?

— M-aș simți onorat.

— Pe mine mă onorezi cu prezența ta, a spus ea. Doresc și oștenii tăi să te însoțească? Ori preferi să stai fără ei la masă?

Străjile lui Egist își știau prea bine rolul ca să-și trădeze mirarea. O femeie măritată — regină — care se oferea să stea singură la masă cu un bărbat pe care de-abia îl cunoscuse? Nu prea se obișnuia așa ceva. Însă una dintre străji a ridicat din umeri, cine știe cum se purta lumea la Micene?

— Oamenii mei vor mânca cu slugile, dacă n-ai nimic împotrivă, a spus Egist.

Clitemnestra a încuviințat, făcând semn sclavilor.

— Dați-le de mâncare oștenilor, le-a luat mult să ajungă aici, a spus ea. Nu vin de departe, știu. Însă ne-a luat atâția ani să reunim cele două ramuri ale familiei, încât mă gândesc că drumul vi s-a părut fără sfârșit.

A luat mâinile lui Egist într-ale sale.

— Acum avem prilejul să îndreptăm vechile nedreptăți, i-a spus trăgându-l puțin mai spre ea, încât era să se poticnească pe picioare. Vino cu mine. Ne vom începe prietenia bând vin.

Și, pe când îl lua de braț pe străinul acela, conducându-l pe coridoarele palatului ei, amândoi și-au dat seama că — el, în tunica de călătorie și ea, în rochia lungă și vaporoasă — își potriveau de minune pașii. Ea îi arăta frumoasele tapiserii — din cea mai fină și profundă purpură — cu care erau împodobiți pereții. El își dădea seama cât de bogată e ea și fără să-și îndrepte privirea spre lucrăturile mai opulente. Însă privind la nodurile țesăturilor din care erau alcătuite modelele lor atât de minunate și precis alcătuite, Clitemnestra știa cât se poate de bine că tot așa își țesea și ea pânza cea nouă. Și, odată făcute, nodurile tapiseriei sale nu vor mai putea fi desfăcute în veci. S-a înfiorat încântată, strângându-l mai bine de braț pe Egist.

*

Să-l seducă s-a dovedit a fi cea mai ușoară și mai plăcută sarcină din câte își amintea. Egist își dorea din inimă să-l placă cineva și era disperat să i se spună ce să facă. Îi adora pielea tânără, mădularele agile și talia îngustă. Îl iubea în bezna adâncă a nopții și cu atât mai mult când soarele dimineții îi poleia pielea în aur. Uneori trebuia să-și reamintească sieși că își pusese în gând ceva mult mai ambițios decât să-și înșele soțul cu dușmanul său juruit. Însă nu uita niciodată mai mult de câteva clipe, oricât i-ar fi distras el atenția.

Odată ce i-a câștigat devotamentul, cu greu i l-ar mai fi pierdut. La fire mai că semăna cu un câine — abia îl îndupleca să nu se țină după ea prin palat. Pe Agamemnon îl ura la fel de mult ca ea, dacă nu mai mult, iar așa aveau mereu despre ce vorbi. Ura de asemenea orice îi amintea că ea avusese o viață a ei înainte să se ivească el, disprețuindu-i deopotrivă pe Oreste și Electra. Cei doi băieți — îi era greu să-l privească altfel pe Egist — fuseseră cât pe ce să se încaiere de mai multe ori. Astfel că pe Oreste l-a trimis la niște rude îndepărtate. Voia să-l știe teafăr și nevătămat și altfel nu știa cum să facă. Nu se îndoia că Egist l-ar ucide curând și Oreste nu se arătase încă prea priceput în lupte. În privința aceasta, îi semăna tatălui său, socotea ea. Îi plăcea că iubitul ei se mânia ușor, însă niciodată pe ea.

Clitemnestra nu prea ar fi avut de ce să se plângă dacă n-ar fi avut nicio fiică. Stafia Ifigeniei n-o părăsea niciodată — uneori simțea răsuflarea fiicei sale pe gât. O luase pe Ifigenia înapoi la Micene din Aulida și o îngropase în primul loc pe care îl socotise preotul potrivit (deși habar n-avea de ce mai trebuia să ia seama la vorbele vreunui preot, după tot ceea ce-i răpise unul dintre ei). An de an jertfea câte o șuviță de păr la data când murise Ifigenia. Însă fiica ei nu-și putea găsi odihna, nerăzbunată cum era. Și an de an Clitemnestra se pleca în fața mormântului ei, făgăduind că îl va pedepsi pe bărbatul care o zămislise și apoi o omorâse. Dar războiul se tot lungea și nu putea să-și respecte făgăduiala. Astfel încât Ifigenia tot cu ea a rămas.

Și Electra o bântuia la fel de tare. În fiecare zi își dorea ca Agamemnon s-o fi jertfit pe Electra în locul Ifigeniei. Din motive pe care Clitemnestra nu le înțelegea, fiica ei în viață își idolatriza tatăl absent, nepărând să-i pese că retezase beregata surorii sale de dragul vântului ce va să vină. Dacă asta a fost voia zeilor, i-a spus ea odată, când Clitemnestra a întrebat-o, a implorat-o mai degrabă să-i

spună cum de putea să se arate atât de nepăsătoare când venea vorba de sora ei. Desigur, Electra nu apucase s-o cunoască pe Ifigenia, prunc fiind. Nici pe tatăl său nu apucase să-l cunoască. Însă cum își ura mama și pe Egist la fel de tare cum o disprețuia el, a ales să se alieze cu un ucigaș. Măcar atâta lucru aveau în comun mama și fiica, își zicea Clitemnestra. Deși Egist nu devenise încă ucigaș.

Clitemnestra era din ce în ce mai încredințată că zeii îi vor ține partea. Știa că Agamemnon îi jignise în înfruntarea din Troia. Nerod necioplit ce era, firește că așa făcuse. Orice zeu s-ar fi arătat jignit să vadă un asemenea țopârlan făcând umbră pământului, d-apoi să se fălească cu rangul lui regesc. La Aulida îl pedepsiseră pe bună dreptate pentru trufia sa. Însă nu credea câtuși de puțin că-și doriseră să-i răscumpere preaiubita ei fiică greșeala. De ce și-ar fi dorit așa ceva? Ifigenia era doar o copilă.

Iar ucigașul se arătase — a șovăit în sinea ei, căutând cuvântul potrivit — atât de necinstit. Și așa era rău să omori o fată, o fiică. Însă s-o mai și faci într-un ritual care-i batjocorea tinerețea și fecioria! O nuntă închipuită! Oare mai suferise vreo mamă o mai mare cruzime? Să înveșmântezi frumos fata, să-i făgăduiești un războinic măreț drept soț și apoi s-o hăcuiești cu spada. Cel puțin știa că soțul ei își câștigase dușmănia lui Ahile, cum îi pătase numele în povestea aceea dezgustătoare. Care prinț grec nu s-ar arăta pur și simplu îngrozit să-și știe numele folosit drept momeală pentru o fată lipsită de apărare? Poate că Agamemnon era atât de nerușinat încât să se înjosească în asemenea hal, însă alții aveau mai multă stimă de sine.

Clitemnestra știa cui să se roage, așa că s-a rugat tuturor. Lui Artemis, ținta de la început a jignirii. Lui Himeneu, zeul căsătoriei, a cărui sferă fusese pângărită de acest omor dezgustător. Apoi i s-a rugat Nopții, ca să-i ascundă planurile de răzbunare. Și la sfârșit s-a rugat Furiilor, care aveau s-o însoțească în timp ce le ducea voința la îndeplinire.

Și în toată vremea aceasta, a tot trimis iscoade în toate părțile în peninsulă, să-i aducă vești dinTroia.

*

La nouă ani după ce i-o căsăpiseră pe Ifigenia ca pe un animal, Clitemnestra și-a trimis ultima oară străjile. Nu te întoarce, i-a zis fiecăruia în parte, până nu-mi dai vestea că vine el înapoi. Trimite vorbă încoace din zece în zece zile, ca să știu că ești viu și veghezi. Știa că se plângeau când îi trimitea la datorie din frumosul oraș Micene, să aștepte pe stâncile țărmului, cerând vești de la toți călătorii sosiți din porturile de la răsărit. Însă puțin îi păsa.

Iar după un an — un an încheiat de așteptare — i-a sosit în sfârșit răvașul. I-a sosit în chip de flăcări, ca furia ei. Străjile ei au aprins focuri pe culmile tuturor munților, unul după altul, încât a prins de veste înaintea oricărui oraș grecesc.

Și-a trimis sclavii cei mai de încredere să afle mai multe. S-au întors pe jos, după ce li se prăbușiseră caii de oboseală. Corăbiile argiene au plecat de la Troia, i-au dat sclavii de știre. Cetatea era o ruină acum, toate templele fuseseră dărâmate și golite. Averile sale fuseseră împărțite în rândurile grecilor și turnurile i se prăbușiseră. Bărbații ei meșteri la îmblânzitul cailor fuseseră uciși și femeile

fuseseră luate sclave. Agamemnon — regele de mult pierdut din Micene — se întorcea acasă cu corabia ticsită de comori și țiitoare. În doar câteva zile trebuia să pregătească un ospăț pentru a-și întâmpina soțul. Clitemnestra s-a bucurat în tăcere de veste. Era pregătită.

Întâi și întâi, i-a mai explicat o dată lui Egist de ce trebuie să se facă nevăzut când se întoarce Agamemnon. Trebuia să stea ascuns și să împlinească sarcina crucială de a o împiedica pe Electra să vorbească cu tatăl ei, ca să nu le dea planul în vileag prea devreme. Egist era un băiat atât de neînfrânat, că s-ar fi repezit cu sabia în mână la rege de cum acesta s-ar fi arătat pe scara palatului dacă îl lăsa. N-a priceput până nu l-a lămurit ea că așa ceva ar stârni o răscoală la Micene. Micenienii nu-l prea aveau la inimă pe regele absent al cetății, însă tot nu-și putea permite să ucidă un om neînarmat de-abia întors de la război. Mai ales dacă aducea atâtea bogății cu el, cu care să-și răsplătească supușii (deși, ferită de ochii lumii, Clitemnestra se strâmba la gândul că Agamemnon ar fi fost în stare să-și împartă averea cu altcineva, fie măcar și cu soția lui).

— Ce să fac cu Electra? a întrebat-o Egist. N-o să meargă nicăieri de bunăvoie cu mine.

— Pune-i un căluș în gură și azvârle-o în cămară, numai să nu ne pună bețe-n roate, a spus Clitemnestra ridicând din umeri.

Electra înălțase o jertfă de mulțumire când auzise că tatăl ei se întoarce în sfârșit acasă, și regina nu prea i-o ierta.

— Ți-am zis că au dărâmat templele troiene?

Egist a încuviințat, deși partea aceea din poveste nu-i stârnise interesul. El se sinchisea mult mai puțin de binecuvântarea zeilor. Când era mic, tatăl său îl învățase că bunăvoința zeilor nu prea conta când venea vorba de voința omului. Însă Clitemnestra a savurat vestea mai mult decât restul. Firește că oștenii lui Agamemnon atacaseră templele și preoții. Dacă era adevărat ce se zvonea, nu plecaseră urechea nici măcar la ruga lui Priam, când se plecase la altarul lui Zeus însuși. A clătinat din cap, uluită că până și oamenii care răspundeau la poruncile lui Agamemnon aveau atât de puțin respect pentru regele zeilor. Apoi mai umbla un zvon care o mânia și o încânta aproape în egală măsură — că concubina pe care o aducea Agamemnon acasă era o preoteasă a lui Apollo. Așa o îngâmfare i-a tăiat răsuflarea. Să răpească o preoteasă al cărei trup sfânt îi era închinat Arcașului și s-o preschimbe în târfa lui. Acum Clitemnestra nu se mai bizuia doar pe sprijinul lui Artemis. Și Apollo i-ar fi ținut partea.

Număra zilele cât ținea călătoria lui Agamemnon pe ape și și-a chemat străjile acasă. Nu mai avea nevoie să-i adeverească zvonurile auzite, avea să afle destul de curând pe cine aducea regele de odinioară acasă la Micene. S-a pregătit pentru întoarcerea lui. A strecurat o mică minciună despre fiul ei, Oreste. S-a descotorosit de Electra. S-a privit în oglinda ei întunecată, admirându-și bărbia puternică. Mai bine încerca să-și ascundă de pe chipul supt foamea care o rodea de zece ani. S-a întrebat cum se preschimbase sora ei, Elena, după toți anii aceia. Oare era tot atât de frumoasă, de plângeau bărbații doar când o vedeau? Și-a dat ochii peste cap, cu o iritare reînnoită. Pesemne că era.

Și-a chemat slujnicele și le-a pus să-i împletească frumos pletele. Cât fusese cu Egist, prinsese obiceiul să și le lase libere, în ton mai degrabă cu vârsta lui decât cu a ei. Însă, la rangul ei de regină și doamnă cuviincioasă care-și întâmpina soțul sosit din aventurile sale pe alte meleaguri, trebuia să arate cu totul altfel. Admirându-și gâtul zvelt (nu chiar de lebădă ca al Elenei, desigur, însă nici nu trebuie), și-a dat seama că de-abia așteaptă să înceapă ziua aceea. Plănuise atâta amar de vreme totul, încât acum își făcea o îndoită plăcere — nu doar să-și ducă răzbunarea la îndeplinire după o așteptare atât de îndelungată, ci și să-și vadă planul dând roade.

*

Clitemnestra l-a simțit dinainte să audă cizmele oștenilor tropotind pe pietrele tari. Ar fi știut și fără iscoade și focurile lor furioase că Agamemnon e pe undeva prin preajmă. Păsările cântau mai departe, cicadele sfârâiau mai departe, vântul frământa mai departe iarba îngălbenită și uscată de lângă palat. Însă știa că se schimbase ceva — simțea focul dogorind înlăuntru. A tras aer în piept și a rămas așa, închizând ochii o clipă. Le-a dat poruncă sclavelor ei, care au fugit să-i facă voia așa cum le învățase. Au dat jos tapiseriile de pe pereți, ducându-le la porțile din față ale palatului. Sclavele țineau câte patru de colțuri pânza purpurie ce părea să licărească în lumina neobișnuită a soarelui.

Era o zi fierbinte și uscată, iar briza nu aducea deloc răcoarea mării până la fortăreață. Simțea în gură gustul prafului stârnit de oștenii ce mărșăluiau de la corabie spre casă. Drumul o lua de la țărm peste un deal, astfel că i-a auzit înainte să-i zărească. Când au venit de după colț, și-a pus sclavele să se ploconească umile, plecându-se și ea adânc. A rămas așa o vreme, apoi s-a îndreptat de spate ca să-și vadă soțul pentru prima oară de când li se întâlniseră privirile peste trupul fiicei lor, la Aulida, în urmă cu zece ani.

Cât de mărunt părea. În amintire îl văzuse mai înalt, își spunea. Și dacă ea se făcuse mai zveltă cu anii, el încărunțise. Și făcuse burdihan. S-a întrebat cum poate cineva să se îngrașe la război. Era roșu la față, asudând în veșmintele sale caraghios de împopoțonate. Ce bărbat își pune platoșa de bronz și coiful cu pene la întoarcerea acasă? Cineva care știe că puterea îi stă în veșminte, credea ea. Teaca îi era din piele roșie, frumos lucrată, bătută în picuri de aur. Cum nu i-o știa, și-a dat seama că pesemne era parte din prada cu care se alesese din legendarele bogății ale Troiei. Îi ucisese copila pentru un petic înzorzonat din pielea cine știe cărei jivine. Își simțea disprețul răsfrângându-i buzele a batjocură, astfel că s-a oprit. Nu era acum vremea să scape frâiele. Avea să vină mai încolo.

Argienii nu scăpaseră fără pierderi din război. A încercat să socotească toți oștenii pe care-i pierduse Agamemnon — să fi fost un sfert, o treime? Unii își pierduseră nobil viețile pe câmpul de luptă, știa. Tovarășii îi înmormântaseră și împărțiseră platoșele celor cărora le mai puteau fi de folos. Alții muriseră de molime — ciuma de care tot Agamemnon se făcea vinovat, firește, prin refuzul său de a-l cinsti pe preotul lui Apollo. Râsese când auzise de ciumă, râsese până începuseră s-o doară obrajii, în pat cu Egist, unde putea să râdă fără să se teamă. Dacă voia ca Apollo să-l privească mai departe cu ochi buni, soțul ei nu trebuia

decât să se abțină să-i siluiască preotesele sau fiicele preoților săi. În bezna nopții o apuca râsul, deși ziua le trimitea condoleanțe micenienilor care jeleau aflând că fiul, tatăl sau fratele lor fusese săgetat de Arcaș. Agamemnon era de un egoism atât de nemărginit, încât nici nu vedea că, dacă și-ar fi înfrânat pornirile, oștenii săi ar fi în continuare teferi. Era ca un copil râzgâiat, care apucă tot ce vrea, fără să se mai gândească la nimeni, fie el și zeu. Era de o aroganță uluitoare.

Unii oșteni rămăseseră cu răni din bătăliile de la Troia: mădulare lipsă, ochi lipsă. Cicatrice vinețiu-pal brăzdau din belșug brațe și fețe, puroiul și bubele musteau pe rănile care nu se mai vindecau. Clitemnestra s-a trezit întrebându-se dacă nevestele lor și-ar dori să primească înapoi în casă niște făpturi atât de stricate. Oare ea ar fi întâmpinat un olog cu brațele deschise? Chibzuind o clipă, a hotărât că nu. Însă îi era limpede că l-ar fi preferat pe oricare dintre prăpădiții aceia propriului ei soț.

Și atunci, în mijlocul grupului, chiar în spatele lui Agamemnon, a zărit-o pe preoteasă. Mai că n-a bufnit-o râsul. Ea era trofeul lui de război, pe când fratele său se alesese cu Elena, fiica lui Zeus și a Ledei? Era aproape o copilă, înveșmântată însă în mantia preoțească, cu panglicile fluturându-i în plete când mergea. Mișca neîncetat din buze, a băgat Clitemnestra de seamă, de parcă mormăia un șuvoi de cuvinte. De zece ani, de câte ori vedea vreo fată, Clitemnestra se întreba la fel: oare era mai înaltă sau mai scundă decât Ifigenia, oare avea ochii mai frumoși sau nu? Oare avea aceeași postură mândră ca Ifigenia? Oare ar fi fost la fel de strălucitoare în rochia de culoarea șofranului, oare pletele i s-ar fi revărsat la fel de bogat pe umeri, oare picioarele i s-ar fi mișcat la fel de grațios în dans, oare...

Și-a înfipt unghiile în palme ca să-și rupă șirul gândurilor. Nu mai era mult și Ifigenia avea să-și găsească pacea.

Oștenii s-au oprit în fața ei și atunci a mai făcut o plecăciune.

— Bărbate, i-a spus ea. Bun-venit acasă.

— Clitemnestra, ridică-te, i-a spus el. Te porți de parcă ai avea un rege barbar.

Nimic altceva. Nu tu iertare, nu tu vorbă drăgăstoasă, nimic. Oricum — Clitemnestra recunoștea sincer în sinea ei — orice ar fi zis sau făcut, n-ar fi avut cum să se salveze. Însă să nu se obosească măcar să încerce? Parcă își dorea să-l ucidă. Sau — mai era o posibilitate — zeii își doreau să-l ucidă cineva. Cu siguranță că asta era.

S-a ridicat dând din mâini spre sclavele sale.

— Așterneți tapiseriile, le-a spus. Soțul meu va păși la el în casă pe un șuvoi roșu, sângele barbarilor pe care i-a nimicit.

Femeile au pășit iute în față, așternând tapiseriile de un roșu strălucitor pe pământ.

— Ce faci, femeie?

Agamemnon s-a uitat în jur, să vadă dacă oștenii săi erau uluiți de tot tabloul acesta lingușitor. Chipurile le erau încremenite, ceea ce l-a nedumerit. Oare soția lui nu se purta curios totuși?

— Doar zeii ar păși pe brocartul acesta fin, i-a spus el printre dinți. Oamenii se cuvine să pășească pe nisipul țărânei.

— Ai păși pe ele dacă așa ți-ar porunci vreun zeu, i-a răspuns ea.

Mulțimea s-a înfiorat mută, de parcă Poseidon ar fi bătut cu tridentul în pământ, ușurel ca fulgul.

Agamemnon a cercetat chipul nepăsător al soției sale, să vadă dacă într-adevăr vorbea cu subînțeles. Își jertfise fiica pentru că așa poruncise Artemis. Nimeni n-ar putea vreodată să-l învinuiască de blasfemie: asculta credincios de zei chiar și când îi porunceau grozăvii. Până și când i-l ceruseră pe cel mai mare dintre copiii săi, urmase fără să șovăie povețele preoților. Troia căzuse din voia lui Zeus, toată lumea știa. Iar dacă pentru aceasta trebuia să plătească cu viața fiicei sale, atunci nu-i rămânea decât s-o jertfească cu mâna lui, decât să lase pe altcineva. Se arătase viteaz, însă acum se întreba dacă soția lui își dă seama de asta. Poate i-ar fi convenit mai degrabă să-i înjunghie alt argian fata.

— Aș face orice îmi poruncesc zeii, a spus el. Ca orice înțelept de pe lumea asta.

— Și dacă solia ar veni de la preot? l-a întrebat ea.

I-a cercetat iarăși atent chipul, căutând cutele de dispreț din jurul gurii. Însă ea își ținea smerită ochii în pământ și nu-i citea nici urmă de emoție pe față.

— Da, i-a răspuns el.

Preotul, Calhas, îi dăduse de știre că fiica sa trebuie jertfită. Agamemnon urlase la el, îl amenințase că îl omoară pe loc sau că-l azvârle în temniță, însă Menelau își înduplecase fratele, lămurindu-l că cineva trebuie să ia viața fetei. Se oferise chiar el — Agamemnon îi purta încă gând bun pentru omenia lui —, însă până la urmă nu mai fusese nevoie.

— Și ce socoți că ar fi făcut Priam în locul tău? l-a întrebat ea.

Priam nu fusese niciodată în locul lui. Bătrânul pierduse războiul, își pierduse cetatea și-și pierduse viața. Urlând când îl smulseseră de lângă un altar, din câte i se povestise. Un moșneag amărât. După atâția ani de război, Agamemnon își închipuise că regele troian avea destul curaj să moară ca un luptător în loc să se târască pe pământ ca o gâză.

— Ar fi mărșăluit pe pânza purpurie, asemuindu-se cu zeii, i-a răspuns el.

— Așadar, nu s-ar fi temut să fie asemuit cu un zeu, ca tine acum? l-a întrebat ea.

— Era un om trufaș.

— Regii sunt adesea trufași, a spus Clitemnestra. Asta ne amintește nouă, celorlalți, că sunt regi. Pășește pe tapiseriile pe care ți le-am întins cu atâta grijă. Răsplătește-ne recunoștința că te-ai întors acasă. Fă așa cum te implorăm, ca să știm astfel că poți să te arăți mărinimos ca învingător, așa cum n-a trebuit să te arăți niciodată ca învins.

Agamemnon și-a privit oftând picioarele. Le-a făcut semn sclavelor care-și lăsaseră frumoasele poveri purpurii pe pământ.

— Nu în încălțările astea vechi, atâta măcar, a spus el. Să mă ajute una să mi le scot. Dacă tot e să pășesc în sângele vrăjmașilor mei, voi păși desculț, în cinstea

zeilor.

Femeile s-au uitat la regina lor, care a încuviințat din cap. S-au repezit la picioarele regelui lor, să-i dezlege șireturile încălțărilor vechi de piele. Nu li se mai deslușea culoarea de pe vremuri — roșu, maro sau gălbui? Erau îmbibate de noroiul Troiei și roase de nisipul țărmului troian.

O clipă mai târziu, regele stătea desculț în fața palatului său strămoșesc, în fața oștirii sale și în fața soției sale. Labele picioarelor sale maronii îi erau ciudat de albe, ca niște ființe ce viețuiseră doar în beznă. Regele s-a uitat în jos, râzând de nepotrivirea aceea.

— În Troia nici n-apucai să te descalți, a spus el uitându-se în jur, să vadă dacă oștenii săi îi dădeau dreptate.

Începeau să se împrăștie de acum, rupând rândurile de la margini, ca să se alăture familiilor lor. Agamemnon a dat încet din cap, să se convingă singur că le dădea astfel voie să se retragă.

Clitemnestra și-a desfăcut brațele, arătând spre covor.

— Pășește, rege, i-a spus. Pășește în sângele vrăjmașilor tăi, calcă-i în picioare. Pășește pe comorile pe care le-ai câștigat pentru casa ta. Pășește pe valurile de sânge care au plutit odată cu tine de la Troia încoace. Pășește.

Și atunci Agamemnon a trecut peste bucata sângerie de pământ și s-a făcut nevăzut în palat.

*

— Și tu, i-a spus Clitemnestra preotesei. Poftește înăuntru.

Fata nu i-a răspuns. Regina s-a întors spre o slujnică.

— Cum a zis că o cheamă?

— Nu a zis.

Clitemnestra a țâțâit, lipindu-și limba de dinții din față.

— Nu regele. Solul care ne-a vestit că sosește regele.

Slujnica s-a gândit o clipă, însă n-a găsit răspuns.

— Haide, i-a spus Clitemnestra. Încălziți-i apă regelui, să se îmbăieze.

— Da, doamnă.

Și fata a fugit la palat.

— Voi, restul, luați-le de aici și atârnați-le la locul lor, le-a spus Clitemnestra. Nu uitați să le ștergeți de praf.

Femeile au strâns tapiseriile și le-au scuturat ușor în vânt, apoi le-au făcut sul și le-au cărat înăuntru.

Câțiva oameni încă își mai făceau de lucru pe lângă palat, însă Clitemnestra nu i-a luat în seamă. Bătrânii din Micene nu mai știau încotro s-o apuce, acum că li se întorsese regele acasă, însă fiii, nu. Dar cu ce putea să-i ajute? Și ea suferise o pierdere la fel de mare.

— Tu, fato, i-a vorbit iarăși preotesei. Haide.

Cassandra se uita lung la acoperișul palatului, pe chip citindu-i-se o groază de nedescris. Clitemnestra s-a întors nedumerită să vadă la ce se uită, însă nu era nimic.

— Ce vezi acolo? a întrebat-o.

Rostind cuvintele, și-a dat seama că nici nu mai știe când îi trezise cineva curiozitatea ultima oară. Dorise să știe anumite lucruri, desigur, de pildă unde se afla Agamemnon și cum stătea cu sănătatea. Însă nu-și amintea s-o intereseze ce gândește altcineva în ultimii zece ani. Poate mai mult chiar.

— Le văd cum dănțuiesc, a spus încet Cassandra.

S-a așteptat s-o plesnească peste față ca mama ei, însă Clitemnestra doar s-a mai uitat o dată la acoperiș, iar apoi la preoteasă. Nu părea supărată, ci doar fascinată.

— Pe cine vezi cum dănțuiește? a întrebat-o ea.

— Negru. Trei făpturi negre, cu limbi negre de foc în jur. De ce nu ia fac acoperișul? Cu limbile negre de foc sărutându-l și ațâțându-l, cum de nu se aprinde?

— Nu știu, i-a răspuns regina. Cum de nu se aprinde?

Cassandra a clătinat din cap înnebunită, mușcându-și mărunt buzele.

— Nu știu, nu știu, nu știu, a spus. Nu-i foc adevărat, pesemne că nu e foc adevărat. E aievea? Le vezi și tu acum? Vezi femeile care dănțuiesc în flăcări? Le auzi urlând? Auzi sfârâitul flăcărilor și al șerpilor?

Regina a chibzuit bine la următoarea întrebare.

— Urlă din pricina focului?

— Nu, nu din pricina focului. Focul nu le arde deloc. Ele sunt focul. Înțelegi? Se încing cu focul, se scaldă în foc. Nu țipă din pricina lui. Țipă după dreptate. Nu, nu dreptate, nu e bine. Ceva ca dreptatea, dar mai puternic. Ce să fie?

Cassandra s-a uitat iute la regină, apoi iar la acoperiș, care o captiva mai departe.

— Ziceai că e foc negru?

— Da! Da, da, da! a țipat Cassandra. Foc negru. Așa e. Îl vezi?

Știind, de atâta vreme chiar, că își trăia ultima zi din viață, nu se așteptase niciodată să simtă atâta speranță. Însă dintr-odată, închipuindu-și că ar putea și altcineva să vadă ce vedea ea, a simțit-o totuși.

— Nu, nu am darul tău, i-a spus regina. Însă știu ce vezi acolo. Femei încinse în flăcări negre? Sunt Furiile.

— Da!

— Și nu țipă după dreptate, a spus ea. Ci după răzbunare.

— Întocmai. Țipă după răzbunare și la fel și șerpii lor. Și-au căscat fălcile și și-au dezgolit colții. Trebuie să le-o dai, e totul. Te așteaptă, te așteaptă de mult.

— Sunt ocrotitoarele fiicei mele, a spus Clitemnestra. De zece ani dănțuiesc prin sălile noastre.

— Cu cuțitul? Vai, nu. Cu cuțitul a luat-o. Sărmana ta fată, sărmana ta fetiță. În ziua nunții. Era atât de fericită și apoi... vai. Fata ta. La altar, la nunta ei.

Clitemnestra a simțit că-i dau lacrimile.

— Da, a spus. Așa e. Mi-a ucis fiica. Ți-a zis? N-are pic de rușine.

— Nu mi-a zis, a clătinat Cassandra iar din cap, nu vorbește. Nu vorbește deloc cu mine, doar taci, nu mișca, nu mai plânge. Nimic altceva.

— Cum ai știut, atunci? Ți-au zis oștenii?

— Ea mi-a zis, a spus Cassandra. Ifigenia. Frumos nume, tare frumos nume. Nume frumos, fată frumoasă. Fetița ta. Atâta te-ai chinuit s-o aduci pe lume. Tare te-ai mai chinuit. Aproape n-a supraviețuit, aproape n-ai supraviețuit. A fost fata ta scumpă și dragă, iar el ți-a luat-o. Însă o vei vedea din nou, mai devreme decât crezi. Îți promite. Fratele și sora ei îți promit.

Lacrimile șiroiau pe obrajii Clitemnestrei.

— Firește că da. Vor dori să-și răzbune tatăl.

Cassandra și-a coborât cu greu privirea de la acoperiș, ațintind-o asupra femeii de lângă ea — înaltă, lată în umeri, de o frumusețe impunătoare, puternică. Avea părul presărat cu fire cărunte și riduri blânde îi mărgineau ochii și gura.

— Mă crezi? a întrebat-o Cassandra.

De când era n-o mai crezuse nimeni. Cine era femeia aceea neatinsă de blestemul lui Apollo?

— Firește că te cred. Doar l-am văzut când a ucis-o.

— Nimeni nu mă crede.

— Vezi și trecutul, și viitorul? a întrebat-o, atunci Clitemnestra.

Cassandra s-a încruntat. Nu le mai deosebea pe unul de celălalt de atâta vreme, încât i se părea ciudat că o face altcineva. Regina parcă i-a citit gândurile.

— Ah, sunt totuna pentru tine. Așadar, știi ce urmează, și totuși nu fugi să scapi.

— Nu, a spus Cassandra. N-are rost să fugi de ceea ce s-a întâmplat deja.

— Însă nu s-a întâmplat deja, a spus regina. Dacă ai fugi acum, poate ai scăpa cu viață. Ești tânără, ești iute de picior. Ai putea s-o iei la goană la vale, să te ascunzi în copaci, să aștepți să vină un păstor sau altcineva și să te ia de nevastă.

— Apollo s-a hotărât, a spus Cassandra. Se termină azi.

— Nu te vei împotrivi voinței zeului tău?

Cassandra și-a dat jos de pe cap acoperământul de preoteasă pe care-l purtase de când îl primise de la un micenian pe drumul spre casă. Îi prinsese panglici noi în păr, fără să-și dea seama că ea știe că le-a luat cu japca din Troia, din templul Herei. Însă nu s-a plâns. A stat bolborosind răbdătoare cât i-a schimbat el panglicile pătate din acoperământ. Tot timpul ăsta el i-a șoptit fleacuri, de parcă vorbea cu vreo sălbăticiune.

— Gata, gata, a spus el dându-se în spate să admire ghirlanda pe care i-o împrospătase.

Acum și-a smuls legăturile din păr. Clitemnestra s-a mirat văzând că nici nu se strâmbă măcar de durere. Cassandra a aruncat acoperământul la pământ, călcându-l cu piciorul ei stâng micuț. Dintr-odată, Clitemnestra și-a amintit frumoasele picioare albe ale Ifigeniei.

— În sfârșit te lepezi de zeul tău? a întrebat-o.

— M-a părăsit, i-a răspuns Cassandra. Nu mai este zeul meu.

Altfel nu-și lămurea cum de o credea regina, când nimeni n-o mai crezuse de atâta amar de vreme. Blestemul lui Apollo nu-i mai strâmba vorbele când îi ieșeau

pe gură. Zeul plecase.

— Te-ar fi apărat, i-a spus Clitemnestra.

Cassandra a râs, un sunet ca un scrâșnet cumplit, ruginit după ce fusese uitat atâta vreme.

— Ți-ar fi condus mâna, a spus ea. Ar mai putea încă. Du-mă în casă. Ai altarul pregătit.

Clitmemnestra a încuviințat.

— Numai jertfa lipsește, a spus ea.

— Vom împlini împreună sacrificiul.

*

Clitemnestra așteptase atâta amar de vreme să se răzbune, că uneori, în bezna nopții, se întreba dacă o să se mulțumească doar să-l ucidă pe Agamemnon. Căci după aceea ce mai avea de făcut? Nu mai putea să-l omoare încă o dată. Și dacă — îi zicea în sinea ei un glăscior, un daimon — uitându-se în jos, la cadavrul lui, n-avea să simtă deloc fiorul izbânzii? Ce forță avea s-o împingă înainte de atunci încolo?

Însă n-ar fi trebuit să-și facă griji. Omorul i-a oferit toate plăcerile la care sperase. Asta și pentru că se ascunsese pe la marginea oștirii zece ani la rând, îmbătrânind și acrindu-se tot mai tare cu lunile — pe când oștenii din preajmă muriseră cu atâta ușurință, el se agățase de viață. Astfel că ea știa — știa pe deplin — că îi răpea ceva la care el ținea foarte mult. Prea mult.

A luat-o iute prin săli, să se încredințeze că totul se săvârșea în ordinea care trebuie. S-a îngrijit să i se pregătească baia așa cum îi plăcea lui: fierbinte și parfumată ca o ofrandă la templu. A dus-o pe preoteasă la altarul din palat și a rugat-o să aștepte acolo. A azvârlit cu tămâie în foc, iar fata — amuțită iarăși — a îngenuncheat pe jos în fața vetrei, murmurându-și rugile și profețiile în liniște. Pe Clitemnestra fumul acela dulceag o sufoca, însă pe fată părea s-o liniștească. Preotesele erau obișnuite cu mirosul de tămâie arsă, își închipuia Clitemnestra.

— Voi veni să te iau, i-a șoptit Clitemnestra. Încă ai timp să fugi.

Însă fata surzise, nu doar că amuțise, astfel că regina a tras perdeaua la ușă și a lăsat-o să se roage.

A luat-o spre baie — o adâncitură circulară, uriașă, în podeaua palatului. Din apă se înălța aburul, așa că s-a oprit, așteptând să i se obișnuiască ochii cu lumina pâlpâindă a torțelor și aburul înecăcios. Pe Agamemnon — pântecos și pipernicit — îl vedea șezând în mijlocul odăii. A luat halatul de purpură pe care-l țesuse cu mare grijă pentru clipa aceea.

— Poftim, bărbate, i-a strigat venind spre marginea apei. Haide să te înfășurăm în purpură și să te ducem în cealaltă odaie. Te vom unge cu uleiuri parfumate și-ți vom curăța orice urmă a Troiei de pe piele.

— M-ai speriat, femeie, i-a spus regele, de parcă nu băgase deja de seamă. Nu pot să aducă sclavele uleiul încoace?

— Ți-am pregătit un divan, i-a spus Clitemnestra. Și vin cu miere în pocal.

Regele și-a dat grosolan ochii peste cap și s-a ridicat. A urcat cele trei trepte înguste ce duceau din bazin la soția lui și a întins mâinile. L-a ajutat să-și vâre

brațul drept în mâneca dreaptă, iar el, strecurându-și iute brațul stâng în cea stângă, și-a dat seama că halatul nu era halat, ci o plasă, o capcană, o ambuscadă. Mânecile nu se mai terminau, ci erau cusute la capăt și lipite de restul veșmântului, astfel încât, de cum își vâra brațele în ele, rămânea prins. A încercat să smulgă pânza cu degetele, însă ea cususe o sumedenie de straturi la capătul mânecilor și nu avea de ce să se agațe. L-a întors, făcându-l să se clatine pe picioare, și i-a legat iute șnururile de la spate ale halatului.

— Ce faci? i-a strigat el.

De-acum îl apucase furia, nu frica. Nu s-a înfricoșat până nu i-a văzut sabia lucind în mâna stângă. Nu băgase de seamă lama sprijinită de o coloană, în penumbră. N-o știa — era o armă scurtă, femeiască. De unde făcuse rost soția lui de așa ceva?

I-a împlântat sabia în burtă, deasupra brațelor înțepenite, iar el a urlat. Apoi a scos-o și a înfipt-o ceva mai sus, despicându-i două coaste drepte. Iar a urlat, prăbușindu-se în genunchi când ea a scos sabia a doua oară. Urla asurzitor de acum, însă nu a sărit nimeni să-l ajute. Nu a venit nimeni.

Stând deasupra, Clitemnestra și-a afundat din nou sabia între coastele lui. Agamemnon a simțit cum i se golesc plămânii de aer, străpunși de sabia ei. A deschis gura să mai scoată un sunet, însă îl lăsase glasul de tot. Uitându-se în jos, și-a văzut măruntaiele revărsându-se pe podea, purpura viscerelor amestecându-se cu purpura halatului-capcană.

Văduva lui stătea zâmbind deasupra trupului său. Totul mergea întocmai cum pusese la cale. Se uita cum sângele său întina apa, înroșind-o. Și mort, Agamemnon rămânea la fel de prădalnic, și-a zis. O bucurie sălbatică o încălzea pe dinăuntru, rumenindu-i obrajii, de parcă și ea era gata să dănțuiască pe acoperiș, în limbi negre de foc. Atunci și-a amintit că nu încheiase răzbunarea și a luat-o liniștită spre altar.

Preoteasa era acolo unde o lăsase, îngenuncheată pe podea, așteptându-și liniștită soarta. Clitemnestra a șovăit cât două bătăi iuți de inimă, însă știa că trebuie să ucidă iarăși. Nu putea rămâne nimic din Agamemnon în afară de sângele lui care curgea în vinele copiilor ei încă în viață. Cassandra văzuse deja viitorul și zeul ei poruncea să se împlinească. Clitemnestra s-a dus în spatele fetei, ridicând sabia pentru a-i reteza beregata. Trebuia să moară, însă spre deosebire de Agamemnon, nu era nevoie să sufere. Când se pregătea să-și treacă tăișul peste vâna de la gâtul Cassandrei, fata a deschis ochii și s-a uitat lung în sus, la ucigașa ei.

— Îmi pare rău, a spus. Îmi pare rău pentru ce va urma.

Peste ani, când s-a gândit la momentul acela, Clitemnestra a fost mereu încredințată că ea însăși rostise acele cuvinte. Altfel de ce i-ar mai fi părut rău preotesei de ceva?

*

Pe acoperișul palatului, Furiile s-au oprit din dănțuit. S-au uitat una la alta încuviințând însuflețite din cap. Își făcuseră datoria, își văzuseră voia îndeplinită în sfârșit. Nu mai așteptaseră nicăieri atâta, dănțuind prin săli și pe podelele calde

de piatră, la care-și încălziseră la repezeală tălpile goale și șerpii reci. Însă după un an, doi se plictisiseră. Se cățăraseră pe acoperiș, încercând să zărească vinovatul la întoarcere, ca să-i urle în urechi când se trezea sau încerca să doarmă, scoțându-l din minți. Așteptaseră atâta și atâta vreme să se întoarcă. N-au vorbit despre toți ceilalți vinovați care scăpaseră nepedepsiți în toți anii cât stătuseră ele pe acoperișul palatului din Micene. Furiile aveau să-i găsească și pe ei curând. În clipa aceea simțeau doar euforie, odată ce lucrurile fuseseră în sfârșit orânduite acolo.

Și totuși — una din ele a întors capul, de parcă tocmai îi ajunsese muchia unui sunet la urechi, deși nu prea știa ce e. Șerpii s-au oprit din zbucium și flăcările s-au potolit. Încă un sunet, iar apoi un al treilea. Furiile n-au zis nimic, însă au luat-o în jos de pe acoperiș, cu viperele, flăcările și ciolanele lor. De unde se auzea oare? Luând-o iute pe lângă zidurile palatului, au auzit din ce în ce mai tare zgomotul. Era un bubuit care venea din cămară. Ușa de lemn era groasă, încinsă în fier forjat, însă de afară auzeau pe cineva bătând în ușă și implorând să fie eliberat. Electra stătuse ceasuri întregi închisă acolo, nu era deloc proastă. De-acum știa că tatăl ei e mort, ucis de mama ei. Să-i fi spus sclavele? Egist? Furiile nu știau și nici nu le păsa. Auzeau doar cum se izbește cu pumnii de ușa ferecată și cum îi curg lacrimile pe obraji rugându-se să o lase să vadă leșul tatălui său.

Furiile nu-și băteau capul cu uși sau ziduri. S-au ivit lângă ea, încingând-o în focul lor negru. Șerpii lor i s-au cuibărit în păr și, cu toate că nu vedea femeile care o împresurau și nici șerpii care i se zvârcoleau în jur, Electra le simțea căldura flăcărilor și știa ce are de făcut. Trebuia să-l găsească pe fratele ei, Oreste. Iar apoi trebuiau să-și răzbune tatăl.

Penelopa

Preaiubită zeiță Atena,

Îți înalț rugile mele de mulțumire. Le aștern în ultimul ceas al nopții, înainte ca razele trandafirii ale aurorei să se întindă pe cer. Odiseu doarme sus, în patul nostru, ceea ce nu credeam că se va mai întâmpla vreodată. Soțul meu, în Itaca, după douăzeci de ani de absență. Și Telemah doarme, întors teafăr din călătoria sa. De-abia au început să-mi povestească ce s-a întâmplat și cum s-au întors amândoi în aceeași zi la mine, de cine știe unde. Însă va veni și vremea poveștilor. Deja știu că ție trebuie să-ți mulțumesc.

Tu i-ai ocrotit. Știu că mereu l-ai îndrăgit pe Odiseu — isteț aidoma ție. Nu mi se pare o trufie să ți-o spun, oare este? Iertare, Atena, dacă e. După atâția ani fără soțul meu, mi s-a ascuțit limba. Îmi închipui că știi cum e. Și știu că ție trebuie să-ți mulțumesc că ai înduplecat-o pe nimfa Calipso să renunțe la el. Se zice că l-ai implorat pe însuși Zeus să intervină. Că ai strâns zeii la sfat și le-ai cerut să-l elibereze pe Odiseu, ca să se întoarcă acasă. Se zice că l-ai silit pe Poseidon să-l lase să călătorească teafăr pe mări și i-ai înduplecat pe feaci să-l adăpostească. Fără tine, soțul meu ar fi fără îndoială pe fundul mării acum.

S-a întors schimbat la-nfățișare, ca să nu-l recunoască nimeni, desigur. Așa e Odiseu. Nu lua niciodată taurul de coarne dacă poți să-l ataci mai ferit. Și sigur tot ție trebuie să-ți mulțumim pentru înfățișarea lui atât de schimbată — nici mama lui nu l-ar fi recunoscut prea ușor. Nici soția lui n-ar fi putut să jure că e el. Nici când l-am privit în ochi n-am fost așa de sigură.

Însă înainte să vină la mine, a stat ascuns o zi, două la porcarul Eumeu. Barzii cântă cum s-au întors acasă cu fală toți eroii ahei (vorbind cinstit, unora dintre ei nu le-a mers așa de bine). Dar sunt sigură că doar în povestea soțului meu se pomenește de porci și rolul crucial pe care l-au jucat. Fie i se preschimbă oștenii în porci, fie doarme cu ei, orice numai să nu se întoarcă acasă la nevastă. Îmi închipui că i s-a dat de știre ce a pățit Agamemnon și cum l-a întâmpinat Clitemnestra pe bătrânul laș acasă. Se zice că l-a tăiat ca pe un copac bătrân, lângă scăldătoare. Cică l-a doborât cu toporul sau l-a străpuns cu cuțitul — amănuntele se schimbă odată cu povestitorul. Un lucru însă e limpede: fiicele Ledei sunt un blestem pe capul bărbaților lor. Oare și Odiseu s-a neliniștit că va avea parte de aceeași primire aici, în Itaca? Că eu, credincioasa Penelopa, am să mă port cu el cum s-a purtat Clitemnestra cu soțul ei? Ce nerozie. Numele meu este simbolul răbdării și al devotamentului în cânturile oricărui bard. Însă așa e Odiseu al meu. Și Odiseu al tău. Întotdeauna dă piept cu greutățile ca să se învețe minte.

Așa se face că a fost bine primit la coliba lui Eumeu. Nu chiar de la început (până acum nu mi s-a povestit decât ce s-a întâmplat de aici încolo). La început

era să-l sfâșie câinii. Uitase — desigur — că porcarul nu mai avea aceiași câini care lătrau la străini când era el în Itaca. Câinii nu pot să aștepte atâta vreme ca nevestele — dulăii aceia erau puii puilor câinilor de pe vremuri, îmi închipui. Când au văzut cum se apropie un străin de ei, au mârâit și au lătrat, gata să-l facă bucățele. De-abia după ce i-a potolit Eumeu l-au lăsat pe străin să treacă. Odiseu a crezut că dulăii sunt tare răi, însă a doua zi a auzit cum se apropie cu pași iuți un tinerel de colibă. Câinii nici n-au lătrat, nici n-au mârâit, ci au scheunat o dată în cor, întâmpinându-l pe prietenul lor, Telemah. Odiseu nu spune întotdeauna ce gândește, după cum știi. Însă cred că, văzându-și fiul recunoscut de câinii itacieni care-și uitaseră stăpânul de pe vremuri, s-a mâhnit. Și mai trist a fost să-și vadă fiul salutându-l pe Eumeu ca pe un tată. Copilul lui ajuns flăcău în toată firea îmbrățișându-l pe altul și destăinuindu-i slugii bătrâne lucruri pe care un băiat le împărtășește părintelui său. Odiseu se pricepe de minune să nu se dea în vileag când îi convine. Însă de data asta i-au curs lacrimile râu pe obraji, strângându-i-se în barbă. Fiul său îl socotea pe altul drept tată. Odiseu n-a mai putut să tăinuiască cine e. Voia să fie primit acasă cu brațele deschise. Astfel că i s-a arătat lui Telemah, pe când mie mi s-a arătat mult mai târziu. Și aici — aș adăuga — se poartă întocmai cum îi stă în fire.

L-a descusut toată noaptea pe Telemah — cum mergeau treburile la palat, se recăsătorise oare regina, cine erau pețitorii care îi făceau curte zi și noapte, din câte zicea Eumeu? Porcarul spunea că beau tot vinul reginei și îi mănâncă toți porcii, unul câte unul, zi după zi. Era adevărat? Câți erau cu totul? Cât de tari, cât de bine înarmați? Deja punea la cale să se răzbune pe bărbații aceia care îndrăzniseră să râvnească la soția lui. Unii vor zice că a fost crud și nedrept. Odiseu lipsise douăzeci de ani — cine nu-l credea mort de acum? Mă îndoiam că trăiește, tatăl său se îndoia, maica îi murise îndoindu-se că se va mai întoarce vreodată. Și știu că fiul său, Telemah, se îndoia de asta (deși n-ar fi deloc potrivit s-o pomenesc). E de mirare că tinerii Itacăi doreau să ajungă cumva regi peste cetate — câtă admirație ar fi putut să nutrească pentru un conducător pe care nici nu-l văzuseră în viața lor?

Dacă s-ar fi putut să se întâmple totul altfel (și sper că nu te superi că o zic, Atena), mi-aș dori ca Odiseu să se fi simțit în stare să mi se dezvăluie mai devreme. Una este să-ți știi soțul la război, peste marea întinsă și întunecată. Alta e să-l știi ținut departe de monștri, zei și târfe la tot pasul în călătoria sa spre casă. Însă chiar îți răsucește cuțitul în rană să afli că a dorit să-și vadă copilul înainte să-și vadă soția. Știu ce va spune când am să-i atrag într-o zi atenția. Va spune că trebuia să se încredințeze că totul va ieși cum vrea el înainte să se avânte în luptă. Mereu a fost prudent din fire, încercând toate căile. Însă iată-l acum, atât de aproape de mine, și totuși eram absolut singură. Numai fiul meu m-ar fi putut alina și Odiseu mi l-a luat și pe el. Doar o zi, două, știu. Însă Telemah era și este singurul meu copil. Mi s-a răpit șansa de a avea alți fii și fiice când a plecat Odiseu pe mare în Troia. Și sigur știa — amândoi trebuie să fi știut — că, după ce mi-am așteptat ani în șir soțul care nu se mai întorcea, mă durea mult prea tare să-mi pierd și fiul pornit în aventuri prin Grecia, în căutarea tatălui dispărut.

Fiului meu pot să-i iert orice, desigur, ce mamă n-ar putea? Însă, din toate câte a făcut Odiseu cât a lipsit, această ultimă cruzime măruntă pot să i-o iert cel mai greu. Știu — iarăși — cum se va apăra: au fost doar câteva zile, s-a gândit la binele obștesc. Ușor de zis, nu el a așteptat douăzeci de ani. Nu pot să-mi alung gândul că Odiseu ținea mai mult să-i reușească răzbunarea decât să-i reușească reuniunea cu propria soție.

Și iată încă un motiv pentru care mă rog ție, Atena. Îți mulțumesc din inimă că mi l-ai adus acasă. Dar oare cine s-a întors? Soțul meu, bărbatul isteț, șiret, atrăgător, bun tată și fiu? Sau un războinic dărâmat, atât de învârtoșat după sângele vărsat, că vede în spadă răspunsul la orice problemă? Căci bărbatul pe care l-am iubit cu douăzeci de ani în urmă avea groază de luptă. S-a prefăcut nebun ca să nu trebuiască să meargă la Troia. Mai ține oare minte? Eu țin. Și niciodată n-a fost laș, o știi la fel de bine ca mine. Totuși, s-a ferit cât a putut de război. De câte ori auzeam povestindu-se despre ambuscadele lui viclene, șiretlicurile și subterfugiile sale, mi-am spus în sinea mea: ăsta-i bărbatu-meu. Ăsta-i Odiseu, mereu scornește cea mai isteață stratagemă, mereu îi salvează pe toți cu deșteptăciunea lui. Oare n-am început să uit câți oameni au murit în fiecare dintre isprăvile lui? Oare mi s-a părut o urmare întâmplătoare când de fapt era de căpătâi? Oare când și-a pierdut toți tovarășii în călătoria spre casă, chiar să fi fost o pură întâmplare? Și dacă — Atena, ce bine era dacă nu trebuia să dau glas acestor gânduri, însă până nu le pun în cuvinte, mă vor bântui — a preferat să se descotorosească de tovarășii lui în loc să-i piardă? Cum ar fi atunci?

Iertare, zeiță, mi-am uitat o clipă ruga. N-am dorit să te jignesc cu nimic. Unde am rămas? Ah, da. Odiseu era atât de bine deghizat, că a păcălit pe toată lumea. Până și pe aceia dintre noi — ca mine — care-l cunoșteau cel mai bine. Argos a fost singura făptură pe care n-avea cum s-o înșele. Oare să fi fost pentru că — cu toată istețimea cu care l-ai sprijinit — ai uitat că se poate să-l țină câinele minte? Nu insinuez că ar fi fost vina ta, desigur. Însă Argos era doar un cățeluș când a plecat Odiseu la Troia. L-a învățat pe micuțul dulău să asculte de poruncile sale. Iar apoi a plecat, și cățelușul s-a făcut mare, iar mai târziu, la un moment dat, a încărunțit la bot și a început să slăbească pasul. Rar trăiește vreo potaie mai mult de douăzeci de ani. Însă el a trăit, astfel că Odiseu a trecut pe lângă el, de la coliba lui Eumeu spre palat, și bătrânul dulău l-a mirosit. Argos nu mai lătră de vreo doi ani și nici atunci n-a lătrat. Însă a dat din coadă — de două ori — și și-a plecat urechile, de parcă aștepta să se aplece Odiseu și să-l scarpine între ele. Când l-a văzut cum dă din coadă și din urechi, soțul meu a știut — în clipa aceea a știut — că potaia aceea bătrână e cățelușul pe care-l lăsase în urmă. Îi venea să mângâie animalul, însă se temea să nu se trădeze. Iar peste o clipă nici n-a mai contat, căci Argos — care era tare bătrân, slăbit și neînvățat cu asemenea lovituri — și-a dat ultima suflare. E cât se poate de absurd că, în toată epopeea aceasta despre război și năpaste, tocmai moartea bătrânului său câine m-a mâhnit aproape mai tare decât orice altceva. Însă așa s-a întâmplat și ce rost are să nu recunosc. Câinele așteaptă toată viața să i se întoarcă stăpânul și moare chiar când își vede îndeplinită dorința. Până și barzilor li s-ar părea un amănunt prea

sentimental ca să-l pomenească în cânturile lor.

Odiseu a sosit la palat — în sfârșit la el acasă — deghizat tot în cerșetor. L-am primit cum primesc orice străin care are nevoie de un blid cu mâncare și un acoperiș deasupra capului peste noapte. Știi doar mai bine decât mine, Atena, că suntem datori zeilor să primim orice străin ca oaspete în casa noastră. Pețitorii l-au întâmpinat ca pe oricare milog. S-au strâmbat la el a batjocură și l-au amenințat. Antinou a azvârlit cu un scaun în el, lovindu-l în spinare. Interesant că n-a băgat nimeni de seamă că acest bătrânel oropsit nici n-a tresărit când l-a izbit un scăunel de lemn peste umăr. Deși îl azvârlise destul de tare, el nici nu l-a băgat în seamă. N-am să pretind că mi-am recunoscut soțul chiar în clipa aceea. Cum aș fi putut, când era ascuns de vrăjile tale? Însă un lucru tot am băgat de seamă — pentru un moșneag, se mișca mai degrabă ca un războinic. Nu-l rănise și nici îngrijorase să se vadă ținta unui obiect nevăzut. Iar când Eumeu l-a prezentat drept un drumeț cretan care aduce vești despre Odiseu, chiar m-am întrebat cine se ascunde în spatele acelor vorbe ferite.

Pețitorii s-au purtat, desigur, întocmai cum ajunsesem de-a lungul anilor să mă aștept de la ei să se poarte. Nu doar Antinou, ci și Leodes, Eurimahos, Agelaos și restul. În parte nu erau oameni răi, chiar nu cred. Sau nu toți. Cu siguranță că nu s-au arătat atât de cruzi de la început. Au sosit la palat câte doi, trei — stingheri mai întâi, întrecându-se fără zarvă între ei ca să-mi câștige dragostea. Le-a luat luni, poate chiar ani întregi să se preschimbe în ceata crudă cu care a avut Odiseu de-a face într-un sfârșit. Mă întrebam odată ce pățiseră și de ce țineau atât de tare să rămână într-un loc unde nu-i voia nimeni. Își puneau răgaz vieții, refuzau să-și ia neveste dornice, întârziau să-și întemeieze familii. În schimb, doreau să se însoțească cu alți bărbați sub pretextul că mă pețesc pe mine. Mi-a luat ceva vreme să înțeleg că acesta era de fapt războiul lor. Prea tineri să plece pe mare spre Troia, erau copii când frații, verii și tații lor s-au alăturat celei mai mărețe expediții din istoria Eladei. Rataseră șansa de a lupta în marele război. Astfel că mi-au luat cu asalt cămările și virtutea, cum n-aveau pentru ce altceva să lupte. Cumva mi-era milă de ei.

Însă când se strângeau grămadă, își uitau iute pornirile mai nobile. Se lăsau trași în jos cu toții de cel mai josnic dintre ei. De-asta nu mi-a fost deloc greu să le rezist. Până și lui Amfinom. Și, oho, era tare chipeș. L-ai băgat vreodată în seamă, Atena? Sau nu ți-ai mai dezlipit o clipă ochii cenușii de bufniță de la soțul meu? Dacă te-ai fi uitat mai încolo prin încăpere, ai fi văzut un tânăr înalt, spătos și cu mădulare vânjoase, în ai cărui ochi se citea o blândețe pe care restul nu o aveau. Nu l-ai fi văzut în veci țipând la vreun cerșetor sau jignind vreun străin. Avea un glas blând și jos, care se pierdea în larma celorlalți inși mai zgomotoși. Avea ochii negri și părul castaniu și buclat, de puteau femeile să-l răsucească între degete. Îmi închipui.

Însă, ca toți ceilalți pețitori și slujnicele pe care Odiseu le bănuia că au uneltit cu ei, acum e mort. Și niciodată nu voi ști dacă așa a fost voia ta sau asta a ales Odiseu să facă. Știu doar că am primit un străin în palatul meu și a avut parte de cruzime. Și și-a luat revanșa cu săgeți și o spadă.

Eu sunt de vină probabil pentru săgeți. Nu-mi puteam scoate din cap gândul că trebuie să-mi lămuresc ceva. Așa-zisul cretan era la mine în palat și parcă îl știam de undeva. Pețitorii se purtau ca o haită de câini sălbatici. Cum știam că trebuie să iau o hotărâre, le-am propus să-și pună forțele și iscusința la încercare — să încordeze arcul lui Odiseu și să tragă cu el o săgeată prin douăsprezece găuri de capete de secure. Trebuie să fii tare vânjos ca să încordezi arcul acela. E meșterit altfel decât celelalte și cei mai mulți n-ar ști ce să facă cu el. Și trebuie să fii iscusit ca să tragi cu el, cu atâta forță și precizie încât să nimerești cu săgeata în douăsprezece capete de secure unul după altul. Sincer, mă îndoiam că va izbuti vreunul. Am crezut că o să-i liniștesc o vreme, ca să mă odihnesc puțin. Tinerii aceia făceau atâta tărăboi, că te asurzeau.

Oare îl puneam pe cretan la încercare, să văd dacă era într-adevăr soțul meu? Telemah crede că am bănuit de la bun început că e Odiseu. Cu siguranță știam că soțul meu va izbuti să încordeze arcul și să tragă cu săgeata — doar îl văzusem de nenumărate ori făcând așa ceva în tinerețe. Nu cred că asta am urmărit, deși poate că tu — sau vreun alt zeu — mi-ai vârât ideea aceasta în cap. Chiar nu-mi mai trecuse prin minte să-mi pun la încercare așa pețitorii. Desigur că toți au dat greș și desigur că Odiseu a izbândit. Nu doar că a izbândit, însă acum era înarmat, pe când pețitorii nu erau. Și avea în mâini tocmai arma cu care un singur om le putea ține piept mai multora.

Nu s-a luptat chiar singur, nu-i așa? Fiul meu i s-a alăturat și împreună au vărsat șuvoaie de sânge pe podeaua noastră de piatră. Soțul meu i se arătase lui Telemah, lui Eumeu și chiar (cum am aflat mai târziu) bătrânei lui doici, Euricleea, înainte să mi se arate mie drept cine era cu adevărat. Iar când mi s-a arătat în sfârșit, era scăldat în sângele celor care-mi făcuseră viața un chin și în sângele singurului bărbat care nu se purtase astfel. Îl omorâse pe Amfinom străpungându-i gâtlejul cu o săgeată, fără să se atingă de frumosul său chip. Băiatul mă privea cu ochi goi prăbușit lângă piciorul stâng al lui Odiseu.

Între timp, soțul meu, stând afundat până la genunchi în sângele pețitorilor și în fața slujnicelor mele care se zvârcoleau spânzurate de aceeași funie, a ales tocmai atunci momentul să-mi spună cine e. De când visam la întoarcerea lui, nu mi-o închipuisem niciodată atât de violentă sau de crudă. N-aș fi crezut că va lua atât de mult să curățăm locul. Și nu-mi închipui că și-a bătut capul întrebându-se cum aveam să ne cerem iertare de la familiile bădăranilor acelora tineri și nesuferiți. Sau măcar cum o să-mi găsesc alte slujnice după ce-au pățit ultimele. Astfel încât, Atena, îți închin această rugă: îți mulțumesc că mi-ai adus soțul acasă, dacă într-adevăr asta ai făcut. Dacă bărbatul care doarme sus în patul pe care chiar el l-a cioplit pe vremuri dintr-un măslin bătrân e un șarlatan, presupun că voi afla destul de curând. Cunoaște poveștile de demult, de când ne-am căsătorit, e limpede. Iar Telemah îi e devotat, ceea ce mă bucură. Astfel că poate nu mai contează dacă e bărbatul care a plecat pe vremuri sau s-a schimbat sau chiar e altul. Se potrivește în golul lăsat de Odiseu în urma lui.

A ta, credincioasă,
Penelopa

Moirele

Zi de zi aceeași scenă: Clothos ținea fusul, Lachesis o veghea, măsurând-o flămândă din ochi, iar Atropos ședea în ungherul cel mai întunecat, cu cuțitul scurt aproape nevăzut în penumbră. Clothos torcea firul cu dreapta și întorcea fusul cu stânga. Nu-și amintea să fi făcut altceva de când era. Lua un smoc de lână într-o mână, răsucindu-l într-o sfoară groasă și aspră. Pe vremuri mai culegea spinii și mărăcinii din lâna moale, însă renunțase de multă vreme, își zgâria palmele cu ei. Firul era atât de delicat în starea aceea, de lână încâlcită și doar un început de fir. Ațele se rupeau când trăgea puțin de ele, așa că trebuia să aibă grijă. Lachesis n-ar fi uitat-o în veci dacă scurta viața vreunui muritor dintr-o stângăcie. Ea avea sarcina să toarcă firul vieții, însă Lachesis hotăra cât de lung avea să fie acesta. Clothos propusese odată să facă schimb de sarcini o vreme, ca să-și odihnească degetele trudite. Însă celelalte două nici nu s-au gândit, ceea ce-i confirma un lucru deja știut de-o veșnicie: că, dintre ele trei, ei îi revenea cea mai grea muncă și n-o să se schimbe nicicând. Nu era de mirare că nu prea îi păsa deloc de viețile muritorilor care îi treceau o clipă printre degete.

Degetele îi rămâneau moi la vârfuri de la firele unsuroase, când le trecea apăsat peste sfoara umflată. Cum se întărea un pic, o prindea de fus, care o torcea până se făcea din ce în ce mai lungă și mai subțire. De-abia atunci își muta Lachesis atenția asupra firului. Nu măsura cu nimic altceva decât cu ochii ei ageri. În clipa crucială, dădea din cap și Atropos își trecea cuțitul scurt printre mâinile lui Clothos. Încă o viață bine măsurată și încheiată. Uneori mai greșeau — Lachesis nu dădea mereu destul de viguros din cap și Atropos nu nimerea firul în lumina mohorâtă. Cine trăise încă multă vreme, încerca să-și amintească Clothos, după ce îi greșiseră Moirele lungimea vieții? Nu mai ținea minte cum îl cheamă, doar că fusese atât de îngrozitor de bătrân când murise, că aducea cu un morman de frunze ruginite. Uneori Atropos tăia prea jos sau prea sus, retezând firul unde nu trebuia. Iar alteori Clothos nu reușea să închege cum trebuie firul — i se uscau mâinile, lâna nu era destul de unsuroasă și ațele se destrămau pur și simplu, încât Lachesis nici nu mai avea ce măsura. Nu se mâhnea deloc pentru sufletele acelea, căci dacă se gândea vreo clipă ce urmări aveau faptele sale, înlemnea și nu mai putea să toarcă deloc. Însă chiar îi convenea mai degrabă să greșească una din celelalte două, căci așa sufletele se alegeau — cel mai adesea, adică — cu o viață mai lungă în loc de una mai scurtă. Când firul nu se închega deloc însemna un singur lucru — o mamă îndoliată deasupra leagănului, urlând la cerurile surde.

Andromaca

Când Andromaca se uita spre munții care se înălțau deasupra Epirului, își dorea să semene cu Muntele Ida, însă nu semănau deloc. Muntele Ida avea un vârf ascuțit și atât de înalt, încât era adesea învăluit în cețuri dimineața, iar ea și Hector nu reușeau să-l zărească. Privise de atâtea ori cum alungă soarele cețurile și, de câte ori îi apărea iarăși în față vârful muntelui, simțea cum o cuprinde un val de liniște, ca un copil care-și deslușește în sfârșit în zare tatăl întorcându-se acasă. Îi era dor de muntele acela, însă când se gândea la el și nu la tot ce mai pierduse, știa că poate să-și stăpânească lacrimile.

Dar Epirul nu era Troia. Piscurile nu aveau aerul părintesc al Idei. Aici erau munți oriunde te uitai, așa încât Andromaca se simțea parcă prizonieră pe fundul unei fântâni. O luaseră din orașul ei frumos, cu zidurile lui groase și fortăreața înaltă, ca s-o ducă în locul ăsta care aducea mai mult cu un sat. În fine, o adunătură de sate. Epirul se întindea în partea cea mai de miazănoapte a Greciei, astfel că aici munții erau mereu înzăpeziți și Andromacăi îi era adesea frig. În Troia nu purtase niciodată tunică de lână și nici la Teba, unde crescuse. Însă în Epir nu rezistai fără ea.

Când au ajuns cu corabia aici — își ștersese cât mai bine din minte perioada aceea din viața ei, însă atâta lucru își amintea —, își țesuse o pelerină în câteva zile. Nu prea avea de ales dacă nu voia să moară bătută de vântul sălbatic de la miazănoapte care se abătea vâjâind de la munte. Neoptolem îi poruncise să toarcă lâna (un dar de la supușii săi nu prea credincioși) și s-o țeasă. Și l-a ascultat. Și cu toate că-și începuse sarcina mânioasă (o prințesă din Troia să decadă la rangul de sclavă), o dusese cu sârg la bun sfârșit, dornică să se învelească în pânza groasă seara, când se lăsa frigul. Tocmai pentru că își dăduse seama de atâta lucru — că nu vrea să rabde de frig —, a recunoscut în sinea ei că poate până la urmă nu vrea să moară.

Toată călătoria de la Troia încoace parcă fusese moartă. Nu putea să se ridice de pe salteaua de paie, nu putea să mănânce, de-abia putea să bea niște vin îndoit până era mai degrabă apă. Se uita fără prea mare interes la cum îi ies tot mai tare oasele prin pielea de la încheieturi și de vreo două ori și-a trecut degetele peste clavicule, pipăind scobiturile tot mai adânci de o parte și de alta a gâtului. De-abia în a cincea zi, când a țipat el la ea, a urlat mai degrabă, la o palmă de fața ei — îngrețoșând-o cu răsuflarea lui mirosind a vin stătut mai tare decât marea zbuciumată —, poruncindu-i să mănânce și să nu-i mai facă pagubă, a izbutit să înghită un pic de zeamă chioară. Corăbierul care i-a adus-o a privit-o cu milă când se îneca cu lingura prea mare la buze. Însă și el se temea de Neoptolem. Se zvonea că-și azvârlise un oștean de pe corabie venind la Troia din pricina nu știu cărei greșeli mărunte. Mateloții nu voiau să se pomenească plutind la nimereală pe ape sau să-și vadă tovarășii îndepărtându-se cu corabia în zare cât se chinuiau

să mai rămână o clipă cu capul deasupra apei. Neoptolem nu trădase în veci vreo părere de rău pentru cruzimea pe care o arătase cuiva — fie el bărbat, femeie sau prunc.

Andromaca a simțit cum încep să i-o ia gândurile pe o cale pe care nu-și îngăduia s-o apuce. Și-a adunat întreaga atenție încercând să-și ducă lingura la gură, s-o țină dreaptă, ca să nu se verse supa pe rochia ei mizerabilă. Matelotul a dat încet din cap încurajator, de parcă era oloagă. A așteptat să termine de mâncat și i-a luat repede blidul.

Însă simplul fapt că mânca n-a readus-o la viață. Nu reușea să-și ațintească privirea decât în zare, nu auzea pe nimeni vorbind în afară de urletele lui în ureche și nu îndura nicio atingere sau gust pe limbă. Lumea materială o dezgusta pentru că (știa ea) nu mai trebuia să zăbovească mult în ea. Moirele greșiseră când îi lăsaseră s-o ducă pe corabia lui Neoptolem. Ea ar fi trebuit să moară pe țărmurile Troiei, nu fiul ei.

Și-a țesut tare rău pelerina, deși pe vremuri fusese foarte pricepută. Ultima pelerină o țesuse pentru Hector — închisă la culoare și strălucitoare, s-o poarte în lupte — și fusese fără seamăn. Ahile o despicase în două când își împlântase spada cumplită în trupul soțului ei, iar apoi o văzuse întinsă la pământ în urma lui ca o baltă de sânge când îi târâse leșul de trei ori în jurul zidurilor cetății.

În Epir n-a curățat deloc lâna cum trebuie, așa că țesătura i-a ieșit atât de aspră, că-i zgâria pielea. Firul nu era tors subțire și pelerina era plină de noduri, acolo unde lâna era prea groasă ca să stea netedă. Și cum n-a țesut firele strâns, veșmântul făcea cute urâte la poale. Însă, în vreme ce țesea la el, s-a trezit dintr-odată că vrea să-l termine în sfârșit, ca să scape de frig. Și cu toate că n-a înțeles chiar atunci, a fost primul semn că-și începea viața de după moarte.

Însă când Andromaca a terminat pelerina și s-a învelit în ea, tot frig i-a fost. Și-a amintit o zi de pe la începutul războiului, când un tânăr luptător fusese adus cu targa de tovarășii săi în cetate. Era lovit în spinare — îl nimerise un arcaș de departe — și îi era tare greu să-l vadă cum suferă. Nu durerea o mâhnea — dintre toți răniții troieni și ahei pe care-i văzuse, el se chinuia cel mai puțin. Ci golul care se întindea între ceea ce pățise și ceea ce simțea acum. Zăcea pe o parte și nu simțea nici săgeata, nici propria spinare, nici pulpele, nici labele picioarelor. Nu mai avea nicio simțire mai jos de piept. Când vracii l-au pus să-și descrie starea, a spus că pur și simplu își simte trupul rece. Numai de asta s-a plâns trei zile la rând, după care a murit. Și Andromaca n-a mai avut nimic altceva în minte când s-a predat lui Neoptolem.

Nu prea știa de când trăiește în Epir când și-a dat seama că e însărcinată. O vreme nu i-a zis nimic lui Neoptolem, pentru că nu-și găsea cuvintele. Simțea prea multe lucruri deodată și i-a luat multe ceasuri de cugetare la războiul de țesut (acum țesea iarăși veșminte mai frumoase, deși nu se asemuiau cu acelea pe care i le făcuse lui Hector) ca să deslușească o parte din ele și să le dea nume. Mai întâi, se temea. Neoptolem îi vorbea rar, de obicei îi răcnea porunci. Nu știa dacă își dorește să aibă un prunc cu sclava lui. Nu avea niciun fiu din câte știa ea și nici nevastă încă. Dacă îi spunea sau băga singur de seamă cum i se preface trupul și o

pedepsea apoi? Oare avea s-o lovească cu piciorul în burtă până îi omora pruncul? Andromaca a simțit un val de greață care nu venea de la prunc. Sau mai degrabă venea de la primul ei prunc, Astianax. Neoptolem îi ucisese băiatul azvârlindu-l de pe zidurile Troiei și apoi a luat-o mârâind spre corabia lui ca s-o aducă cu el până aici, în Epir. Ce încredere avea că omul care fusese în stare să-i omoare primul prunc nu va dori să-l omoare și pe al doilea? Nu avea.

Și-a trecut suveica prin rostul urzelii, trăgând ușor de beteală, ca să nu se lase pe la margini și apăsând fiecare șir bine, să nu rămână goluri. Munca neschimbătoare, atingerea firelor sub degete, liniștea pe care se silea să și-o cultive când trecea suveica prin urzeală — toate acestea îi îngăduiau să respire mai departe și să dea nume. Așadar, întâi și întâi simțea frică, atât pentru prunc, cât și pentru sine. Apoi urma dezgustul. Avea să-și amestece sângele cu al bărbatului care-i omorâse fiul. Iar Neoptolem era fiul lui Ahile, care-i omorâse soțul. Și așa era groaznic să fii sclavă la un clan de ucigași neînduratori, să le mai aduci o odraslă pe lume era și mai rău. Se simțea întinată de fătul din pântece și nu se putea încrede că starea avea să-i treacă odată ce năștea pruncul. A treia trăire era mânia. Căci tot ce-i spusese lui Hector pe vremuri se îndeplinise — nu te mai duce să lupți de unul singur, îi spusese. Nu te mai vârî în atâtea primejdii. Luptă cot la cot cu troienii, nu în fruntea lor. Deja nimeni nu-ți mai poate pune la îndoială onoarea. Dacă te ia Ahile la ochi o să te răpună, și atunci ce se va alege de soția și fiul tău? O să ajungem sclavi, fără nicio ocrotire.

Nu-i făcea nicio plăcere să afle că a avut dreptate, firește, simțea doar groaza cuprinzând-o încet. De ce nu luase Hector aminte la vorbele înțeleptei sale soții? Cum putuse s-o părăsească, să-l părăsească pe fiul lor? Totul se întâmplase așa cum prevăzuse ea, doar că mai rău. Dacă ar fi... S-a întrerupt din gânduri. Nu putea să-și închipuie acum ce-ar fi fost *dacă* fără să i se prăbușească soarele și luna în cap.

Deci teamă, dezgust, mânie. Vinovăția urma la rând. Se simțea cumplit, vinovăția o strivea. Căci, cu toate acestea, mai simțea și o scăpărare de bucurie fără glas. Trupul ei, care nu-i mai aparținea de mult, îi aducea în sfârșit mângâiere. Nu mai avea ce să iubească în afară de amintirile prea dureroase ca să stăruie asupra lor cu mintea. De-acum avea ceva. Și cu toată teama, dezgustul, mânia și vinovăția pe care le simțea, flăcăruia aceea ardea mai departe în ea.

*

Andromaca n-a ajuns să-l iubească niciodată pe Neoptolem, căci nici măcar unei femei ca ea nu puteai să-i ceri atâta. Faptele lui nu puteau fi date uitării și nici n-a arătat vreodată vreo fărâmă de remușcare pentru chinurile îngrozitoare la care a supus-o atât pe ea, cât și pe restul femeilor care-i fuseseră rude odată. Însă nici n-a putut să-și păstreze trează ura profundă pe care o simțise când o răpise din căminul ei. Nu era cu putință să urască mai departe un bărbat cu care trăia într-o intimitate atât de strânsă — fie pierdea din silă, fie era ea pierdută. Și deși era îngrozitor de aprig și se făcea mică uneori când îl vedea mânios, nu era atât de crud cum se temuse că va fi. Când Neoptolem și-a văzut fiul pentru prima dată, Andromaca a uitat să respire. Doica îi ținea copilul să-l vadă și atunci a zărit un

zâmbet blând răsărind pe chipul său îmbufnat. Nu era un om bun, însă dintr-odată Andromaca și-a dat seama că putea totuși să fie un tată bun. Neoptolem i-a dat fiului lor numele de Molossus.

Nu i-a purtat pică soției lui Neoptolem când acesta s-a căsătorit cu Hermiona, fiica mai mică a lui Menelau și a Elenei. Se vedea de la o poștă că nu se aveau deloc la inimă. Și cu toate că vreo două luni, la început, i s-a perindat prin pat, s-a plictisit repede de farmecele ei tinerești și s-a întors să găsească mângâiere tot la Andromaca. Stătea întinsă în beznă lângă el, fără să mai simtă de-acum greața pe care i-o trezise pe vremuri răsuflarea lui puțin acră. Îl auzea respirând deja mai rar, deși știa că nu adormise. Și tot s-a mirat când a deschis gura.

— Am încercat s-o omor fără durere.

A simțit cum îi înțepenesc mădularele.

— Despre cine vorbești?

— Sora ta, a spus el.

Polixena. Neoptolem îi omorâse cumnata (nu l-a corectat) pe țărm, ca să îmbuneze stafia flămândă a tatălui său.

— Așa deci, a făcut ea.

Încerca să-și ia un ton cât mai neutru. Lacrimile de recunoștință îi stârneau o mânie la fel de cruntă ca lacrimile de supărare.

— Așa hotărâseră grecii, a spus el. Nu voiau să plece fără jertfa aceea. Doar o jertfiseră pe fiica generalului la Aulida, trebuiau s-o jertfească și pe fiica regelui vostru ca să se întoarcă acasă.

Avea ciudatul obicei de a vorbi despre alții pomenindu-le rangul, nu numele. Întotdeauna zicea generalul, nu Agamemnon. Regele vostru, nu Priam.

— Nu era deloc lașă, l-a auzit spunând iute. A murit nobil.

Andromaca a încuviințat în întuneric. Știa că o simte dând din cap.

— Întotdeauna a fost curajoasă, i-a răspuns ea. Întotdeauna.

— Numai ea îmi chinuie somnul, a spus el.

Andromaca și-a înfipt unghiile în palme. Nu Astianax, un prunc. Nu Priam, un bătrân neputincios. Doar Polixena îi trezise conștiința bărbatului pe care-l socotise odată monstru. Și l-ar socoti mai departe de n-ar fi silit-o împrejurările să găsească ceva suportabil la firea lui.

— De ce? l-a întrebat.

A auzit un sunet înăbușit și Neoptolem și-a trecut iute mâna peste față.

— Nu știu, a spus. Era atât de...

De astă dată a simțit-o cum se încordează.

— Mai bine nu auzi, a spus.

Însă Andromaca și-a dat seama că, deși nu putea să se gândească în singurătate la tot ce se întâmplase, de teamă să n-o ia razna de jale, chiar și acum vorbele lui o mângâiau. La început se cutremura sub lovitură, însă urma îndată alinarea.

— Spune-mi.

— Era atât de dornică să moară, a spus el. Nu s-a împotrivit deloc. Mi-a

întins gâtul la tăiere. Cum de nu se temea?

— Se temea, i-a răspuns Andromaca. Însă se temea și mai tare de robie. Se temea și mai tare să fie smulsă din patria ei. Să fie bunul unui bărbat pe care nici nu-l știa și nici nu și l-a ales. Moartea n-o speria, căci o prefera unei sorți mai rele.

S-a lăsat liniștea cât a cugetat el la ce i-a zis.

— Te-ai fi temut să mori atunci? a întrebat-o.

Andromaca s-a strâmbat de parcă o pălmuise.

— Nu.

— Era mai rău să vii în Epir decât să mori?

— Așa mi se părea.

Iarăși tăcere.

— Încă ți se mai pare? a întrebat-o.

I-a simțit limpede speranța în glas și absurdul situației mai că i-a stârnit râsul. Răpitorul ei, ucigașul fiului ei, avea atâta nevoie să-l privească ea cu ochi buni. Și totuși și-a dat seama că nu poate să nu-i dea ce-i cere.

— Nu. Acum îl am pe Molossus.

— Când am să mor…, a început el, apoi s-a oprit.

Nu l-a întrerupt, știind că uneori avea nevoie să se gândească mai întâi la ce va spune și se enerva când îi abătea atenția.

— Când am să mor, tu te vei mărita cu prințul acela troian.

— Helenos? l-a întrebat ea.

Fratele Cassandrei era printre puținii bărbați din Troia pe care îi lăsaseră grecii în viață. Le slujise el la ceva, îi trădase cumva pe troieni, Andromaca își dădea bine seama de asta, însă mai mult nu știa.

— Fratele fetei nebune, a încuviințat el.

Cassandra era renumită în rândurile oștirii ahee încă dinainte s-o înjunghie soția lui Agamemnon.

— Prea bine. Însă de ce te gândești la toate astea acum?

Neoptolem a rămas tăcut.

— Ne amenință cineva? l-a întrebat Andromaca.

L-a simțit cum ridică brațul și își lasă mâna pe obrazul ei.

— Încă nu, a spus el. Încă nu.

*

Când au venit după Neoptolem, acesta nu era în Epir, ci la Delfi, la câteva zile călare. L-au ucis niște micenieni în fața templului lui Apollo. Erau mult prea mulți să le țină piept. Oreste, prințul din Micene — fiul lui Agamemnon —, râvnea să se însoare cu Hermiona, soția lui Neoptolem. Pretindea că răzbună cine știe ce sacrilegiu săvârșit de Neoptolem, deși Andromaca știa că e doar un pretext ieftin. Dacă ar merge cineva prin Grecia să îndrepte toate sacrilegiile săvârșite împotriva lui Apollo în războiul troian, n-ar mai scăpa niciun grec cu viață. Nu le-a trimis Apollo ciuma pe cap ca să-i pedepsească pentru nelegiuirile lor? Atunci de ce-ar merita Neoptolem o pedeapsă mai aspră decât restul? Cele mai grave abateri împotriva lui Apollo le săvârșise regele micenian dinainte, Agamemnon însuși. Ce drept avea fiul său să se răzbune pe altul? Mai bine înălța jertfe și rugi

drept căință pentru propriile fărădelegi și cele ale surorii sale. Nu-și omorâseră mama ca să-și răzbune tatăl sacrileg? Cum de-l lăsaseră Furiile nepedepsit?

Când Andromaca a auzit de moartea lui Neoptolem, nu l-a jelit. Nu putea să-l plângă. A plâns însă pentru sine, azvârlită iarăși în lume fără niciun apărător, și a plâns pentru fiul ei, deși nu-i purta lui Molossus o dragoste curată. În tinerețe iubise cu atâta ușurință, își adorase părinții și frații. Iar apoi Teba fusese cucerită de Ahile, iar tatăl ei, Eetion, și cei șapte frați fuseseră căsăpiți într-o singură zi. Tragedia aceasta — a cărei lovitură îi ucisese mama la puțină vreme după aceea — n-o dezvățase de iubire. Își deschisese inima în fața lui Hector și alor lui, încântată că erau atât de numeroși, atâția frați și surori noi. Lui Priam și Hecabe le fusese la fel de devotată ca propriilor ei părinți. O făcuse cu toată plăcerea, neînțelegând de ce se arată alte femei atât de răutăcioase când vorbesc despre mamele soților lor. După ce-și pierduse familia, se simțise cu atât mai dornică să iubească o alta. Iar când a murit Hector, îl jelise cum îi cerea văduvia și-și găsise mângâierea în sânul familiei lui — și ei îl pierduseră, nu doar ea.

Însă după moartea lui Astianax nu a mai fost același om și a știut că nu va mai iubi niciodată pe cineva la fel. Când pruncul ei zăcea zdrobit la poalele zidurilor cetății, a știut că s-a frânt ceva înlăuntrul ei și nu mai poate fi dres. Ca orice mamă, aflase că dragostea față de Astianax avea în ea destulă frică. Când s-a născut el, orice fierbințeli o nelinișteau — la cel mai mic rău, dădea fuga la altare, să-i împace pe zei și să le implore ajutorul. Și la Molossus ținea la fel de tare — ar fi jurat în fața statuii lui Zeus că e adevărat, fără să se teamă de pedeapsă. Însă nu se mai perpelea zi și noapte că fiul ei de sânge grecesc se putea îmbolnăvi sau răni. Dădea tot ce putea din ea când venea vorba de îndeletnicirile materne de zi cu zi. Nu-i rămânea decât să nădăjduiască că zeii îl vor ocroti (deși pe Astianax nu-l ocrotiseră deloc), căci de-acum știa — dacă era să pățească vreo nenorocire, ea n-avea cum să-l salveze. Dăduse greș cu primul fiu, iar nici acum nu avea o situație mai bună ca atunci. În schimb, știa cât se poate de profund și îndeaproape ce înseamnă să nu ai niciun fel de putere — nu mai putea deloc să se amăgească. Pe Astianax îl iubise de parcă putea să-l învelească în pături și să-l ocrotească de lume. Pe Molossus îl iubea de parcă trăiau pe marginea unei prăpăstii în care se puteau prăbuși amândoi sau doar unul din ei.

Așadar, când un sclav i-a dat vestea că Neoptolem e mort și Oreste caută să se însoare cu Hermiona, a străbătut-o obișnuitul fior de neliniște, însă nici nu i-a trecut prin cap să fugă. Unde era să se ducă, doar n-aveau niciun prieten în Grecia. Și cine ar fi apărat-o de Oreste? Poate bunicul lui Neoptolem să o ajute cumva, se gândea, doar își pierduse și fiul, pe Ahile, și nepotul. Numai Molossus mai trăia din nobila casă a lui Peleu. Andromaca a trimis până la urmă sclavul la Peleu, cu speranța că va putea el să-l ocrotească pe băiat așa cum ea nu putea. Însă nu și-a făcut mari speranțe, astfel încât a rămas uluită când bătrânul s-a înfățișat la ea, vânturându-și toiagul ca pe o măciucă și poruncindu-i să-l însoțească împreună cu Molossus până în casa lui.

*

Așa cum îi făgăduise Neoptolem pe vremuri, s-a măritat cu Helenos. Prințul

troian se pricepea să-și facă prieteni și nu prea mulți dușmani, astfel că în curând au putut să-și întemeieze o mică așezare împreună. La cererea Andromacăi, s-au apucat să clădească o cetate care să se asemuie căminului pierdut: o nouă Troie, nu la fel de măreață și impozantă, însă cu o fortăreață înaltă, la poalele muntelui. Uneori, când cețurile se risipeau mai greu dimineața, reușea să-și închipuie că e iar acasă. Helenos semăna doar puțin cu fratele său demult răpus, Hector. Uneori se trezea recunoscând dintr-odată trăsăturile primului ei soț în chipul celui de-al doilea. N-avea de unde să știe dacă Molossus semăna cu Astianax după ce ar mai fi crescut. Însă spre bătrânețe a început să-i amestece pe cei doi băieți în sinea ei, iar când îl zărea pe Molossus profilat în depărtare, întors din pădure, de la vânătoare, îl vedea și pe Astianax călcându-i pe urme. Ultimii ani și i-a trăit printre umbrele și oglindirile a tot ce pierduse în nenorocirile care îi marcaseră anii de început. Iar dacă umbra fericirii nu era întocmai fericirea însăși, era mai mult decât nădăjduise vreodată să afle la vremea când își plângea pruncul preaiubit prăvălită pe țărmul Troiei.

Caliope

Cântă, muză, mi-a spus el, și iată că am cântat.

Am cântat despre oștiri și am cântat despre osteni.

Am cântat despre zei și monștri, am cântat despre povești și minciuni.

Am cântat despre moarte și despre viață, despre bucurie și despre durere.

Am cântat despre viața de după moarte.

Și am cântat despre femei, femeile din umbră. Am cântat despre cele uitate, neluate în seamă, fără povestea lor. Vechile povești le-am luat și le-am scuturat până au ieșit femeile ascunse la iveală. Le-am cinstit în cântul acesta pentru că au așteptat destul. Întocmai cum i-am făgăduit, n-a fost nicicând povestea unei femei sau două. A fost povestea tuturor. Războiul nu dă uitării jumătate din oamenii pe care-i atinge. Noi de ce i-am uita?

Au așteptat să le spună cineva povestea și de-acum nu le mai țin să aștepte. Dacă poetul refuză cântul pe care i l-am dăruit, i-l voi smulge și-l voi lăsa mut. A mai cântat la viața lui — se poate să nu-l vrea și de trebuit, nu-i trebuie. Însă povestea va fi spusă. Povestea lor va fi spusă, nu contează cât va dura. Sunt fără vârstă și fără moarte, nu-mi pasă de trecerea timpului. Îmi pasă să se spună povestea.

Cântă, muză, mi-a spus.

Ei, nu mă auzi? Am cântat.

Postfață

M-am inspirat în scrierea acestui roman din diverse perioade și locuri ale Antichității. Unele surse au fost literare, altele arheologice. Unele capitole le-am inventat în întregime, iar în altele îmi împrumut materialul din surse deja cunoscute poate. Scrierile asupra cărora am tot revenit pe parcursul acestei cărți sunt *Troienele* (și *Hecabe*), de Euripide, când am scris capitolele despre troiene, și *Odiseea* lui Homer, când am scris capitolele Penelopei. În afară de acestea, m-am inspirat din *Eneida* lui Virgiliu când am scris capitolul Creusei (deși mi-a oferit mai multe detalii despre cetatea incendiată și despre sibilantul Sinon decât despre Creusa. Nu că Virgiliu n-ar fi scris despre destule femei extraordinare — Didonei n-am reușit să-i găsesc locul în roman, spre marea mea mâhnire. Însă când ceva nu-și găsește locul, n-ai ce să-i faci). Minunatele *Heroide* ale lui Ovidiu mi-au prezentat-o pentru prima oară pe Laodamia și m-au convins că pot să scriu povestea Penelopei sub forma unor epistole destinate soțului absent. Capitolul despre Clitemnestra i se datorează cu totul *Orestiei* lui Eschil, desigur. *Iliada* lui Homer nu pomenește prea multe lucruri despre Briseis, însă de acolo am luat molima provocată de refuzul lui Agamemnon de a o înapoia pe Hriseis (simptomele molimei le-am împrumutat de la un autor mai recent, Tucidide, care s-a îmbolnăvit de ciumă la începutul Războiului Peloponesiac, în secolul al V-lea î.Hr., însă s-a vindecat și a povestit cum a fost). *Ifigenia în Aulida* și *Ifigenia în Taurida*, de Euripide, sunt sursele capitolului ei. Povestea ultimilor ani ai Andromacăi se inspiră din piesa omonimă a lui Euripide.

Istoriile altor femei, destule, de-abia dacă s-au păstrat în literatura Antichității care ne-a parvenit — Theano și Oinone, de exemplu. De obicei, personajele feminine sunt puse în umbră sau rămân la marginile narațiunii, atunci când figurează în poveste (Euripide și Ovidiu sunt excepțiile, realizând opere în care femeile se află în centru, uneori doar ele). Uneori s-a hotărât cumva de comun acord că se vorbește despre o anume femeie, deși nu i se dă numele nicăieri. *Iliada* începe cu un faimos vers tradus de obicei așa: „Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse pe Ahil-Peleianul“. Putem să presupunem că se adresează lui Caliope, muza genului epic (probabil că nu se așteptase să fie așa de capricioasă cum am înfățișat-o eu. Deși, dacă ar fi scris Euripide despre ea, se prea poate să fi ajuns și mai capricioasă). Însă Homer n-o numește. Nici măcar nu folosește cuvântul „muză“. El spune *thea*, zeiță.

Istoria i-a rezervat destule chinuri Pentesileei, dacă nu te încumeți s-o vânezi prin fragmentele din opera obscură a lui Quintus din Smyrna sau Pseudo-Apolodor (ceea ce eu am făcut, însă nu recomand neapărat). Era o războinică măreață și personaj principal într-o epopee pierdută, datând posibil din secolul al VIII-lea î.Hr., intitulată *Etiopida*. N-au supraviețuit decât câteva versuri din poezie. Ca multe alte amazoane, Pentesileea a inspirat numeroși artiști vizuali din Antichitate — amazoanele figurează pe mai multe vase de ceramică păstrate decât

oricare altă figură mitică în afară de Heracle. În mod extraordinar, destule vase înfățișează războinici ahei purtând în brațe amazoane căzute pe câmpul de luptă. Pe un vas frumos, Pentesileea apare în brațele lui Ahile, imediat după duelul dintre ei. Războinicii antici nu-și tratau de obicei dușmanii căzuți cu atâta respect și afecțiune. Din păcate, scriind în secolul al XX-lea, Robert Graves a preschimbat această eroină nemaivăzută într-un cadavru pe care s-a masturbat Ahile. Probabil asta constituie un semn al progresului despre care citim atâta.

O variantă mai ornamentală (cu mai multe maimuțe, de exemplu) a cerceilor lui Thetis se află la British Museum. Au fost descoperiți pe insula unde își face nunta cu Peleu în versiunea mea. Dacă tot vă abateți pe la muzeu, ați putea să-l reperați pe Protesilaos, agățat de prora corabiei sale, așa cum și l-a imaginat Laodamia în capitolul ei. Chiar are picioare frumoase. Va trebui să mergeți în Grecia ca să vedeți leii de piatră de la Micene, și dacă tot sunteți prin zonă, ați putea să luați vaporul și să porniți în căutarea Troiei pe coasta Turciei, să vedeți dacă îi dați dreptate controversatului arheolog de secol al XIX-lea Heinrich Schliemann, care a plasat-o la Hisarlık, în Turcia actuală. În carte am înfățișat coasta și plantele așa cum se găsesc la Hisarlık. Îmi cer iertare acelora dintre voi convinși că Troia s-a aflat în altă parte. Itaca, patria lui Odiseu, a fost greu de identificat în lumea modernă (iar itinerarul lui Odiseu spre casă constituie subiectul unor dispute foarte aprinse). Eu, una, pot trăi cu această incertitudine și sper că și voi. Sincer, uneori prefer să nu știu unele lucruri și să las loc imaginației. Nu-mi rămâne decât să-mi cer scuze prietenilor mei oameni de știință pentru această alegere odioasă.

Pentru țâfna pe care o arată zeii în romanul meu m-am inspirat din portretele pe care le zugrăvește Euripide Afroditei și lui Artemis în piesa sa *Hipolit*. Au maturitatea emoțională a unor țânci, laolaltă cu nemurirea și puterile lor îngrozitoare. Întorcându-mă la zeii preolimpieni (Themis, Gaia etc.), am temperat țâfna și le-am dat un aer ceva mai solemn. Cel mai mult m-am distrat scriind scena în care zeițele se întrec între ele ca să pună mâna pe mărul de aur. Dacă această carte are vreun laitmotiv, acesta e mărul. Sau poate bufnița la care nu poate să renunțe Atena. Nici eu n-aș renunța la bufnița mea ca să câștig un concurs de frumusețe, dacă vă întrebați cumva.

Iliada lui Homer e considerată (pe bună dreptate) una dintre operele fundamentale pe tema războiului și a războinicilor, a bărbaților și a masculinității. Însă e fascinant modul în care am receptat noi această scriere și am interpretat povestea pe care ne-o oferă. O primă variantă a *O mie de corăbii* i-am încredințat-o unui prieten inteligent, rugându-l să-mi ofere observațiile și opiniile sale. M-a ajutat cu mult umor și amabilitate și nu s-a supărat atât de tare pe mine că nu prea semăn cu H. Rider Haggard. Însă s-a îndoit de premisa cărții mele — că femeile care supraviețuiesc (sau nu) războiului sunt la fel de grandioase precum bărbații lor. Bărbații merg la luptă, iar femeile, nu, mi-a argumentat el în esență. Doar că femeile se luptă și ele (cel puțin Pentesileea și amazoanele ei), chiar dacă poemele care le trâmbițează mărețele isprăvi s-au pierdut. Iar bărbații nu se luptă tot timpul — Ahile nu intră în luptă decât în Cântul al XVIII-lea din cele

douăzeci și patru ale *Iliadei*. În primele șaptesprezece nu face decât să se certe, să stea îmbufnat, să ceară ajutorul mamei sale, să stea iarăși îmbufnat, să-și lase prietenul să lupte în locul lui, să-și ofere sfaturile și să refuze să-și ceară iertare. Însă, de luptat, nu se luptă. Cu alte cuvinte, își petrece aproape trei sferturi din poem într-un cadru aproape domestic, departe de câmpul de luptă. Și totuși nu ne îndoim deloc că ar fi un erou. Nici când nu luptă deloc nu i se pune sub semnul întrebării statutul de luptător. Sper că, ajunși la sfârșitul acestei cărți, care se vrea o încercare de epopee, cititorii vor privi, poate, eroismul ca pe un lucru pe care toți îl avem în noi, mai ales dacă circumstanțele îl scot la suprafață. Nu le aparține doar bărbaților, așa cum consecințele tragice ale războiului nu le aparțin doar femeilor. Rolurile de supraviețuitor, victimă și făptaș nu sunt întotdeauna separate. Oamenii răniți pot răni pe alții, în același timp sau în alte perioade din viață. Poate că Hecabe ne oferă exemplul cel mai brutal.

Dintre toate femeile, doar pe Cassandra am jucat-o vreodată (când am citit *Agamemnon* a lui Eschil la clasă). Deși uneori mi-a fost greu să-i spun povestea, de ea mi-e cel mai dor de când am terminat cartea.

Mulțumiri

Cartea de față s-a dovedit a fi un adevărat căpcăun, iar uneori chiar am avut impresia c-o să mă înghită de vie. Așadar, le adresez mulțumiri tuturor celor care m-au ținut la suprafață. Peter Straus îmi e totodată agent genial și cel mai atent și sofisticat cititor din lume. Știu cât noroc am cu el. Redactorul meu de la Pan Mac, Maria Rejt, e o minune. Împreună cu Josie Humber, m-a tot tras de mânecă, rareori luându-mă în serios când le răspundeam că „se menționează într-un fragment din Quintus din Smyrna". Nu pot să nu fiu de acord cu ele. Sam Sharman a păstorit cartea prin etapele mai de la coadă cu calmul pe care cred că l-am pierdut eu prin ruinele incendiate ale Troiei. Au mai contribuit o sumedenie de alți oameni minunați de la Pan Mac, printre care și Kate Green, care mă păcălește să apar pe la discuții și emisiuni întrebându-mă cum stau cu joggingul. Nu vă lăsați prostiți de fața ei nevinovată.

Scrisul de cărți poate intra ușor în conflict cu munca mea de la radio și televiziune. Nu s-a întâmplat, pentru că am niște colegi minunați la BBC. Mary Ward-Lowery, James Cook, vă mulțumesc că am putut să realizăm împreună *Natalie Haynes Stands Up for the Classics* în timp ce m-am ocupat de această carte. Fără voi nu mi-ar fi reușit seria de emisiuni de la radio și nici cartea n-ar mai fi atât de bună dacă n-aș putea să-mi fac numerele deloc. Bine, poate aș dormi mai bine, însă nu e urgent. Mulțumiri din inimă lui James Runcie și Gwyneth Williams pentru că ne-au lăsat să ne facem emisiunile.

Primii cititori sunt foarte prețioși pentru un scriitor. Îi mulțumesc lui Sarah Churchwell, ca întotdeauna, pentru că mi-a fost o cititoare extraordinar de atentă și pentru că și-a făcut timp pentru mine, deși n-avea deloc așa ceva. Și îi mulțumesc lui Robert Douglas-Fairhurst, la care mă gândesc când mă întreabă lumea cine e cititorul meu ideal. Ce tot zic? Tot timpul mă gândesc la el. Digby Linstone a citit prima jumătate a cărții și m-a pus să scot 90% din virgule, așa că lui puteți să-i mulțumiți. Elena Richards mi-a luat la puricat varianta finală a manuscrisului și la fel a făcut și Matilda McMorrow în stadiul de corectură. Dacă se hotărăște vreuna să se lanseze în domeniul editorial, considerați aceste rânduri drept o recomandare personală sumară cât se poate de elogioasă și înscrieți-vă să vă ofer versiunea mai lungă.

Enorm de mulți oameni m-au ținut pe drumul cel bun cât mi-am scris cartea. Tuturor le ofer mulțumirile și dragostea mea, în special următorilor: lui Helen Bagnall, pentru minunata energie pozitivă pe care o revarsă în viața mea, am mare noroc să o cunosc. Lui Damian Barr, pentru că știe întotdeauna când să sune și ce să spună. Lui David Benedict, pentru că m-a scos în oraș când aveam nevoie. Philippei Perry și prietenei ei Julianne, pentru nelipsita lor perspicacitate și bunătate. Karei Manley, pentru că a fost alături de mine de la bun început. Lui Michelle Flower, pentru sprijinul moral sub formă animală și umană. Lui Julian Barnes, pentru că mi-a oferit cele mai bune sfaturi (pe cel mai răbdător ton) când

mă urcam pe pereți. Lui Marcus Bell, pentru că mi-a trimis zi de zi filmulețe cu *Hamilton* o lună întreagă ca să mă binedispună. Lui Adam Rutherford, pentru că mi-a oferit sfaturi fără egal pe tema florei și faunei din Troada epocii de bronz. Lui Christian Hill, pentru că mi-a fost (și îmi e întotdeauna) vocea rațiunii în lumea mea mereu schimbătoare.

Cel mai mult aș vrea să-i mulțumesc, ca întotdeauna, lui Dan Mersh pentru tot. Și, desigur, familiei mele: mamei, tatei, lui Chris, Gem și Kez. Vouă vă dau cu drag bufnița mea în dar.